

REGIONALNA DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH W POZNANIU

PLAN URZĄDZENIA LASU

NADLEŚNICTWA GÓRA ŚLĄSKA

na okres od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2024 r.

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Akceptuję

Dyrektor Oddziału

.....
mgr inż. Zbigniew Cykowiak

Poznań, marzec 2015

OPINIA NADLEŚNICZEGO.....	5
WSTĘP	7
1. PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE OCHRONY PRZYRODY	7
2. CEL I METODYKA OPRACOWANIA	9
3. ZADANIA I CELE PROGRAMU OCHRONY PRZYRODY W NADLEŚNICTWIE	10
4. FORMA I ZAKRES PROGRAMU OCHRONY PRZYRODY DLA NADLEŚNICTWA	12
OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA GÓRA ŚLĄSKA	13
1. MIEJSCE I ROLA NADLEŚNICTWA W PRZESTRZENI PRZYRODNICZO-LEŚNEJ REGIONU I KRAJU	13
1.1 Warunki fizyczno-geograficzne	13
1.2 Społeczno-gospodarcze warunki wielofunkcyjnej produkcji leśnej w regionie	18
2. HISTORIA LASÓW I GOSPODARKI LEŚNEJ	21
3. STRUKTURA UŻYTKOWANIA ZIEMI – KATEGORIE UŻYTKOWANIA	30
4. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GŁÓWNYCH KOMPLEKSÓW LEŚNYCH	31
5. DOMINUJĄCE FUNKCJE LASÓW	31
5.1 Podział lasów na kategorie ochronności	33
6. PORÓWNANIE WYBRANYCH CECH TAKSACYJNYCH DRZEWOSTANÓW	33
7. NADLEŚNICTWO W KRAJOWEJ SIECI EKOLOGICZNEJ ECONET I NATURA 2000	34
7.1 Sieć ekologiczna ECONET	34
7.2 Sieć obszarów Natura 2000	37
7.3 Konsekwencje wprowadzenia systemu NATURA 2000 w Polsce	40
WALORY PRZYRODNICZO-LEŚNE	42
8. RZEŻBA TERENU, BUDOWA GEOLOGICZNA, I GLEBY	42
8.1 Rzeźba terenu i budowa geologiczna	42
8.2 Gleby	44
9. STOSUNKI WODNE	46
9.1 Gospodarka wodna gleb	46
9.2 Wody powierzchniowe	47
9.3 Wody podziemne	49
10. SZATA ROŚLINNA NADLEŚNICTWA	51
10.1 Bory	52
10.2 Lasy liściaste	53
10.3 Zbiorowiska nieleśne	57
11 FLORA I FAUNA NADLEŚNICTWA	59
11.1 Flora	59
11.2 Fauna	81
11.2.1 Bezkręgowce	81
11.2.2. Ryby	90
11.2.3. Płazy i gady	92
11.2.4. Ptaki	96
11.2.5. Ssaki	104
12. INWENTARYZACJA SIEDLISK PRZYRODNICZYCH	109
13. DRZEWOSTANY	112
13.1. Bogactwo gatunkowe	112
13.2. Struktura pionowa	113
13.3. Pochodzenie drzewostanów	115
13.4. Zgodność składu gatunkowego drzewostanów z warunkami siedliskowymi	116
14. EKOLOGICZNA OCENA STANU LASU	124
14.1. Formy aktualnego stanu siedliska	124
14.2. Formy degeneracji ekosystemu leśnego	127
15. OCHRONA ZWYCZAJOWA CIEKAWYCH FRAGMENTÓW PRZYRODY	131
16. OBIEKTY KULTURY MATERIALNEJ	133
16.1. Historia osadnictwa	133
16.2. Zabytki	138
16.3. Parki podworskie i wiejskie	148
16.4. Inne obiekty historyczne i kultu religijnego	151
16.5. Szlaki piesze, rowerowe, konne, wodne	152
STAN PRZYRODY	161
17. FORMY OCHRONY PRZYRODY W N-CTWIE GÓRA ŚLĄSKA	161
18. REZERWATY PRZYRODY	161

19. PARKI KRAJOBRAZOWE	162
20. OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU	162
20.1. OChK „Krzywińsko-Osiecki wraz z zadrzewieniami gen. Dezyderego Chłapowskiego i kompleksem leśnym Osieczna-Góra”	164
20.2. OChK „Krzywińsko-Osiecki”	165
20.3. OChK „Dolina Baryczy”	166
21. UŻYTKI EKOLOGICZNE	168
21.1 „Wiewierz”	169
21.2 „Wiklina”	170
21.3 „Łąka Trzęślicowa”	172
21.4 „Żurawie Pierzowisko”	173
21.5 „Kanał Świernia”	173
21.6 Użytki ekologiczne położone poza administracją LP	175
22. OBSZARY NATURA 2000	176
22.1 „Łęgi Odrzańskie” PLB020008	177
22.2 „Łęgi Odrzańskie” PLH020018	182
22.3 „Dolina Dolnej Baryczy” PLH020084	187
23. POMNIKI PRZYRODY	190
24. STREFY OCHRONNE WOKÓŁ GNIAZD CHRONIONYCH GATUNKÓW PTAKÓW	199
25. PROPONOWANE FORMY OCHRONY PRZYRODY	207
25.1. Proponowane rezerваты	207
25.2. Projektowane użytki ekologiczne	209
25.3. Projektowane parki krajobrazowe	210
26. MAPA PROGRAMU OCHRONY PRZYRODY	211
ZAGROŻENIA	212
27. RODZAJE ZAGROŻEŃ	212
28. ZAGROŻENIA ABIOTYCZNE	214
28.1. Zagrożenia powodowane przez czynniki atmosferyczne	214
28.2. Zagrożenia wynikające z właściwości gleby	216
29. ZAGROŻENIA BIOTYCZNE	216
29.1. Zagrożenia wynikające ze struktury i składu gatunkowego drzewostanów	216
29.2. Zagrożenia powodowane przez szkodniki owadzie	216
29.3. Zagrożenia powodowane przez patogeny grzybowe	218
29.4. Zagrożenia powodowane przez zwierzynę	220
30. ZAGROŻENIA ANTROPOGENICZNE	223
30.1. Zanieczyszczenie powietrza	224
30.2. Zanieczyszczenie wód i gleb	227
30.3. Zagrożenie pożarowe	232
30.4. Zagrożenia akustyczne i bariery komunikacyjne	234
30.5. Bezpośrednie negatywne oddziaływanie człowieka – szkodnictwo leśne oraz niewłaściwie prowadzona gospodarka leśna	235
31. OBSZARY POTENCJALNYCH KONFLIKTÓW SPOŁECZNYCH	236
PLAN DZIAŁAŃ OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY	237
32. KSZTAŁTOWANIE GRANICY POLNO-LEŚNEJ	237
33. KSZTAŁTOWANIE STREFY EKOTONOWEJ I ZADRZEWIENIOWEJ	238
34. KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH	242
35. FORMY OCHRONY – ZALECENIA OCHRONNE	243
36. OCHRONA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ	247
PROMOCJA I EDUKACJA EKOLOGICZNA	267
WYTYCZNE DO ORGANIZACJI GOSPODARSTWA LEŚNEGO ORAZ WYKONYWANIA PRAC LEŚNYCH	274
UWAGI KOŃCOWE	276
LITERATURA	277
ZAŁĄCZNIKI	283
ZESTAWIENIE ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY PRZYRODY – TABELA XXII	294
DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA	323
KRONIKA	343

OPINIA NADLEŚNICZEGO

Opinia Nadleśniczego Nadleśnictwa Góra Śląska do Programu Ochrony Przyrody

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Góra Śląska został opracowany przez Biuro Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Poznaniu.

Sporządzony został na lata 2015-2024 w formie osobnego tomu i jest integralną częścią Planu Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Góra Śląska. Dotyczy lasów i gruntów nadleśnictwa oraz pozostałych obszarów w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa.

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Góra Śląska został opracowany zgodnie z Instrukcją sporządzania programu ochrony przyrody w nadleśnictwie oraz na podstawie ustaleń Komisji Założeń Planu.

Program ten stanowi cenny dokument opisujący aktualny stan przyrody w nadleśnictwie oraz zawiera metody i zalecenia dotyczące jej czynnej ochrony. Ujęto w nim wskazania, które mają na celu poprawę istniejących warunków ochrony przyrody, wzbogacenie ekosystemów leśnych oraz zachowanie różnorodności biologicznej.

Wskazano w programie na istniejące i potencjalne zagrożenia dla przyrody ze strony czynników abiotycznych, biotycznych i antropogenicznych oraz opisano sposoby przeciwdziałania tym zagrożeniom

Wyrażam przekonanie, że Program będzie pomocny w ochronie przyrody podczas realizacji zadań wynikających z Planu Urządzenia Lasu.

Pozytywnie opiniuję sporządzony przez BULiGL w Poznaniu Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Góra Śląska.

NADLEŚNICZY
mgr inż. Tomasz Multański

WSTĘP

1. Podstawy formalno-prawne ochrony przyrody

Ochrona przyrody to zespół działań mających na celu zachowanie, właściwe wykorzystywanie oraz odnawianie zasobów i składników przyrody, szczególnie dziko występujących gatunków roślin i zwierząt oraz kompleksów przyrodniczych i ekosystemów.

Ochrona przyrody w PGL Lasy Państwowe realizowana jest:

a) zgodnie z ustaleniami:

- Polityki ekologicznej Państwa w latach 2009 - 2012 z perspektywą do roku 2016 (2009);
- Polskiej polityki kompleksowej ochrony zasobów leśnych (1994);
- Strategii ochrony leśnej różnorodności biologicznej (1995);
- Polityki leśnej Państwa (1997);

b) zgodnie z przepisami zawartymi w ustawach, m.in.:

- ustawie o lasach (1991);
- ustawie Prawo ochrony środowiska (2001);
- ustawie Prawo Łowieckie (2002);
- ustawie o ochronie przyrody (2004);

c) zgodnie z rozporządzeniami Ministra Środowiska:

- z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. 2014, poz. 1409);
- z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz.U. 2014, poz. 1408);
- z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2014, poz. 1348);
- z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia, jako obszary Natura 2000 (Dz. U. Nr 77, poz. 510 ze zm.);
- z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. z dnia 4 lutego 2011 r.);

- z dnia 30 marca 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. z 2012 r., poz. 358).
 - z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia, jako obszary Natura 2000 (Dz. U. Nr 77, poz. 510).
- d) zgodnie z zarządzeniami i uchwałami dotyczącymi tworzenia i funkcjonowania określonych obiektów objętych ochroną.

Ochrona przyrody łączy się z ochroną środowiska, ale w Polsce ma osobny zakres rzeczowy, cele, metody, podstawy prawne i system organizacyjny. Znowelizowane i dostosowywane do wymogów europejskich polskie prawodawstwo dotyczące ochrony przyrody i środowiska, uwzględnia moralne zobowiązania rządów i społeczeństw, wynikające z dokumentów, raportów i strategii opracowanych przez agendy ONZ lub na jej zlecenie – przez Światową Unię Ochrony Przyrody. Do opracowań tych m.in. należą: Światowa Strategia Ochrony Przyrody, Nasza Wspólna Przyszłość, Agenda 21, Parki dla Życia.

Polska ratyfikowała międzynarodowe konwencje dotyczące ochrony przyrody, w tym:

- o obszarach wodno-błotnych (Ramsar 1971);
- o ochronie światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego (Paryż 1972);
- o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem (CITES, Waszyngton 1973);
- o ochronie europejskich gatunków dzikiej flory i fauny oraz ich naturalnych siedlisk (Berno 1979);
- o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt (Bonn 1979);
- o różnorodności biologicznej (Rio de Janeiro 1992);
- o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego (Helsinki 1992).

Nadleśnictwo, spoczywające na nim obowiązki z tytułu ochrony przyrody wypełnia w ramach *Systemu Ochrony Przyrody i Kształtowania Środowiska Naturalnego w Lasach Państwowych*. Praktycznym wyrazem roli i znaczenia ochrony przyrody we współczesnym leśnictwie jest obowiązek sporządzania programów ochrony przyrody dla nadleśnictw – wynika on z zapisów Ustawy z dnia 28 września 1991 roku o lasach – art. 18, pkt 4.

2. Cel i metodyka opracowania

Program ochrony przyrody sporządzany jest w formie osobnego tomu planu urządzenia lasu. Prezentuje on całość zagadnień dotyczących szeroko pojętej tematyki ochrony przyrody na danym terenie. Zasady opracowania *Programu*, zawarte są w instrukcji jego sporządzania, a szczegółowy zakres prac zatwierdzany jest protokołarnie podczas obrad Komisji Założeń Planu.

Realizowana obecnie w naszym kraju polityka leśna kieruje znaczną uwagę na funkcje i problemy ochrony przyrody. Przejawem dużego znaczenia przywiązywanego zagadnieniom ochrony przyrody w lasach było m.in. przeprowadzenie w 1995 roku, na zlecenie GDLP, nadzwyczajnej, ogólnokrajowej waloryzacji przyrodniczej lasów oraz rozpoznanie cennych siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (2006 i 2007), którymi objęto również lasy Nadleśnictwa Góra Śląska.

Głównym celem *Programu ochrony przyrody* jest prezentacja obszarów leśnych omawianego Nadleśnictwa, jako obiektu przyrodniczego na tle regionu i kraju, ustalenie hierarchii ważności grup funkcji i poszczególnych kompleksów leśnych oraz wskazanie nowych przedmiotów ochrony, a także określenie celów i metod ich ochrony.

Ważnym elementem zrównoważonego rozwoju jest gospodarka leśna polegająca na prawidłowym zagospodarowaniu lasu, tzn. spełniającym zarówno funkcje produkcyjne jak również zaspokajającym ekologiczne, kulturowe i duchowe potrzeby społeczeństwa. Z idei zrównoważonej gospodarki leśnej wynika również konieczność zachowania przyrodniczych wartości lasu przy realizowanym równolegle jego użytkowaniu.

Konwencja o różnorodności biologicznej ratyfikowana przez Sejm RP w 1995 r. podaje następującą definicję: różnorodność biologiczna jest to zróżnicowanie wszystkich żywych organizmów występujących na Ziemi w ekosystemach lądowych, morskich i słodkowodnych oraz w zespołach ekologicznych, których są częścią. Dotyczy to różnorodności w obrębie gatunku, pomiędzy gatunkami oraz różnorodności ekosystemów.

W niniejszym *Programie* szczególna uwaga została zwrócona na różnorodność gatunkową, której elementami są gatunki, rodzaje i rodziny oraz na różnorodność ekologiczną, czyli różnorodność ekosystemów, środowisk i krajobrazów. Wyeksponowano także korzyści płynące z istniejącej różnorodności biologicznej w warunkach przyrodniczo-leśnych omawianego obiektu.

Metodyka opracowania niniejszego *Programu ochrony przyrody* oparta jest na mocnych podstawach prawnych, co podnosi jego rangę.

Program został opracowany przy uwzględnieniu zasad postępowania planistycznego, które

pozwalają zrozumieć odmienność planowania ochrony przyrody od planowania działalności gospodarczej.

W podejmowaniu problemów ochrony przyrody ze szczególną uwagą i troską starano się przestrzegać zasady wydłużonej perspektywy czasowej. Polega ona na akceptacji biegu zjawisk przyrodniczych przebiegających swoim własnym, naturalnym biegiem i rytmem. *Program* przyzwyczaja do planowania zadań z zakresu szeroko pojmowanej ochrony przyrody i myślenia w dłuższej niż dotychczas perspektywie czasowej.

Drugą zasadą, której starano się przestrzegać w niniejszym *Programie* jest zasada holistycznego podejścia do omawianych zagadnień. Zasada ta oznacza rozpatrywanie każdego procesu i każdego składnika przyrody w możliwie szerokim kontekście zależności i powiązań oraz uznawanie każdego z nich za element funkcjonalnej całości ekosystemu leśnego.

Do opracowania *Programu ochrony przyrody* dla Nadleśnictwa Góra Śląska wykorzystano dostępne materiały naukowe i publikacje – w tym m.in.: *Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Góra Śląska* z 2005 roku; plany urządzenia gospodarstwa leśnego z okresów minionych rewizji; materiały waloryzacji siedlisk przyrodniczych i gatunków wymienionych w załącznikach Dyrektywy Ptasiej i Siedliskowej Natura 2000 Nadleśnictwa Góra Śląska w roku 2007; Opracowanie fitosocjologiczne leśnych zbiorowisk roślinnych w obszarach Natura 2000 „Łęgi Odrzańskie” i „Dolina Dolnej Baryczy” połączone z weryfikacją siedlisk przyrodniczych w całym N-ctwie (BULiGL 2014); wyniki inwentaryzacji łowieckiej; Operat glebowo-siedliskowy N-ctwa (2015); dokumentacje planów zadań ochronnych obszarów Natura 2000; informacje z witryn internetowych, w tym – GDOŚ, RDOŚ we Wrocławiu, Instytutu Botaniki PAN Kraków, RDLP Poznań, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska we Wrocławiu; materiały, programy i plany obowiązujące na terenach gmin i starostw powiatowych, dokumentację służb konserwatorskich oraz mapy i przewodniki turystyczne.

3. Zadania i cele programu ochrony przyrody w nadleśnictwie

Program ochrony przyrody w Nadleśnictwie Góra Śląska pomoże skutecznie chronić zasoby przyrody na terenie Nadleśnictwa i w zasięgu jego działania, służyć będzie rozwojowi nauki o ochronie i kształtowaniu ekosystemów leśnych oraz dostarczy podstaw do sporządzenia kompleksowej oceny stanu ochrony przyrody w skali krajowej.

W szczególności *Program* ten może być wykorzystany w celu:

- opracowania strategii ochrony oraz kształtowania struktury i funkcji ekosystemów leśnych zgodnie z wymogami ekologii;

- stworzenia warunków do utrzymania różnorodności biologicznej obszaru Nadleśnictwa;
- ustalenia zasad ochrony, kształtowania i użytkowania poszczególnych typów ekosystemów leśnych;
- identyfikacji istniejących konfliktów pomiędzy gospodarką leśną a koniecznością ochrony przyrody oraz określenia sposobów ich rozwiązywania;
- określenia uwarunkowań i opracowania zasad rozwoju funkcji gospodarki leśnej zgodnej z zasadami ochrony przyrody;
- dokonania ewentualnych korekt przebiegu granicy polno-leśnej, granic lasów ochronnych, a także zatwierdzenia projektowanych rezerwatów przyrody, pomników przyrody, użytków ekologicznych itp.;
- określenia zewnętrznych uwarunkowań trwałości ekosystemów leśnych, a w szczególności jego związków z ekosystemami sąsiednich nadleśnictw;
- wskazania potrzeb utworzenia lub ewentualnej weryfikacji dotychczasowych przepisów ochronnych dotyczących ekosystemów leśnych – zakazów, ograniczeń i preferencji obowiązujących na terenie omawianego obiektu.

Podstawowym zadaniem *Programu ochrony przyrody* w urządzanym nadleśnictwie jest przekazanie bieżących informacji o stanie ochrony przyrody (oraz wynikających stąd zadań) – w tym omówienie takich zagadnień, jak:

- poprawa metod sprawowania i rozwijania ochrony przyrody, a w szczególności zachowanie różnorodności biologicznej;
- przedstawienie (po inwentaryzacji przeprowadzonej w ramach prac urzędzeniowych) i zobrazowanie walorów przyrodniczych nadleśnictwa na tle regionu i kraju;
- ustalenie hierarchii funkcji poszczególnych kompleksów leśnych;
- wskazanie kolejnych obiektów do objęcia formami ochrony i wstępnego określenia przedmiotów oraz celów i metod ich ochrony;
- doskonalenie gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych;
- ulepszanie metod sprawowania i rozwijania ochrony przyrody;
- wskazanie, a następnie preferowanie w praktyce gospodarczej technologii prac leśnych przyjaznych dla środowiska przyrodniczego;
- przedstawienie istniejących i potencjalnych zagrożeń lasów i środowiska przyrodniczego;

- umożliwienie w przyszłości wykonania szeregu analiz porównawczych dotyczących zmian stanu lasów i środowiska przyrodniczego;
- ochrona zabytków kultury materialnej w lasach;
- sformułowanie propozycji i wniosków możliwych do realizacji przy opracowywaniu nowych studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

4. Forma i zakres programu ochrony przyrody dla Nadleśnictwa

Opracowany jako oddzielny tom *Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Góra Śląska* na lata 2015 – 2024 jest integralną częścią planu urządzenia lasu Nadleśnictwa Góra Śląska na okres 1.01.2015 r. – 31.12.2024 r. Niniejszy dokument został opracowany przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Poznaniu na podstawie umowy P/2013/28 z dnia 18.03.2013 r. zawartej między RDLP w Poznaniu, a BULiGL. Program dotyczy lasów, gruntów oraz pozostałych obszarów leżących w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA GÓRA ŚLĄSKA

1. Miejsce i rola Nadleśnictwa w przestrzeni przyrodniczo-leśnej regionu i kraju

1.1 Warunki fizyczno-geograficzne

a) Położenie geograficzne

Grunty Nadleśnictwa położone są między 16°15' a 16°50' długości geograficznej wschodniej oraz 51°30' a 51°48' szerokości geograficznej północnej.

Odległość między najbardziej wysuniętymi na północ i na południe zewnętrznymi skrajami kompleksów wynosi 30 km, zaś tak samo mierzona odległość wschód - zachód 38 km.

Nadleśnictwo Góra Śląska zajmuje powierzchnię 22 418,91 ha w tym 21 145,79 ha stanowią lasy. Zasięg terytorialny wynosi 767,61 km².

Grunty N-ctwa podzielone są na trzy obręby: Góra, Jemielno i Załęcze.

b) Regiony fizyczno-geograficzne

Położenie Nadleśnictwa Góra Śląska według obecnie stosowanego (nawiązującego do uniwersalnej klasyfikacji Międzynarodowej Federacji Dokumentacyjnej) podziału Polski na regiony fizycznogeograficzne w układzie dziesiętnym (Kondracki, 2002) przedstawia się następująco:

Obszar – Europa Zachodnia (1-924)

Podobszar – Pozaalpejska Europa Zachodnia (1-924.3)

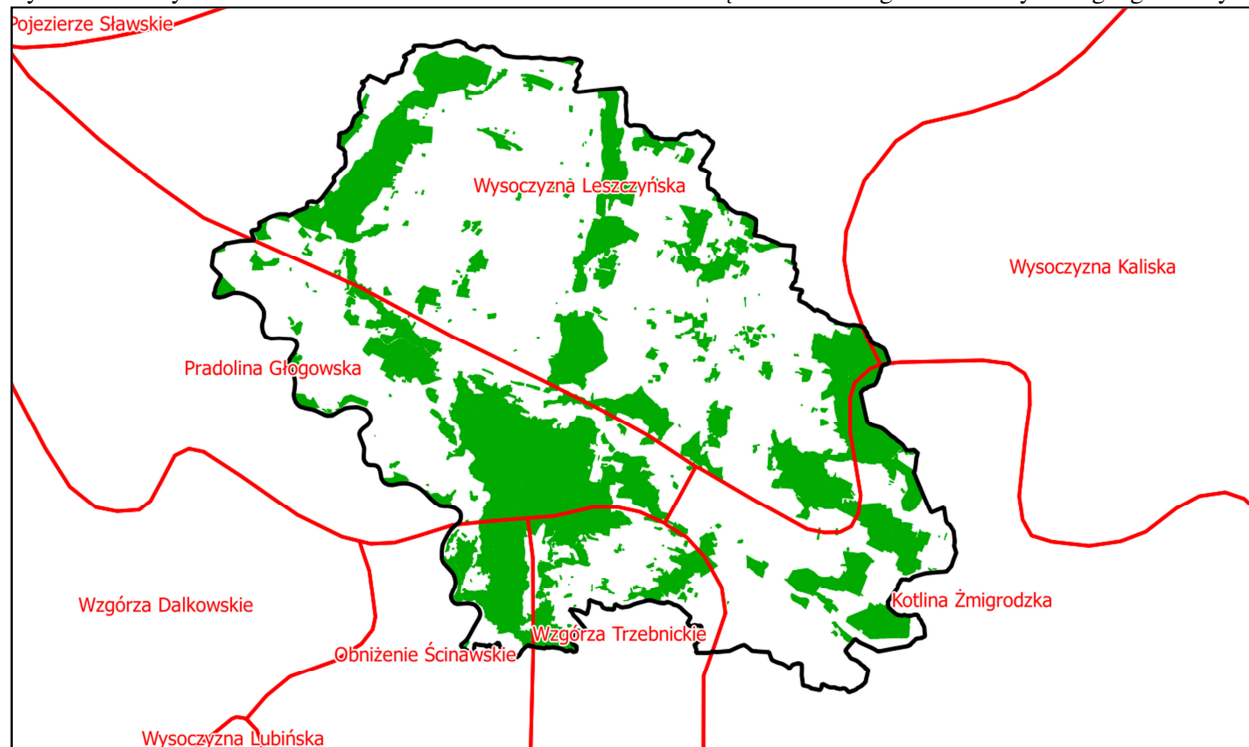
Prowincja – Niż Środkowoeuropejski (31)

Podprowincja – Niziny Środkowopolskie (318)

- Makroregion – Nizina Południowowielkopolska (318.1-2)
 - Mezo-region – Wysoczyzna Leszczyńska (318.11) – większa część obrębu Góra i północna część obrębu Załęcze
- Makroregion – Obniżenie Milicko-Głogowskie (318.3)
 - Mezo-region – Pradolina Głogowska (318.32) → północna i środkowa część obr. Jemielno oraz południowo-zachodnia część obr. Góra
 - Mezo-region – Kotlina Żmigrodzka (318.33) → pozostała część obrębu Załęcze
- Makroregion – Wał Trzebnicki (318.4)
 - Mezo-region – Obniżenie Ścinawskie (318.43) → południowo-zachodnia część obrębu Jemielno

- Mezoregion – Wzgórza Trzebnickie (318.44) ↗ południowo-wschodnia część obrębu Jemielno.

Ryc. 1 Przynależność obszaru Nadleśnictwa Góra Śląska do regionów fizyczno-geograficznych

c) Regionalizacja geobotaniczna

Według podziału Polski na regiony geobotaniczne (J.M. Matuszkiewicz, 2008) obszar Nadleśnictwa Góra Śląska leży w zasięgu następujących jednostek geobotanicznych:

Prowincja – Środkowoeuropejska (Działy A-F)

Podprowincja – Środkowoeuropejska Właściwa (Działy B-F)

Kraina Południowowielkopolsko-Łużycka (B.4)

Podkraina Południowowielkopolska (B.4b)

- Okręg Wysoczyzna Leszczyńska (B.4b.7)
 - podokręgi: Rowu Polskiego (B.4b.7.f.), Szlichtyngowski (B.4b.7.g.), Bojanowsko-Czerwiński (B.4b.7.h.)
- Okręg Nadodrzańskich Kotlin Ścinawsko-Głogowskich (B.4b.11.)
 - podokręgi: Doliny Odry "Chobienia – Bytom Odrzański (341-421km)" (B.4b.11.a.) i Luboszycki (B.4b.11.b.)
- Okręg Doliny Baryczy (B.4b.12.)
 - podokręgi: Żmigrodzki (B.4b.12.a.), Załęczyński (B.4b.12.b.)
- Okręg Wzgórz Trzebnickich (B.4b.13)

– podokrąg Wiński (B.4b.13.a.).

d) Regionalizacja przyrodniczo-leśna

Według najnowszego podziału Polski na krainy i mezoregiony przyrodniczo-leśne (R. Zielony, A. Kliczkowska 2010), lasy i grunty nieleśne Nadleśnictwa Góra Śląska położone są w:

Krainie Wielkopolsko-Pomorskiej (III)

Mezoregionie Doliny Środkowej Odry (III.25) zachodnia i południowo zachodnia część obrębu Góra i większość głównego kompleksu leśnego obrębu Jemielno,

Mezoregionie Krotoszyńskim (III.32) pozostała część obrębu Góra i centralna część obrębu Załęczce,

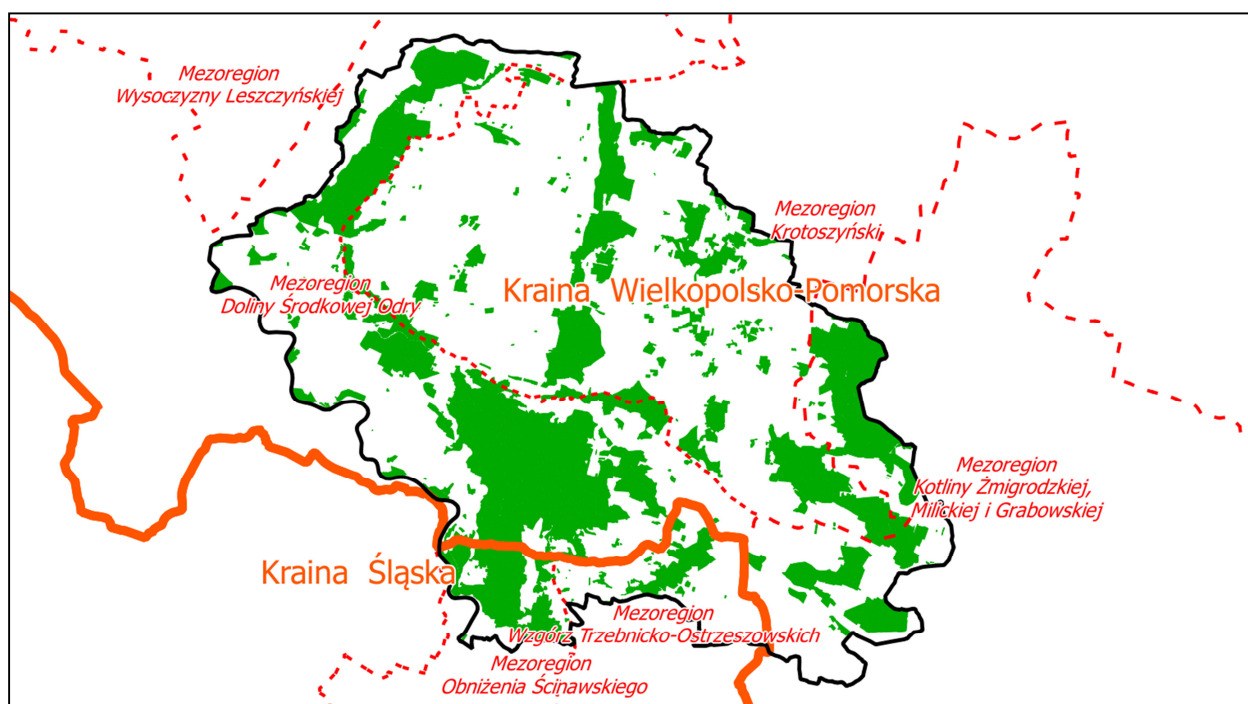
Mezoregionie Kotliny Żmigrodzkiej, Milickiej i Grabowskiej (III.35) pozostała część obrębu Załęczce oraz w

Krainie Śląskiej (V)

Mezoregionie Obniżenia Ścinawskiego (V.6) południowa część obr. Jemielno i

Mezoregionie Wzgórz Trzebnicko-Ostrzeszowskich (V.17) południowo-wschodnia część obr. Jemielno.

Ryc. 2 Przynależność obszaru Nadleśnictwa do regionów przyrodniczo-leśnych

e) Regionalizacja klimatyczna

Obszary zajmowane przez Nadleśnictwo położone są według A. Wosia (*Atlas Rzeczypospolitej Polskiej*, 1999) głównie w XVI Południowowielkopolskim regionie klimatycznym.

Klimat w tym regionie jest umiarkowany. Cechuje się wczesną wiosną, długim latem, łagodną zimą oraz niskim poziomem opadów atmosferycznych.

Region (Woś 1999) wyróżnia się dużą liczbą dni z pogodą bardzo ciepłą i jednocześnie pochmurną bez opadu. Jest ich ponad 38 w ciągu roku. Dni umiarkowanie ciepłych, jednocześnie pochmurnych i bez opadu, jest w roku prawie 48. Nieco częściej niż w innych regionach występują tu dni z pogodą przymrozkową, bardzo chłodną z dużym zachmurzeniem i opadem. Jest ich przeciętnie w roku 12. Także częstsze niż na terenach przyległych są dni z pogodą umiarkowanie mroźną i zarazem pochmurną bez opadu. Ścierają się tu elementy zachodniego klimatu atlantyckiego i kontynentalizmu wschodniego. Wilgotne masy powietrza polarno-morskiego znad północnego Atlantyku, notowane są częściej latem i jesienią. Od północno-wschodu, znad kontynentu azjatyckiego napływają suche masy powietrza polarno-kontynentalnego.

Najbliżej położonym punktem od terenu N-ctwa, w którym zbierane są regularne dane dotyczące warunków meteorologicznych, jest stacja w Lesznie. Dane zarejestrowane na tej stacji w latach 2004-2013 (wg TuTiempo.net), przedstawione w tabeli 1 dokładniej charakteryzują analizowany obszar.

Tabela 1. Wybrane dane klimatyczne zarejestrowane na stacji meteorologicznej Leszno w latach 2004-2013

Rok	T	TM	Tm	PP	V	RA	SN	TS	FG	TN	GR
2004	9,0	13,6	4,0	473,44	13,7	211	64	24	51	0	6
2005	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2006	-	-	-	-	-	150	51	15	44	0	0
2007	10,0	14,8	5,2	510,21	14,2	182	25	20	25	0	2
2008	10,0	14,6	5,4	514,60	13,9	180	25	11	26	0	2
2009	9,1	13,7	4,4	575,03	12,6	175	45	25	48	0	0
2010	7,7	12,2	3,0	728,15	12,6	155	84	21	47	0	0
2011	9,5	14,6	4,5	417,73	12,5	143	25	19	48	0	1
2012	9,0	13,8	4,0	530,35	12,4	200	43	36	64	0	3
2013	8,9	13,2	4,3	-	12,5	186	71	23	56	0	0

Objaśnienia skrótów użytych w tabeli:

T - Średnia roczna temperatura (°C)

TM - Średnia roczna temperatura maksymalna (°C)

Tm - Średnia roczna temperatura minimalna (°C)

PP - Suma rocznych opadów deszczu i/lub śniegu (mm)

V - Średnia roczna prędkość wiatru (km/h)

RA - Liczba dni z deszczem w ciągu roku

SN - Liczba dni z pokrywą śnieżną w ciągu roku

TS - Liczba dni z burzami w ciągu roku

FG - Liczba dni z mgłą w ciągu roku

TN - Liczba dni z trąbami powietrznymi

GR - Liczba dni z gradem w ciągu roku

Symbol (-) w polu tabeli oznacza, że nie doszło do wyliczenia średniej, ze względu na brak wystarczających danych do obliczeń.

Duże zróżnicowanie morfologiczne terenu wywiera istotny wpływ na zróżnicowanie warunków klimatycznych. Ze względu na ukształtowanie powierzchni, rodzaj pokrycia terenu oraz warunki wodne na terenie Nadleśnictwa występują znaczne różnice mikroklimatyczne. Są to obszary:

- kompleksów leśnych, gdzie występują mniejsze prędkości wiatrów, zmniejszona insolacja powierzchni gruntu, szczególnie w okresie letnim, mniejsze amplitudy temperatur, wydłużony czas zalegania pokrywy śnieżnej i zwiększona wilgotność powietrza;
- dolin cieków wodnych (zlewnie rzek Baryczy, Śląskiego Rowu, Orli, Tynicy, Świerni i Łacha w dorzeczu rzeki Odry), a także obniżenia o płytko zalegającej wodzie gruntowej, zwiększające wilgotność powietrza i częste występowanie mgieł;
- terenów otwartych obejmujących użytki rolne, gdzie warunki klimatyczne są przeciętne;
- wzniesień morenowych o zmiennej insolacji termicznej w zależności od ekspozycji zbocza i większej dynamice ruchu powietrza;
- terenów zabudowanych i zurbanizowanych, gdzie modyfikowane są elementy obiegu wody i nasłonecznienia, a także odczuwalne są lokalnie wpływy emisji niskiej (Bojanowo, Leszno, Góra, Rawicz, Wąsosz).

Lasy charakteryzują się na ogół dobrymi warunkami termiczno-wilgotnościowymi o zmniejszonych wahaniami dobowych, jednak gorszymi warunkami solarnymi (zacienienie). Są to jednak tereny o wzbogaconym składzie fizykochemicznym powietrza w tlen, ozon, olejki eteryczne (fitoncydy) oraz inne substancje śladowe podnoszące komfort bioklimatyczny.

1.2. Społeczno-gospodarcze warunki wielofunkcyjnej produkcji leśnej w regionie

Całość uwarunkowań społeczno-gospodarczych została omówiona w elaboracie. Wnioski ogólne przytacza się niżej.

Lasy Nadleśnictwa Góra Śląska położone są głównie na terenie województwa dolnośląskiego w powiatach górowskim, trzebnickim i wołowskim oraz w niewielkim stopniu województwa wielkopolskiego w powiecie rawickim (dokładne dane na temat przynależności gruntów N-ctwa do poszczególnych jednostek administracyjnych znajdują się w Elaboracie PUL).

Dolny Śląsk zajmuje obszar 19 947 km² (stan na grudzień 2013; GUS_ <http://stat.gov.pl>) i zamieszany jest przez 2 914 362 osoby (stan na grudzień 2012; GUS_ <http://stat.gov.pl>), co stanowi 7,6% ludności Polski (stan na grudzień 2012 r.). Gęstość zaludnienia wynosi 146 osób na km². Z ogólnej powierzchni województwa 30,6% przypada na lasy, a 59,7% na użytki rolne (stan na grudzień 2013; GUS_ <http://stat.gov.pl>).

Podstawę rozwoju przemysłowego stanowią istniejące zasoby kopalin użytecznych oraz rozwijające się nowoczesne dziedziny przetwórstwa przemysłowego i sfery usług. Do podstawowych działalności w województwie dolnośląskim zalicza się także turystykę i lecznictwo uzdrowiskowe, ze względu na uwarunkowania przyrodnicze, ukształtowanie geograficzne i zasoby wód leczniczych.

Kluczowymi branżami gospodarczymi regionu są te, w których funkcjonują przedsiębiorstwa o największym zatrudnieniu oraz generujących największe przychody. Na podstawie przeprowadzonych badań („Sytuacja na dolnośląskim rynku pracy – badanie zapotrzebowania na zawody, kwalifikacje i umiejętności”, Gallup Organization Poland Sp. z o.o., Warszawa 2010 r.) dotyczących rynku pracy w województwie dolnośląskim, do kluczowych branż zalicza się handel, budownictwo, produkcja (w szczególności produkcja maszyn i urządzeń, pojazdów mechanicznych, wyrobów metalowych, artykułów spożywczych i napojów oraz mebli), górnictwo rud metali, hotele i restauracje, usługi ochroniarskie dla firm, rachunkowość oraz doradztwo personalne i pozostałe usługi dla firm.

Na Dolnym Śląsku funkcjonuje łącznie 38 uczelni wyższych, co daje regionowi czwarte miejsce w kraju. Wrocław, z dużą liczbą szkół wyższych (25), jest trzecim ośrodkiem uniwersyteckim w Polsce.

Cechą charakterystyczną regionu są też bogate walory środowiska przyrodniczego i zasoby kulturowe, wynikające z korzystnego położenia i ukształtowania geograficznego regionu. Dolny Śląsk jest dobrze wyposażony w infrastrukturę turystyczną – czwarte miejsce w kraju pod względem liczby miejsc w bazie noclegowej. Duży udział turystów zagranicznych potwierdza

rosnące zainteresowanie regionem, głównie wśród zachodnich sąsiadów, stanowiących około 50% turystów zagranicznych („Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do roku 2020”, Wrocławskie Biuro Urbanistyczne, Wrocław, listopad 2005).

Pod względem różnorodności biologicznej i rangi walorów krajobrazowych, dolnośląskie należy do najbardziej atrakcyjnych regionów Polski. System obszarów chronionych zajmuje 18,1% całkowitej powierzchni województwa (przy średniej dla Polski na poziomie 31,2%) – bez obszarów NATURA 2000. Na regionalny system obszarów chronionych składają się: 2 Parki Narodowe (Karkonoski Park Narodowy oraz Park Narodowy Gór Stołowych), 66 rezerwatów przyrody, 65 obszarów NATURA 2000, 12 parków krajobrazowych, 25 obszarów chronionego krajobrazu, 10 zespołów przyrodniczo – krajobrazowych, 122 użytki ekologiczne („Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego”, Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu, Wrocław, sierpień 2010).

Dolny Śląsk, ze względu na swe położenie geograficzne, ma strategiczne znaczenie dla rozwoju międzynarodowych układów transportowych. Przez województwo przebiega III Paneuropejski Korytarz Transportowy Drezno (Berlin) – Wrocław – Lwów – Kijów, krzyżujący się z ciągami komunikacyjnymi wiodącymi z południowych Niemiec, Austrii i Czech, a także z europejską trasą E65. Ponadto dużą szansą dla regionu są działania na rzecz realizacji międzyregionalnego porozumienia na rzecz utworzenia Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego (CETC).

Jedyną drogą wodną o znaczeniu krajowym i międzynarodowym przebiegającą przez tereny województwa dolnośląskiego jest rzeka Odra (ww. dane dotyczące przemysłu, szkolnictwa, środowiska przyrodniczego i zasobów kulturowych oraz komunikacji województwa dolnośląskiego zaczerpnięto z publikacji autorstwa prof. dr hab. inż. J. Zaleskiego i in.: „Raport Regionalny Województwo Dolnośląskie; Wrocław, kwiecień 2011r.).

Powiat górowski, na którego terenie znajdują się prawie wszystkie kompleksy leśne Nadleśnictwa Góra Śląska (95%) położony jest w północnej części województwa dolnośląskiego i graniczy od północy i północnego wschodu z powiatami leszczyńskim i rawickim (województwo wielkopolskie). Od południowego wschodu powiat graniczy z powiatem trzebnickim, od południa z pow. wołowskim, od południowego zachodu z pow. lubińskim, a od zachodu z pow. głogowskim (woj. dolnośląskie) i wschowskim (woj. lubuskie). Od strony zachodniej naturalną granicę powiatu stanowi rzeka Odra.

W skład powiatu wchodzi 4 gminy: 2 gminy miejsko-wiejskie: Góra i Wąsosz oraz 2 gminy wiejskie: Niechlów i Jemielno. Powiat zajmuje teren o powierzchni 738,27 km², co stanowi 3,7% powierzchni województwa dolnośląskiego i należy do powiatów średniej

wielkości. Są to przede wszystkim obszary szerokich pradolin rzecznych Odry i Baryczy. Łączna długość rzek w Powiecie Górowskim wynosi 230,6 km.

Kompleksy leśne zajmują około 28 % powierzchni powiatu. Dominującym sektorem gospodarki powiatu jest rolnictwo, oparte na małoobszarowych gospodarstwach rolnych, oraz przetwórstwo rolno-spożywcze. Po rozpadzie PGR-ów powstały też duże gospodarstwa rolne zarządzane przez prywatnych właścicieli. Część obszarów rolnych jest we władaniu Agencji Nieruchomości Rolnych.

Na terenie powiatu działa ok. 2 771 różnorodnych podmiotów gospodarczych, z czego znaczną część stanowią firmy handlowe. Funkcjonują także zakłady przetwórstwa mięsnego, Zakład Przemysłu Ziemniaczanego, producenci odzieży, tartak, firmy zajmujące się dostarczaniem opału, usługami transportowymi, Spółdzielnia Mleczarska „Demi”, „Społem” Powszechna Spółdzielnia Spożywców w Górze, Spółdzielnia Inwalidów „Jedność” w Górze, stolarnie, hurtownie materiałów budowlanych, firmy blacharsko-ślusarskie.

Na terenie powiatu zlokalizowane są kopalnie gazu ziemnego. Jest on najcenniejszą kopaliną występującą na terenie całego powiatu. Powiat górowski jest zasobny także w niezbędne dla budownictwa piaski i żwiry. Funkcjonujące na terenie powiatu żwirownie zaopatrują w ten surowiec nie tylko lokalne firmy, ale również ościennie powiaty. W powiecie rozwinięta jest sieć gospodarstw agroturystycznych.

Większość mieszkańców utrzymuje się z pracy na roli oraz z pracy zarobkowej w gospodarstwach powstałych po rozpadzie PGR-ów. Znaczna część mieszkańców Powiatu Górowskiego utrzymuje się z pracy w Hucie Miedzi w Głogowie, Kopalni Rudy Miedzi Lubin-Polkowice. Ponadto część mieszkańców pracuje w takich placówkach jak: Starostwo Powiatowe, Urzędy Gmin, Kancelarie Notarialne, biura rachunkowe, placówki PKO BP, BZ WBK, BGŻ, BS.

Miasto i Gmina Góra położona jest w środkowej i północnej części Powiatu Górowskiego. Powierzchnia gminy zajmuje 268,74 km², składa się z 36 sołectw o charakterze rolniczoprzemysłowym. Największą część terytorium gminy zajmują grunty rolne, które wpływają na jej rolniczy charakter.

Na terenie gminy funkcjonują różnorodne podmioty gospodarcze (według danych GUS na koniec 2010 r. zarejestrowanych było około 1 789 podmiotów). Funkcjonuje przetwórstwo rolno-spożywcze, mleczarskie, przetwórstwo owocowo-warzywne oraz sieć sklepów.

Miasto i Gmina Wąsosz położona jest w południowo-wschodniej części Powiatu Górowskiego, zajmuje teren o powierzchni ponad 193 km². Gmina składa się z 32 sołectw. Jest

gminą o typowym rolniczym charakterze. Na jej terenie funkcjonują też lokalne firmy, głównie w przetwórstwie spożywczym, stolarstwie oraz produkcji metalowej.

Gmina Jemielno jest najmniejszą gminą Powiatu Górowskiego zarówno pod względem obszaru jak i liczby ludności (18 wsi i 8 przysiółków). Zajmuje powierzchnię 123,8 km². między dolinami rzek Odry i Baryczy. Gmina Jemielno jest gminą typowo rolniczą, charakteryzującą się niskim zaludnieniem, a więc rolnictwo i dochody z przemysłu rolniczego stanowią główne źródło utrzymania tutejszej ludności.

Gmina Niechlów zajmuje powierzchnię 152 km². W gminie znajduje się 21 sołectw. Oprócz działalności typowo rolniczej funkcjonują w niej podmioty z dziedziny handlu hurtowego i detalicznego. Liczną grupę stanowią też zakłady rzemieślnicze: stolarstwo, mechanika, usługi leśne, budowlane i transportowe (ww. dane dotyczące powiatu górowskiego i wydzielonych w nim gmin zaczerpnięto z Programu ochrony środowiska dla powiatu górowskiego na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019).

2. Historia lasów i gospodarki leśnej

Ostatnie zlodowacenie zwane bałtyckim nie ograniczyło się do jednorazowego wtargnięcia lądolodu, lecz rozpadło się na trzy wyraźne stadia, podzielone dwoma okresami interstadialnymi. Ostatnie z kolei ocieplenie się klimatu spowodowało ustąpienie lądolodu z obszaru północnej Polski, zapoczątkowując współczesne dzieje Ziemi – holocen. Historia obecnej flory tego obiektu z ekosystemami leśnymi jest stosunkowo młoda. Początków jej należy szukać przed około 12 000 lat, kiedy obszar ten został uwolniony od czaszy lodowca i wróciła z południa na ten obszar tundra (Konieczny, 1986). Była to tundra o charakterze lasostepu, z licznymi gatunkami zimnego stepu ostnicowego, z dużą ilością wierzb, z małymi skupieniami brzoź i sosen (9000 – 7000 lat p.n.e.). W miarę stopniowego ocieplania się klimatu drobne skupienia brzoź i sosen zaczęły się zwierzać.

W okresie preborealnym (8000 – 7000 lat p.n.e.) dominującą rolę na tym terenie odgrywały lasy brzozowe, a później brzozowo-sosnowe. Licznie występowały również wierzby. Przy końcu tego okresu pojawiły się pierwsze drzewa ciepłolubne jak wiąz i olsza.

W początkowym okresie holocenu na obszarze tym szybko rozprzestrzeniła się sosna (*Pinus*) – stała się ona drzewem dominującym w miejscach suchych i na świeżo uformowanych wydmach. Lasy sosnowe były mało zwarte, z dużym udziałem wrzosowatych (*Ericaceae*) w runie. Znaczną domieszkę stanowił w nich dąb (*Quercus*) i brzoza (*Betula*). Siedliska wilgotniejsze zajęte były początkowo przez brzozę i leszczynę (*Corylus*), z niewielkim

dotądkiem wiązu (*Ulmus*). W okresie preborealnym lasy odznaczały się niewielkim zwarciem, chociaż rozpoczęło się ich rozprzestrzenianie na większych obszarach.

W okresie borealnym (7000 – 4000 lat p.n.e.) klimat uległ dalszemu ociepleniu, a następnie zwilgotnieniu. Stopień lesistości wzrastał sukcesywnie. Na omawianym obszarze panowały początkowo nadal lasy sosnowo-brzozowe, a leszczyna rosła w znacznej ilości. Od połowy tego okresu sosna uzyskała znaczną przewagę nad brzozą.

Pod koniec tego okresu wzrósł udział olszy, wędrującej podmokłymi dolinami rzek oraz innych gatunków ciepłolubnych, głównie wiązu oraz lipy i dębu. W niewielkiej ilości pojawił się również jesion. Te gatunki liściaste zajęły odpowiadające im żyzniejsze siedliska i dały początek mieszanym lasom z udziałem dębów.

W okresie atlantyckim (4000 – 3000 lat p.n.e.) zapanowały najkorzystniejsze w holocenie warunki termiczne i wilgotnościowe. To optimum klimatyczne wywołało dalsze zmiany w składzie i rozprzestrzenianiu się lasów oraz przesunięcie granic zasięgu niektórych gatunków, np. leszczyny daleko na północ w porównaniu z obecnym stanem. Na całym obszarze zaznaczyło się ustępowanie zbiorowisk brzozowo-sosnowych na korzyść mieszanych lasów dębowych i olsów. Jednak, na ubogich glebach piaszczystych i na torfowiskach, sosna utrzymała swą przewagę. Zasobniejsze tereny piaszczyste porastał las, w skład, którego, obok sosny, wchodziły dąb, brzoza i lipa (*Tilia*). Na żyzniejszych siedliskach ustalił się mieszany las liściasty z wiązem, jesionem (*Fraxinus*), dębem i lipą. Wilgotne tereny wzdłuż rzek i jezior zajęte były przez fitocenozy łęgowe z jesionem, olszą i wiązem. W tym okresie pojawiły się rośliny synantropijne, jak babka, szczaw i inne oraz użytkowe np. zboża i tatarka. Wskazuje to nie tylko na obecność plemion koczowniczych, ale również na obecność człowieka osiadłego zajmującego się rolnictwem. Pierwsze plemiona rolnicze przybyły do Polski z południa, już na początku neolitu (4000 lat p.n.e.). Od początku okresu atlantyckiego zaznaczył się wyraźny wpływ człowieka na lasy. Ówczesni mieszkańcy tego terenu zajmowali się myślistwem i rybołówstwem, co nie wpływało jednak w sposób ujemny na ówczesny stan lasów. Na okres atlantycki, odznaczający się przede wszystkim panowaniem drzew ciepłolubnych, przypada najbujniejszy rozwój lasów, które pokrywały w tym czasie największą powierzchnię.

W okresie subborealnym (3000 – 1000 lat p.n.e.), mającym cechy okresu przejściowego, rozpoczęło się przypuszczalnie oziębienie klimatu oraz początkowo zmniejszenie, a następnie wzrost jego wilgotności. Po okresie optimum klimatycznego wraz ze zmianą klimatu nasilił się proces ługowania gleb. Ubożenie siedlisk spowodowało stopniową regresję lipy i jesionu w zbiorowiskach leśnych. Wyraźny spadek udziału wiązu w tych zbiorowiskach nastąpił już ok. 5000 lat p.n.e. Zmiany w składzie mieszanego lasu liściastego spowodowane były nie tylko ubożeniem warunków edaficznych. W dużej mierze przyczyniła się do tego także gospodarcza

działalność człowieka, który w pierwszej kolejności niszczył lasy rosnące na lepszych glebach. Na siedliska opuszczone przez mieszany las liściasty wkroczyły nowe gatunki – głównie grab (*Carpinus*), buk (*Fagus*) i lokalnie świerk (*Picea*). Postępujące zakwaszenie gleb tworzyło dobre warunki dla występowania dębu, który razem z sosną, zajmował tereny piaszczyste tworząc zbiorowiska zbliżone do współczesnego acydofilnego *Quercus robur*-*Pinetum*.

Bogatsze gleby zajęte zostały zapewne przez zbiorowiska podobne do dzisiejszego *Galio-Carpinetum*. Mieszane dąbrowy przekształciły się w lasy dębowo-grabowe.

Okres subatlantycki (1000 lat p.n.e. do czasów obecnych) odznacza się dalszym wzrostem wilgotności, zapoczątkowanym już przy końcu okresu subborealnego oraz stopniowym oziębieniem się klimatu.

Przemiany klimatu zahamowały dalsze rozprzestrzenianie się niektórych gatunków drzew, a nawet spowodowały w końcowej fazie zmniejszenie się ich zasięgu, jak to miało miejsce np. w przypadku cisa (*Taxus*). Bory sosnowe i mieszane utrzymały swój stan posiadania.

W ostatnim okresie holocenu nastąpił stopniowy zanik występowania olszy i leszczyny. Było to z pewnością spowodowane spadkiem wilgotności klimatu i związanym z tym obniżeniem poziomu wód w jeziorach. Przemiany, jakie nastąpiły w ostatnich 1500 latach, a szczególnie w ostatnich stuleciach spowodowane zostały działalnością człowieka.

Przemiany te ogólnie charakteryzuje zasadniczo szybkie zmniejszenie się udziału drzew liściastych, głównie na korzyść sosny. Coraz intensywniej rozwijające się osadnictwo przyczyniło się do całkowitego zaniku naturalnych zbiorowisk leśnych.

W opisywanym obszarze bezwzględnie dominującym gatunkiem lasotwórczym została sosna, która jako gatunek pionierski, bardzo łatwo osiedlający się na pogorzeliskach, zajmowała siedliska zajęte uprzednio przez grądy i dąbrowy. O obecnym wyglądzie lasów zadecydowało prowadzone do końca XVIII wieku zalesianie i odnawianie monokulturami sosnowymi.

Na sąsiadujących z kompleksami leśnymi terenach o lepszych warunkach glebowych, zbiorowiska leśne nie uległy odtworzeniu, ponieważ na miejscach wykarczowanych lasów powstawały łąki i pola uprawne. Odrębność florystyczna danego obszaru, gdzie w czasie całego holocenu dominowała w zbiorowiskach leśnych sosna, była uwarunkowana przede wszystkim uboższą niż na terenach sąsiednich pokrywą glebową, wykształconą na rozległym polu sandrowym i specyficznymi warunkami hydrograficznymi. Miało to także wpływ na inny rozwój działalności gospodarczej człowieka. Wyniki analizy pyłkowej, jak również badania archeologiczne wskazują, że wpływ człowieka na środowisko naturalne w omawianym terenie do epoki brązu był nieznany.

Działalność człowieka musiała zatem polegać głównie na myślistwie, zbieractwie i rybołówstwie. Dowodzi to tak zwanego „długiego trwania” kultur mezolitycznych. Do

kolonizacji neolitycznej tego terenu doszło bardzo późno i tylko na niewielkim obszarze wysoczyzn morenowych. Podstawą gospodarki była hodowla. Uprawa roli nabrała większego znaczenia na początku epoki żelaza, a jej znaczny rozwój nastąpił dopiero w okresie rzymskim.

Na krajobrazie wczesnofeudalnym wywarła już swe piętno działalność człowieka gospodarującego od kilku tysięcy lat. W szczególności rozwój uprawy roli spowodował poważne zmiany w pierwotnej szacie leśnej, skutkiem tego na geograficzne oblicze tych ziem we wczesnym średniowieczu składało się kilka podstawowych formacji krajobrazowych, nieodgraniczonych od siebie, ale przechodzących niejednokrotnie jedna w drugą. Oprócz wspomnianych, nielicznych terenów pozbawionych szaty leśnej z przyczyn naturalnych, można było wyróżnić dwa podstawowe krajobrazy: leśno-polny i puszczański. Częste były krajobrazy formacji leśno-polnej, gdzie osiedla rolnicze występowały jako wyspy różnej wielkości wśród otaczających lasów.

Większe obszary łąk istniały tam, gdzie działalność ludzka (przez koszenie traw i wypas zwierząt) hamowała rozwój lasu.

Przedstawiony w tym opisie naturalny skład drzewostanów doznał już w ciągu następnych stuleci pewnych zmian. W drugim tysiącleciu naszej ery klimat ulegał stopniowo niewielkiemu ochłodzeniu. Zmiany te wpływały na pogorszenie warunków naturalnych dla niektórych gatunków. Już począwszy od neolitu zaznacza się stały spadek udziału lipy w składzie drzewostanów, podobnie w drugim tysiącleciu n.e. zmniejszał się stopniowo udział grabu. Postępujące zamulenie wód otwartych i narastanie torfowisk musiało również doprowadzić do zmian w składzie roślinności nadbrzeżnej i bagiennej.

O wiele większe przekształcenia w składzie drzewostanów tego terenu spowodowała w średniowieczu działalność człowieka. Rozwój osadnictwa rolniczego dotknął w szczególnym stopniu niektóre zespoły leśne występujące na najżyźniejszych glebach, jak lasy dębowo-grabowe.

Z drugiej strony przerzedzenie lasów ułatwiło ekspansję gatunków światłoządnych jak brzoza i leszczyna. Zapotrzebowanie na drewno dębowe, jako budulec, jaworowe i lipowe do sprzętów kołodziejskich, narażało te gatunki na wzmożony wyrąb. Rozwijająca się w późniejszym średniowieczu hodowla owiec i bydła powodowała szczególne zagrożenie gatunków liściastych, gdyż stada pasące się w lesie zgryzały ich młode pędy, pozostawiając nietknięte drzewka iglaste. Przenikanie osadnictwa w głąb puszczy powodowało coraz częstsze pożary lasów. Doprowadziły one do poważnych zmian w składzie drzewostanów, gdyż na pogorzeliskach szerzyły się przede wszystkim gatunki drzew o szybkim przyroście i dalekim zasięgu wysiewu jak brzoza, osika i sosna. Równolegle z poszerzaniem istniejących osad kosztem lasów, rozwijała się na szeroką skalę akcja zakładania nowych wsi na karczunkach.

U schyłku XVIII wieku nastąpiło wyraźne zmniejszanie się powierzchni lasów liściastych (szczególnie lasów dębowych) przy jednoczesnym wzroście obszaru lasów iglastych. Domieszka takich gatunków jak lipa przestała odgrywać znaczącą rolę gospodarczą; w mniejszym stopniu wyniszczono buki. Na zmniejszenie się powierzchni lasów liściastych na rzecz lasów iglastych wpłynęły również prace odwadniające.

Po pierwszym rozbiórze państwo pruskie, w dobrze rozumianym własnym interesie, poczyniło starania w kierunku zorganizowania gospodarki w lasach państwowych oraz roztoczenia opieki nad lasami prywatnymi. Podstawą tej opieki była Ustawa Leśna (1775), obowiązująca również na ziemiach polskich stopniowo anektowanych przez Prusy. Zawarte były w niej następujące ustalenia:

- przewidywała podział lasu na kwatery stopniowo eksploatowane;
- wprowadzała konieczność zalesień i zobowiązywała osoby uprawnione do służebności leśnych do wykonywania prac związanych z tymi zalesieniami;
- omawiała istotną sprawę uporządkowania karczunków;
- ustalała zasady poboru drewna z tytułu uprawnień służebnościowych;
- określała dni wjazdu do lasu;
- porządkowała sprawy wypasu inwentarza żywego z tytułu uprawnień służebnościowych;
- zabraniała wzniesienia ognia w lesie, palenia tytoniu i nakładała na okoliczną ludność obowiązek udziału w gaszeniu pożarów;
- porządkowała sprawę zakładania w lasach tartaków, smolarni, hut szklanych;
- traktowała o lasach kościelnych, szlacheckich, miejskich i chłopskich oraz państwowym nad nimi nadzorze;
- szeroko omawiała całokształt ówczesnych zagadnień łowieckich.

Ustawa o uwłaszczeniu chłopów, realizowana przez około 20 lat (1824-44), spowodowała całkowitą zmianę struktury własnościowej oraz regulację układu dróg, co przyczyniło się również do wylesienia terenu.

W miejsce płynnych układów zieleni śródpolnej, wiążącej ze sobą kompleksy leśne, powstawał krajobraz podzielony sztywnymi liniami dróg, duktów leśnych i kanałów. Zatracono podział na jednostki ekologiczne i zniszczono dotychczasową kompozycję krajobrazu rolniczego. Od tego czasu region reprezentują płaskie i gołe pola. Tak, więc zmiany

w krajobrazie Wielkopolski w okresie pierwszej połowy XIX wieku można podsumować krótko, jako osuszenie, odlesienie i oddrzewienie terenu.

Zjawiskiem charakterystycznym dla lasów zaboru pruskiego w drugiej połowie XIX w. i na początku wieku XX było tylko nieznaczne skurczenie się ich powierzchni. Złożyło się na to szereg następujących przyczyn:

- zamiana gruntów leśnych na grunty orne nie kalkulowała się już, ponieważ lasy w danym obszarze występowały głównie na gruntach słabej jakości;
- stworzenie przez rząd pruski w drugiej połowie XIX wieku warunków, dzięki którym lasy zaczęły dawać ich właścicielom dochody;
- u schyłku XIX wieku rozwijała się tu tendencja do rozszerzenia powierzchni lasów państwowych w drodze kupna, a częściowo nawet – przez zalesianie nieużytków;
- kryzys rolny w ostatnim 20-leciu XIX wieku, który nie sprzyjał zamianie lasów na grunty orne;
- zwiększony dopływ niezbędnego dla przemysłu drewna z Królestwa Polskiego, Rosji i Galicji.

Wraz z nowymi zalesieniami następowało dalsze kurczenie się powierzchni lasów liściastych na rzecz lasów iglastych, w szczególności sosnowych. Zgodnie z założeniami nauki niemieckiej, których realizatorami byli przede wszystkim leśnicy niemieccy zarządzający lasami państwowymi, rozszerzyły się bardzo znacznie obszary pokryte drzewostanami jednogatunkowymi (głównie – sosnowymi). W tym okresie dążono do zakupu wyniszczonych terenów leśnych oraz nieużytków z przeznaczeniem do zalesienia. Od 1883 roku na zakup tych terenów zostały przeznaczone dość znaczne kredyty, które wzrosły, gdy poza uwarunkowaniami gospodarczymi dołączyły się względy polityczne, a mianowicie dążenie do wykupu lasów prywatnych od właścicieli Polaków.

W dniu 28 marca 1905 roku, w parlamencie pruskim określony został cel gospodarczy pruskich lasów państwowych. Głównym celem gospodarstwa było osiągnięcie, wyrażonego w pieniądzu możliwie wysokiego czystego dochodu z lasu – renty leśnej.

Taki kierunek polityki gospodarczej w polskich lasach państwowych zaboru pruskiego rzutował bezpośrednio na zasady i zadania urządzania tych lasów. Organizacja gospodarstwa leśnego w myśl tych zasad wymagała następujących opracowań:

- stwierdzenia na podstawie pomiaru i szacunku oraz przedstawienia faktycznego stanu lasu, obejmującego powierzchnię, zasobność drzewostanów i spodziewany przyrost ich wartości użytkowej;

- zestawienia planu gospodarczego z uwzględnieniem miejsca i czasu pobieranych użytków drzewnych oraz projektowanych pozostałych czynności gospodarczych;
- stworzenia najkorzystniejszego, tzw. normalnego stanu lasu poprzez wybór:
 - a) najkorzystniejszego gatunku drzewa;
 - b) najkorzystniejszego wieku rębności;
 - c) najkorzystniejszego układu klas wieku przy preferowanym zrębowym sposobie zagospodarowania.

Przedstawione zasady i tendencje w zakresie urządzania i zagospodarowania lasów państwowych przetrwały bez poważniejszych zmian do wybuchu pierwszej wojny światowej. W okresie międzywojennym podstawowa zasada organizacji gospodarstwa leśnego polegała na podporządkowaniu jednemu resortowi gospodarczemu – Ministerstwu Rolnictwa, zarówno administracji lasów państwowych, jak i naczelnego organu ochrony lasu. Urządzanie lasów państwowych polegało na pomiarze geodezyjnym i na ewidencji składników majątkowych gospodarstwa leśnego oraz na zaprojektowaniu najważniejszych czynności techniczno-gospodarczych na okresy dziesięcioletnie.

Obecne Nadleśnictwo Góra Śląska zajmuje powierzchnię następujących dawnych własności (dane z planu urządzania lasu na okres 1985-1994):

- Lasy państwowe o powierzchni 2 230 ha,
- Lasy prywatne majątkowe o powierzchni 8 669 ha,
- Lasy komunalne o powierzchni 821 ha,
- Lasy chłopskie i grunty porolne przyjęte do zalesienia.

Brak danych obrazujących stan lasów na tym terenie przed rokiem 1945. Pierwszym spisanim dokumentem znajdującym się w archiwum Nadleśnictwa Góra Śląska dotyczącym Nadleśnictwa Góra Śląska jest „Protokół jednostronny spisany w dniu 15 października 1945 roku przez nadleśniczego inż. Franciszka Burmistrzaka w obecności leśniczych A. Karkoszki, St. Nowaka i G. Stankiewicza w sprawie przejęcia budynków mieszkalnych i gospodarczych na terenie Nadleśnictwa Państwowego Góra” (<http://www.goraslaska.poznan.lasy.gov.pl/historia#>).

W 1945 r. powstały 3 nadleśnictwa odpowiadające w przybliżeniu obecnemu Nadleśnictwu Góra Śląska. Były to Nadleśnictwa Góra Śląska (3 leśnictwa: Sułków, Góra, Łękanów), Jemielno (7 leśnictw: Lipki, Jemielno, Lubów, Luboszyce, Ryczeń, Daszów, Zawiszów) i Wąsosz – które po dalszych reorganizacjach zmieniło nazwę na Załęcze (8 leśnictw: Załęcze, Wodniki, Pobił, Bartków, Chodlewo, Przywsie, Zbaków Dolny, Sułów).

Według danych prowizorycznego urządzania lasu areał tych nadleśnictw przedstawiał się następująco:

1. Nadleśnictwo Góra Śląska 4 868,60 ha wg stanu na 01.10.1949 r.
2. Nadleśnictwo Jemielno 6 634,39 ha wg stanu na 01.10.1950 r.
3. Nadleśnictwo Załęcze 4 656,29 ha wg stanu na 01.10.1948 r.

Łączna ich powierzchnia to 16 159,28 ha.

Gospodarka w Nadleśnictwie Góra Śląska i Wąsosz (Załęcze) do roku 1960 i w Nadleśnictwie Jemielno do roku 1962 prowadzona była wg zasad obowiązujących w Lasach Państwowych, w oparciu o przybliżone tabele klas wieku sporządzane na okres 3 lat, prowizoryczne plany urządzania gospodarstwa leśnego na okresy 10-letnie i rewizje użytkowania rębego i przedrębego sporządzane na okresy 5-letnie. Od roku 1960 Nadleśnictwo Góra Śląska i Załęcze, a od 1962 r. Nadleśnictwo Jemielno objęto planami definitywnego urządzania lasu. Powierzchnia tych nadleśnictw wynosiła wtedy 21 231,96 ha.

W dniu 1 stycznia 1972 r. utworzono Nadleśnictwo Góra Śląska przez połączenie lasów nadleśnictw: Góra Śląska, Jemielno i części (438 ha) Załęcza. Powierzchnia tych nadleśnictw wynosiła wtedy 19 922,64 ha (I rewizja).

Do 1978 r. nadleśnictwa te należały do Okręgowego Zarządu Lasów Państwowych we Wrocławiu. W dniu 1 stycznia 1979 r. utworzono Nadleśnictwo Góra Śląska z trzema obrębami: Góra, Jemielno i Załęcze. W tych granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwo Góra Śląska pozostało do tej pory. Powierzchnia nadleśnictwa w wyniku przeprowadzonej przez urządzenie w roku 1978 aktualizacji stanu lasu wynosiła 18 599,08 ha.

Od początków powstania Nadleśnictwa Góra Śląska funkcję na stanowisku Nadleśniczego w poszczególnych latach pełnili (wg <http://www.goraslaska.poznan.lasy.gov.pl/historia#>):

- Franciszek Burmistrz w latach 1945-1950
- Władysław Tuczyński w latach 1950-VII 1951 (zginął śmiercią tragiczną)
- Jerzy Piotrowski od VIII 1951 - 1975
- Stanisław Słowikowski w latach 1975-1992
- Edward Gil w latach 1992-2000
- Zbysław Ryszewski od 1. lutego 2000 r. 30 kwietnia 2009 r.
- Tomasz Multański od 18 września 2009 r.

Od początków powstania Nadleśnictwa Załęcze (9 lipca 1945 r.) funkcję na stanowisku Nadleśniczego w kolejności pełnili (wg <http://www.goraslaska.poznan.lasy.gov.pl/historia#>):

- Stanisław Mądry
- Adam Iwanicki

- Jan Pertek
- Jerzy Kuczyński

Prawdopodobnie pierwsza siedziba tego Nadleśnictwa znajdowała się w samym mieście Wąsosz. O przeniesieniu siedziby Nadleśnictwa do Załęcza zdecydował ówczesny Nadleśniczy Adam Iwanicki.

Od początków powstania Nadleśnictwa Jemielno funkcję na stanowisku Nadleśniczego pełnili:

- Władysław Krauze
- Kantorek
- Jurczyszyn
- Józef Kędzierski

Pierwsza siedziba Nadleśnictwa mieściła się w miejscowości Jemielno obok stacji kolejowej i młyna. Budynek ten został rozebrany około 1980 roku. Następnie siedzibę przeniesiono do budynku nr 95 (centrum miejscowości). Budynek ten w roku 1976 w związku z likwidacją Nadleśnictwa został przekazany Gminie Jemielno (wg <http://www.goraslaska.poznan.lasy.gov.pl/historia#>).

W roku 1985 (II rewizja) powierzchnia Nadleśnictwa Góra Śląska wynosiła 20 458,83 ha i jeszcze wzrosła w 1995 r. (III rewizja) do 20 825,59 ha. Systematycznie też wzrastała powierzchnia lasów ochronnych w nadleśnictwie od 1 494,21 ha wg I rewizji do 9 124,35 ha wg III rewizji, natomiast malała powierzchnia gruntów nieleśnych z 2 219,95 ha wg definitywnego urządzania w roku 1960 do 1 299,68 ha wg III rewizji.

Do 2007 r. Nadleśnictwo Góra Śląska podzielone było na 19 leśnictw: Chróścina, Wronów, Siciny, Sułków, Łękanów, Zawieścice, Ślubów, Kietlów, Daszów, Zawiszów, Lubów, Osławice, Majówka, Jemielno, Sułów, Załęcze, Wodniki, Pobiel, Bartków zajmując powierzchnię 22 391,31 ha.

W 2007 roku zlikwidowano leśnictwo Pobiel i Nadleśnictwo Góra Śląska dzieliło się już na 18 leśnictw (wg <http://www.goraslaska.poznan.lasy.gov.pl/historia#>). Przy obecnym (2015) podziale administracyjnym N-ctwa uwzględniono w planie likwidację kolejnych leśnictw: Chróścina (obręb Góra) oraz Daszów i Zawiszów (obręb Jemielno).

3. Struktura użytkowania ziemi – kategorie użytkowania

Lasy w naszej strefie klimatyczno-geograficznej są najbardziej naturalną formacją przyrodniczą. Są one dobrem ogólnospołecznym kształtującym jakość życia człowieka. Lasy stanowiąc niezbędny czynnik równowagi ekologicznej, są jednocześnie formą użytkowania gruntów, która zapewnia produkcję biologiczną przedstawiającą znaczną wartość rynkową.

Lasy Skarbu Państwa w zasięgu działania Nadleśnictwa Góra Śląska zajmują 28,0 % jego powierzchni.

Powierzchnia terytorialnego zasięgu Nadleśnictwa wynosi 767,61 km². Obejmuje grunty w województwie dolnośląskim w powiatach: górowskim, trzebnickim i wołowskim oraz w województwie wielkopolskim, w powiecie rawickim.

Strukturę użytkowania gruntów będących w stanie posiadania Nadleśnictwa Góra Śląska według grup i rodzajów użytków, przedstawia zestawienie opracowane na podstawie elaboratu planu u.l. na lata 2015-2024.

Tabela 2. Struktura użytkowania gruntów Nadleśnictwa Góra Śląska

Grupa i rodzaj użytku	Powierzchnia [ha]
1. Lasy – razem:	21 145,6408
1.1 Grunty leśne zalesione	20 046,6908
1.2 Grunty leśne niezalesione	454,1967
1.3. Grunty związane z gospodarką leśną	644,7533
2. Grunty nie zaliczone do lasów:	1 273,0952
2.1. Użytki rolne	807,5595
2.2. Grunty pod wodami	11,2167
2.3. Użytki ekologiczne	197,2461
2.4. Tereny różne	11,4696
2.5. Grunty zabudowane i zurbanizowane	23,0459
2.6. Nieużytki	211,8489
2.7. Grunty zadrzewione i zakrzewione:	10,7085
Ogółem Nadleśnictwo Góra Śląska	22 418,7360

Procentowy udział struktury użytkowanych obecnie gruntów w porównaniu z wybranymi jednostkami terytorialnymi przedstawia poniższa tabela:

Tabela 3. Struktura użytkowania gruntów Nadleśnictwa Góra Śląska

Jednostka	Użytki rolne [%]	Lasy [%]	Pozostałe grunty i nieużytki [%]
Nadleśnictwo Góra Śląska	3,6	94,3	2,1
Obręb Góra	4,8	94,3	0,9
Obręb Jemielno	1,7	96,4	1,9
Obręb Załęcze	4,9	90,7	4,4

Jednostka	Użytki rolne [%]	Lasy [%]	Pozostałe grunty i nieużytki [%]
Województwo Wielkopolskie ¹	65,4	25,6	9,0
RDLP Poznań ²	2,5	95,2	2,3
Lasy Państwowe ³	1,9	95,8	2,3

Źródła danych: ¹ Rocznik Statystyczny Polski 2011, GUS; ² Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Poznaniu: Program działań rozwojowo-innowacyjnych na lata 2013-2016 Poznań, październik 2012; ³ Lasy Państwowe w liczbach CILP 2012.

4. Ogólna charakterystyka głównych kompleksów leśnych

Z Nadleśnictwem Góra Śląska sąsiadują 3 nadleśnictwa poznańskiej i 4 nadleśnictwa wrocławskiej RDLP: od północnego wschodu Nadleśnictwo Włoszakowice, od północy Nadleśnictwo Karczma Borowa, od wschodu Nadleśnictwo Piaski, od południowego wschodu Nadleśnictwo Żmigród, od południa Nadleśnictwo Wołów, zaś od południowego zachodu Nadleśnictwo Lubin i od zachodu Nadleśnictwo Głogów.

Nadleśnictwo charakteryzuje się dość dużym rozproszeniem tworzących je 215 kompleksów leśnych i parcel. Pod względem liczby przeważają zdecydowanie niewielkie kompleksy o powierzchniach nie przekraczających 20 ha – jest ich łącznie 167.

Liczby i wielkości kompleksów leśnych i parcel Nadleśnictwa przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Struktura gruntów N-ctwa Góra Śląska pod względem liczby i wielkości kompleksów leśnych oraz parcel (wyłącznie powierzchnia własności Skarbu Państwa)

Wielkość kompleksu (ha)	Liczba kompleksów (szt.)	Łączna powierzchnia (ha)
do 1,00	60	30,6000
1,01-5,00	64	153,2700
5,01-20,00	43	390,3200
20,01-100,00	32	1 464,8800
100,01-500,00	6	1 287,5400
500,01-2 000,00	7	5 364,3000
powyżej 2 000,00	3	13 727,8260
Razem	215	22 418,7360

5. Dominujące funkcje lasów

Nowoczesną koncepcję rozwoju gospodarczego społeczeństwa, łączącą postęp gospodarczy i socjalny z zachowaniem walorów środowiska naturalnego, przyjęto nazywać ekorozwojem albo rozwojem zrównoważonym. Według dokumentów Programu Ochrony Środowiska Narodów Zjednoczonych (UNEP) – Polska jest jego członkiem – zrównoważony rozwój to taki przebieg nieuchronnego i pożądanego rozwoju gospodarczego, który nie narusza

w sposób istotny i nieodwracalny środowiska życia człowieka, nie prowadzi do degradacji biosfery naszej planety, który godzi prawa przyrody, ekonomii, natury i kultury. Ekorozwój jest rozwojem trwałym i zrównoważonym, w którym postęp społeczno-gospodarczy będzie uwzględniał uwarunkowania przyrodnicze i zakładał ochronę podstawowych procesów ekologicznych, a procesy te zachodzą we wzajemnych związkach pomiędzy światem roślin i zwierząt, a ich środowiskiem życia.

Lasy spełniają, w sposób naturalny lub w wyniku działań człowieka, różnorodne funkcje. Podstawowe z nich to:

- funkcje ekologiczne (ochronne): korzystny wpływ lasów na kształtowanie klimatu, skład chemiczny powietrza, regulację obiegu wody w przyrodzie, przeciwdziałanie powodziom, lawinom i osuwiskom, ochronę gleb przed erozją i krajobrazu przed stepowaniem, zachowanie potencjału biologicznego wielkiej liczby gatunków i ekosystemów, a także różnorodność krajobrazu i lepsze warunki produkcji rolniczej;
- funkcje produkcyjne (gospodarcze): zdolność do ciągle powtarzającego się procesu produkcji biomasy, co umożliwia trwałe użytkowanie drewna i surowców nieдрzewnych pozyskiwanych z lasu, w tym użytków gospodarki łowieckiej, a w konsekwencji uzyskiwanie dochodów ze sprzedaży towarów i usług oraz zasilanie podatkiem budżetu państwa i budżetów samorządów lokalnych;
- funkcje społeczne: kształtują korzystne warunki zdrowotne i rekreacyjne dla społeczeństwa, wzbogacają rynek pracy, wzmacniają obronność kraju, zapewniają rozwój kultury, nauki oraz edukacji ekologicznej społeczeństwa.

Podstawową zasadą współczesnej gospodarki leśnej jest trwałe zachowanie wielofunkcyjnego charakteru lasów. Obowiązująca od 1991 roku ustawa o lasach zmieniła dotychczasową hierarchię ważności funkcji lasów i jako jedna z pierwszych w Europie zrównała wartości środowiskotwórcze i ogólnospołeczne lasów z funkcją produkcyjną i surowcową.

Rozwój cywilizacyjny generuje rosnące zapotrzebowanie na świadczenie przez lasy na rzecz społeczeństwa, rozlicznych pozaprodukcyjnych (społecznych) funkcji lasu, w tym: ekologicznych, rekreacyjnych i zdrowotnych. Funkcje te, mające charakter świadczeń publicznych gospodarstwa leśnego, zyskują coraz bardziej na znaczeniu, a ich wartość jest kilkakrotnie większa od wartości funkcji produkcyjnej.

5.1 Podział lasów na kategorie ochronności

Szczegółową lokalizację i zasięg lasów ochronnych w Nadleśnictwie przyjęto na podstawie Zarządzenia nr 200 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 29 sierpnia 1995 roku. Powierzchnia lasów ochronnych określona w opracowywanym planie urządzenia lasu jest zgodna z tym zarządzeniem.

Tabela 5. Powierzchnia leśna według poszczególnych kategorii ochronności

Kategoria ochronności	Obręby			Nadleśnictwo	
	Góra	Jemielno	Załęcze		
	powierzchnia leśna - ha				%
Lasy wodochronne	2 127,23	2 277,19	1 726,55	6 130,97	68,7
Lasy glebochronne	24,48	2,54		27,02	0,3
Ostoje zwierząt	31,08			31,08	0,3
Lasy trwale uszkodzone na skutek działalności przemysłowej	2146,75			2 146,75	24,1
W miastach i wokół miast	192,86			192,86	2,2
Cenne fragmenty przyrody	12,26			12,26	0,1
Stałe pow. badań. i dośw.	4,01	351,61		355,62	4,0
Drzewostany nasienne			28,90	28,90	0,3
OGÓŁEM	4 538,67	2 631,34	1 755,45	8 925,46	100,0

Ogólna powierzchnia lasów ochronnych Nadleśnictwa Góra Śląska wynosi 8 925,46 ha, co stanowi 43,5% powierzchni leśnej.

Dominującą powierzchniowo kategorię ochronności stanowią lasy wodochronne (6 130,97 ha). Znaczną powierzchnię (2 146,75 ha) zajmują też lasy trwale uszkodzone na skutek działalności przemysłowej.

6. Porównanie wybranych cech taksacyjnych drzewostanów

Wybrane cechy taksacyjne drzewostanów obrębów leśnych i łącznie Nadleśnictwa Góra Śląska w porównaniu z analogicznymi, przeciętnymi cechami drzewostanów Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Poznaniu oraz w Lasach Państwowych zestawiono w poniższym zestawieniu tabelarycznym.

Tabela 6. Wybrane cechy taksacyjne drzewostanów

Jednostka	Przeciętny wiek	Przeciętna zasobność	Przeciętny przyrost	Udział siedlisk borowych	Powierzchniowy udział gatunków iglastych
	[lat]	[m ³ brutto/ha]	[m ³ /ha]	[%]	[%]
Obręb Góra*	52	246	7,14	38,7	60,2
Obręb Jemielno*	57	235	6,43	64,8	80,3
Obręb Załęcze*	58	263	6,99	34,4	67,6
N-ctwo Góra Śląska*	55	245	6,82	48,5	70,0
RDLP w Poznaniu**	60	244	-	55,0	78,5
Lasy Państwowe***	62	257	8,93	51,0	76,8

* Dane według stanu na 1.01.2015 r. z przyrostem spodziewanym w bieżącym okr. gosp. (źródło: BULiGL)

** Dane według stanu na 1.01.2011 r. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Poznaniu: Program działań rozwojowo-innowacyjnych na lata 2013-2016 Poznań, październik 2012

*** Dane według stanu na 1.01.2012 r. (źródło: Wyniki aktualizacji stanu powierzchni leśnej i zasobów drzewnych w Lasach Państwowych na dzień 1.01.2012 r., GDLP 2012).

7. Nadleśnictwo w krajowej sieci ekologicznej ECONET i NATURA 2000

7.1 Sieć ekologiczna ECONET

Kraje Wspólnoty Europejskiej, podejmując działania zmierzające do integracji współpracy w dziedzinie ochrony przyrody, wystąpiły z inicjatywą utworzenia Europejskiej Sieci Ekologicznej – **ECONET** (*European Ecological Network*). ECONET stanowi sieć obszarów, których walory stanowią o dziedzictwie przyrodniczym Europy; obszary te są powiązane przestrzennie i funkcjonalnie oraz objęte są różnymi, wzajemnie się uzupełniającymi, formami ochrony przyrody.

Koncepcja ta jest próbą integracji w jeden system przestrzenny i organizacyjny różnych krajowych systemów ochrony przyrody oraz międzynarodowych obiektów wyróżnionych na mocy *Konwencji Bońskiej* i *Konwencji Berneńskiej*, zgodnie z przyjętymi międzynarodowymi kryteriami i standardami. Tworzeniu ECONET towarzyszyła zasada, że ogólne cele i struktura sieci są ustalane w skali Europy, natomiast zróżnicowanie przyrodnicze kontynentu będzie wyrażone w kontekście krajowych i regionalnych systemów ochrony przyrody.

Proces integracji struktur politycznych w Europie otworzył krajom Europy Środkowej i Wschodniej drogę do zintegrowania ich krajowych systemów ochrony przyrody z siecią ECONET. Inicjatorem tego procesu jest *Międzynarodowa Unia Ochrony Przyrody i Jej Zasobów* (IUCN), która w ramach *Krajowego Planu Ochrony Przyrody* (NNP), realizowanego w Polsce, Czechach, Słowacji i na Węgrzech, zapoczątkowała w tych krajach szeroko zakrojone prace analityczne i planistyczne nad rozszerzeniem struktury przestrzennej sieci.

Realizowany w Polsce projekt NNP podzielony został na dwa etapy. Pierwszy z nich polegał na stworzeniu koncepcji przestrzennej polskiej części Europejskiej Sieci Ekologicznej – **ECONET-PL**. Drugi etap dotyczył opracowania zasad gospodarowania w tej sieci i wskazania systemu organizacyjnego oraz instrumentów prawnych pozwalających na ochronę walorów przyrodniczych. Krajową sieć ECONET-PL tworzą:

- obszary węzłowe o znaczeniu międzynarodowym;
- obszary węzłowe o znaczeniu krajowym, w obrębie których wyróżniono biocentra i strefy buforowe;
- korytarze ekologiczne o znaczeniu międzynarodowym;
- korytarze ekologiczne o znaczeniu krajowym.

Obszar węzłowy to jednostka ponadekosystemalna, wyróżniająca się z otoczenia bogactwem ekosystemów o charakterze zbliżonym do naturalnego, seminaturalnych i antropogenicznych, ekstensywnie użytkowanych, bogatych w gatunki roślin i zwierząt specyficznych dla tradycyjnych agrocenoz. Obszary węzłowe odznacza duża różnorodność gatunkowa oraz różnorodność form krajobrazowych i siedliskowych; są one także ważnymi ostojami dla gatunków rodzimych i wędrownych, w tym – rzadkich i zagrożonych wyginięciem.

Wyróżnione w jego obrębie biocentra, które stanowią obszary nagromadzenia największych walorów przyrodniczych, otoczone są strefami buforowymi, które mają wyróżniające się walory, ale nie tak wysokie, jak walory biocentrów. Strefy buforowe określają zasięg przestrzennych powiązań funkcjonalnych, biotycznych i abiotycznych w całym obszarze węzłowym.

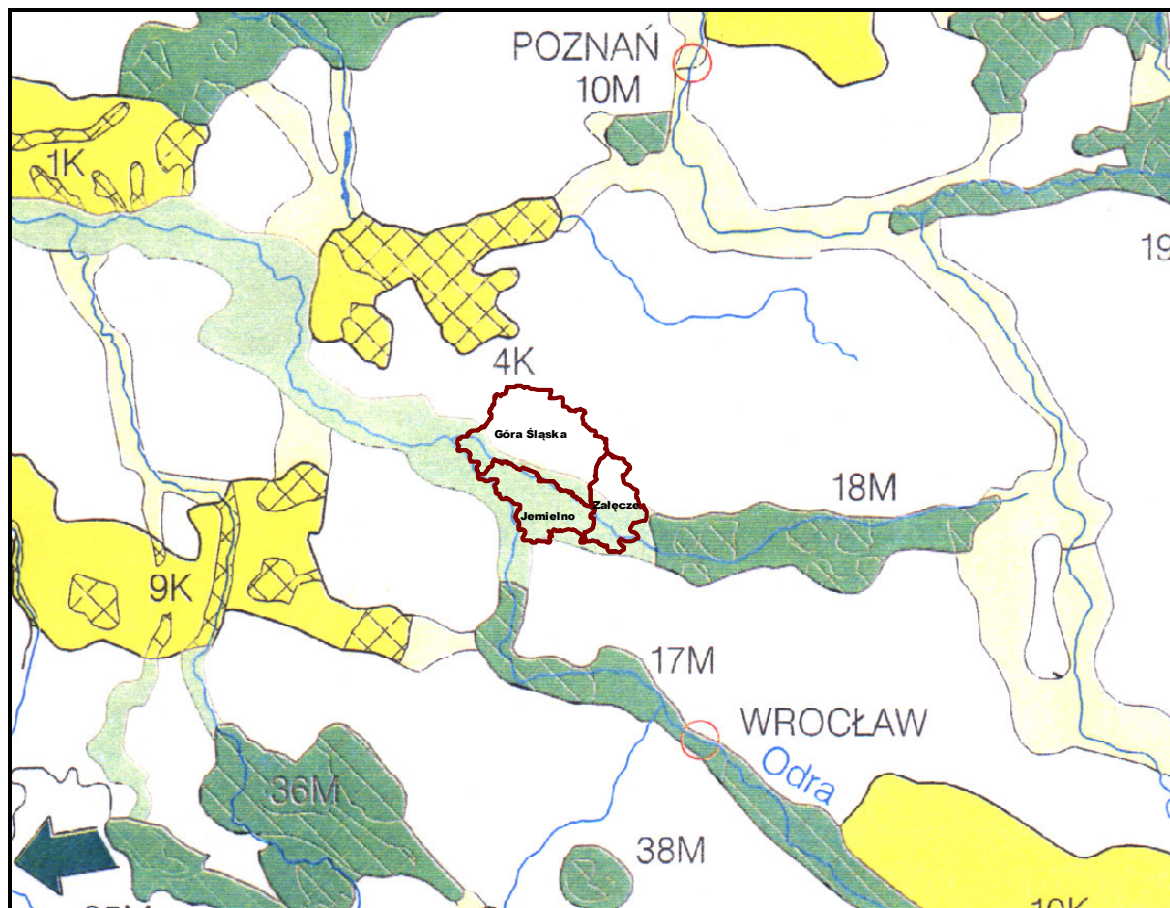
Korytarz ekologiczny to struktura przestrzenna, która umożliwia rozprzestrzenianie się gatunków pomiędzy obszarami węzłowymi oraz terenami do nich przyległymi. Zachowanie systemu powiązań przyrodniczych jest elementem niezbędnym dla prawidłowego funkcjonowania środowiska.

Aktualnie wyznaczono obszary rangi krajowej i międzynarodowej, rozpoznano obszary węzłowe i korytarze ekologiczne, sporządzono listy gatunków ginących, zagrożonych wyginięciem, zagrożonych i rzadkich. Wykonano również waloryzację ostoi wybranych gatunków, miejsc tarła ryb, zimowisk nietoperzy, pierzowisk ptaków oraz tras ich migracji.

Sieć ECONET zawiera w sobie zarówno obszary prawnie chronione (parki narodowe i krajobrazowe oraz rezerваты), jak również ostoje przyrody CORINE lub ważne ostoje ptaków, które najczęściej są wbudowane w najcenniejsze fragmenty obszarów węzłowych jako biocentra (regionalne i lokalne).

Nadleśnictwo Góra Śląska nie jest położone na terenie żadnego obszaru z sieci ECONET-PL (ryc. 2). Przez teren Nadleśnictwa przebiega natomiast korytarz ekologiczny o znaczeniu międzynarodowym usytuowany wzdłuż rzeki Baryczy i Odry łączącym obszary węzłowe o znaczeniu międzynarodowym 18M Obszar Milicki i 17M Obszar Doliny Środkowej Odry z 1M Obszarem Ujścia Odry i 4M Obszarem Dolnej Warty.

Ryc. 3. Nadleśnictwo Góra Śląska w Krajowej Sieci Ekologicznej – ECONET

- Nadleśnictwo Góra Śląska
- obszary węzłowe o znaczeniu międzynarodowym
- biocentra i strefy buforowe
- obszary węzłowe o znaczeniu krajowym
- biocentra i strefy buforowe
- korytarze ekologiczne o znaczeniu międzynarodowym
- korytarze ekologiczne o znaczeniu krajowym

Funkcja ekologiczna tego korytarza, wynika z roli rzek i kanałów oraz towarzyszących im głównie hydrogenicznych zbiorowisk i polega na tworzeniu warunków do migracji gatunków i kształtowaniu warunków hydrologicznych w występujących ekosystemach. Skutecznie przyczynia się do tego obecność zbiorowisk leśnych, mimo na ogół małego ich udziału. (Strategia wdrażania krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA, red. A. Liro, 1998).

Szczegółowe omówienie tematu zawiera publikacja pod redakcją Anny Liro: *Koncepcja Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET – POLSKA* (1995).

7.2 Sieć obszarów Natura 2000

NATURA 2000 jest obecnie najbardziej kompleksową i najlepiej legislacyjnie i politycznie przygotowaną europejską siecią ekologiczną, mającą na celu zapewnienie ekosystemom trwałej egzystencji. Ochronę przyrody kontynentu uznano za jedno z głównych zadań w Europie jeszcze w latach siedemdziesiątych ub. wieku, kiedy tworzono międzynarodowe podstawy prawne ochrony zagrożonych gatunków i ich siedlisk, przyjmując *Konwencję o ochronie europejskiej dzikiej fauny i flory oraz siedlisk naturalnych*, czyli *Konwencję Berneńską* (1979) i *Dyrektywę Ptasią* (1979). Następnym ważnym krokiem było przyjęcie *Dyrektywy Siedliskowej* (1992), która zobowiązuje kraje członkowskie Unii Europejskiej do wyznaczenia sieci NATURA 2000.

Celem utworzenia cytowanej wyżej sieci jest zoptymalizowanie działań na rzecz zachowania dziedzictwa przyrodniczego Europy. Realizacja tego celu jest jednym z najważniejszych wyzwań w sferze ochrony przyrody w Unii Europejskiej. Oznacza bowiem konieczność współdziałania wielu instytucji, pokonania niedostatku wiedzy o krajowych zasobach różnorodności przyrodniczej, uzyskania społecznej akceptacji proponowanych do ochrony obszarów i mobilizacji znacznych środków finansowych. Koncepcja sieci opiera się na tradycyjnych metodach ochrony (ochrona obszarowa i gatunkowa). Zastosowanie określonej metodyki wyznaczania elementów sieci, wprowadzenie odpowiedzialności krajów za zachowanie ich wartości przyrodniczych oraz wprowadzenie w organizację i funkcjonowanie sieci zasady integracji ochrony przyrody z działalnością gospodarczą i kulturalną człowieka powinny zwiększyć efektywność działań ochronnych.

Należy podkreślić, że jednym z warunków zapewnienia skutecznej ochrony jest uczestnictwo społeczności lokalnych w tworzeniu sieci, zgodnie z zasadami określonymi we wspomnianych dyrektywach:

- Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (wcześniej Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa) zwanej Dyrektywą Ptasią;
- 92/43/EWG o ochronie siedlisk przyrodniczych oraz dziko żyjącej fauny i flory, zwanej Dyrektywą Siedliskową (DS), uchwalonej 21 maja 1992 roku.

Te dwa akty prawne stanowią prawną podstawę ochrony europejskiej fauny i flory. Związane są z nimi liczne uzupełniające regulacje prawne, mechanizmy finansowania, procedury realizacji oraz prace ekspertów zajmujących się rozwojem metodyki tworzenia systemu NATURA 2000.

Dyrektywa Ptasia o ochronie dziko żyjących ptaków (*Directive on the Conservation of Wild Birds*) w obrębie Wspólnoty Europejskiej jest deklaracją sygnatariuszy, iż będą oni ściśle wywiązywać się z określonych przez nią celów. Podejmą niezbędne działania legislacyjne, ochronne, kontrolne i monitoringowe dla realizacji jej zapisów.

Cele Dyrektywy to: ochrona i zachowanie wszystkich populacji ptaków naturalnie występujących w stanie dzikim, prawne uregulowanie handlu i pozyskiwania ptaków łownych oraz przeciwdziałanie pewnym metodom ich łapania i zabijania. Jednocześnie sygnatariusze deklarują, że podobnie potraktowane zostaną gatunki migrujące niewymienione w Załączniku I i miejsca ich okresowego pobytu (zlotowiska, pierzowiska).

Dyrektywa Ptasia ma być stosowana z uwzględnieniem nie tylko obszarów lądowych czy wodno-błotnych o międzynarodowym znaczeniu, ale także obszarów morskich. Kraje członkowskie są zobligowane do wytypowania ostoi ptaków, które określa się mianem **obszarów specjalnej ochrony OSO** (*Special Protection Areas, SPAs*). Włącza się je do sieci NATURA 2000 w taki sposób, aby tworzyły w efekcie spójną i odpowiednio zróżnicowaną sieć wzajemnie uzupełniających się ostoi spełniających wymagania ochrony wszystkich priorytetowych gatunków ptaków.

Do realizacji Dyrektywy Ptasiej postulowane są następujące działania:

- tworzenie obszarów chronionych;
- wdrażanie zasad zrównoważonego gospodarowania w ostojach ptaków i ich otoczeniu, zgodnych z ich potrzebami życiowymi;
- naturalizacja bądź odtwarzanie przekształconych siedlisk;
- kontrola przestrzegania prawa i ustalenie zasad eksploatacji populacji ptaków łownych.

Zgodnie z założeniami Dyrektywy Ptasiej ustanowiono kompleksowy program ochrony dzikich ptaków osiadłych i wędrownych oraz ich siedlisk. Państwa członkowskie ponoszą

ogólną odpowiedzialność za utrzymanie populacji wszystkich gatunków. Wykaz tych gatunków wymieniono w Załączniku I. Są to gatunki wymierające lub zagrożone przez zmiany ich biotopów, gatunki rzadkie oraz inne wymagające ochrony ze względu na charakter siedlisk. W Polsce nazywa się je gatunkami specjalnej troski. Państwa członkowskie muszą wskazać obszary będące ich siedliskami; przede wszystkim dotyczy to obszarów podmokłych.

Dyrektywa Siedliskowa o ochronie naturalnych siedlisk fauny i flory (*Directive on the Conservation of Natural Habitats of Wild Fauna and Flora*) ma na celu zachowanie różnorodności biologicznej w obrębie terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej. Dyrektywa składa się z 27 artykułów oraz 6 załączników, które odnoszą się do strony prawnej, finansowej i przyrodniczej (naukowej) sieci NATURA 2000. Tematycznie omawiany dokument jest podzielony na dwie części: artykuły od 3 do 9 włącznie odnoszą się do ochrony siedlisk, zaś artykuł 12 i następne dotyczą zachowania gatunków.

Podstawowym celem sieci NATURA 2000 jest utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych na całym terytorium Wspólnoty Europejskiej, która zapewni warunki do zachowania pełnego dziedzictwa przyrodniczego krajów Unii Europejskiej.

W skład sieci wchodzi:

- **obszary specjalnej ochrony (OSO)** ptaków zidentyfikowane na podstawie dyrektywy Rady 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków (*Special Protection Areas, SPAs*);
- **specjalne obszary ochrony (SOO)** wyselekcjonowane na podstawie dyrektywy Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (*Special Areas of Conservation, SACs*).

Utworzenie sieci obszarów chronionych ma sprzyjać zachowaniu miejsc występowania zagrożonych gatunków roślin i zwierząt, odbudowie liczebności populacji do poziomu gwarantującego ich trwałość. Zostanie to osiągnięte przez zachowanie siedlisk przyrodniczych (biotopów) wymienionych w Załączniku I do Dyrektywy Siedliskowej oraz siedlisk gatunków wymienionych w Załączniku II do Dyrektywy Siedliskowej i gatunków ptaków, których siedliska chronione są na podstawie Dyrektywy Ptasiej.

Do ważnych zadań Dyrektywy Siedliskowej należy także przywracanie utraconych walorów siedliskom, które pełniły lub powinny pełnić rolę ważnego ogniwa w strukturze sieci.

Celem funkcjonowania sieci będzie utrzymanie lub restauracja siedlisk i gatunków w ich naturalnym zasięgu. Zgodnie z Dyrektywą Siedliskową państwa członkowskie mają obowiązek:

- wyznaczyć zgodnie z przyjętymi kryteriami obszary o znaczeniu wspólnotowym (OZW), aby mogły być następnie objęte systemem ochrony;

- określić rodzaj działań ochronnych, a tam gdzie to będzie konieczne, opracować plany ochrony, uwzględniające uwarunkowania społeczne i gospodarcze występujące na danym terenie oraz w jego otoczeniu;
- przeprowadzać ocenę skutków oddziaływania na elementy sieci NATURA 2000 planów lub przedsięwzięć, które mogą w istotny sposób zagrozić walorom przyrodniczym danej ostoji przyrody;
- zarządzać obszarami będącymi pod ochroną, uwzględniając wyniki monitorowania efektów ochrony siedlisk i populacji gatunków na obszarach włączonych do sieci NATURA 2000;
- prowadzić sprawozdawczość, która obejmowałaby ocenę postępów we wdrażaniu Dyrektywy Siedliskowej i Ptasiej oraz ocenę skuteczności stosowania krajowych przepisów.

Państwa członkowskie powinny również podejmować starania zmierzające do poprawy spójności sieci poprzez utrzymywanie, rozbudowywanie i odtwarzanie elementów krajobrazu mogących stanowić łączniki między ogniwami sieci, czyli korytarze ekologiczne. Ochrona przyrody stoi u podstaw aktów prawnych, których przestrzeganie deklarujemy jako pełnoprawny członek Unii Europejskiej.

Trzeba przypomnieć, iż do obecnego kształtu wspomnianych aktów prawnych w znaczącym stopniu przyczynili się polscy przyrodnicy biorący udział w tworzeniu pierwszych międzynarodowych instytucji ochrony przyrody. Dlatego realizując w Polsce Dyrektywę Siedliskową, wprowadzać będziemy w życie idee, których współtwórcami byli również polscy przyrodnicy.

7.3 Konsekwencje wprowadzenia systemu NATURA 2000 w Polsce

Obszary NATURA 2000 ustanawiane są na mocy rozporządzenia Ministra Środowiska – dotychczas (<http://www.gdos.gov.pl> modyfikacja z 26.02.2013) w Polsce ustanowiono i zatwierdzono **145 obszarów specjalnej ochrony ptaków** wyznaczonych zgodnie z kryteriami *BirdLife International*. Do zatwierdzenia zgłoszono **845 obszarów „siedliskowych”** (przyszłych specjalnych obszarów ochrony siedlisk). Komisja Europejska zatwierdzała je jako obszary mające znaczenie dla Wspólnoty. Granice obszarów „ptasich” i „siedliskowych” częściowo się pokrywają. Obecnie w Polsce sieć Natura 2000 zajmuje prawie 1/5 powierzchni lądowej.

Konsekwencją zatwierdzenia OSO i SOO będzie konieczność zachowania w stanie naturalnym siedlisk (lub odtworzenia takiego stanu) populacji gatunków, dla których obszary te

zostały wyznaczone. Ochrona ta może być realizowana na wiele sposobów i na wielu obszarach jest do pogodzenia z gospodarczym użytkowaniem terenu, w tym także polskich lasów. Świadczy o tym fakt, że tak duża powierzchnia obszarów ważnych dla siedlisk i gatunków rzadkich oraz zagrożonych jest niechroniona i w różnorodny sposób wykorzystywana gospodarczo przez człowieka.

Reasumując – należy wyraźnie podkreślić, że objęcie terenów leśnych ochroną w postaci obszaru NATURA 2000 nie jest równoznaczne z ich wyłączeniem z realizowanej dotychczas gospodarki leśnej, ponieważ sieć NATURA 2000 jest oparta na koncepcji integracji ochrony przyrody z innymi funkcjami obszarów tworzących tę sieć. Ochrona ta nie oznacza wprowadzania nowych, restrykcyjnych ograniczeń w realizowanej dotychczas działalności gospodarczej – silnie akcentuje się tu konieczność realizowania idei zrównoważonego rozwoju; zabrania się jedynie podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także mogących wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony wyznaczono obszar NATURA 2000.

WALORY PRZYRODNICZO-LEŚNE

Charakterystykę terytorialnego kompleksu przyrodniczego opracowano głównie na podstawie *Geografii Polski* (1994). Według regionalizacji fizyczno-geograficznej J. Kondrackiego (2002) obszar zajmowany przez Nadleśnictwo Góra Śląska położony jest na terenie następujących mezoregionów: Wysoczyzna Leszczyńska (318.11), Pradolina Głogowska (318.32), Kotlina Żmigrodzka (318.33), Obniżenie Ścinawskie (318.43), Wzgórza Trzebnickie (318.44).

8. Rzeźba terenu, budowa geologiczna, i gleby

8.1 Rzeźba terenu i budowa geologiczna

Nadleśnictwo Góra Śląska położone jest na obszarach nizinnych wysoczyzn płaskich i falistych (w zachodniej i środkowej części obrębu Góra), dolinnych (nad Baryczą i Odrą), pagórkowatych (we wschodniej części obrębu Jemielno) oraz teras wyższych i równin napływowych (we wschodniej części obrębu Góra i w pozostałej części obrębu Jemielno). Dominującą formą reliefu jest tu teren nizinny równy (deniwelacje nie przekraczają 5 m) występuje w Dolinie Śląskiego Rowu oraz w Pradolinie Głogowskiej, w obrębie Góra. Tereny tego rodzaju dominują również w obrębach Jemielno i Załęczu. Tereny faliste (deniwelacje nie przekraczające 12-15 m i tworzące nabrzmienia oraz obniżenia o małych nachyleniach – do 5°) i pagórkowate (pagórki, wały oraz garby wys. względnej do 20-25 m i nachyleniu stoków od ok. 6° do 30°) występują w rozproszeniu w rejonach występowania wydym, krawędzi dolin rzecznych, mis jeziornych oraz kemów i moren. Ma to miejsce zwłaszcza na Wzgórzach Rudnowskich w obr. Góra i Wzgórzach Wińskich w obr. Jemielno.

Maksymalna różnica wysokości względnej w Nadleśnictwie wynosi ok. 80 m. Najwyżej położone tereny znajdują się w obrębie Góra na Wale Bojanowskim, w obrębie Jemielno w oddz. 516 i w obrębie Załęczu w oddziale 85 (wys. do 160 m.n.p.m). Najniższe wysokości nad poziomem morza (ok. 80 m) odnotowano u zbiegu Odry i Baryczy w obrębie Jemielno. Generalnie największe różnice wysokości względnych mają miejsce w rejonach występowania wydym, krawędzi dolin rzecznych i wysoczyzn.

Obszar Nadleśnictwa Góra Śląska został ukształtowany przez procesy akumulacji i erozji lądolodu w okresie zlodowacenia środkowopolskiego, stadiału Warty, stadiału leszczyńskiego (miejscami na obrębie Góra) i stadiału mazowiecko-podlaskiego (obręb Załęczu), a także procesów rzeźbotwórczych działających po ustąpieniu lądolodu. Przynależność terenów N-ctwa

aż do 5 mezoregionów sugeruje, że ich zróżnicowanie zarówno pod względem geomorfologicznym jak i geologicznym jest dosyć silne.

Część Wysoczyzny Leszczyńskiej obejmujący północny fragment Nadleśnictwa to obszar, którym odpływały wody glacjofluwialne na zachód z pojezierzy: Sławskiego i Krzywińskiego. Fragmenty wysoczyzny pocięte są m.in. dolinami Śląskiego Rowu i Rowu Polskiego, które wysłane są piaskami rzecznyymi oraz torfami i namułami organicznymi o miąższości do kilkunastu metrów. Od wschodu tereny te graniczą z Wysoczyzną Strumieńską – rozległą, płaską wysoczyzną leżącą w środkowej i zachodniej części gminy Góra, o wysokości od 93 do 110 m n.p.m. Zbudowana jest ona z morenowych piaszczystych glin oraz piasków gliniastych, miejscami przewarstwionych żwirami. W środkowej części gminy Góra znajduje się kolejna forma dolinna, o południkowym przebiegu, oddzielająca Wysoczyznę Strumieńską od Wzgórz Rudnowskich – obniżenie dolin Śląskiego Rowu i Kanału Głównego (Dziczka). Wzgórz Rudnowskie – to wzgórza moreny spiętrzonej leżące we wschodniej części gminy, o urozmaiconej rzeźbie terenu, z pagórkowatymi kulminacjami sięgającymi do 154,5 m n.p.m. w pobliżu miejscowości Bronów (najwyższy punkt w gminie Góra). Wzgórz te zbudowane są z glin zwałowych, przewarstwionych osadami piaszczysto-żwirowymi.

Wysoczyzna Leszczyńska na terenach N-ctwa jest w zasadzie bez jeziorną krainą rolniczą z nielicznymi kompleksami leśnymi.

Na południe od ww. Wysoczyzny rozciąga się Pradolina Głogowska obejmująca dużą formę dolinną szerokości do 12 km, długości ok. 70 km, ciągnącą się od Wąsoszy po Nową Sól. W pradolinie położona jest rozległa terasa doliny Baryczy, na której w rejonie Osetna leży najniżej położony punkt w N-ctwie – 78,9 m n.p.m. W podłożu dominują piaszczysto-żwirowe nanosy. Na uwagę zasługują śródlądowe piaszczyste wydmy leżące na lewym brzegu Baryczy, na południe od Ryczenia oraz na zachód od Wierzawic Małych, obecnie porośnięte borami sosnowymi, a także wysoka terasowa krawędź erozji rzecznej, leżąca na prawym brzegu Baryczy w rejonie Osetna i Ryczenia. W zasięgu Pradoliny znajduje się północna i środkowa część obr. Jemielno oraz południowo-zachodnia część obr. Góra.

Kotlina Żmigrodzka, którą porastają pozostałe kompleksy leśne obrębu Załęcze jest zagłębieniem końcowym lodowca warciańskiego. Z zachodu na wschód ma ok. 30 km długości, z północy na południe do 40 km. Na zachodzie przez zwężenie doliny Baryczy łączy się z Pradolina Głogowską. Granica na północy z Wysoczyzną Leszczyńską i Kaliską jest niewyraźna. Na południu występują Wzgórz Trzebnickie. Kotlinę przepływa ze wschodu na zachód rzeka Barycz, do której wpada pod Wąsoszą na wysokości 82 m n.p.m. Orla. Dno kotliny wypełniają przeważnie piaski rzeczne.

Obniżenie Ścinawskie (południowo-zachodnia część obrębu Jemielno) rozciąga się południkowo pomiędzy Wzgórzami Dalkowkimi a Trzebnickimi. Obniżenie wypełniają kilkudziesięciometrowej miąższości osady rzeczne, częściowo zwydmione po prawej stronie Odry. Na szerokim tarasie holoceniście występują łąki, na tarasach piaszczystych po wschodniej stronie rosną lasy.

Wzgórze Trzebnickie są spiętrzonymi morenami końcowymi zlodowacenia warciańskiego ze sfałdowanymi warstwami neogeńskimi. Lasy tej części Nadleśnictwa (południowo-wschodnia część obrębu Jemielno) porastają część jednego z 5 mikroregionów określonego mianem Wzgórz Wińskich. W okolicach Wińska dochodzą one do wysokości 202 m n.p.m. Wzgórze te oddzielają Obniżenie Ścinawskie od Kotliny Żmigrodzkiej. Region zajmują przeważnie pola uprawne.

Generalnie holoceniście osady organiczne (torfowe, mułowe, gytiove), często powierzchniowo zmurzałe, są rozproszone w dolinach wszystkich cieków wodnych płynących w zasięgu Nadleśnictwa, wypełniając lokalne zagłębienia i dolinki. Wydmy i inne piaszczyste utwory eoliczne spotykane są głównie w kompleksach leśnych obrębu Jemielno.

8.2 Gleby

Gleba jest naturalnym tworem wierzchniej warstwy skorupy ziemskiej, powstałym ze zwietrzliny skalnej w wyniku oddziaływania na nią zmieniających się w czasie zespołów organizmów żywych i czynników klimatycznych w określonych warunkach rzeźby terenu. Jest układem trójfazowym, złożonym z fazy stałej, płynnej i gazowej. To ożywiony twór przyrody, który ma zdolność produkcji biomasy i w którym zachodzą procesy rozkładu i syntezy, zarówno związków mineralnych jak i organicznych oraz ich przemieszczanie i akumulacja. W procesie rozwoju następuje zróżnicowanie gleby na poziomy genetyczne.

Operaty glebowo-siedliskowe dla Nadleśnictwa Góra Śląska w obecnym zasięgu administracyjnym zostały wykonane w latach 1983, 1984 (BULiGL Oddz. w Poznaniu P. Szczęsny, W. Korczyński) i 2015 r. (BULiGL Oddz. w Poznaniu).

W Nadleśnictwie wykazano występowanie następujących działów gleb (2015):

- gleby autogeniczne – ich powstanie i właściwości związane są z równorzędnym oddziaływaniem skał macierzystych i roślinności (zajmują 12 910,73 ha);
- gleby semihydrogeniczne – są to gleby, w których bezpośredni wpływ wód gruntowych lub silne oglejenie opadowe obejmuje dolne i częściowo środkowe partie profilu glebowego; w poziomach powierzchniowych dominuje gospodarka wodno-opadowa (zajmują 3 620,32 ha);

- gleby hydrogeniczne – w których mineralne i organiczne utwory macierzyste powstały lub uległy daleko idącym przekształceniom pod wpływem warunków wodnych środowiska (zajmują 2 489,75 ha);
- gleby napływowe – mady i gleby deluwialne (zajmują 1 109,12 ha);
- gleby antropogeniczne – są to gleby silnie przekształcone przez działalność człowieka (zajmują 131,82 ha);
- gleby litogeniczne – których cechy i właściwości pozostają w ścisłym związku z rodzajem skały macierzystej (arenosole i pararędziny zajmują 884,05 ha).

Wśród wyróżnionych 18 typów gleb największy udział powierzchniowy wykazują gleby rdzawe i bielcowe zajmujące łącznie 60,3% powierzchni całkowitej Nadleśnictwa. Dość duży udział mają również gleby gruntowoglejowe (12,7%) związane z wilgotnymi i bagiennymi typami siedliskowymi.

Zestawienie zbiorcze typów gleb Nadleśnictwa Góra Śląska prezentuje zamieszczone niżej zestawienie tabelaryczne.

Tabela 7. Zestawienie powierzchni oraz udziału procentowego typów gleb Nadleśnictwa Góra Śląska wg stanu na 01.01.2015 r.

Typ gleby	Powierzchnia [ha]	Udział [%]
Arenosole	874,39	4,14
Pararędziny	9,66	0,05
Czarne ziemie	50,31	0,24
Gleby brunatne	283,23	1,34
Gleby płowe	486,82	2,30
Gleby rdzawe	7 588,95	35,89
Gleby bielcowe	5 162,18	24,41
Gleby ochrowe	2,71	0,01
Gleby gruntowoglejowe	2 676,53	12,66
Gleby opadowoglejowe	280,32	1,33
Gleby mułowe	129,86	0,61
Gleby torfowe	232,01	1,10
Gleby murszowe	141,95	0,67
Gleby murszowate	1 985,93	9,39
Mady rzeczne	1 015,54	4,80
Gleby deluwialne	93,58	0,44
Gleby kulturoziemne	106,69	0,50
Gleby industrio- i urbanoziemne	25,13	0,12
Razem Nadleśnictwo	21 145,79	100,00

Szczegółowe omówienie warunków glebowych i siedliskowych omawianego obiektu wraz z mapami siedliskowymi zawiera „Operat siedliskowy Nadleśnictwa Góra Śląska” (2015).

9. Stosunki wodne

Pod względem hydrograficznym obszar Nadleśnictwa Góra Śląska położony jest w zlewisku Morza Bałtyckiego, w I rzędowej zlewni Odry, w dorzeczu Baryczy.

9.1. Gospodarka wodna gleb

Obszar Nadleśnictwa podlega obecnie procesowi odwodnienia zarówno przez odpływ powierzchniowy wód, jak i przez odpływ podziemny (w mniejszym stopniu). Z uwagi na zdecydowaną przewagę siedlisk świeżych oraz małe relatywnie właściwości retencyjne gleb zjawisko to ma istotny wpływ na bilans wodny. Na znacznej części obszaru Nadleśnictwa płycej lub głębiej zalegają utwory trudno przepuszczalne a stan wód w glebach ma ścisły związek z ilością opadów. Daje się zauważyć proces wysychania śródlęsnych bagienek i zbiorników wodnych oraz proces zanikania i decesji małych torfowisk.

Gorsze warunki wodne występują na wyżej położonych obszarach akumulacji eolicznej, rzeczno- i wodnolodowcowej zbudowanych z łatwo przepuszczalnych piasków i żwirów. Lepsze warunki występują na obszarach wysoczyzn morenowych, gdzie czynnikiem utrzymującym wody jest korzystniejszy skład granulometryczny utworu glebowego (piaski gliniaste, gliny, pyły).

Głównym typem gospodarki wodnej charakteryzującym stosunki wodne w glebach Nadleśnictwa jest typ przemysłowy. Występuje on w przepuszczalnych glebach autogenicznych na obszarach piaszczystych pochodzenia sandrowego, rzeczno- i eolicznego.

Gleby te otrzymują wodę jedynie z opadów atmosferycznych i kondensacji. Wilgoć ta rozchodowana jest na parowanie, transpirację i infiltrację. Często infiltracja przeważa nad transpiracją. W profilu gleb wyraźnie zaznaczone są przejawy procesów ługowania i wymywania. Wyrazistość przemysłowego reżimu jest tym silniejsza im większa jest przewaga opadów nad parowaniem.

Pozostałe niewielkie powierzchnie obszarów leśnych Nadleśnictwa zajmują gleby semihydrogeniczne i hydrogeniczne, w których dominującymi typami gospodarki wodnej są:

- typ podsiąkowo-przemysłowy,
- typ przemysłowo-podsiąkowy,
- typ podsiąkowy

W zależności od typu woda gruntowa tych gleb znajduje się na gł. 2,0-0,4 m. W okresach wiosennych i jesiennych następuje podtapianie górnych poziomów glebowych. W okresie letnim wody opadowe najczęściej infiltrują w głąb profilu. Górne poziomy gleb mają zmienne warunki oksydacyjno-redukcyjne z przewagą tlenowych w typie podsiąkowo-przemysłowym do prawie beztlenowych w typie podsiąkowym. Fragmentarycznie (północna i wschodnia część N-ctwa) występuje też typ zastojowo-przemysłowy, związany z glebami słabo przepuszczalnymi, gdzie wody opadowe okresowo zatrzymują się na glinach, pyłach i ilach.

9.2. Wody powierzchniowe

Pod względem hydrograficznym obszar N-ctwa należy do dorzecza Odry. Stosunki wodne zdeterminowane są tu głównie przez Odrę i Barycz wraz z jej dopływami prawostronnymi: Śląskim Rowem i Orlą oraz lewostronnymi: Tynicą, Świernią i Łachą.

Odra – jest rzeką I rzędu. Jej długość w Polsce wynosi 742 km. Całkowita powierzchnia dorzecza Odry obejmuje obszar 118 861 km² z tego 106 056 km² w Polsce (Nowa encyklopedia powszechna PWN. T. 4. Warszawa: PWN, 1996, s. 600). Na terenie województwa dolnośląskiego jej długość wynosi 215 km i jest tam najważniejszą rzeką. Dzięki uregulowaniu całego koryta Odra jest najdłuższą śródlądową drogą wodną w Polsce. W granicach obszaru terytorialnego zasięgu działania Nadleśnictwa Góra Śląska jej długość wynosi około 35 km.

Odra pełni rolę ponadlokalnego krajowego korytarza ekologicznego. Obszar jej wód i tereny nadrzeczne m.in. w granicach zasięgu Nadleśnictwa są objęte obszarami specjalnej ochrony ptaków oraz siedlisk przyrodniczych i gatunków Natura 2000 („Łęgi Odrzańskie”).

Długość Baryczy wynosi 139 km, powierzchnia zlewni 5 526 km². Obszar źródłowy znajduje się w bagnach na południe od Ostrowa Wielkopolskiego. Tworzy go zespół krzyżujących się, bifurkujących cieków – Baryczy, Leniwej Baryczy oraz Gnilnej (Gniłej) Baryczy (dopływ Ołoboku). Rzeką płynie zabagnioną doliną, z bardzo małym spadkiem (około 0,035%). W granicach obszaru terytorialnego zasięgu działania Nadleśnictwa Góra Śląska jej długość wynosi około 46 km. Fragment doliny Dolnej Baryczy wraz z jej dopływami - Diczkiem (na S od Góry) i Śląskim Rowem (na N od Góry) zakwalifikowano do ostoi ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 („Dolina Dolnej Baryczy” PLH020084).

Orla jest największym, prawym dopływem Baryczy o długości 88 km i powierzchni dorzecza 1 546 km². Rzeką wypływa ze źródeł na Wysoczyźnie Kaliskiej, koło wsi Budy i Koźminiec na wysokości 155 m n.p.m., płynie przez Kotlinę Żmigrodzką, a do Baryczy uchodzi w jej 34,6 km biegu, na zachód od Wąsosza na wysokości 85 m n.p.m.

W obrębie Góra wody odprowadzane są do rzeki Odry Rowem Polskim (Kopanicą) i Śląskim Rowem poprzez Barycz oraz siecią mniejszych cieków naturalnych bądź sztucznych. Na terenie obrębu występują niewielkie lokalne zabagnienia bądź starorzecza w dolinie Odry i Baryczy. Dolina Rowu Polskiego i Śląskiego Rowu charakteryzuje się niewielkim spadkiem terenu. Niektóre obszary leśne leżące w bezpośrednim sąsiedztwie kanałów są niżej położone aniżeli lustro wody w kanałach, w związku z czym wiosną i jesienią gromadzą się tu duże ilości wody.

W obrębie Jemielno wody odprowadzane są do rzeki Baryczy i za jej pośrednictwem do rzeki Odry poprzez południkowo przepływające przez obręb rzeki Świernię i Tynicę. Zachodnia część obrębu odwadniana jest bezpośrednio do Odry i jej licznych starych koryt. Wysokość lustra wód gruntowych jest zróżnicowana zależnie od położenia w terenie oraz od ilości niesionych wód przez Odrę i Barycz, których największe wezbrania mają miejsce na wiosnę w czasie topnienia śniegów oraz latem podczas silnych opadów w górach.

W obrębie Załęczce wody odprowadzane są do rzeki Odry za pośrednictwem Baryczy i wpadającej do niej Orli. Rzeka Orla zbiera wody za pośrednictwem Wąsowskiej Strugi, Masłówki i kanału bez nazwy. W północnej części obrębu poziom wód gruntowych ulega bardzo silnym wahaniom przekraczającym niekiedy 100 cm, przy okresowej stagnacji powierzchniowej. W południowej części obrębu poziom wód zależy od poziomu wód w rzece Orli i Baryczy. Cechą charakterystyczną są tu okresowe wylewy Baryczy.

Pozostałe, mniejsze cieki w zlewni Baryczy płynące w obszarze terytorialnym N-ctwa to m.in.: Łacha, Chlastawa, Źródliko, Rzęśnik, Kanał Śląski, Ostrowita, Samiec, Samka, Bełcz, Kanał Książęcy, Mrocza, Młyniec, Zwiernik, Grobelka, Barycki Rów, Sułowski Potok, Głogowiec, Wiewiernica.

Obszar terytorialny N-ctwa Góra Śląska jest bardzo ubogi w zbiorniki wodne. Największym akwenem wód stojących jest sztuczny „Zbiornik Ryczeń” (gmina Góra) o powierzchni ok. 50 ha. Jest to płytki zbiornik retencyjny, o głębokości ok. 1-2,5 m mający na celu odebranie części wód spływających rzeką Barycz podczas podwyższonego stanu wody w w/w rzece. Zbiornik posiada sześć dosyć sporych wysp, które urozmaicają ten akwen oraz są siedliskami ptactwa wodnego. Gatunki ryb dominujące w zbiorniku to: wzdręga, lin, leszcz, karp, karaś srebrzysty, płoć, krąp a z drapieżnych: szczupak, okoń, sporadycznie trafia się również węgorz.

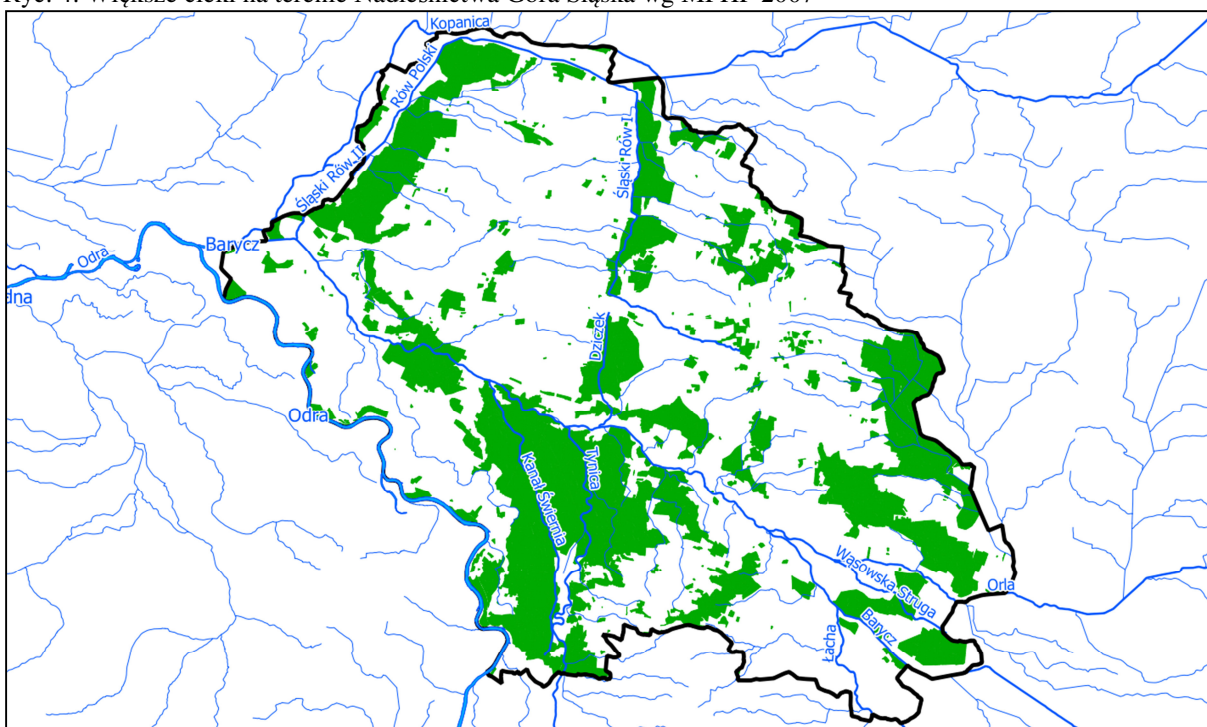
Pozostałe, najczęściej niewielkie zbiorniki wodne to starorzecza położone w dolinie Baryczy i Odry oraz stawy, glinianki i oczka wodne rozrzucone po całej powierzchni N-ctwa.

Bardzo ważnym rezerwuarem wody na omawianym terenie są torfowiska. Dzięki dużej pojemności wodnej torfy wykazują znaczne możliwości w retencji wody. Woda zgromadzona

przez torfowiska oddziałują na otoczenie, poprzez ich nawodnienie i nasycenie powietrza parą wodną. Torfowiska wykazują duże właściwości filtracyjne wód przemieszczających się pionowo i poziomo; pełnią także istotną funkcję krajobrazotwórczą. Na terenie Nadleśnictwa torfowiska występują głównie w dolinach rzek oraz w rozproszonych zagłębieniach terenowych z wysokim poziomem wody gruntowej.

Najważniejszym aktem prawnym z punktu widzenia ochrony wód i gospodarowania nimi jest ustawa Prawo Wodne z dnia 18 lipca 2001 r. (Dz.U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019 ze zmianami), które reguluje gospodarowanie wodami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, w szczególności zlewniowe kształtowanie i ochronę zasobów wodnych, korzystanie z wód oraz zarządzanie zasobami wodnymi.

Ryc. 4. Większe ciekі na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska wg MPHP 2007

9.3. Wody podziemne

Wody podziemne odgrywają istotną rolę w kształtowaniu stosunków hydrologicznych każdego regionu: magazynują opady atmosferyczne i zasilają z tego zapasu źródła, rzeki, jeziora, bagna i mokradła. Szczególne znaczenie dla szaty roślinnej mają płytko zalegające wody gruntowe, które na terenach płaskich i nisko położonych, np. w dolinach rzek, są zwykle najważniejszym czynnikiem decydującym o lokalnym zróżnicowaniu.

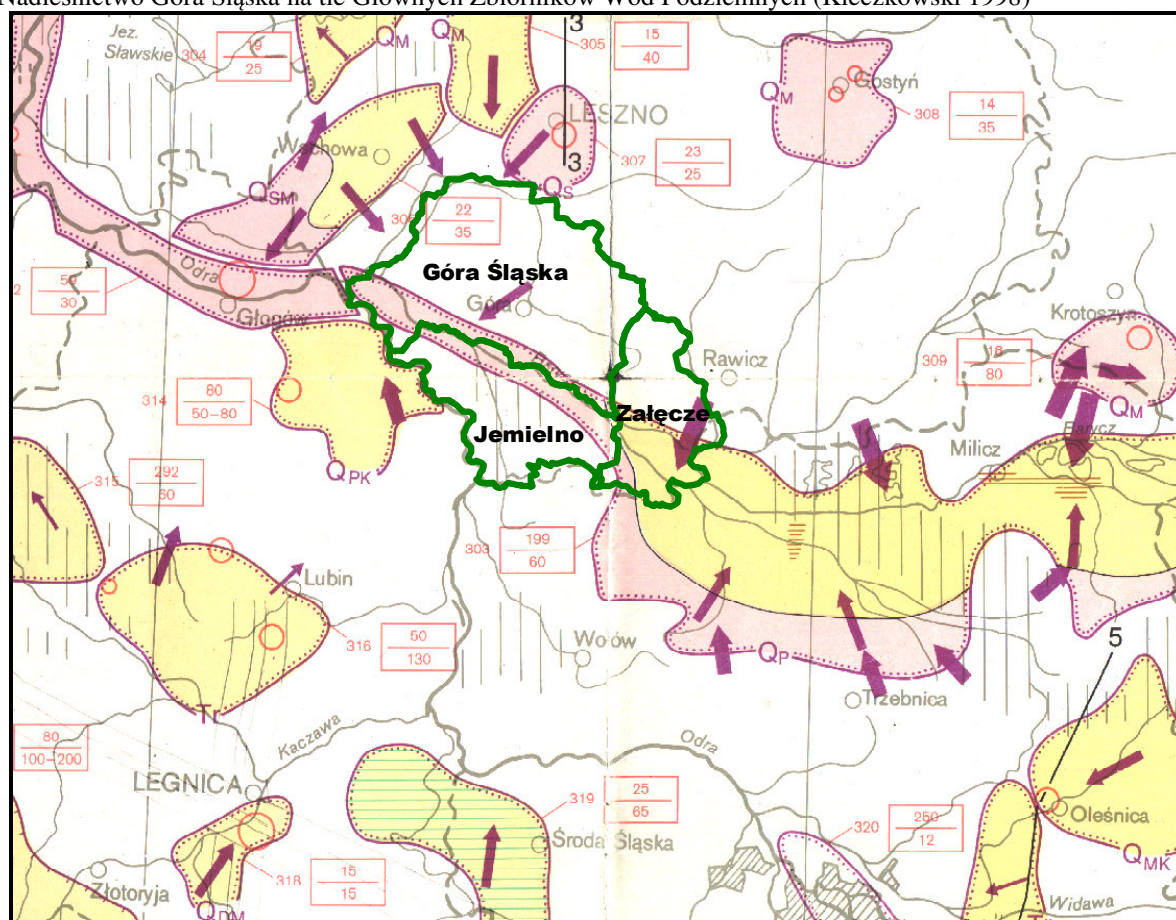
Wody podziemne są elementem środowiska, którego kondycja uzależniona jest od stanu czystości powierzchni ziemi, gruntów, powietrza atmosferycznego, wód powierzchniowych, a przede wszystkim od ilości wprowadzanych do ziemi ścieków i odpadów.

Tereny Nadleśnictwa Góra Śląska zgodnie z hydrogeologicznym podziałem kraju (B. Paczyński, *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej* 1999) znajdują się w zasięgu **VI regionu Wielkopolskiego**.

Na obszarze N-ctwa Góra Śląska, znajduje się fragment Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr **303 Pradolina Barycz-Głogów (E)** z wyodrębnionym obszarem najwyższej (ONO) i wysokiej (OWO) ochrony obejmujący teren wzdłuż rzeki Baryczy po obu jej stronach oraz południową część obrębu Załęcz. Tereny położone na południowy wschód od miasta Wąsosz znajdują się w granicach Obszaru Wysokiej Ochrony (OWO). Wody tego zbiornika mieszczą się w utworach czwartorzędowych, gdzie głównym źródłem zasilania wód gruntowych są opady atmosferyczne. Całkowita powierzchnia GZWP wynosi 1 515 km². Średnia głębokość poboru wody znajduje się na głębokości 60 m, zaś szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą 199 tys. m³/dobę (Kleczkowski A. 1998). Jest to zbiornik wód podziemnych zawartych w utworach porowych, o wysokim stopniu zagrożenia antropogenicznego.

Na granicy wyznaczonej przez Odrę obszar sąsiaduje z ONO dla GZWP nr 302, leżącym w okolicach ujścia Baryczy do Odry oraz z OWO dla GZWP nr 314, rozciągającym się wzdłuż Odry.

Ryc. 5. Nadleśnictwo Góra Śląska na tle Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (Kleczkowski 1998)

 Obszar Nadleśnictwa Góra Śląska

 Obszary Wysokiej Ochrony (OWO)

 Obszary Najwyższej Ochrony (ONO)

303 – numer GZWP, 199 – szacunkowe zasoby dyspozycyjne (tys. m³/d), 60 – średnia głębokość ujęć (m)

Qp – granica porowego zbiornika pradolin w czwartorzędzie

- kierunek i prędkość przepływu wód w GZWP (>300 m/a – ruch bardzo szybki,

100-300 m/a – ruch szybki, 10-100 m/a – ruch średnio szybki)

- przeznaczenie i jakość wód w GZWP – Id – zanieczyszczone wymagające uzdatniania

- przeznaczenie i jakość wód w GZWP – Ic – bardzo nieznacznie zanieczyszczone łatwe do uzdatniania

- istniejące w obrębie GZWP ujęcia (tysiące m³/d)

10. Szata roślinna Nadleśnictwa

Obecny skład gatunkowy drzewostanów Nadleśnictwa Góra Śląska w znacznym stopniu odbiega od ukształtowanych przed wiekami składów naturalnych zbiorowisk leśnych. Antropopresja spowodowała zmianę zarówno składu gatunkowego drzewostanów jak również zmianę poszczególnych fitocenozy leśnych. Gatunki drzew, które wykazywały w przeszłości znaczący udział w budowie ówczesnych drzewostanów, należą dziś do rzadkości. Niektóre zbiorowiska lasów liściastych zanikły zupełnie lub występują wyspowo i fragmentarycznie na niewielkich, zachowanych jeszcze powierzchniach. Zwiększeniu uległ natomiast powierzchniowy udział porolnych zbiorowisk borowych. Występująca obecnie roślinność ukształtowała się pod wpływem działalności ludzkiej, jak również w wyniku naturalnych procesów sukcesyjnych.

Obszary leśne Nadleśnictwa Góra Śląska znajdują się w zasięgu naturalnego występowania następujących gatunków drzew: sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*, cis pospolity *Taxus baccata*, brzoza brodawkowata *Betula pendula*, brzoza niska *Betula humilis*, brzoza omszona *Betula pubescens*, buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, dąb bezszypułkowy *Quercus petraea*, dąb szypułkowy *Quercus robur*, grab zwyczajny *Carpinus betulus*, jarzab brekinia *Sorbus torminalis*, jawor *Acer pseudoplatanus*, jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, klon polny *Acer campestre*, klon zwyczajny *Acer platanoides*, lipa drobnolistna *Tilia cordata*, olsza czarna *Alnus glutinosa*, topola czarna *Populus nigra*, topola biała *Populus alba*, wiąz górski *Ulmus glabra*, wiąz polny *Ulmus minor* i wiąz szypułkowy *Ulmus laevis*.

Cały obszar Nadleśnictwa leży poza granicą naturalnego zasięgu świerka pospolitego *Picea abies*. Jednakże nie wyklucza to możliwości znalezienia dogodnych warunków do rozwoju tego gatunku.

Szczegółową charakterystykę d-stanów Nadleśnictwa Góra Śląska w rozbiciu na ich bogactwo gatunkowe, strukturę pionową, pochodzenie, zgodność składu gatunkowego z warunkami siedliskowymi oraz ekologiczną ocenę stanu lasu przedstawiono w dalszej części programu.

Z danych zawartych w programie ochrony przyrody Nadleśnictwa Góra Śląska z 2005 roku, list florystycznych powierzchni typologicznych opracowania glebowo-siedliskowego (2015), inwentaryzacji florystycznych gminy Góra (2005), opisów użytków ekologicznych i projektowanych rezerwatów, dokumentacji projektu planów zadań ochronnych obszarów Natura 2000, a także wyników waloryzacji siedlisk leśnych i nieleśnych Nadleśnictwa Góra Śląska z roku 2007 oraz wyników weryfikacji leśnych siedlisk przyrodniczych w latach 2013/2014 wynika, że szata roślinna Nadleśnictwa wykazuje znaczną zmienność. Jest ona efektem zróżnicowania siedliskowego, mozaikowatości występowania powierzchniowych utworów geologicznych, ukształtowania i rzeźby terenu, zmiennego uwilgotnienia, obecności cieków wodnych i rzek.

Większą część powierzchni leśnych zbiorowisk roślinnych Nadleśnictwa Góra Śląska zajmują zbiorowiska zastępcze z d-stanami zdominowanymi głównie przez sosnę zwyczajną, ale także przez brzozę brodawkowatą, olszę czarną, rzadziej świerka pospolitego i modrzewia europejskiego.

10.1. Bory

Suboceaniczny bór świeży *Leucobryo-Pinetum* występuje dość powszechnie (ok. 17 % powierzchni wszystkich zbiorowisk leśnych na terenie Nadleśnictwa) zwłaszcza w obrębie Jemielno (11,5%). Zbiorowisko porasta kwaśne, ubogie tereny piaszczyste. W warstwie drzew dominuje sosna, a towarzyszy jej brzoza brodawkowata. W runie rośnie śmiałek pogięty *Deschampsia flexuosa*, borówki: czarna *Vaccinium myrtillus* i brusznica *V. vitis-idaea* oraz szereg gatunków mchów, w tym modrzaczek siny *Leucobryum glaucum*, widłoząb miotłasty *Dicranum scoparium* i rokiety pospolite *Pleurozium schreberi*. Niektóre uboższe fragmenty tego zbiorowiska występują z większym udziałem chrobotków *Cladonia* sp.

10.2. Lasy liściaste

Atlantyckie lasy acydofilne *Quercetea robori-petraeae* występują w Nadleśnictwie w rozproszeniu. Zbiorowiska te zachowane są w średnim stanie, dość często zdegenerowane (pinetyzacja, borowacenie, neofityzacja – częsty udział czeremchy amerykańskiej *Padus serotina*). Są to często lasy wielogatunkowe i wielowarstwowe z dwoma gatunkami rodzimych dębów, sosną i brzozą brodawkowatą, rzadziej świerkiem i bukiem, rosnące najczęściej na terenach płaskich. Głównymi składnikami podszytu jest w nich kruszyna i jarząb zwyczajny. Zróżnicowane runo może składać się z traw (trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*, trzęślica modra *Molinia caerulea*, śmiałek pogięty *Deschampsia flexuosa*, kostrzewa owcza *Festuca ovina*), krzewinek (borówka czernica), paproci (orlica *Pteridium aquilinum*, narecznica krótkoostna *Dryopteris carthusiana*) lub innych roślin (m.in. kosmatka owłosiona *Luzula pilosa*, jastrzębce *Hieracium* sp., konwalijka dwulistna *Maianthemum bifolium*, konwalia majowa *Convallaria majalis*, turzyca pigułkowata *Carex pilulifera*, pszeniec zwyczajny *Melampyrum pratense*, groszek skrzydlasty *Lathyrus linifolius*), natomiast słabo rozwinięta warstwa mszysta składa się głównie z płonnika strojnego *Polytrichastrum formosum*.

Jak wynika z inwentaryzacji fitosocjologicznej i weryfikacji siedlisk przyrodniczych BULiGL (2013/2014) z jednostek fitosocjologicznych lasów acydofilnych niższego rzędu wykazano występowanie przede wszystkim zespołu środkowoeuropejskiego acydofilnego lasu dębowego *Calamagrostio arundinaceae-Quercetum petraeae*, wykazującego pełną zmienność lokalno-siedliskową. Środkowoeuropejski acydofilny las dębowy *Molinio caeruleae-Quercetum roboris* występuje w rozproszeniu we wszystkich obrębach na siedliskach LMw. W zbiorowisku tym dominuje dąb szypułkowy, któremu towarzyszy sosna zwyczajna, brzoza brodawkowata, rzadziej świerk pospolity i inne. W warstwie krzewów najwięcej jest kruszyny pospolitej, zaś w runie przeważa trzęślica modra nadająca temu zbiorowisku specyficzny wygląd. Inne rośliny dna lasu tego zespołu to tojeść pospolita *Lysimachia vulgaris*, orlica pospolita *Pteridium aquilinum*, siódmaczek leśny *Trientalis europaea*, wiechlina gajowa *Poa nemoralis*, czy konwalijka dwulistna *Maianthemum bifolium*.

Z Inwentaryzacji przyrodniczej Gminy Góra (Bobrowicz 2005) wynika, że światlista dąbrowa *Potentillo albae-Quercetum petraeae* występuje (lub występowała) punktowo „w dwóch miejscach na stromej silnie nasłonecznionej skarpie pradoliny Baryczy pod Ryczeniem”. Fitocenozę tą potwierdzały również obserwacje w oddz. 301p, 308d prowadzone w 2007 r. (inwentaryzacja ALP). Jednak obecnie (inwentaryzacja BULiGL 2013/2014) nie potwierdzono tej informacji. Wydaje się, że doszło już do zbyt dużego przekształcenia tego zbiorowiska, które dla swego istnienia wymaga ekstensywnego wypasu zwierząt gospodarskich.

Brak podjęcia tego rodzaju działań ochronnych prowadzi do nadmiernego zakrzaczenia i stopniowego zaniku gatunków charakterystycznych dla tej dąbrowy.

Zbiorowska kwaśnych buczyn niżowych *Luzulo pilosae-Fagetum* zidentyfikowano (2007, 2014) we wszystkich obrębach Nadleśnictwa na kilkunastu rozproszonych, niewielkich powierzchniach (łącznie 33,62 ha). Największy udział mają buczyny w leśnictwie Bartków (90% ogólnej powierzchni zbiorowiska). Zespół tworzy najczęściej drzewostan bukowy często spinetyzowany sosną, z domieszkami dębu szypułkowego i grabu. W podrościach i podszytach spotyka się buka, rzadziej graba, czasem świerka i kruszynę. Pokrycie warstwy zielnej jest na ogół niewielkie, czasem prawie brak roślin w runie, a całość przykryta jest warstwą liści bukowych.

Jeszcze rzadziej spotykanym zespołem, odnotowanym tylko w pięciu wydzieleniach (512b obr. Jemielno, 156d, 161g, 162c, 164c obr. Załącze) na łącznej powierzchni 13,19 ha jest żyźna buczyna niżowa *Galio odorati-Fagetum*. W drzewostanach z dominacją lub przewagą buka zwyczajnego *Fagus sylvatica* oraz udziałem dębów (*Quercus robur*, *Q. petraea*), osiki, sporadycznie graba zwyczajnego i lipy drobnolistnej odnotowano też domieszki gatunków iglastych: daglezję zieloną, świerka pospolitego i sosnę zwyczajną. W warstwie podrostu występuje głównie buk, rzadziej grab lub świerk. Runo zielne jest zwykle dobrze wykształcone i dość bogate florystycznie, niekiedy z obfitym udziałem perłówki jednokwiatowej *Melica uniflora*, wiechliny gajowej *Poa nemoralis*, zawilca gajowego *Anemone nemorosa*, przytulii wonnej *Galium odoratum*, gajowca żółtego *Galeobdolon luteum*, fiołka leśnego *Viola reichenbachiana* i innych gatunków charakterystycznych rzędu i klasy oraz roślin ogólnoleśnych, jak konwalijka dwulistna *Majanthemum biforium* czy szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*. W żyźniejszych postaciach może pojawiać się aspekt wiosenny z zawilcami (*Anemone nemorosa*, *A. ranunculoides*) i kokoryczą pustą *Corydalis cava*. Zbiorowisko identyfikuje siedlisko przyrodnicze 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagetum*, *Galio odorati-Fagetum*)

Dość liczne na terenie Nadleśnictwa grądy środkowoeuropejskie *Galio silvatici-Carpinetum* są umiejscowione zwłaszcza w obrębie Załącze (ponad 66% powierzchni zbiorowiska). Generalnie są to wielogatunkowe lasy liściaste siedlisk świeżych lub wilgotnych, dla których charakterystyczne jest występowanie grabu w towarzystwie dębu szypułkowego i lipy drobnolistnej.

Drzewostany często mają wyraźną budowę dwupiętrową. Górne piętro budowane jest przez dęby szypułkowe z domieszką jaworów, klonów zwyczajnych i lipy drobnolistnej. Drugie

piętro tworzą te same gatunki za wyjątkiem dębu, zaś w podszytach występuje wiąz polny, głóg i leszczyna.

Runo grądowe jest bujne i bogate w gatunki. Wczesną wiosną, kiedy jeszcze liście drzew nie są rozwinięte, kwitnie wiele barwnych roślin (tzw. aspekt wiosenny) m. in. zawilec gajowy *Anemone nemorosa* i zawilec żółty *Anemone ranunculoides*, kokorycz pusta *Corydalis cava*, ziarnopłon wiosenny *Ficaria verna*, miodunka ćma *Pulmonaria obscura*, fiołek przedziwny *Viola mirabilis*, fiołek leśny *V. reichenbachiana*, czy złoć żółta *Gagea lutea*. W okresie późnej wiosny barwny aspekt tworzy gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*. W okresie lata, runo zdominowane jest przez podagrycznika pospolitego *Aegopodium podagraria*, czyśca leśnego *Stachys sylvatica* oraz nitrofilne gatunki okrajkowe, takie jak świerżbek gajowy *Chaerophyllum temulum*.

Jednak oprócz sporadycznych grądów w stanie naturalnym najczęściej spotyka się grądy w różnym stopniu zdegenerowane (najczęściej zneofityzowane i spinetyzowane). Wykazane w trakcie badań fitosocjologicznych w Nadleśnictwie (2007, 2014) grądy środkowoeuropejskie identyfikują siedlisko przyrodnicze 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*).

Łęgi ze związku *Alno-Padion* reprezentują na terenie N-ctwa Góra Śląska dwa zespoły roślinne. Najczęstszym z nich jest łęg jesionowo-olszowy *Fraxino-Alnetum*. Duże płaty tego zbiorowiska koncentrują się głównie (wg Inwentaryzacji 2007, 2014) w podmokłych i zalewanych częściach obrębów: Góra i Jemielno („Łęgi Odrzańskie”, „Dolina Dolnej Baryczy”). Zbiorowisko to jest często zróżnicowane pod względem wiekowym i gatunkowym. Warstwę drzew stanowi zazwyczaj olsza czarna i w mniejszym stopniu jesion, w domieszcze I i II piętra występuje brzoza brodawkowata, wierzba, rzadziej wiązy, podszyt budują kruszyna pospolita, bez czarny, czeremcha zwyczajna oraz porzeczką czarna, natomiast w runie rosną m. in.: czartawa pospolita *C. lutetiana*, gwiazdnica gajowa *Stellaria nemorum*, bluszczyk kurdybanek *Glechoma hederacea*, ziarnopłon wiosenny, śledziennica skrętolistna *Chrysosplenium alternifolium*, przytulia czepna *Galium aparine*, kuklik zwisły *Geum rivale*, chmiel zwyczajny *Humulus lupulus*, mozga trzcinowata *Phalaris arundinacea*, tojeść pospolita *Lysimachia vulgaris*, jeżyna popielica *Rubus caesius*, wiechlina błotna *Poa palustris*.

Dwukrotnie większą powierzchnię od *Fraxino-Alnetum* i jednocześnie największą spośród zinwentaryzowanych rozpoznawalnych zbiorowisk (zarazem siedlisk 91F0) zajmują fitocenozy łęgów jesionowo-wiązowych *Ficario-Ulmetum minoris*, występujące zwykle w pobliżu ww. łęgów, lecz na trochę wyższych poziomach. Często graniczą również z grądami, w które mogą się przekształcać (w przypadkach ustania ruchu wód gruntowych i zalewowych oraz obniżenia się poziomu wód na ich stanowiskach). W zbiorowisku tym, podobnie jak w żyznych grądach,

również zachodzi zjawisko sezonowości. W pierwszej części wiosny kwitną m.in. ziarnopłon wiosenny, złoć żółta, zawilec żółty. Występują w nim również kostrzewa olbrzymia *Festuca gigantea*, jeżyna popielica *Rubus caesius*, szczaw gajowy *Rumex sanguineus*, gwiazdnica gajowa *Stellaria nemorum* oraz czyściec leśny *Stachys sylvatica*. W Nadleśnictwie Góra Śląska drzewostany tego łęgu tworzy dąb szypułkowy, jesion wyniosły, często olsza czarna, wiązy (polny i szypułkowy), z domieszkami topoli i brzozy. W podszytach i podrostach występuje m.in. dereń świdwa, wiązy, jesion, czeremcha zwyczajna, kruszyna, leszczyna i bez czarny. Łęgi tego rodzaju są często zneofityzowane w warstwach drzewostanów (klon jesionolistny *Acer negundo*, czeremcha amerykańska *Padus serotina*) i runa (niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora*). W wielu z nich zaznacza się zbyt duży udział olszy czarnej w górnym piętrze drzewostanów (monotypizacja łęgów) oraz ekspansja derenia świdwy na skutek miejscami znacznego prześwietlenia drzewostanów.

Bagienne lasy olszowe (olsy) reprezentuje w N-ctwie głównie: ols porzeczkowy *Ribeso nigri-Alnetum*, który występuje w rozproszeniu na niewielkich powierzchniach (ponad 2% pow. leśnej N-ctwa). Silnie zabagnione olsy zlokalizowano głównie w sąsiedztwie olsów jesionowych w dolinach rzecznych Odry, Baryczy i ich dopływów oraz w mniejszym stopniu w odizolowanych zagłębieniach śródmorenowych oddalonych od wód.

Olsy wykazują szeroką amplitudę pod względem troficznym: od kwaśnych, dystroficznych torfów przejściowych (*Ribeso nigri-Alnetum comaretosum*) do obojętnych lub lekko zasadowych, bardzo żyznych torfów niskich (*Ribeso nigri-Alnetum symphetosum*, *R. n.-A. chrysosplenietosum*). Specyficzną cechą siedlisk olsowych jest swoista gospodarka wodna, polegająca na przemiennym zasilaniu bądź to przez wody opadowe przy niskim poziomie wód gruntowych, bądź też przez wysoko zalegające wody gruntowe o nieznacznej ruchliwości w kierunku poziomym.

W drzewostanie *Ribeso nigri-Alnetum* dominuje olsza czarna. Warstwa zielna pokrywa powierzchnię w bardzo różnym stopniu, najczęściej około 50%. Bardzo wyraźnie zaznacza się struktura kęp i dolinek. W typowych przypadkach na kępach występują leśne gatunki umiarkowanie acidofilne: konwalijka dwulistna *Maianthemum bifolium*, szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, narecznica krótkoostna i samcza *Dryopteris carthusiana*, *D. filix-mas*, borówka czernica *Vaccinium myrtillus* i inne. Nie mają one dużego pokrycia. Gatunkami o dużym znaczeniu dla tworzenia warstwy runa są w większości okazałe byliny, m.in. psianka słodkogórz *Solanum dulcamara*, przytulia błotna *Galium palustre*, karbieniec pospolity *Lycopus europaeus*, knieć błotna *Caltha palustris*, gorysz błotny *Peucedanum palustre* oraz kosaciec żółty *Iris pseudoacorus*, turzyca długokłosa *Carex elongata* i błotna *Carex acutiformis*. Z paproci

występuje zachyłnik błotny *Thelypteris palustris* i wietlica samicza *Athyrium filix-femina*. Właściwe dolinki zajmują gatunki szuwarowe, natomiast typowe gatunki dla olsów lokują się u podstaw kęp. Warstwa mszysta ma bardzo niewielkie pokrycie, choć w jej tworzeniu bierze udział spora grupa gatunków.

Zbiorowiska olsowe występują najczęściej na glebach murszowych, murszowo-torfowych i torfowych.

10.3. Zbiorowiska nieleśne

Zbiorowiska nieleśne występują zarówno na gruntach N-ctwa Góra Śląska jak i w jego zasięgu terytorialnym. Jednak informacje na ich temat są bardzo wybiórcze ze względu na fakt, że mniej lub bardziej dokładnym badaniom fitosocjologicznym podlegały tylko niektóre fragmenty powierzchni nieleśnych Nadleśnictwa np. w granicach powołanych i projektowanych użytków ekologicznych, projektowanych rezerwatach przyrody, czy poszukiwaniach nieleśnych siedlisk przyrodniczych (ALP 2007).

Według Inwentaryzacji przyrodniczej Gminy Góra (2005) i innych publikacji bogactwo zbiorowisk nieleśnych na terenach znajdujących się w zasięgu terytorianym Nadleśnictwa jest olbrzymie.

Według Bobrowicza (2005) wśród łąk przeważają fitocenozy z rzędu *Molinietalia caeruleae*. Najczęstsze z nich są łąki kaczyńcowe ze związku *Calthion palustris* oraz wyczyńcowe ze związku *Alopecurion pratensis*. Łąki trzęślicowe (siedlisko chronione w ramach Dyrektywy Siedliskowej UE) skupiają się na lewym brzegu Śląskiego Rowu, na południowy wschód od Chróściny. Cenne płaty tych łąk występują także pod Glinką i Czerniną Dolną. Stosunkowo nieliczne łąki rajgrasowe ze związku *Arrhenatherion elatioris* (siedlisko chronione w ramach Dyrektywy Siedliskowej UE) znajdują się między innymi na południe od Wierzawic Małych. Wśród zbiorowisk okrajkowych pojawiają się ziołorośla z lepiężnikiem różowym *Aegopodio-Petasitetum hybridi*. Występują one nad szybko płynącymi ciekami, zwłaszcza w obrębie Wzgórz Rudnowskich; np. pod Kłodą Wielką, Grabownem, Ślubowem.

W starorzeczach Baryczy spotyka się m.in. zespół *Hydrocharitetum morsus-ranae*, zwłaszcza rzadszy wariant z dominującą osoką aloesowatą *Stratiotes aloides* oraz zespół „lili wodnych” *Nupharo-Nymphaetum albae* z grzybieniami białymi *Nymphaea alba* i grązelem żółtym *Nuphar luteum*. Z kolei w młodym retencyjnym Zbiorniku Ryczeń rozwijają się płaty zespołu *Hydrocharitetum morsus-ranae*, z osoką aloesowatą, wyspy szuwaru oczeretowego *Scirpetum lacustris*, a także zespół *Eleocharitetum palustris* – przybrzeżne skupienia ponikła

błotnego *Eleocharis palustris*. W oczkach wodnych pozostałych po różnego rodzaju odkrywkach żwiru, piasku czy gliny spotyka się między innymi takie zespoły roślinne, jak: *Potametum natantis* – zbiorowisko z rdestnicą pływającą *Potamogeton natans* oraz szuwały: trzcinowy *Phragmitetum australis* i pałkowe *Typhetum angustifoliae*, *Typhetum latifoliae*. Wszędzie, nawet na najmniejszych zbiornikach wodnych pospolite są pleustonowe fitocenozy z rzęsą drobną *Lemna minor* z klasy *Lemneta minoris* (Bobrowicz 2005).

Szuwały wielkoturzycowe ze związku *Magnocaricion* porastają dość licznie doliny rzeczne – Rowu Polskiego, Rowu Śląskiego, Baryczy i Tynicy. Pośród nich do najczęstszych należą: *Caricetum ripariae*, *Caricetum acutiformis*, *Caricetum elatae*, *Caricetum gracilis* oraz szuwar mozgowy *Phalaridetum arundinaceae* (Bobrowicz 2005).

Wymienione zbiorowiska spotykane są także w innych częściach Nadleśnictwa, a zwłaszcza na terenie „Łęgów Odrzańskich”.

W obszarze N-ctwa w roku 2007 (inwentaryzacja ALP) zlokalizowano:

- 2 łąki trzęślicowe w oddz. 38k, 39k (obr. Załącze) o charakterze półnaturalnych zbiorowisk nienawożonych łąk zmiennowilgotnych. Wykształcone na różnego typu glebach mineralnych, zarówno słabo kwaśnych, jak i alkalicznych, a także na glebach torfowo-murszowych, murszowatych i murszastych, na siedliskach od oligo-mezotroficznych do eutroficznych.
- 4 łąki selernicowe *Violo-Cnidietum dubii* w oddz. 274m, 484r, 558Ab, 558Ac (obr. Jemielno) o strukturze wyraźnie dwuwarstwowej. Ich górną warstwę budują głównie trawy, turzycy i wyższe byliny dwuliścienne, a dolną jaskier rozłogowy *Ranunculus repens*, turzyca wczesna *Carex praecox*, fiołek mokradłowy *Viola persicifolia*, selernica żyłkowana *Cnidium dubium* i liście gatunków górnej warstwy. Fitocenozy tego typu wykształcają się, zwykle w postaci niezbyt dużych płątów, w kompleksie łąk wyczyńcowych, śmiałkowych, trzęślicowych i turzycowych w dolinach dużych rzek, zwłaszcza na ich odcinkach podlegających cyklicznym zalewom.
- zajmujące największą powierzchnię pośród zbiorowisk nieleśnych, kilkudziesięciu łąk ze związku *Arrhenatherion elatioris* – bogatych florystycznie zbiorowisk świeżych wysoko produktywnych łąk wielokośnych; do najpospolitszych gatunków diagnostycznych tych łąk na terenie obszaru należą: wyczyniec łąkowy *Alopecurus pratensis*, rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, kupkówka pospolita *Dactylis glomerata*, stokłosa miękka *Bromus hordeaceus*, kostrzewa czerwona *Festuca rubra*, przetacznik ożankowy *Veronica chamaedrys*, wiechlina łąkowa *Poa pratensis*, jaskier ostry *Ranunculus acris*, szczaw rozpierzchły *Rumex thyrsiflorus* i babka lancetowata *Plantago lanceolata*,

Zbiorniki wodne, starorzecza i ciek N-ctwa Góra Śląska są miejscem występowania szeregu prostych, często jednogatunkowych, zbiorowisk roślinnych. Na wielu z nich (częściej poza zarządem ALP) odnotowano zbiorowiska grążela żółtego i grzybieni białych *Nuphar-Nymphaeetum*.

11 Flora i fauna Nadleśnictwa

Według przepisów aktualnej ustawy o ochronie przyrody cyt.:

Art. 46. ust 1. Ochrona gatunkowa obejmuje okazy gatunków oraz siedliska i ostoje roślin, zwierząt i grzybów.

Obecnie obowiązującymi rozporządzeniami dotyczącymi ochrony gatunkowej są:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. 2014, poz. 1409);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2014, poz. 1348);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz.U. 2014, poz. 1408).

Ratyfikowana przez Polskę *Konwencja Berneńska* dotycząca ochrony europejskiej przyrody żywej i naturalnych siedlisk zawarta została w Bernie 19 września 1979 roku – weszła ona w życie 1 czerwca 1982 roku. Konwencja ta jest w pewnym stopniu rozwinięciem *Konwencji Ramsarskiej* na kontynencie europejskim; kładzie ona nacisk na ochronę szerokiej różnorodności – tak gatunków, jak i ich siedlisk.

Nakazuje ona otaczać największą opieką gatunki ustępujące i endemiczne oraz zanikające, naturalne środowiska, tzw. siedliska krytyczne.

Konwencja ma szczególnie znaczenie dla gadów, płazów, ssaków i roślin nie objętych ochroną przez inne porozumienia narodowe (konwencje: Waszyngtońska, Bońska i Gdańska). W oparciu o nią sporządzone zostały listy gatunków ginących, wymierających, zagrożonych, cennych i rzadkich.

11.1. Flora

Obecność niektórych niżej wymienionych gatunków grzybów, porostów i roślin została potwierdzona podczas prac taksacyjnych w Nadleśnictwie Góra Śląska (2013/2014); wykorzystano również dane zawarte w ostatnim programie ochrony przyrody Nadleśnictwa

(2005), listy florystyczne powierzchni typologicznych opracowań glebowo-siedliskowych (2014), inwentaryzacje przyrodnicze gminy Góra (2005), projektowanego rezerwatu „Bełczańskie Starorzecza” nad Odrą (2012), zatwierdzonych użytków ekologicznych, a także wyniki waloryzacji siedlisk leśnych i nieleśnych Nadleśnictwa Góra Śląska z roku 2007, wyniki weryfikacji niektórych siedlisk przyrodniczych w roku 2013/2014, aktualne informacje uzyskane z Nadleśnictwa Góra Śląska oraz cytowane w literaturze opracowania naukowe.

Nie wykazywano gatunków podawanych historycznie, co do których nie ma jednoznacznej pewności ich aktualnego występowania.

Listę grzybów występujących w N-ctwie Góra Śląska oparto głównie o gatunki wymienione w programie ochrony przyrody z roku 2005, zinwentaryzowane w gminie Góra (2005) oraz aktualnych danych z Nadleśnictwa i obserwacji z terenowych prac taksacyjnych w 2013/2014 r.

Tabela 8. Lista gatunków grzybów stwierdzonych na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska

L.p.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Źródło informacji
1.	<i>Armillaria mellea</i>	Opieńka miodowa	B
2.	<i>Erysiphe alphitoides</i>	Mączniak prawdziwy dębu	B
3.	<i>Fistulina hepatica</i>	Ozorek dębowy	A
4.	<i>Fomes annosus</i>	Huba korzeniowa	B
5.	<i>Langermannia gigantea</i>	Purchawica olbrzymia	A
6.	<i>Morchella esculenta</i>	Smardz jadalny	A
7.	<i>Sparassis crispa</i>	Siedzuń sosnowy	A, B

Objaśnienia źródeł informacji:

A grzyby zinwentaryzowane w roku 2005 (Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Góra, 2005),

B grzyby wykazane w poprzednim programie ochrony przyrody (2005),

Częściową ochroną objęte są 3 gatunki grzybów:

- **Ozorek dębowy *Fistulina hepatica*** znaleziony na dwóch stanowiskach (po jednym okazie) w olsach na S od Góry, gdzie rośnie na starych dębach (2005)
- **Smardz jadalny *Morchella esculenta*** kilka okazów w ogrodzie w Górze, przy ul. Iwaszkiewicza (2005).
- **Siedzuń sosnowy *Sparassis crispa*** po jednym okazy na dwóch stanowiskach w borach sosnowych – na NW od Zawieścic oraz na W od Wierzawic Małych (2005).

Rzadkie i chronione grzyby Nadleśnictwa nie są zagrożone na skutek planowanych zabiegów w PUL ich grzybnia najczęściej przerasta glebę lub martwe drewno, co może być

naruszone jedynie mechanicznie w minimalnym zakresie (zrywka drewna, przygotowanie pasów pod odnowienia).

Listę porostów, mszaków i roślin flory naczyniowej występujących w N-ctwie Góra Śląska oparto głównie o gatunki wymienione w programie ochrony przyrody z roku 2005, zinwentaryzowane w gminie Góra (2005) oraz na podstawie aktualnych danych z Nadleśnictwa i obserwacji z terenowych prac taksacyjnych, siedliskowych i fitosocjologicznych w latach 2013- 2014. W przypadku porostów skupiono się przede wszystkim na taksonach rosnących na ziemi.

Tabela 9. Lista gatunków porostów stwierdzonych na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
Porosty			
1.	<i>Cetraria islandica</i>	Płucnica islandzka	OC
2.	<i>Cladina arbuscula</i>	Chrobotek leśny	OC
3.	<i>Cladina rangiferina</i>	Chrobotek reniferowy	OC

Stanowiska trzech gatunków porostów objętych ochroną częściową zinwentaryzowano w następujących miejscach:

- na 12 stanowiskach w kompleksie borów sosnowych na lewym brzegu Baryczy (bory nad Ściernią i Tynicą oraz na W i SW od Osetna, 2005) **Płucnica islandzka** *Cetraria islandica*,
- 227c, 238f (obr. Góra), 280g, 350c, 378a, 384d, 402d, 447b, 476i, 503m (obr. Jemielno) – **Chrobotek leśny** *Cladina arbuscula*,
- 280g, 350c, 384d, 402d, 447b, 503m (obr. Jemielno) – **Chrobotek reniferowy** *Cladina rangiferina*.

Pomimo występowania skupisk chrobotków na terenie Nadleśnictwa nie wytypowano (Inwentaryzacja BULiGL 2014) stanowisk siedliska przyrodniczego 91T0 sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum*). Wynika to ze zbyt niskiej liczebności wymienionych gatunków. Po wykonanych trzebieżach zaplanowanych w wydzieleniach 384d, 402d, należy umiejętnie prowadzić zrywkę drewna (w miarę możliwości omijać płaty chrobotków). Po wykonanych cięciach dochodzi do prześwietlenia d-stanu, a większy dostęp światła do dna lasu sprzyja rozwojowi chrobotków. W pozostałych wydzieleniach planuje się prowadzenie cięć rębnych (Rb Ib). Wskazane jest pozostawienie kęp drzew na zrębach w zasięgu płatów chronionych chrobotków. Czynności te nie stanowią zagrożenia dla zachowania porostów, pod warunkiem, że wycięta biomasa nie będzie składowana na ich stanowiskach.

Tabela 10. Lista gatunków mszaków stwierdzonych na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
1.	<i>Atrichum undulatum</i>	Żurawiec falisty	
2.	<i>Aulacomnium androgynum</i>	Próchniczek obojnaczy	
3.	<i>Brachythecium albicans</i>	Krótkosz białawy	
4.	<i>Brachythecium rutabulum</i>	Krótkosz szorstki	
5.	<i>Brachythecium velutinum</i>	Krótkosz zmienny	
6.	<i>Calliergonella cuspidata</i>	Mokradłoszka kończysta	OC
7.	<i>Ceratodon purpureus</i>	Zęboróg purpurowy	
8.	<i>Climacium dendroides</i>	Drabik drzewkowaty	OC
9.	<i>Dicranella heteromalla</i>	Widłoząbek jednoboczny	
10.	<i>Dicranum polysetum</i>	Widłoząb kędzierzawy	OC
11.	<i>Dicranum scoparium</i>	Widłoząb miotlasty	OC
12.	<i>Dicranum spurium</i>	Widłoząb zdrożny	
13.	<i>Drepanocladus aduncus</i>	Sierpowiec zagięty	
14.	<i>Hylocomium splendens</i>	Gajnik lśniący	OC
15.	<i>Hypnum cupressiforme</i>	Rokiet cyprysowaty	
16.	<i>Hypnum jutlandicum</i>	Rokiet duński	
17.	<i>Leucobryum glaucum</i>	Bielistka siwa	OC
18.	<i>Lophocolea bidentata</i>	Płozik dwuzębny	
19.	<i>Lophocolea heterophylla</i>	Płozik różnolistny	
20.	<i>Mnium hornum</i>	Merzyk groblowy	
21.	<i>Orthodicranum montanum</i>	Prostowidłoząb górski	
22.	<i>Plagiomnium affine</i>	Płożymerzyk pokrewny	
23.	<i>Plagiomnium undulatum</i>	Płożymerzyk kędzierzawy	
24.	<i>Plagiothecium denticulatum</i>	Dwustronek ząbkowany	
25.	<i>Plagiothecium laetum</i>	Dwustronek bujny	
26.	<i>Pleurozium schreberi</i>	Rokietnik pospolity	OC
27.	<i>Pohlia nutans</i>	Knotnik zwisty	
28.	<i>Polytrichum commune</i>	Płonnik pospolity	OC
29.	<i>Polytrichastrum formosum</i>	Złotowłos strojny	
30.	<i>Polytrichum juniperinum</i>	Płonnik jałowcowaty	
31.	<i>Polytrichum piliferum</i>	Płonnik włosisty	
32.	<i>Pseudoscleropodium purum</i>	Nibybrodawkowiec jasnozielony	OC
33.	<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	Fałdownik nastroszony	OC
34.	<i>Sphagnum fallax</i>	Torfowiec kończysty	OC
35.	<i>Sphagnum palustre</i>	Torfowiec błotny	OC
36.	<i>Sphagnum squarrosum</i>	Torfowiec nastroszony	OC

Większość chronionych gatunków mszaków to rośliny pospolite w lasach N-ctwa Góra Śląska: bielistka siwa, nibybrodawkowiec jasnozielony, rokitnik pospolity, widłoząb kędzierzawy i widłoząb miotlasty. Nie wymagają specjalnych zabiegów ochronnych. Najrzadziej spotykane:

- **drabik drzewkowaty** *Climacium dendroides* – oddz. 243a obr. Góra
- **mokradłoszka kończysta** *Calliergonella cuspidata* – oddz. 208n, 208o obr. Góra;
- **plonnik pospolity** *Polytrichum commune* – oddz. 385g, 395f, 467f, 474c, 498h, 549g, obr. Jemielno;
- **fałdownik nastroszony** *Rhytidiadelphus squarrosus* – oddz. 270b, 385g obr. Jemielno;
- **torfowce: kończysty** *Sphagnum fallax*, **śluzkowy** *S. palustre*, **nastroszony** *S. squarrosum* – oddz. 331i, 482 obr. Jemielno

są głównie (poza fałdownikiem nastroszonym) związane ze środowiskiem wilgotnym lub bagiennym (często na tofowiskach niskich, przejściowych lub wysokich). Ich przetrwanie będzie zależało przede wszystkim od zachowania wymienionych siedlisk, a zwłaszcza utrzymania w nich odpowiedniego poziomu wód gruntowych. W p.u.l. nie przewiduje się żadnych melioracji wodnych na terenie Nadleśnictwa, a pozostałe zabiegi nie wpływają w sposób istotny na poziomy wód (zręby powodują ich krótkotrwałe podniesienie).

Tabela 11. Lista gatunków roślin naczyniowych stwierdzonych na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Jackowiak i in. 2007)	Czerwona lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
1.	<i>Abies alba</i>	Jodła pospolita	VU	NT	
2.	<i>Acer campestre</i>	Klon polny			
3.	<i>Acer negundo</i>	Klon jesionolistny			
4.	<i>Acer platanoides</i>	Klon zwyczajny			
5.	<i>Acer pseudoplatanus</i>	Klon jawor			
6.	<i>Achillea millefolium</i>	Krwawnik pospolity			
7.	<i>Achillea pannonica</i>	Krwawnik pannoński		NT	
8.	<i>Actaea spicata</i>	Czerniec gronkowy	LC		
9.	<i>Adoxa moschatellina</i>	Piżmaczek wiosenny			
10.	<i>Aegopodium podagraria</i>	Podagrycznik pospolity			
11.	<i>Aesculus hippocastanum</i>	Kasztanowiec zwyczajny			
12.	<i>Agrimonia eupatoria</i>	Rzepik pospolity			

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Jackowiak i in. 2007)	Czerwona lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
13.	<i>Agropyron caninum</i>	Perz psi			
14.	<i>Agropyron repens</i>	Perz właściwy			
15.	<i>Agrostemma githago</i>	Kąkol polny		VU	
16.	<i>Agrostis canina</i>	Mietlica psia			
17.	<i>Agrostis capillaris</i>	Mietlica pospolita			
18.	<i>Agrostis gigantea</i>	Mietlica olbrzymia			
19.	<i>Agrostis stolonifera</i>	Mietlica rozłogowa			
20.	<i>Ajuga genevensis</i>	Dąbrówka kosmata			
21.	<i>Ajuga reptans</i>	Dąbrówka rozłogowa			
22.	<i>Alchemilla monticola</i>	Przywrotnik pasterski			
23.	<i>Alisma plantago-aquatica</i>	Żabieniec babka-wodna			
24.	<i>Allium angulosum</i>	Czosnek kątowy	EN	NT	OC
25.	<i>Allium oleraceum</i>	Czosnek zielonawy			
26.	<i>Allium schoenoprasum</i>	Czosnek szczypiorek			
27.	<i>Alliaria petiolata</i>	Czosnaczek pospolity			
28.	<i>Alnus glutinosa</i>	Olsza czarna			
29.	<i>Alnus incana</i>	Olsza szara			
30.	<i>Alopecurus geniculatus</i>	Wyczyniec kolankowy			
31.	<i>Alopecurus pratensis</i>	Wyczyniec łąkowy			
32.	<i>Amelanchier spicata</i>	Świdośliwa kłosowa			
33.	<i>Anagallis arvensis</i>	Kurzyśląd polny			
34.	<i>Anchusa arvensis</i>	Farbownik polny			
35.	<i>Anchusa officinalis</i>	Farbownik lekarski			
36.	<i>Androsaca septentrionalis</i>	Naradka północna	VU	EN	
37.	<i>Anemone nemorosa</i>	Zawilec gajowy			
38.	<i>Anemone ranunculoides</i>	Zawilec żółty			
39.	<i>Angelica sylvestris</i>	Dzięgiel leśny			
40.	<i>Anthemis arvensis</i>	Rumian polny			
41.	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	Tomka wonna			
42.	<i>Anthericum ramosum</i>	Pajęcznica gałęzista			
43.	<i>Anthriscus sylvestris</i>	Trybula leśna			
44.	<i>Apera spica-venti</i>	Miotła zbożowa			
45.	<i>Aquilegia vulgaris</i>	Orlik pospolity	VU	VU	OC
46.	<i>Arabidopsis thaliana</i>	Rzodkiewnik pospolity			

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Jackowiak i in. 2007)	Czerwona lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
47.	<i>Arctium lappa</i>	Łopian większy			
48.	<i>Arctium minus</i>	Łopian mniejszy			
49.	<i>Arctium tomentosum</i>	Łopian pajęczynowaty			
50.	<i>Arrhenatherum elatius</i>	Rajgras wyniosły			
51.	<i>Artemisia absinthium</i>	Bylica piołun			
52.	<i>Artemisia campestris</i>	Bylica polna			
53.	<i>Artemisia vulgaris</i>	Bylica pospolita			
54.	<i>Asarum europaeum</i>	Kopytnik pospolity			
55.	<i>Asparagus officinalis</i>	Szparag lekarski			
56.	<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Zanokcica murowa			
57.	<i>Astragalus glycyphyllos</i>	Traganek szerokolistny			
58.	<i>Athyrium filix-femina</i>	Wietlica samicza			
59.	<i>Avena fatua</i>	Owies głuchy			
60.	<i>Avenula pratensis</i>	Owsica łąkowa			
61.	<i>Ballota nigra</i>	Mierznicza czarna			
62.	<i>Batrachium aquatile</i>	Włosienicznik wodny			
63.	<i>Bellis perennis</i>	Stokrotka polna			
64.	<i>Berberis vulgaris</i>	Berberys zwyczajny			
65.	<i>Berteroa incana</i>	Pylenieć pospolity			
66.	<i>Berula erecta</i>	Potocznic wąskolistny			
67.	<i>Betonica officinalis</i>	Bukwica lekarska	VU		
68.	<i>Betula pendula</i>	Brzoza brodawkowata			
69.	<i>Betula pubescens</i>	Brzoza omszona			
70.	<i>Bidens cernua</i>	Uczep zwisły			
71.	<i>Bidens connata</i>	Uczep zwodniczy			
72.	<i>Bidens frondosa</i>	Uczep amerykański			
73.	<i>Bidens tripartita</i>	Uczep trójlistkowy			
74.	<i>Brachypodium pinnatum</i>	Kłosownica pierzasta			
75.	<i>Brachypodium sylvaticum</i>	Kłosownica leśna			
76.	<i>Briza media</i>	Drżączka średnia			
77.	<i>Bromus benekenii</i>	Stokłosa Benekena		LC	
78.	<i>Bromus hordeaceus</i>	Stokłosa miękka			
79.	<i>Bromus inermis</i>	Stokłosa bezostna			
80.	<i>Bromus tectorum</i>	Stokłosa dachowa			

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Jackowiak i in. 2007)	Czerwona lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
81.	<i>Bulboschoenus maritimus</i>	Sitowiec nadmorski			
82.	<i>Butomus umbellatus</i>	Łączeń baldaszkowy			
83.	<i>Calamagrostis arundinacea</i>	Trzcinnik leśny			
84.	<i>Calamagrostis canescens</i>	Trzcinnik lancetowaty			
85.	<i>Calamagrostis epigejos</i>	Trzcinnik piaskowy			
86.	<i>Calluna vulgaris</i>	Wrzos zwyczajny			
87.	<i>Caltha palustris</i>	Knieć błotna			
88.	<i>Calystegia sepium</i>	Kielisznik zaroślowy			
89.	<i>Campanula persicifolia</i>	Dzwonek brzoskwinolistny			
90.	<i>Campanula rotundifolia</i>	Dzwonek okrągłolistny			
91.	<i>Campanula glomerata</i>	Dzwonek skupiony			
92.	<i>Campanula trachelium</i>	Dzwonek pokrzywolistny			
93.	<i>Capsella bursa-pastoris</i>	Tasznik pospolity			
94.	<i>Caragana arborescens</i>	Karagana syberyjska			
95.	<i>Cardamine amara</i>	Rzeżucha gorzka			
96.	<i>Cardamine pratensis</i>	Rzeżucha łąkowa			
97.	<i>Cardaminopsis arenosa</i>	Rzeżusznik piaskowy			
98.	<i>Carex acutiformis</i>	Turzyca błotna			
99.	<i>Carex appropinquata</i>	Turzyca tunikowa		NT	
100.	<i>Carex canescens</i>	Turzyca siwa			
101.	<i>Carex caryophyllea</i>	Turzyca wiosenna			
102.	<i>Carex digitata</i>	Turzyca palczasta			
103.	<i>Carex disticha</i>	Turzyca dwustronna			
104.	<i>Carex echinata</i>	Turzyca gwiazdkowata			
105.	<i>Carex elata</i>	Turzyca sztywna			
106.	<i>Carex elongata</i>	Turzyca długokłosa			
107.	<i>Carex ericetorum</i>	Turzyca wrzosowiskowa			
108.	<i>Carex hirta</i>	Turzyca owłosiona			
109.	<i>Carex leporina</i>	Turzyca zajęcza			
110.	<i>Carex montana</i>	Turzyca pagórkowa			
111.	<i>Carex nigra</i>	Turzyca pospolita			
112.	<i>Carex pallescens</i>	Turzyca biała			
113.	<i>Carex panicea</i>	Turzyca prosowata			
114.	<i>Carex paniculata</i>	Turzyca prosowa			

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Jackowiak i in. 2007)	Czerwona lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
115.	<i>Carex pilulifera</i>	Turzyca pigułkowa			
116.	<i>Carex praecox</i>	Turzyca wczesna			
117.	<i>Carex pseudocyperus</i>	Turzyca nibyciborowata			
118.	<i>Carex remota</i>	Turzyca rzadkokłosa			
119.	<i>Carex riparia</i>	Turzyca brzegowa			
120.	<i>Carex rostrata</i>	Turzyca dzióbkowata			
121.	<i>Carex spicata</i>	Turzyca ściśniona			
122.	<i>Carex sylvatica</i>	Turzyca leśna			
123.	<i>Carex vesicaria</i>	Turzyca pęcherzykowata			
124.	<i>Carlina vulgaris</i>	Dziewięciśń pospolity			
125.	<i>Carpinus betulus</i>	Grab zwyczajny			
126.	<i>Castanea sativa</i>	Kasztan jadalny			
127.	<i>Centaurea cyanus</i>	Chaber bławatek			
128.	<i>Centaurea jacea</i>	Chaber łąkowy			
129.	<i>Centaurea scabiosa</i>	Chaber driakiewnik			
130.	<i>Centaurea stoebe</i>	Chaber nadreński			
131.	<i>Centaurium erythraea</i>	Centuria zwyczajna			OC
132.	<i>Centaurium pulchellum</i>	Centuria nadobna		VU	OC
133.	<i>Cerastium arvense</i>	Rogownica polna			
134.	<i>Cerastium holosteoides</i>	Rogownica pospolita			
135.	<i>Cerastium semidecandrum</i>	Rogownica pięciopręcikowa			
136.	<i>Cerasus avium</i>	Czereśnia dzika			
137.	<i>Chaerophyllum aromaticum</i>	Świerząbek korzenny			
138.	<i>Chaerophyllum bulbosum</i>	Świerząbek bulwiasty			
139.	<i>Chaerophyllum temulum</i>	Świerząbek gajowy			
140.	<i>Chamaenerion angustifolium</i>	Wierzbówka kiprzyca			
141.	<i>Chelidonium maius</i>	Glistnik jaskółcze ziele			
142.	<i>Chenopodium album</i>	Komosa biała			
143.	<i>Chondrilla juncea</i>	Chondrilla sztywna		LC	
144.	<i>Chrysosplenium alternifolium</i>	Śledziennica skrętolistna			
145.	<i>Cichorium intybus</i>	Cykoria podróżnik			
146.	<i>Cicuta virosa</i>	Szalej jadowity			
147.	<i>Circaea alpina</i>	Czartawa drobna			
148.	<i>Circaea lutetiana</i>	Czartawa pospolita			

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Jackowiak i in. 2007)	Czerwona lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
149.	<i>Cirsium acaule</i>	Ostrożeń krótkołodygowy		EN	
150.	<i>Cirsium arvense</i>	Ostrożeń polny			
151.	<i>Cirsium oleraceum</i>	Ostrożeń warzywny			
152.	<i>Cirsium palustre</i>	Ostrożeń błotny			
153.	<i>Clematis vitalba</i>	Powojnik pnący			
154.	<i>Clinopodium vulgare</i>	Klinopodium pospolite			
155.	<i>Cnidium dubium</i>	Selernica żyłkowana	LC	VU	
156.	<i>Comarum palustre</i>	Siedmiopalecznik błotny		NT	
157.	<i>Consolida regalis</i>	Ostróżeczka polna		LC	
158.	<i>Convallaria majalis</i>	Konwalia majowa			
159.	<i>Convolvulus arvensis</i>	Powój polny			
160.	<i>Conyza canadensis</i>	Przymiotno kanadyjskie			
161.	<i>Coronilla varia</i>	Cieciorka pstra			
162.	<i>Cornus sanguinea</i>	Dereń świdwa			
163.	<i>Corydalis cava</i>	Kokorycz pusta			
164.	<i>Corylus avellana</i>	Leszczyna pospolita			
165.	<i>Corynephorus canescens</i>	Szczotlika siwa			
166.	<i>Crataegus laevigata</i>	Głóg dwuszyjkowy			
167.	<i>Crataegus monogyna</i>	Głóg jednoszyjkowy			
168.	<i>Crepis paludosa</i>	Pępawa błotna			
169.	<i>Cucubalus baccifer</i>	Wyżpin jagodowy			
170.	<i>Cuscuta europaea</i>	Kanianka pospolita			
171.	<i>Cymbalaria muralis</i>	Cymbalaria bluszczkowata			
172.	<i>Cynoglossum officinale</i>	Ostrzeń pospolity			
173.	<i>Cynosurus cristatus</i>	Grzebieńca pospolita			
174.	<i>Dactylis glomerata</i>	Kupkówka pospolita			
175.	<i>Dactylis polygama</i>	Kupkówka aschersona			
176.	<i>Dactylorhiza majalis</i>	Kukułka szerokolistna	LC	NT	OC
177.	<i>Danthonia decumbens</i>	Izgrzyca przyziemna			
178.	<i>Daphne mezereum</i>	Wawrzynek wilczełyko	LC		OC
179.	<i>Daucus carota</i>	Marchew zwyczajna			
180.	<i>Deschampsia caespitosa</i>	Śmiełek darniowy			
181.	<i>Deschampsia flexuosa</i>	Śmiełek pogięty			
182.	<i>Descurainia sophia</i>	Stulicha psia			

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Jackowiak i in. 2007)	Czerwona lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
183.	<i>Dianthus carthusianorum</i>	Goździk kartuzek			
184.	<i>Dianthus deltoides</i>	Goździk kropkowany			
185.	<i>Diplotaxis muralis</i>	Dwurzęd murowy			
186.	<i>Dipsacus sylvestris</i>	Szczęć pospolita			
187.	<i>Dryopteris carthusiana</i>	Nerecznica krótkoostna			
188.	<i>Dryopteris cristata</i>	Nerecznica grzebieniasta	VU	EN	
189.	<i>Dryopteris dilatata</i>	Nerecznica szerokolistna			
190.	<i>Dryopteris filix-mas</i>	Nerecznica samcza			
191.	<i>Echinocystis lobata</i>	Kolczurka klapowana			
192.	<i>Echium vulgare</i>	Żmijowiec zwyczajny			
193.	<i>Eleocharis palustris</i>	Ponikło błotne			
194.	<i>Elodea canadensis</i>	Moczarka kanadyjska			
195.	<i>Epilobium montanum</i>	Wierzbownica górską			
196.	<i>Epilobium palustre</i>	Wierzbownica błotna			
197.	<i>Epilobium parviflorum</i>	Wierzbownica drobnokwiatowa			
198.	<i>Epilobium roseum</i>	Wierzbownica bladuróżowa			
199.	<i>Epipactis helleborine</i>	Kruszczyk szerokolistny			OC
200.	<i>Equisetum arvense</i>	Skrzyp polny			
201.	<i>Equisetum fluviatile</i>	Skrzyp bagienny			
202.	<i>Equisetum hyemale</i>	Skrzyp zimowy		NT	
203.	<i>Equisetum palustre</i>	Skrzyp błotny			
204.	<i>Equisetum pratense</i>	Skrzyp łąkowy			
205.	<i>Equisetum sylvaticum</i>	Skrzyp leśny			
206.	<i>Erodium cicutarium</i>	Iglica pospolita			
207.	<i>Erysimum cheiranthoides</i>	Pszonak drobnokwiatowy			
208.	<i>Euonymus europaeus</i>	Trzmielina zwyczajna			
209.	<i>Eupatorium cannabinum</i>	Sadziec konopiasty			
210.	<i>Euphorbia cyparissias</i>	Wilczomlec sosnka			
211.	<i>Euphorbia palustris</i>	Wilczomlec błotny	LC	NT	
212.	<i>Fagus sylvatica</i>	Buk zwyczajny			
213.	<i>Fallopia convolvulus</i>	Rdestówka powojowata			
214.	<i>Fallopia dumetorum</i>	Rdestówka zaroślowa			
215.	<i>Festuca gigantea</i>	Kostrzewa olbrzymia			

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Jackowiak i in. 2007)	Czerwona lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
216.	<i>Festuca ovina</i>	Kostrzewa owcza			
217.	<i>Festuca pratensis</i>	Kostrzewa łąkowa			
218.	<i>Festuca rubra</i>	Kostrzewa czerwona			
219.	<i>Ficaria verna</i>	Ziarnopłon wiosenny			
220.	<i>Filipendula ulmaria</i>	Wiązówka błotna			
221.	<i>Filipendula vulgaris</i>	Wiązówka bulwkowa			
222.	<i>Fragaria vesca</i>	Poziomka pospolita			
223.	<i>Fragaria viridis</i>	Poziomka twardawa			
224.	<i>Frangula alnus</i>	Kruszyna pospolita			
225.	<i>Fraxinus excelsior</i>	Jesion wyniosły			
226.	<i>Fraxinus pennsylvanica</i>	Jesion pensylwalski			
227.	<i>Fumaria officinalis</i>	Dymnica pospolita			
228.	<i>Gagea lutea</i>	Złoc żółta			
229.	<i>Galanthus nivalis</i>	Śnieżyczka przebiśnieg	DD	NT	OC
230.	<i>Galeobdolon luteum</i>	Gajowiec żółty			
231.	<i>Galeopsis pubescens</i>	Poziewnik miękkowłosy			
232.	<i>Galeopsis speciosa</i>	Poziewnik pstry			
233.	<i>Galeopsis tetrahit</i>	Poziewnik szorstki			
234.	<i>Galinsoga ciliata</i>	Żółtlica owłosiona			
235.	<i>Galinsoga parviflora</i>	Żółtlica drobnokwiatowa			
236.	<i>Galium aparine</i>	Przytulia czepna			
237.	<i>Galium boreale</i>	Przytulia północna			
238.	<i>Galium elongatum</i>	Przytulia wydłużona			
239.	<i>Galium mollugo</i>	Przytulia zwyczajna			
240.	<i>Galium palustre</i>	Przytulia błotna			
241.	<i>Galium verum</i>	Przytulia właściwa			
242.	<i>Genista tinctoria</i>	Janowiec barwierski			
243.	<i>Gentiana pneumonanthe</i>	Goryczka wąskolistna	VU	VU	OS
244.	<i>Geranium pratense</i>	Bodziszek łąkowy			
245.	<i>Geranium pusillum</i>	Bodziszek drobny			
246.	<i>Geranium robertianum</i>	Bodziszek cuchnący			
247.	<i>Geum rivale</i>	Kuklik zwisły			
248.	<i>Geum urbanum</i>	Kuklik pospolity			
249.	<i>Glechoma hederacea</i>	Bluszcz kurdybanek			

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Jackowiak i in. 2007)	Czerwona lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
250.	<i>Glyceria fluitans</i>	Manna jadalna			
251.	<i>Glyceria maxima</i>	Manna mielec			
252.	<i>Gnaphalium sylvaticum</i>	Szarota leśna			
253.	<i>Gnaphalium uliginosum</i>	Szarota błotna			
254.	<i>Gymnocarpium dryopteris</i>	Cienistka (Zachyłka) trójkątna			
255.	<i>Hedera helix</i>	Bluszcz pospolity			
256.	<i>Helichrysum arenarium</i>	Kocanki piaskowe			OC
257.	<i>Hepatica nobilis</i>	Przylaszczka pospolita			
258.	<i>Heracleum sibiricum</i>	Barszcz syberyjski			
259.	<i>Heracleum sphondylium</i>	Barszcz zwyczajny			
260.	<i>Hieracium lachenalii</i>	Jastrzębiec lachenala			
261.	<i>Hieracium laevigatum</i>	Jastrzębiec gładki			
262.	<i>Hieracium murorum</i>	Jastrzębiec leśny			
263.	<i>Hieracium pilosella</i>	Jastrzębiec kosmaczek			
264.	<i>Hieracium sabaudum</i>	Jastrzębiec sabaudzki			
265.	<i>Hieracium umbellatum</i>	Jastrzębiec baldaszkowaty			
266.	<i>Holcus lanatus</i>	Kłosówka wełnista			
267.	<i>Holcus mollis</i>	Kłosówka miękka			
268.	<i>Holosteum umbellatum</i>	Mokrzycznik baldaszkowy			
269.	<i>Hottonia palustris</i>	Okrężnica błotna			
270.	<i>Humulus lupulus</i>	Chmiel zwyczajny			
271.	<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	Wąkrota zwyczajna			
272.	<i>Hypericum maculatum</i>	Dziurawiec czteroboczny			
273.	<i>Hypericum perforatum</i>	Dziurawiec zwyczajny			
274.	<i>Hypericum tetrapterum</i>	Dziurawiec skrzydełkowaty			
275.	<i>Hypochoeris radicata</i>	Prosienicznik szorstki			
276.	<i>Impatiens noli-tangere</i>	Niecierpek pospolity			
277.	<i>Impatiens parviflora</i>	Niecierpek drobnokwiatowy			
278.	<i>Iris pseudacorus</i>	Kosaciec żółty			
279.	<i>Iris sibirica</i>	Kosaciec syberyjski	VU	VU	OS
280.	<i>Jasione montana</i>	Jasieniec piaskowy			
281.	<i>Juncus articulatus</i>	Sit członowaty			
282.	<i>Juncus buffonius</i>	Sit dwudzielny			

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Jackowiak i in. 2007)	Czerwona lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
283.	<i>Juncus compressus</i>	Sit ściśniony			
284.	<i>Juncus conglomeratus</i>	Sit skupiony			
285.	<i>Juncus effusus</i>	Sit rozpięchły			
286.	<i>Juncus inflexus</i>	Sit siny			
287.	<i>Juncus tenuis</i>	Sit chudy			
288.	<i>Juniperus communis</i>	Jałowiec pospolity			
289.	<i>Knautia arvensis</i>	Świerzbica polna			
290.	<i>Koeleria macrantha</i>	Strzęplica nadobna			
291.	<i>Lactuca serriola</i>	Salata kompasowa			
292.	<i>Lamium album</i>	Jasnota biała			
293.	<i>Lamium amplexicaule</i>	Jasnota różowa			
294.	<i>Lamium maculatum</i>	Janota plamista			
295.	<i>Lamium purpureum</i>	Jasnota purpurowa			
296.	<i>Lapsana communis</i>	Łoczyga pospolita			
297.	<i>Larix decidua</i>	Modrzew europejski			
298.	<i>Lathraea squamaria</i> L.	Łuskiewnik różowy			
299.	<i>Lathyrus niger</i>	Groszek czerniejący			
300.	<i>Lathyrus palustris</i>	Groszek błotny		NT	OC
301.	<i>Lathyrus pratensis</i>	Groszek łąkowy			
302.	<i>Lathyrus sylvestris</i>	Groszek leśny			
303.	<i>Lathyrus vernus</i>	Groszek wiosenny			
304.	<i>Lemna gibba</i>	Rzęsa garbata			
305.	<i>Lemna minor</i>	Rzęsa drobna			
306.	<i>Lemna trisulca</i>	Rzęsa trójrowkowa			
307.	<i>Leontodon autumnalis</i>	Brodawnik jesienny			
308.	<i>Leontodon hispidus</i>	Brodawnik zwyczajny			
309.	<i>Leonurus cardiaca</i>	Serdecznik pospolity			
310.	<i>Lepidium ruderae</i>	Pieprzycza gruzowa			
311.	<i>Leucanthemum vulgare</i>	Jastrun właściwy			
312.	<i>Ligustrum vulgare</i>	Ligustr pospolite			
313.	<i>Lilium martagon</i>	Lilia złotogłów	LC	LC	OS
314.	<i>Linaria vulgaris</i>	Lnica pospolita			
315.	<i>Listera ovata</i>	Listera jajowata	LC		OC
316.	<i>Lithospermum arvense</i> L.	Nawrot polny			

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Jackowiak i in. 2007)	Czerwona lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
317.	<i>Lonicera periclymenum</i>	Wiciokrzew pomorski	VU		OC
318.	<i>Lonicera xylosteum</i>	Wiciokrzew suchodrzew			
319.	<i>Lotus corniculatus</i>	Komonica zwyczajna			
320.	<i>Lotus uliginosus</i>	Komonica błotna			
321.	<i>Lupinus polyphyllus</i>	Łubin trwały			
322.	<i>Luzula campestris</i>	Kosmatka polna			
323.	<i>Luzula multiflora</i>	Kosmatka wielokwiatowa			
324.	<i>Luzula pilosa</i>	Kosmatka owłosiona			
325.	<i>Lychnis flos-cuculi</i>	Firletka poszarpana			
326.	<i>Lycopodium annotinum</i>	Widłak jałowcowaty	VU	VU	OC
327.	<i>Lycopodium clavatum</i>	Widłak goździsty	LC		OC
328.	<i>Lycopus europaeus</i>	Karbieńiec pospolity			
329.	<i>Lysimachia nummularia</i>	Tojeść rozesłana			
330.	<i>Lysimachia thyrsoflora</i>	Tojeść bukietowa			
331.	<i>Lysimachia vulgaris</i>	Tojeść pospolita			
332.	<i>Maianthemum bifolium</i>	Konwalijka dwulistna			
333.	<i>Malus sylvestris</i>	Jabłoń dzika			
334.	<i>Melampyrum arvense</i>	Pszeniec różowy	VU	VU	
335.	<i>Melampyrum cristatum</i>	Pszeniec grzebieniasty	EN	NT	
336.	<i>Melampyrum nemorosum</i>	Pszeniec gajowy			
337.	<i>Melampyrum pratense</i>	Pszeniec zwyczajny			
338.	<i>Melica nutans</i>	Perłówka zwisła			
339.	<i>Melica uniflora</i>	Perłówka jednokwiatowa			
340.	<i>Melilotus alba</i>	Nostrzyk biały			
341.	<i>Melilotus officinalis</i>	Nostrzyk żółty			
342.	<i>Melittis melissophyllum</i>	Miodownik melisowaty	VU	NT	OC
343.	<i>Mentha aquatica</i>	Mięta wodna			
344.	<i>Mentha arvensis</i>	Mięta polna			
345.	<i>Menyanthes trifoliata</i>	Bobrek trójlistkowy		VU	OC
346.	<i>Mercurialis perennis</i>	Szczyr trwały			
347.	<i>Milium effusum</i>	Prosownica rozpierzchła			
348.	<i>Moehringia trinervia</i>	Możylinek trójnerwowy			
349.	<i>Molinia caerulea</i>	Trzęślica modra			
350.	<i>Monotropa hypopitys</i>	Korzeniówka pospolita		DD	

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Jackowiak i in. 2007)	Czerwona lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
351.	<i>Morus alba</i>	Morwa biała			
352.	<i>Mycelis muralis</i>	Sałтник leśny			
353.	<i>Myosotis arvensis</i>	Niezapominajka polna			
354.	<i>Myosotis caespitosa</i>	Niezapominajka darniowa			
355.	<i>Myosotis palustris</i>	Niezapominajka błotna			
356.	<i>Myosoton aquaticum</i>	Kościenica wodna			
357.	<i>Nardus stricta</i>	Bliźniczka psia trawka			
358.	<i>Nuphar lutea</i>	Grążel żółty			
359.	<i>Nymphaea alba</i>	Grzybień białe		LC	OC
360.	<i>Oenanthe aquatica</i>	Kropidło wodne			
361.	<i>Oenothera biennis</i>	Wiesiołek dwuletni			
362.	<i>Ononis arvensis</i>	Wilżyna bezbronna			
363.	<i>Ononis spinosa</i>	Wilżyna ciernista		VU	OC
364.	<i>Onopordum acanthium</i>	Popłoch pospolity			
365.	<i>Ophioglossum vulgatum</i>	Nasieźżał pospolity	VU	VU	OS
366.	<i>Ornithogalum umbellatum</i>	Śniedek baldaszkowy		LC	
367.	<i>Orthilia secunda</i>	Gruszkówka jednostronna		LC	
368.	<i>Oxalis acetosella</i>	Szczawik zajęczy			
369.	<i>Oxalis stricta</i>	Szczawik żółty			
370.	<i>Padus avium</i>	Czeremcha zwyczajna			
371.	<i>Padus serotina</i>	Czeremcha amerykańska			
372.	<i>Papaver argemone</i>	Mak piaskowy			
373.	<i>Papaver dubium</i>	Mak wątpliwy			
374.	<i>Papaver rhoeas</i>	Mak polny			
375.	<i>Paris quadrifolia</i>	Czworolist pospolity			
376.	<i>Petrorhagia prolifera</i>	Goździcznik wycięty			
377.	<i>Peucedanum oreoselinum</i>	Gorysz pagórkowy			
378.	<i>Peucedanum palustre</i>	Gorysz błotny			
379.	<i>Phalaris arundinacea</i>	Mozga trzcinowata			
380.	<i>Phleum pratense</i>	Tymotka łąkowa			
381.	<i>Phragmites australis</i>	Trzcina pospolita			
382.	<i>Phyteuma spicatum</i>	Zerwa kłosowa			
383.	<i>Picea abies</i>	Świerk pospolity			
384.	<i>Picea pungens</i>	Świerk kłujący			

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Jackowiak i in. 2007)	Czerwona lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
385.	<i>Picris hieracioides</i>	Goryczel jastrzębcowaty			
386.	<i>Pimpinella major</i>	Biedrzynek większy			
387.	<i>Pimpinella saxifraga</i>	Biedrzynek mniejszy			
388.	<i>Pinus nigra</i>	Sosna czarna			
389.	<i>Pinus strobus</i>	Sosna wejmutka			
390.	<i>Pinus sylvestris</i>	Sosna zwyczajna			
391.	<i>Plantago lanceolata</i>	Babka lancetowata			
392.	<i>Plantago major</i>	Babka większa			
393.	<i>Platanus x acerifolia</i>	Platan klonolistny			
394.	<i>Poa angustifolia</i>	Wiechlina wąskolistna			
395.	<i>Poa annua</i>	Wiechlina roczna			
396.	<i>Poa nemoralis</i>	Wiechlina gajowa			
397.	<i>Poa palustris</i>	Wiechlina błotna			
398.	<i>Poa pratensis</i>	Wiechlina łąkowa			
399.	<i>Poa trivialis</i>	Wiechlina zwyczajna			
400.	<i>Polygonatum multiflorum</i>	Kokoryczka wielokwiatowa			
401.	<i>Polygonatum odoratum</i>	Kokoryczka wonna			
402.	<i>Polygonum amphibium</i>	Rdest ziemnowodny			
403.	<i>Polygonum aviculare</i> L	Rdest ptasi			
404.	<i>Polygonum bistorta</i>	Rdest węzownik			
405.	<i>Polygonum hydropiper</i>	Rdest ostrogorzki			
406.	<i>Polygonum lapathifolium</i>	Rdest szczawiolistny			
407.	<i>Polypodium vulgare</i>	Paprotka zwyczajna			
408.	<i>Populus alba</i>	Topola biała			
409.	<i>Populus x canadensis</i>	Topola kanadyjska			
410.	<i>Populus nigra</i>	Topola czarna	LC		
411.	<i>Populus tremula</i>	Osika			
412.	<i>Potamogeton</i> sp.	Rdestnica			
413.	<i>Potentilla anserina</i>	Pięciornik gęsi			
414.	<i>Potentilla arenaria</i>	Pięciornik piaskowy			
415.	<i>Potentilla erecta</i>	Pięciornik kurze ziele			
416.	<i>Potentilla heptaphylla</i>	Pięciornik siedmiolistkowy			
417.	<i>Potentilla reptans</i>	Pięciornik rozłogowy			
418.	<i>Primula elatior</i>	Pierwiosnek wyniosły			OC

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Jackowiak i in. 2007)	Czerwona lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
419.	<i>Primula veris</i>	Pierwiosnek lekarski			
420.	<i>Prunella vulgaris</i>	Głównienka pospolita			
421.	<i>Prunus spinosa</i>	Śliwa tarnina			
422.	<i>Pseudotsuga menziesii</i>	Daglezja zielona			
423.	<i>Pteridium aquilinum</i>	Orlica pospolita			
424.	<i>Pulmonaria obscura</i>	Miodunka ćma			
425.	<i>Pyrus communis</i>	Grusza pospolita			
426.	<i>Quercus palustris</i>	Dąb błotny			
427.	<i>Quercus petraea</i>	Dąb bezszypułkowy			
428.	<i>Quercus robur</i>	Dąb szypułkowy			
429.	<i>Quercus rubra</i>	Dąb czerwony			
430.	<i>Ranunculus acris</i>	Jaskier ostry			
431.	<i>Ranunculus auricomus</i>	Jaskier różnolistny			
432.	<i>Ranunculus flammula</i>	Jaskier płomiennik			
433.	<i>Ranunculus lanuginosus</i>	Jaskier kosmaty			
434.	<i>Ranunculus repens</i>	Jaskier rozłogowy			
435.	<i>Ranunculus sceleratus</i>	Jaskier jadowity			
436.	<i>Raphanus raphanistrum</i>	Rzodkiew świrzepa			
437.	<i>Reseda lutea</i>	Rezeda żółta			
438.	<i>Rhamnus catharticus</i>	Szakłak pospolity			
439.	<i>Ribes nigrum</i>	Porzeczka czarna			
440.	<i>Ribes spicatum</i>	Porzeczka czerwona			
441.	<i>Ribes uva-crispa</i>	Porzeczka agrest			
442.	<i>Robinia pseudoacacia</i>	Robinia akacyjowa			
443.	<i>Rorippa amphibia</i>	Rzepicha ziemnowodna			
444.	<i>Rorippa sylvestris</i>	Rzepicha leśna			
445.	<i>Rosa canina</i>	Róża dzika			
446.	<i>Rosa dumalis</i>	Róża sina			
447.	<i>Rosa gallica</i>	Róża francuska	VU	VU	OS
448.	<i>Rosa rubiginosa</i>	Róża rdzawa			
449.	<i>Rubus armeniacus</i>	Jeżyna kaukaska			
450.	<i>Rubus caesius</i>	Jeżyna popielica			
451.	<i>Rubus x corylifolius</i>	Jeżyna x leszczynolistna			
452.	<i>Rubus grabowskii</i>	Jeżyna bukietowa			

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Jackowiak i in. 2007)	Czerwona lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
453.	<i>Rubus gracilis</i>	Jeżyna ostręga			
454.	<i>Rubus idaeus</i>	Malina właściwa			
455.	<i>Rubus nessensis</i>	Jeżyna wzniesiona			
456.	<i>Rubus plicatus</i>	Jeżyna fałdowana			
457.	<i>Rubus radula</i>	Jeżyna szorstka			
458.	<i>Rubus saxatilis</i>	Malina kamionka			
459.	<i>Rumex acetosa</i>	Szczaw zwyczajny			
460.	<i>Rumex acetosella</i>	Szczaw polny			
461.	<i>Rumex crispus</i>	Szczaw kędzierzawy			
462.	<i>Rumex hydrolapathum</i>	Szczaw lancetowaty			
463.	<i>Rumex obtusifolius</i>	Szczaw tępolistny			
464.	<i>Sagina nodosa</i>	Karmnik kolankowaty			
465.	<i>Sagina procumbens</i>	Karmnik rozestany			
466.	<i>Sagittaria sagittifolia</i>	Strzałka wodna			
467.	<i>Salix alba</i>	Wierzba biała			
468.	<i>Salix aurita</i>	Wierzba uszata			
469.	<i>Salix caprea</i>	Wierzba iwa			
470.	<i>Salix cinerea</i>	Wierzba szara			
471.	<i>Salix fragilis</i>	Wierzba krucha			
472.	<i>Salix pentandra</i>	Wierzba pięciopręcikowa			
473.	<i>Salix purpurea</i>	Wierzba purpurowa			
474.	<i>Salix rosmarinifolia</i>	Wierzba rokita			
475.	<i>Salix triandra</i>	Wierzba trójpręcikowa			
476.	<i>Salix viminalis</i>	Wierzba wiciowa			
477.	<i>Salvinia natans</i>	Salwinia pływająca	VU	VU	OS
478.	<i>Sambucus nigra</i>	Bez czarny			
479.	<i>Sambucus racemosa</i>	Bez koralowy			
480.	<i>Sanguisorba officinalis</i>	Krwiściąg lekarski			
481.	<i>Sanicula europaea</i>	Żankiel zwyczajny			
482.	<i>Sarothamus scoparius</i>	Żarnowiec miotlasty			
483.	<i>Scirpus sylvaticus</i>	Sitowie leśne			
484.	<i>Scorzonera humilis</i>	Wężymord niski			
485.	<i>Scrophularia nodosa</i>	Trędownik bulwiasty			
486.	<i>Scutellaria galericulata</i>	Tarczyca pospolita			

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Jackowiak i in. 2007)	Czerwona lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
487.	<i>Scutellaria hastifolia</i>	Tarczycza oszczepowata		EN	
488.	<i>Sedum maximum</i>	Rozchodnik wielki			
489.	<i>Sedum reflexum</i>	Rozchodnik ościsty			
490.	<i>Selinum carvifolia</i>	Olszewnik kminkolistny			
491.	<i>Senecio jacobaea</i>	Starzec jakubek			
492.	<i>Senecio sylvaticus</i>	Starzec leśny			
493.	<i>Senecio vulgaris</i>	Starzec zwyczajny			
494.	<i>Seseli annuum</i>	Żebrzyca roczna		VU	
495.	<i>Silaum silaus</i>	Koniopłoch łąkowy	LC		
496.	<i>Silene nutans</i>	Lepnica zwisła			
497.	<i>Sium latifolium</i>	Marek szerokolistny			
498.	<i>Solanum dulcamara</i>	Psianka słodkogórz			
499.	<i>Solidago gigantea</i>	Nawłóć późna			
500.	<i>Solidago virgaurea</i>	Nawłóć pospolita			
501.	<i>Sorbus aucuparia</i>	Jarząb pospolity			
502.	<i>Sorbus torminalis</i>	Jarząb brekinia	LC	VU	OS
503.	<i>Spergula morisonii</i>	Sporek wiosenny			
504.	<i>Stachys sylvatica</i>	Czyściec leśny			
505.	<i>Stellaria holostea</i>	Gwiazdnica wielkokwiatowa			
506.	<i>Stellaria media</i>	Gwiazdnica pospolita			
507.	<i>Stellaria neglecta</i>	Gwiazdnica zaniedbana			
508.	<i>Stellaria nemorum</i>	Gwiazdnica gajowa			
509.	<i>Stellaria graminea</i>	Gwiazdnica trawiasta			
510.	<i>Stellaria palustris</i>	Gwiazdnica błotna			
511.	<i>Stratiotes aloides</i>	Osoka aloesowata		LC	
512.	<i>Succisa pratensis</i>	Czarcikęs łąkowy			
513.	<i>Symphoricarpos albus</i>	Śnieguliczka biała			
514.	<i>Symphytum officinale</i>	Żywokost lekarski			
515.	<i>Tanacetum vulgare</i>	Wrotycz pospolity			
516.	<i>Taraxacum officinale</i>	Mniszek pospolity			
517.	<i>Taxus baccata</i>	Cis pospolity	LC		OC
518.	<i>Teucrium scordium</i>	Ożanka czosnkowa	LC	DD	
519.	<i>Thalictrum aquilegifolium</i>	Rutewka orlikolistna			
520.	<i>Thalictrum flavum</i>	Rutewka żółta		NT	

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Jackowiak i in. 2007)	Czerwona lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
521.	<i>Thalictrum lucidum</i>	Rutewka wąskolistna		LC	
522.	<i>Thelypteris palustris</i>	Narecznica błotna			
523.	<i>Thuja occidentalis</i>	Żywotnik zachodni			
524.	<i>Thuja plicata</i>	Żywotnik olbrzymi			
525.	<i>Tilia cordata</i>	Lipa drobnolistna			
526.	<i>Tilia platyphyllos</i>	Lipa szerokolistna			
527.	<i>Torilis japonica</i>	Kłobuczka pospolita			
528.	<i>Trapa natans</i>	Kotewka orzech wodny	EN	EN	OS
529.	<i>Trientalis europaea</i>	Siódmaczek leśny			
530.	<i>Trifolium alpestre</i>	Koniczyna dwukłosowa			
531.	<i>Trifolium arvense</i>	Koniczyna polna			
532.	<i>Trifolium dubium</i>	Koniczyna drobnogłówkowa			
533.	<i>Trifolium medium</i>	Koniczyna pogięta			
534.	<i>Trifolium pratense</i>	Koniczyna łąkowa			
535.	<i>Tussilago farfara</i>	Podbiał pospolity			
536.	<i>Typha angustifolia</i>	Pałka wąskolistna			
537.	<i>Typha latifolia</i>	Pałka szerokolistna			
538.	<i>Ulmus glabra</i>	Wiąz górski			
539.	<i>Ulmus laevis</i>	Wiąz szypułkowy			
540.	<i>Ulmus minor</i>	Wiąz polny			
541.	<i>Urtica dioica</i>	Pokrzywa zwyczajna			
542.	<i>Vaccinium myrtillus</i>	Borówka czarna			
543.	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	Borówka brusznica			
544.	<i>Verbascum lychnitis</i>	Dziewanna firletkowa			
545.	<i>Veronica chamaedrys</i>	Przetacznik ożankowy			
546.	<i>Veronica hederifolia</i>	Przetacznik bluszczykowy			
547.	<i>Veronica officinalis</i>	Przetacznik leśny			
548.	<i>Viburnum opulus</i>	Kalina koralowa			
549.	<i>Vicia angustifolia</i>	Wyka wąskolistna			
550.	<i>Vicia cassubica</i>	Wyka kaszubska			
551.	<i>Vicia cracca</i>	Wyka ptasia			
552.	<i>Vicia sepium</i>	Wyka płotowa			
553.	<i>Vinca minor</i>	Barwinek pospolity			
554.	<i>Vincetoxicum hirundinaria</i>	Ciemieżyk białokwiatowy			

Lp.	Nazwa łacińska gatunku	Nazwa polska gatunku	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Jackowiak i in. 2007)	Czerwona lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska	Gatunki objęte prawną ochroną ścisłą i częściową
555.	<i>Viola canina</i>	Fiołek psi			
556.	<i>Viola mirabilis</i>	Fiołek przedziwny	LC	NT	
557.	<i>Viola odorata</i>	Fiołek wonny			
558.	<i>Viola palustris</i>	Fiołek błotny			
559.	<i>Viola reichenbachiana</i>	Fiołek leśny			
560.	<i>Viola riviniana</i>	Fiołek Rivina			
561.	<i>Viola stagnina</i>	Fiołek mokradłowy	VU	VU	OS
562.	<i>Viscaria vulgaris</i>	Smółka pospolita			

Legenda:

Status ochronny: OS – gatunek objęty ochroną ścisłą, OC – gatunek objęty ochroną częściową

Zagrożenie: EN (Endangered) – gatunek wymierający, VU (Vulnerable) – gatunek narażony, NT (Near Threatened) gatunek bliski zagrożenia, LC (Least Concern) – gatunek słabo zagrożony, DD (Data Deficient) gatunki o nieznanym stopniu zagrożenia.

Wśród chronionych i zagrożonych roślin naczyniowych zinwentaryzowanych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa liczne stanowiska z wysoką liczbą osobników mają jedynie kocanki piaszkowe *Helichrysum arenarium* (głównie suche, piaszczyste nieużytki). Jednak rosną one głównie poza gruntami administrowanymi przez LP. Pozostałe gatunki występują rzadko lub w rozproszeniu, a ich stanowiska są różnej liczebności.

W ramach obecnie obowiązujących rozporządzeń Ministra Środowiska (w sprawach ochrony gatunkowej grzybów i roślin) na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska stwierdzono: 3 gatunki grzybów wielkoowocnikowych, 3 gatunki porostów, 13 gatunków mszaków i 29 gatunków roślin naczyniowych objętych ochroną. 9 gatunków flory naczyniowej podlega ochronie ścisłej, natomiast wszystkie grzyby, porosty, mszaki i 20 gatunków flory naczyniowej ochronie częściowej. Dodatkowo w oparciu o Czerwoną listę roślin naczyniowych ginących i zagrożonych Dolnego Śląska (Z. Kącki, Z. Dajdok, E. Szczęśniak, 2003) i Czerwoną listę roślin naczyniowych Wielkopolski (wg Jackowiaka i in. 2007) wyróżniono rzadkie, cenne i w różnym stopniu zagrożone rośliny naczyniowe (30 taksonów) nie podlegające ochronie prawnej.

Nadleśnictwo realizuje na swoim terenie programy czynnej ochrony zasobów genowych jodły pospolitej i restytucji cisa pospolitego w ekosystemach leśnych. W ramach czynnej ochrony zasobów genowych jodły do 2010 r. posadzono 8,62 ha upraw zachowawczych tego

gatunku. Są to uprawy zarówno na powierzchniach otwartych jak i pod osłoną drzewostanu. Uprawy zachowawcze to potomstwo generatywne drzewostanu zachowawczego jodły z Nadleśnictwa Przedborów Leśnictwa Sokolniki oddz. 108h. Do roku 2011 założono też 0,25 ha upraw zachowawczych *ex situ* cisa pospolitego w oddz. 46b obręb Góra.

Ponadto w oddz. 109h (obr. Góra) na powierzchni 0,50 ha posadzono jarzęba brekinie *Sorbus torminalis*. Uprawa ma obecnie 9 lat.

Chronione, cenne i rzadkie gatunki roślin naczyniowych, informacje o ich zagrożeniu oraz rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczenie negatywnych skutków realizacji zabiegów planu urządzenia lasu na ich populacje i siedliska są zamieszczone w załączniku nr 3.

11.2. Fauna

Wykaz przedstawicieli zwierząt występujących w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Góra Śląska sporządzono na podstawie danych zawartych w poprzednim POP-ie, wynikach waloryzacji siedlisk i gatunków Nadleśnictwa w roku 2007, Inwentaryzacji przyrodniczej gminy Góra (2005), SDF i dokumentacji planów zadań ochronnych obszarów Natura 2000: „Łęgi Odrzańskie” (PLB, PLH zatwierdzonych w 2014 r.) i SDF „Dolina Dolnej Baryczy” (aktualnie brak PZO) oraz na podstawie innych informacji uzyskanych z Nadleśnictwa.

11.2.1 Bezkręgowce

Brak szczegółowych danych odnośnie występowania bezkręgowców na terenie całego Nadleśnictwa.

Tabela 12. Zestawienie gatunków bezkręgowców zinwentaryzowanych na terenie Gminy Góra (Bobrowicz 2005) oraz stwierdzonych w innych ww. źródłach.

Lp.	Łacińska nazwa gatunkowa	Polska nazwa gatunkowa	Forma ochrony
OWADY – CHRZĄSZCZE			
1.	<i>Acanthocinus aedilis</i>	Tycz cieśla	-
2.	<i>Agelastica alni</i>	Hurmak olchowiec	-
3.	<i>Agrilus biguttatus</i>	Opiętek dwuplamkowy	-
4.	<i>Altica quercetorum</i>	Susówka dębówka	-
5.	<i>Amphimallus solstitialis</i>	Guniak czerwcyk	-
6.	<i>Aromia moschata*</i>	Wonnica piżmówka	-
7.	<i>Brachyderes incanus</i>	Choinek szary	-
8.	<i>Byctiscus betuleti</i>	Tutkarz cygarowiec	-
9.	<i>Calosoma inquisitor</i>	Tęcznik mniejszy	OC
10.	<i>Calosoma sycophanta</i>	Tęcznik liszkarz	OC

Lp.	Łacińska nazwa gatunkowa	Polska nazwa gatunkowa	Forma ochrony
11.	<i>Carabus</i> sp.	Biegacze	OC
12.	<i>Cetonia aurata</i>	Kruszczyca złotawka	-
13.	<i>Cicindela hybryda</i>	Trzyszc piaskowy	-
14.	<i>Cicindela silvatica</i>	Trzyszc leśny	-
15.	<i>Coccinella septempunctata</i>	Biedronka siedmiokropka	-
16.	<i>Corymbia rubra</i>	Zmorsznik czerwony	-
17.	<i>Cryptorhynchus lapathi</i>	Krytoryjek olchowiec	-
18.	<i>Geotrupes stercorarius</i>	Żuk gnojowy	-
19.	<i>Hylastes ater</i>	Zakorek czarny	
20.	<i>Hylobius abietis</i>	Szeliniak sosnowy	-
21.	<i>Hylecoetus dermestoides</i>	Rytel pospolity	
22.	<i>Ips</i> sp.	Korniki	-
23.	<i>Leperisinus fraxini</i>	Jesionowiec pstry	-
24.	<i>Melolontha hippocastani</i>	Chrabąszcz kasztanowiec	-
25.	<i>Melolontha melolontha</i>	Chrabąszcz majowy	-
26.	<i>Monochamus galloprovincialis</i> *	Żerdzianka sosnówka	-
27.	<i>Necrodes littoralis</i> *	-	-
28.	<i>Necrophorus vespillo</i>	Grabarz pospolity	-
29.	<i>Osmoderma eremita</i>	Pachnica dębowa	OS, H, Cz
30.	<i>Phaenops cyanea</i>	Przypłaszczek granatek	-
31.	<i>Philopodon plagiatus</i>	Sieciech niegłębek	-
32.	<i>Phyllopherta horticola</i>	Ogrodnica niszczylistka	-
33.	<i>Pissodes notatus</i>	Smolik znaczony	-
34.	<i>Pissodes pini</i>	Smolik sosnowy	-
35.	<i>Pissodes piniphilus</i>	Smolik drągowinowiec	-
36.	<i>Pissodes validirostis</i>	Smolik szyszkowiec	-
37.	<i>Polyphyla fullo</i>	Wąłkarz lipczyk	-
38.	<i>Prionus coriarius</i> *	Dyląg garbarz	-
39.	<i>Pterostichus niger</i>	Szykoń czarny	-
40.	<i>Pyrrhidium sanguineum</i>	Ściga purpurowa	-
41.	<i>Rhagium mordax</i>	Rębacz szary	-
42.	<i>Saperda carcharias</i>	Rzemlik topolowiec	-
43.	<i>Saperda populnea</i>	Rzemlik osinowiec	-
44.	<i>Scolytus intricatus</i>	Ogłodek dębowiec	-
45.	<i>Scolytus ratzeburgi</i>	Ogłodek brzoźowiec	-
46.	<i>Scolytus scolytus</i>	Ogłodek wiązowiec	-
47.	<i>Spondylis buprestoides</i>	Kłopotek czarny	-
48.	<i>Strophosoma capitatum</i>	Zmiennik brudny	-
49.	<i>Thanasimus formicarius</i>	Przekrasek mróweczka	-

Lp.	Łacińska nazwa gatunkowa	Polska nazwa gatunkowa	Forma ochrony
50.	<i>Tomicus minor</i>	Cetyniec mniejszy	-
51.	<i>Tomicus piniperda</i>	Cetyniec większy	-
52.	<i>Trypodendron linaetaum</i>	Drwalnik paskowany	-
OWADY – BŁONKÓWKI			
1	<i>Acantholyda erythrocephala</i>	Osnuja czerwonogłowa	-
2	<i>Acantholyda hieroglyphica</i>	Osnuja sadzonkowa	-
3	<i>Acantholyda posticalis</i>	Osnuja gwiazdzista	-
4	<i>Apis mellifica</i>	Pszczoła miodna	-
5	<i>Bombus</i> sp.	Trzmiele	OC
6	<i>Diprion pini</i>	Borecznik sosnowiec	-
7	<i>Formica polyctena</i>	Mrówka śmawa	OC
8	<i>Formica rufa</i>	Mrówka rudnica	OC
9	<i>Neodiprion sertifer</i>	Borecznik rudy	-
10	<i>Urocerus gigas</i>	Trzpiennik olbrzymi	-
11	<i>Vespa crabro</i>	Szerszeń	-
OWADY – MOTYLE			
11	<i>Aglais urticae</i>	Rusałka pokrzywnik	-
12	<i>Agrostis</i> sp.	Rolnice	-
13	<i>Argynnis aglaja</i> *	Dostojka aglaja	-
14	<i>Apatura ilia</i> *	Mieniak strużnik	-
15	<i>Boloria dia</i> *	Dostojka dia	-
16	<i>Boloria ino</i> *	Dostojka ino	-
17	<i>Boloria selene</i> *	Dostojka selene	-
18	<i>Bupalus piniaria</i>	Poproch cetyniak	-
19	<i>Callophrys rubi</i>	Zieleńczyk ostrężyniec	-
110	<i>Cameraria ohridella</i>	Szrotówek kasztanowcowiaczek	-
111	<i>Carterocephalus palaemon</i> *	Kosternik palemon	-
112	<i>Coleophora laricella</i>	Krobik modrzewiowiec	-
113	<i>Dasychira pudibunda</i>	Szczotecznicza szarawka	-
114	<i>Dendrolimus pini</i>	Barczatka sosnówka	-
115	<i>Erebia medusa</i> *	Górówka meduza	-
116	<i>Eriogaster catax</i>	Barczatka kataks	OS, H, Cz
117	<i>Euproctis chrysorrhoea</i>	Kuprówka rudnica	-
118	<i>Exoteleia dodecella</i>	Skośnik tuzinek	--
119	<i>Gonepteryx rhamni</i>	Listkowiec cytrynek	-
120	<i>Heteropterus morpheus</i> *	Rojnik morfeusz	-
121	<i>Hyloicus pinastri</i>	Zawisak borowiec	-

Lp.	Łacińska nazwa gatunkowa	Polska nazwa gatunkowa	Forma ochrony
122	<i>Inachis io</i>	Rusałka pawik	-
123	<i>Lycaena alciphron</i> *	Czerwończyk zamgleniec	-
124	<i>Lycaena dispar</i> *	Czerwończyk nieparek	OS, H, Cz
125	<i>Lycaena hippothoe</i> *	Czerwończyk płomieniec	-
126	<i>Lymantria dispar</i>	Brudnica nieparka	-
127	<i>Lymantria monacha</i>	Brudnica mniszka	-
128	<i>Maculinea teleius</i>	Modraszek teleius	OS, H, Cz
129	<i>Maculinea nausithous</i> *	Modraszek nausitous	OS, H, Cz
130	<i>Nymphalis antiopa</i> *	Rusałka żałobnik	-
131	<i>Nymphalis polychloros</i> *	Rusałka wierzbowiec	-
132	<i>Operophtera brumata</i>	Piędzik przedzimek	-
133	<i>Panolis flammea</i>	Strzygonia choinówka	-
134	<i>Papilio machaon</i> *	Paż królowej	-
135	<i>Phalera bucephala</i>	Narożnica zbrojówka	-
136	<i>Pieris brassicae</i>	Bielinek kapustnik	-
137	<i>Polyommatus coridon</i> *	Modraszek korydon	-
138	<i>Quercusia quercus</i> *	Pazik dębowiec	-
139	<i>Rhyacionia buoliana</i>	Zwójka sosnoweczka	-
140	<i>Rhyacionia duplana</i>	Zwójka pędówka	-
141	<i>Tortrix viridana</i>	Zwójka zieloneczka	-
142	<i>Vanessa atalanta</i>	Rusałka admirał	-
143	<i>Zygaena ephialtes</i> *	Kraśnik zmienny	-
144	<i>Zygaena loti</i> *	Kraśnik rogalik	-
145	<i>Zygaena viciae</i> *	Kraśnik nostrzykowiec	-
OWADY – WAŻKI			
1	<i>Aeshna viridis</i>	Żagnica zielona	OS, H
2	<i>Calopteryx splendens</i> *	Świtezianka lśniąca	-
3	<i>Calopteryx virgo</i> *	Świtezianka dziewica	-
4	<i>Cordulia aenea</i> *	Szklarka zielona	-
5	<i>Erythromma najas</i> *	Oczobarwnica większa	-
6	<i>Lestes dryas</i> *	Pałątka drobna	-
7	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	Zalotka większa	OS, H
8	<i>Nehalennia speciosa</i>	Iglica mała	OS, Cz
9	<i>Sympecma paedisca</i>	Straszka północna	OC
10	<i>Sympetrum flaveolum</i> *	Szablak żółty	-
OWADY – PLUSKWIAKI			

Lp.	Łacińska nazwa gatunkowa	Polska nazwa gatunkowa	Forma ochrony
1	<i>Aradus cinnamomeus</i>	Korowiec sosnowy	-
OWADY – MUCHÓWKI			
1	<i>Thecodiplosis brachyntera</i>	Igłówka sosnowa (pryszczarek sosnowy)	-
OWADY – PROSTOSKRZYDŁE			
1	<i>Barbitistes constrictus</i>	Opaślik sosnowiec	-
2	<i>Chrysochraon brachyptera</i> *	Złotawiec	-
3	<i>Decticus verrucivorus</i> *	Łączyn brodawnik	-
4	<i>Gryllotalpa gryllotalpa</i> *	Turkuć podjadek	-
5	<i>Oedipoda caerulea</i> *	Siwoszek błękitny	-
6	<i>Platycleis albopunctata</i> *	Podłęczyn szary	-
7	<i>Stethophyma grossum</i> *	Napierśnik	-
8	<i>Tettigonia caudata</i> *	Pasikonik długopokładkowy	-
MIĘCZAKI			
1	<i>Anodonta cygnea</i>	Szczeżują wielka	OC, Cz
2	<i>Helix pomatia</i>	Winniczek	OC
3	<i>Pseudoanodonta complanata</i>	Szczeżują spłaszczona	OC, Cz
4	<i>Lymnaea stagnalis</i>	Błotniarka stawowa	-

*- gatunki wymienione w Inwentaryzacji przyrodniczej gminy Góra (Bobrowicz 2005)

Status ochrony: Cz – Polska Czerwona Księga Zwierząt - Bezkręgowce, OS – ochrona ścisła, OC – ochrona częściowa, H – dyrektywa siedliskowa

Spośród stwierdzonych gatunków na szczególną uwagę zasługuje obecność gatunków chronionych, wpisanych do zał. II Dyrektywy Siedliskowej: pachnicy dębowej, czerwończyka nieparka – (przedmioty ochrony w obszarach „Łęgi Odrzańskie” PLH020018, „Dolina Dolnej Baryczy” PLH020084) oraz modraszka nausitousa i zalotki większej (przedmioty ochrony w obszarze „Łęgi Odrzańskie” PLH020018). Gatunki te zlokalizowano dość precyzyjnie na gruntach Nadleśnictwa lub w ich sąsiedztwie w trakcie Inwentaryzacji siedlisk i gatunków w 2007 r.:

- Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis* (kod 1042) łąka (dz 6/3 Obr. Bieliszów, gmina Jemielno), przy oddz. 480c obr. Jemielno („Łęgi Odrzańskie” PLH020018),
- Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* (kod 1060) łąki sąsiadujące z oddz. 21f, 2551 obr. Góra (poza obszarami Natura 2000), zabagnione łąki w oddz. 301f obr. Jemielno („Dolina Dolnej Baryczy” PLH020084), 16j obr. Załęczce (poza obszarami Natura 2000),

- Modraszek nausitous *Phengaris nausithous* (kod 1061) łąki sąsiadujące z oddz. 18m, 221r (poza obszarami Natura 2000) i śródleśne łąki w oddz. 98j, 101b obr. Góra („Dolina Dolnej Baryczy” PLH020084),
- Pachnica dębowa *Osmoderma eremita* (kod 1084) oddz. 109d, 198g („Dolina Dolnej Baryczy” PLH020084), 156a obr. Góra oraz 47h, 61h, 164b obr. Załęcze (poza obszarami Natura 2000)

Stanowisk barczatki kataks (kod 1074) i modraszka telejusa (kod 6177) w 2007 r. nie wykazano.

Natomiast dokumentacja PZO dla obszaru Natura 2000 Łęgi Odrzańskie PLH020018 (zatwierdzenie planu w 2014 r.) potwierdza 1 stanowisko zalotki większej i wskazuje na 20 rozproszonych stanowisk barczatki kataks (rozpoznane w okresie 2006-2008 i monitorowane w 2010-11 r.), 4 stanowiska czerwończyka nieparka na łąkach w okolicach Bełcza Wielkiego i Bieliszowa, 1 stanowisko modraszka nausitousa w szuwarach położonych ok. 500 m od oddz. 252 obr. Jemielno (rozpoznany w okresie 2006-2008), 1 stanowisko koziioroga dębosza (kod 1088) w pobliżu wsi Karów (rozpoznany w okresie 2010-2011) oraz pachnicy dębowej w grupie starych drzew (gł. dębów) przy drodze i wale Odry (obr. Świerczów dz. ew. 118, 166). Wszystkie wymienione lokalizacje położone są poza gruntami ALP.

Zalotka większa zasiedla bardzo szerokie spektrum zbiorników wodnych, z wyraźną preferencją do torfianek, naturalnych jezior i jezior (o różnej troficzności), oczek i bagien śródleśnych. Rzadziej zasiedla zbiorniki utworzone przez człowieka, zarastające stawy rybne, czy zbiorniki powyroboiskowe. Bardzo rzadko spotykana jest na starorzeczach, czy rowach i strumieniach o wolnym przepływie wody. Na omawianym terenie zajmuje jedynie 1 stanowisko - zarastające starorzecze z wełnianką wąskolistną *Eriophorum angustifolium*. Liczebność zalotki większej na tym jedynym stwierdzonym stanowisku w całym obszarze „Łęgi Odrzańskie” wynosi kilkanaście osobników (od 12-18). Zagrożeniem dla tego gatunku mogą być rozproszone zanieczyszczenia wód powierzchniowych oraz osuszanie okolicznych łąk.

Czerwończyk nieparek zasiedla głównie wilgotne łąki oraz brzegi wód i bagien. Częściowo jego siedlisko stanowią łągi nadrzeczne, zwłaszcza fragmenty podmokłe z prześwitami lub graniczące z kwiecistymi łąkami. Preferuje siedliska półotwarte i otwarte, osłonięte od silnych wiatrów, ale dobrze nasłonecznione. Motyle występują w dwóch pokoleniach (w dolinie Odry) w okresach: V-VI oraz VIII-IX. Gąsienice rozwijają się wiosną (IV-V) i latem (VI-VII), prowadząc samotny tryb życia – na liściach roślin żywicielskich, jakimi są szczawie (gł. *Rumex hydrolapathum* i *R. crispus*). Tam też zimują. Zagrożeniem dla jego środowiska życia może być głównie nieracjonalna gospodarka rolna – osuszanie wilgotnych łąk

i nieprawidłowo prowadzone melioracje wodne, gospodarka leśna nie ma na niego większego wpływu. Łączna liczebność w całym obszarze „Łęgi Odrzańskie” szacowana jest na co najmniej 500 osobników (14 stanowisk i powierzchni).

Motyle modraszka nausitousa pojawiają się od połowy lipca do końca sierpnia. Gąsienice żyją początkowo w główkach kwiatowych krwisiągu lekarskiego *Sanguisorba officinalis*, potem schodzą na ziemię, gdzie są znajdowane i adoptowane przez mrówki z gatunku *Myrmica rubra*, które przenoszą je do swoich gniazd, gdzie gąsienice odbywają swój dalszy rozwój, żywiąc się larwami mrówek. Przepoczwarczenie odbywa się w gnieździe mrówek. Motyl natychmiast po przepoczwarczeniu opuszcza gniazdo mrówek. Najczęściej siada na kwiatach rośliny pokarmowej swoich gąsienic – krwisiągu lekarskim *Sanguisorba officinalis*, rzadko na sierpiku barwierskim *Serratula tinctoria* i chabrze łąkowym *Centaurea jacea*. Łączna liczebność w całym obszarze „Łęgi Odrzańskie” ostrożnie szacowana jest na co najmniej 300 osobników (14 stanowisk). Najistotniejsze zagrożenia to: zaniechanie lub brak koszenia łąk, intensywne nawożenie (nawozy sztuczne, pestycydy), zalesianie terenów otwartych, synantropizacja i sukcesja leśna (zarastanie łąk ekspansywnymi bylinami i krzewami w wyniku zarzucenia użytkowania eliminuje roślinę pokarmową, mrówki i samego motyla).

Barczatka kataks zasiedla zarośla tarniny i głogu, czasem też dzikiej gruszy, głównie w miejscach wilgotnych, w pobliżu wód, podmokłych łąk i starorzeczy. Częściowo jego siedlisko stanowią łągi nadrzeczne, zwłaszcza fragmenty z młodymi odroślami i karłowatymi krzewami roślin żywicielskich. Drugą część, ale ważną jako zaplecze pokarmowe stanowią zarośla przydrożne i na przytorzach, rzadziej na miedzach (siedliska suboptymalne), szczególnie w pobliżu rowów. Preferuje siedliska półotwarte, osłonięte od silnych wiatrów, ale dobrze nasłonecznione. Nie stroni od większych przestrzeni śródlęśnych i skrajów, preferując zwłaszcza południowe i zachodnie. Gatunek występuje na terenie całego obszaru „Łęgi Odrzańskie”, od Brzegu Dolnego do Głogowa, najliczniej na odcinku Lubiatów – Bełcz Wielki. Łączna liczebność ostrożnie szacowana jest na co najmniej 2 000-3 000 gniazd gąsienic, co z grubsza przekłada się na około 30 000-40 000 os. (licząc w stadium larwalnym L-3). Najistotniejszym zagrożeniem dla populacji może być wypalanie lub wycinanie istniejącej roślinności (w tym zarośli tarniny i głogu).

Pachnica dębowa preferuje stare dziuplaste drzewa liściaste, w których swój kilkuletni rozwój przechodzą larwy tego gatunku. Optymalnym siedliskiem są łągi topolowo-wierzbowe, wiązowo-jesionowe i grądy niskie, w których występuje odpowiednia ilość starych drzew (powyżej 80 lat), często obumierających, zaatakowanych przez grzyby, z próchnowiskami zewnętrznymi lub wewnętrznymi. W próchnowiskach swój kilkuletni rozwój przechodzą larwy

tego gatunku (odżywiając się zagrzybiałym martwym drewnem), chronią się tu również poczwarki i postacie doskonałe. Preferowanymi drzewami przez pachnicę są gatunki liściaste, a w szczególności: dęby, lipy, buki, wierzby, topole i olchy, czyli gatunki rozpowszechnione (z wyjątkiem buka) w kompleksach leśnych na badanym obszarze. Jednakże rozproszenie i nierównomierne występowanie tych kompleksów oraz zwykle młody wiek drzewostanów sprawiają, że pachnica jest tu gatunkiem rzadkim, którego liczebność trudno obecnie oszacować. Wiadomo, że zasiedlonych jest tylko ok. 30 drzew położonych grupami dosyć daleko od siebie (liczebność pachnicy na terenie całych „Łęgów Odrzańskich” wynosi od 500 do 700 osobników). Zagrożeniem podstawowym dla populacji tego chrząszcza jest usuwanie martwych i zamierających drzew liściastych.

Kozioróg dębosz jest ściśle związany (na terenie Polski) z rodzimymi gatunkami dębów (głównie szypułkowym), przy czym do rozwoju wybiera stare i odpowiednio „grube” osobniki (powyżej 100 lat i o pierśnicy powyżej 40 cm). W przypadku omawianego obszaru optymalnym siedliskiem są tereny zalewowe (zarówno lasy, jak i łąki), na których rosną stare, często osamotnione i odsłonięte dęby, grube ale zawsze żywe. Może opanowywać drzewa na prawie całej długości pnia lub też pojedyncze konary. Najczęściej występuje w dolnej, silnie nasłonecznionej części pnia. Okres pojawu chrząszczy trwa od połowy maja do początku września, przy czym największe nasilenie rójki jest w czerwcu. W ciągu dnia owady kryją się w otworach wylotowych drewnie lub pod odstającą korą, natomiast są aktywne i kopulują w godzinach wieczornych. Samica składa jaja w pojedynczo w szczeliny kory. Wylęgłe po około dwóch tygodniach larwy wygryzają w korze chodnik, w którym zimują. Na wiosnę kontynuują żerowanie w korze, a w lecie odżywiają się łykiem i zewnętrznymi warstwami drewna. W kolejnych dwóch latach rozwoju larwy żerują w głębi drewna. W połowie trzeciego roku żerowania wygryzają w drewnie łukowato przebiegające chodniki, które kończą się hakowatymi kolebkami poczwarkowymi. Przepoczwarczenie ma miejsce pod koniec lipca lub na początku sierpnia, a wylęgłe chrząszcze zimują w kolebkach. Cykl rozwojowy trwa 3-4 lata, a niekiedy nawet 5 lat.

Liczebność kozioroga na terenie „Łęgów Odrzańskich” wynosi od 750 do 1500 osobników, co stanowi ok. 5 do 10% krajowej populacji tego gatunku i około 20 % populacji dolnośląskiej. Zagrożeniem podstawowym dla zachowania populacji owada jest groźba wycinki zbyt dużych połąci drzewostanów dębowych (fragmentacja siedliska) oraz usuwanie martwych i zamierających drzew.

Warto także zwrócić uwagę na obecność na tym obszarze kilku rzadziej stwierdzanych na obszarze kraju gatunków (patrz tabela 12: gatunki bezkręgowców zinwentaryzowane na terenie

Gminy Góra (Bobrowicz 2005). Ich lokalizacje są jednak mocno przybliżone i jak wynika z opisu dotyczą w większości gruntów nieleśnych.

Wg programu ochrony przyrody dla N-ctwa Góra Śląska z 2005 r. na terenie Nadleśnictwa występują również inne bezkręgowce objęte ochroną (wg Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 7 października 2014 r.): biegacze *Carabus* sp. i tęcniki *Calosoma* sp. oraz trzmiele *Bombus* sp. i mrówki z grupy *Formica rufa*. Gatunki te są objęte ochroną częściową.

Biegaczowate i tęcniki chętnie zasiedlają lasy liściaste i mieszane, znajdując w nich rozmaite gatunki owadów i innych bezkręgowców, którymi się żywią. Rozprzestrzenione są prawdopodobnie w wielu kompleksach leśnych Nadleśnictwa. Wszelkie zabiegi promujące bioróżnorodność w Nadleśnictwie będą korzystnie wpływały na ich liczebność. Ponadto w trakcie realizacji zabiegów użytkowania lasu należy przyjąć zasadę optymalnej ochrony runa i podszycia.

Trzmiele dość często bytują na gruntach leśnych. Dla nich największym zagrożeniem ze strony człowieka jest stosowanie chemicznych środków ochrony roślin w postaci działających zabójczo insektycydów czy herbicydów likwidujących „chwasty”, będących ich źródłem pokarmu. Opryski te stosowane są głównie w rolnictwie, ale w leśnictwie również się zdarzają (gradacje „szkodników” owadzych). W lasach korzystnym działaniem, wspierającym rozwój populacji trzmieli jest nie usuwanie martwych i dziuplastych drzew (miejsca rozrodu), unikanie zbyt dużych zrębów – zrywka drewna i głęboka orka po zrębie niszczą gniazda trzmieli i rośliny pokarmowe, a także stopniowa likwidacja monokultur leśnych (brak urozmaiconej bazy pokarmowej dla tych owadów).

Najbardziej pożyteczne z punktu widzenia ochrony lasu są 2 gatunki mrówek: rudnica i ćmawa. Gatunki te żyją dość licznie na terenie całego Nadleśnictwa, zarówno w lasach iglastych, jak i liściastych. Znaczenie gospodarcze mrówek przejawia się wielokierunkowo, z których najważniejszy to niszczenie wielu „szkodników” owadzych. Z badań wynika, że w ciągu 1 dnia ofiarą jednego mrowiska pada około 100 tysięcy owadów, a rocznie od 5 do 10 milionów.

Mrowiska chronionych mrówek mogłyby być uszkodzone lub zniszczone w trakcie nieuwważnego przeprowadzenia niektórych prac leśnych (np. ścinki drzew, zrywki drewna, melioracji agrotechnicznych). Szczególnie okazałe kolonie mrówek z grupy *Formica rufa* położone na terenach planowanych zrębów zupełnych powinny być zachowane wraz z otuliną o powierzchni około 5-10 arów.

Wśród cennych **bezkęgowców** podlegających ochronie gatunkowej, oprócz wymienionych program ochrony przyrody (2005) wymienia również chronione szczeżuje (*Anodonta cygnea*, *Pseudoanodonta complanata*) i ślimaka winniczka *Helix pomatia*.

11.2.2. Ryby.

Środowiskiem życiowym ryb są głównie cieki wodne (Odra, Barycz i ich dopływy) oraz starorzecza położone w zasięgu działania Nadleśnictwa.

Kompletną listę gatunków ryb stwierdzonych w rzekach i zbiornikach w zasięgu Nadleśnictwa, zestawioną w porządku alfabetycznym, zamieszczono w tabeli 13. Oparto ją głównie na informacjach zawartych w Inwentaryzacji przyrodniczej gminy Góra (2005), SDF i dokumentacji planu zadań ochronnych obszaru Natura 2000: „Łęgi Odrzańskie” (PLH) i SDF „Dolina Dolnej Baryczy”.

Rzeki i mniejsze cieki wodne zasiedlają liczne gatunki ryb. W małych zbiornikach takich jak stawy i starorzecza przeważa szczupak, lin, karaś złocisty i srebrzysty, piskorz.

Stanowiska gatunków ryb objętych ochroną gatunkową (jednocześnie gatunków z zał. II Dyrektywy Siedliskowej) w zasięgu Nadleśnictwa:

Koza *Cobitis taenia* – stwierdzona (2005) w mulistych stawkach w dolinie Baryczy w okolicach Osetna (2 stanowiska) i w starorzeczu Odry położonym na północ od oddz. 481b (1 stanowisko wg danych PZO, 2014). Gatunek jest przedmiotem ochrony w obszarach ochrony siedlisk „Łęgi Odrzańskie” i „Dolina Dolnej Baryczy”.

Piskorz *Misgurnus fossilis* – stwierdzony (2005) na 3 stanowiskach: muliste stawki w dolinie Baryczy w okolicach Osetna (2 stanowiska) i Rów Ślaski na wysokości Chróściny oraz w starorzeczu położonym na zachód od Głobic (4 stanowiska wg danych PZO, 2014). Prawdopodobnie występuje dość licznie w wodach Odry i Baryczy (przedmiot ochrony w obszarze ochrony siedlisk „Dolina Dolnej Baryczy”).

Różanka *Rhodeus sericeus amarus* – występuje (2005) w Baryczy w okolicach Osetna (2 stanowiska) oraz w starorzeczach położonych na zachód od Głobic (4 stanowiska wg danych PZO) i na północ od oddz. 481b (1 stanowisko). Prawdopodobnie występuje dość licznie w wodach Odry i Baryczy (przedmiot ochrony w obszarach ochrony siedlisk „Łęgi Odrzańskie” i „Dolina Dolnej Baryczy”).

Tabela 13. Ryby występujące w wodach położonych w zasięgu Nadleśnictwa Góra Śląska

Lp.	Nazwa gatunkowa		Kategoria	
	polska	łacińska	ochronności	zagrożenia wg PCKZ
1	Amur biały	<i>Ctenopharyngodon idella</i>		
2	Boleń	<i>Aspius aspius</i>		
3	Brzana	<i>Barbus barbus</i>		
4	Certa	<i>Vimba vimba</i>		
5	Cierniczek	<i>Pungitius pungitius</i>		
6	Ciernik	<i>Gasterosteus aculeatus</i>		
7	Jazgarz	<i>Gymnocephalus cernuus</i>		
8	Jaź	<i>Leuciscus idus</i>		
9	Jelec	<i>Leuciscus leuciscus</i>		
10	Karaś srebrzysty	<i>Carassius gibelio</i>		
11	Karaś złocisty	<i>Carassius carassius</i>		
12	Karp	<i>Cyprinus carpio</i>		
13	Kiełb	<i>Gobio gobio</i>		
14	Kiełb białopłetwy	<i>Gobio albipinnatus</i>	OC, H	NT
15	Kleń	<i>Leuciscus cephalus</i>		
16	Koza	<i>Cobitis taenia</i>	OC, H	
17	Krąp	<i>Blicca bjoerkna</i>		
18	Leszcz	<i>Abramis brama</i>		
19	Lin	<i>Tinca tinca</i>		
20	Okoń	<i>Perca fluviatilis</i>		
21	Miętus	<i>Lota lota</i>		
22	Piskorz	<i>Misgurnus fossilis</i>	OC, H	NT
23	Płoc	<i>Rutilus rutilus</i>		
24	Rozpiór	<i>Abramis ballerus</i>		
25	Różanka	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	OC, H	NT
26	Sandacz	<i>Lucioperca lucioperca</i>		
27	Słonecznica	<i>Leucaspis delineatus</i>	B	
28	Sum	<i>Silurus glanis</i>	B	
29	Sumik karłowaty	<i>Ictalurus nebulosus</i>		
30	Szczupak	<i>Esox lucius</i>		
31	Śliz	<i>Barbatula barbatula</i>	OC	
32	Świnka	<i>Chondrostoma nasus</i>		

Lp.	Nazwa gatunkowa		Kategoria	
	polska	łacińska	ochronności	zagrożenia wg PCKZ
33	Tołpyga biała	<i>Hypophthalmichthys molitrix</i>		
34	Troć wędrowna	<i>Salmo trutta</i>		
35	Ukleja	<i>Alburnus alburnus</i>		
36	Węgorz	<i>Anguilla anguilla</i>		
37	Wzdręga	<i>Scardinius ehythrophthalmus</i>		

Legenda:

Kategorie ochronności: OC - częściowa ochrona gatunkowa; B - gatunek z Załącznika Nr 3 Konwencji Berneńskiej; H - gatunek z Załącznika Nr 2 i 5 Dyrektywy Siedliskowej.

Kategorie zagrożenia (PCKZ 2001): NT - gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia

11.2.3. Płazy i gady

Spośród 18 aktualnie żyjących w Polsce taksonów z gromady płazów (*Amphibia*), na obszarze działania Nadleśnictwa Góra Śląska stwierdzono występowanie 12 gatunków. Płazy, związane okresowo ze środowiskiem wodnym, występują na wilgotnych i bagiennych terenach leśnych, torfowiskach, podmokłych łąkach, w pobliżu płytkich zbiorników wodnych i rowów.

Wśród płazów z rzędu ogoniastych *Caudata* najliczniejsza jest traszka zwyczajna *Triturus vulgaris* – spotkać ją można w wielu płytszych stawach, rowach i starorzeczach [wg Bobrowicza (2005) w starorzeczu Baryczy 0,3 km na SE od Wierzawic Wielkich (1 samica)].

Bogato prezentuje się lista przedstawicieli rzędu płazów bezogonowych *Salienta*.

Stawy rybne, bagna i rowy melioracyjne zasiedla kumak nizinny *Bombina bombina*. Gatunek ten jest gatunkiem ginącym, do czego przyczynia się obniżanie poziomu wód gruntowych (wysychanie małych zbiorników wodnych powoduje, że sukces rozrodczy tego gatunku jest niewielki). W trakcie inwentaryzacji gminy Góra (Bobrowicz 2005) kumaka zidentyfikowano na 7 stanowiskach (po kilka godujących osobników na stanowisku):

- „starorzecze Baryczy 1 km na NW od Wierzawic Małych
- starorzecze Baryczy 0,3 km na SE od Wierzawic Wielkich
- zarastające stawy 0,7 km na SW od Włodkowa Górnego
- staw śródpolny między starą Górą a Ryczeniem
- zarastające glinianki 0,4 km na S od Radostawia
- zarastający śródpolny staw 0,6 km na S od Szędźca
- zarastający staw 0,2 km na W od Brzeżan”

Głosy wydawane przez kumaki stwierdzono (ALP 2007) na 8 stanowiskach (bagna, starorzecza) w oddz. 291g, 294a, 375a (obr. Jemielno) oraz w sąsiedztwie 241i, 248b, 249a, 251l (obr. Góra), 552d (obr. Jemielno). Wszystkie te miejsca położone są w granicach obszaru „Łęgi Odrzańskie” PLH020018, w którym gatunek ten jest przedmiotem ochrony.

Więcej stanowisk tego gatunku w zasięgu Nadleśnictwa (26), w tym jedno na gruntach w jego administracji (oddz. 291a obr. Jemielno) wykazano w PZO „Łęgi Odrzańskie” PLH020018.

Grzebiuszkę ziemną *Pelobates fuscus* stwierdzono (Bobrowicz 2005) na 11 stanowiskach (najczęściej po kilka godujących osobników na stanowisku):

- „przyujściowy odcinek Tynicy
- starorzecza Baryczy między Wierzawicami Małymi a Wielkimi (2 stanowiska)
- starorzecze i oczko wodne na E od Wierzawic Wielkich (2 stanowiska)
- śródpolne oczko wodne 0,8 km na NEE od Śdziwojowice
- śródpolne oczko wodne, przy szosie między Kłodą Wielką a Zawieścicami
- śródpolny staw, przy szosie z Bronowa w kierunku Sułowa Wielkiego
- grupa kilku silnie zarośniętych stawów – dawne glinianki, między osadą Kajęcin a nasypem kolejowym
- kompleks stawów przylegających od N do cukrowni w Górze
- śródpolny staw, 0,4 km na N od Sławęcic (obserwowano liczne kijanki)”.

Rodzinę ropuch reprezentują: dość pospolita ropucha szara *Bufo bufo* oraz znacznie rzadsze: ropucha paskówka *Bufo calamita* i ropucha zielona *Bufo viridis*. Tę ostatnią stwierdzono (Bobrowicz 2005) na 8 stanowiskach (po kilka godujących osobników na stanowisku):

- „Zbiornik Ryczeń i okolica (3 stanowiska)
- zarastające żwirownie 0,7 km na NWW od Radosławia
- kompleks stawów przylegających od N do cukrowni w Górze
- nowe stawy 0,8 km na S od Włodkowa Górnego
- staw w dolinie Baryczy 0,4 km na S od Osetna
- świeżo odnowiony staw w Czerninie Dolnej”.

Rzekotkę drzewną *Hyla arborea* zinwentaryzowano (Bobrowicz 2005) na 34 stanowiskach. Do najważniejszych należą:

- „dolina Baryczy między służą w Wierzawicach Małych a Ryczeniem (7 stanowisk, co najmniej kilkaset godujących osobników)

- starorzecza Baryczy okalające Wierzawice Wielkie i Wierzawice Małe (7 stanowisk, co najmniej kilkadziesiąt godujących osobników)
- starorzecza na obu brzegach Baryczy na W i NW od ośrodka wypoczynkowego w Ryczeniu (2 stanowiska, co najmniej kilkanaście godujących osobników)
- stawki przy W części Brzeżan (2 stanowiska, co najmniej kilkanaście godujących osobników)
- śródpolny staw na strumieniu 0,1 km na NE od Szedźca (co najmniej kilkanaście godujących osobników)
- glinianki 0,6 km na S od Starej Góry (co najmniej kilkanaście godujących osobników)
- staw 0,6 km na S od Szedźca (co najmniej kilkanaście godujących osobników)
- starorzecze Baryczy 0,6 km na S od Osetna (co najmniej kilkanaście godujących osobników)
- starorzecze Baryczy 1 km na W od Osetna (co najmniej kilkanaście godujących osobników)”.

Według danych z Nadleśnictwa gatunek ten występuje również na terenie użytku ekologicznego „Wiewierz” w oddz. 16, 24A, 24B oraz „Wiklina” w oddz. 46, a także w leśnictwie Jemielno (oddz. 558A).

Siedliska wilgotnych łąk, olsów i parków to biotopy żaby trawnej *Rana temporaria* (gatunek pospolity w N-ctwie), natomiast żaba moczarowa *Rana arvalis* unika miejsc silnie zadrzewionych, preferując łąki, bagna i torfowiska. W okresie godowym ciało samca przybiera intensywnie niebieską barwę. Liczne godowiska żaby moczarowej obserwowano m.in. w dolinie Tynicy i Śląskiego Rowu (Bobrowicz 2005).

Żabę jeziorkową *Rana lessonae* oraz żaby zielone *Rana esculenta* – odnotowywano na wszystkich mniejszych i większych zbiornikach oraz ciekach wodnych.

Żabę śmieszkę *Rana ridibunda* stwierdzono (Bobrowicz 2005) na 11 stanowiskach (najczęściej po kilka godujących osobników na stanowisku):

- ”starorzecza Baryczy przylegające od N do Wierzawic Małych (3 stanowiska)
- oczka wodne w dolinie Baryczy 0,2 km na SW i S od Osetna (2 stanowiska)
- Zbiornik Ryczeń (2 stanowiska)
- oczka wodne w dolinie Baryczy 0,4 km na E od Zbiornika Ryczeń
- rozlewisko w dolinie Baryczy 0,8 km na SE od Ryczenia
- Rów Polski przy N granicy gminy
- zwirownie 0,7 km na NWW od Radostawia”.

Płazy pełnią ważną rolę w środowisku; odżywiają się owadami i innymi drobnymi bezkręgowcami, wśród których znaczną część stanowią gatunki szkodliwe dla gospodarki człowieka. Stanowią również ważne źródło pokarmu dla gatunków stojących na wyższych szczeblach drabiny pokarmowej. Pełnią one również inną, ważną rolę – stanowią bioindykatory stanu czystości środowiska; naga i przepuszczalna skóra płazów sprawia, że są one podatne na wszelkie (nawet śladowe) zanieczyszczenia chemiczne. Obecność płazów pozwala wnioskować o niskim stopniu skażenia środowiska przyrodniczego. Jako największe zagrożenia lokalne dla populacji płazów wymienia się: wzmożony ruch samochodowy powodujący straty wśród migrujących płazów, budowanie nowych bardzo szerokich szlaków komunikacyjnych w miejscach migracji zwierząt, z pominięciem odpowiednio dużych przepustów podziemnych bądź innych zabezpieczeń, zasypywanie małych zbiorników wód stojących, rozlewisk, podmokłych pól, łąk, dokonywanie nieprzemyślanych melioracji (Najbar 2000).

Wszystkie występujące na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska gatunki płazów podlegają ochronie gatunkowej (ściśła 6, częściowa 6).

Tabela 14. Zestawienie gatunków płazów występujących w zasięgu terytorialnym N-ctwa Góra Śląska

Lp.	Nazwa gatunkowa		Kategoria	
	polska	naukowa	ochronności	zagrożenia wg PCKZ
1.	Traszka zwyczajna	<i>Triturus vulgaris</i>	OC	
2	Grzebiuszka ziemna	<i>Pelobates fuscus</i>	OS	
3	Kumak nizinny	<i>Bombina bombina</i>	OS	
4	Ropucha paskówka	<i>Bufo calamita</i>	OS	
5	Ropucha szara	<i>Bufo bufo</i>	OC	
6	Ropucha zielona	<i>Bufo viridis</i>	OS	
7	Rzekotka drzewna	<i>Hyla arborea</i>	OS	
8	Żaba wodna	<i>Rana esculenta</i>	OC	
9	Żaba trawna	<i>Rana temporaria</i>	OC	
10	Żaba moczarowa	<i>Rana arvalis</i>	OS	
11	Żaba jeziorkowa	<i>Rana lessonae</i>	OC	
12	Żaba śmieszka	<i>Rana ridibunda</i>	OC	

Legenda:

Kategoria ochronności: OS – ochrona ścisła, OC – ochrona częściowa

Gady (*Reptilia*) reprezentuje 5 spośród 9 występujących w Polsce gatunków. Pospolicie występującym na terenie Nadleśnictwa gatunkiem jest jaszczurka zwinka *Lacerta agilis* – można ją spotkać na nasłonecznionych zboczach dolin, leśnych polanach, trawiastych zrębach, na skraju

dróg, wrzosowiskach i miejscach ruderalnych. Drugi gatunek – jaszczurka żyworodna *Lacerta vivipara*, żyjąca w wilgotnych lasach, na skrajach pól i łąk, często nad wodami, występuje również dość licznie. Mieszkańcem wilgotnych partii lasów i borów jest, błędnie uznawana za węża i bezmyślnie tępiona, beznoga jaszczurka – padalec *Anguis fragilis* [stwierdzony m.in. w lasach między Ryczeniem a Wierzawicami Wielkimi (2005)].

Wśród węży stwierdzono obecność dwóch gatunków. Pierwszy z nich to częsty mieszkawiec śródleśnych zbiorników wodnych, kanałów, torfowisk, podmokłych łąk i lasów liściastych – zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*. Jest prawdopodobnie dość pospolity na gruntach N-ctwa Góra Śląska.

Drugi to, jedyny w Polsce jadowity gatunek węża – żmija zygzakowata *Vipera berus*. Zasiedla ona nasłonecznione polany, stoki i skraje lasów, obrzeża torfowisk, bagien oraz gruzowiska i stosy kamieni na pograniczach pól i lasów. Gatunek ten, w okrutny sposób tępiony przez ludzi, występuje w znacznym rozproszeniu; znane jest jego przywiązanie do zasiedlania od wielu lat tych samych stanowisk. O obecności tego gada na terenach Nadleśnictwa wspomina Bobrowicz (2005) obserwując w latach 1990-tych w okolicy Starej Góry i Ryczenia; brak nowych stwierdzeń.

Wszystkie występujące na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska gatunki gadów podlegają częściowej ochronie gatunkowej.

Tabela 15. Zestawienie gatunków gadów występujących na terenie N-ctwa Góra Śląska

Lp.	Nazwa gatunkowa		Kategoria ochronności
	polska	naukowa	
1.	Jaszczurka zwinka	<i>Lacerta agilis</i>	OC
2.	Jaszczurka żyworodna	<i>Lacerta vivipara</i>	OC
3.	Padalec zwyczajny	<i>Anguis fragilis</i>	OC
4.	Zaskroniec zwyczajny	<i>Natrix natrix</i>	OC
5.	Żmija zygzakowata	<i>Vipera berus</i>	OC

Legenda:

Zagrożenia: V – gatunek narażony na wyginięcie; Skala zagrożenia: K – zagrożony w skali kraju, L – zagrożony w skali lokalnej; Kategoria ochronności: OC – ochrona częściowa

11.2.4. Ptaki

Awifauna obszarów Nadleśnictwa Góra Śląska wykazuje duże zróżnicowanie – świadczy to o znacznej atrakcyjności obszarów leśnych zaspokajającej wymogi życiowe bytujących tu gatunków.

Zachodnią i południowo-zachodnią jego część zajmuje specjalny obszar ochrony ptaków: „Łęgi Odrzańskie” PLB020008.

W ostoi występuje co najmniej 35 lęgowych gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy

Rady 79/409/EWG, 11 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Gnieździ się ok. 100 gatunków ptaków. W okresie lęgowym obszar zasiedla kania czarna (PCK) - około 4% populacji krajowej (C6), muchołówka białoszyja - 2,5%-4% populacji krajowej (C6), dzięcioł średni - około 3% populacji krajowej (C6), kania ruda (PCK) - 1,5%-2% populacji krajowej (C6), dzięcioł zielonosiwy - 1%-2% populacji krajowej, czapla siwa - 1,8% populacji krajowej (C3), świerszczak - ponad 1% populacji krajowej (C3) oraz trzmiełojad i srokosz - około 1% populacji krajowej (C6, C3); stosunkowo licznie (C7) występuje żuraw. (SDF 04-2014).

Trudno jest wymienić wszystkie gatunki ptaków zasiedlających biotopy Nadleśnictwa – stanowią one najliczniej reprezentowaną gromadę kręgowców. Licznie reprezentowane są gatunki związane ze środowiskiem leśnym – m.in. sówka, kukułka, dzięcioł czarny, dzięcioł średni, kowalik, pęzacz leśny, sikory. Część gatunków przystosowała się do życia w sąsiedztwie człowieka – np. wróbel domowy, kopciuszek, pliszka siwa. W obrębie jezior, stawów rybnych i torfowisk z dobrze rozwiniętą roślinnością szuwarową gniazdują gatunki takie jak: perkoz dwuczuby, perkoz, łabędź niemy, krzyżówka, czernica, błotniak stawowy, łyska, żuraw. Zarośla i szuwały są miejscem występowania ptaków wróblowatych (trzciniak, trzcinniczek). Na otwartych przestrzeniach użytków rolnych spotkać można m.in.: gąsiorka, skowronka polnego, potrzuszcza i świergotka polnego.

Dane do tabeli z gatunkami ptaków zebrano na podstawie Inwentaryzacji ALP (2007), innych danych z Nadleśnictwa, SDF i danych z Planu zadań ochronnych obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 „Łęgi Odrzańskie” PLB020008 w województwie dolnośląskim na lata 2014-2023, Inwentaryzacji przyrodniczej gminy Góra (2005), POP (BULiGL 2005), publikacji „Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce” Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P. OTOP, Marki 2010 oraz obserwacji z terenowych prac taksacyjnych w 2013 i 2014 roku.

Tabela 16. Zestawienie gatunków ptaków spotykanych na terenie N-ctwa Góra Śląska

Lp.	Gatunek		Status	Ochrona gatunkowa	Ochrona strefowa	PCKZ	Załączn. I Dyr. Ptasia
	Nazwa polska	Nazwa łacińska					
1	Batalion	<i>Philomachus pugnax</i>	L?, P	OS		EN	•
2	Bażant	<i>Phasianus colchicus</i>	L	Ł			
3	Bączek	<i>Ixobrychus minutus</i>	L	OS		VU	•
4	Bąk	<i>Botaurus stellaris</i>	L?	OS		LC	•
5	Białorzytka	<i>Oenanthe oenanthe</i>	L?	OS			

Lp.	Gatunek		Status	Ochrona gatunkowa	Ochrona strefowa	PCKZ	Załączn. I Dyr. Ptasia
	Nazwa polska	Nazwa łacińska					
6	Biegus malutki	<i>Calidris minuta</i>	P	OS			
7	Biegus zmienny	<i>Calidris alpina</i>	P	OS		EN	
8	Bielaczek	<i>Mergus albellus</i>	Z	OS			•
9	Bielik	<i>Haliaeetus albicilla</i>	L, P	OS	•	LC	•
10	Błotniak łąkowy	<i>Circus pygargus</i>	L, P	OS			•
11	Błotniak zbożowy	<i>Circus cyaneus</i>	L?	OS		VU	•
12	Błotniak stawowy	<i>Circus aeruginosus</i>	L	OS			•
13	Bocian biały	<i>Ciconia ciconia</i>	L	OS			•
14	Bocian czarny	<i>Ciconia nigra</i>	L, Z	OS	•		•
15	Bogatka	<i>Parus major</i>	L, P	OS			
16	Brodziec piskliwy	<i>Tringa hypoleucos</i>	L, P	OS			
17	Brodziec śniady	<i>Tringa erythropus</i>	P	OS			
18	Brzegówka	<i>Riparia riparia</i>	L, P	OS			
19	Brzęczka	<i>Locustella luscinioides</i>	L?	OS			
20	Ciarniówka	<i>Sylvia communis</i>	L, P	OS			
21	Cyraneczka	<i>Anas crecca</i>	L, P	Ł			
22	Cyranka	<i>Anas querquedula</i>	L, P	OS			
23	Czajka	<i>Vanellus vanellus</i>	L	OS			
24	Czapla biała	<i>Egretta alba</i>	Z	OS			•
25	Czapla nadobna	<i>Egretta garzetta</i>	Z	OS			
26	Czapla siwa	<i>Ardea cinerea</i>	L, P	OC			
27	Czarnogłówka	<i>Poecile montanus</i>	L, P	OS			
28	Czernica	<i>Aythya fuligula</i>	L, P	Ł			
29	Czubatka	<i>Lophophanes cristatus</i>	L, P	OS			
30	Czyż	<i>Carduelis spinus</i>	Z	OS			
31	Derkacz	<i>Crex crex</i>	L?	OS		DD	•
32	Drozd obrożny	<i>Turdus torquatus</i>	Z	OS			
33	Drożdзик	<i>Turdus iliacus</i>	P	OS			
34	Dudek	<i>Upupa epops</i>	L	OS		DD	
35	Dymówka	<i>Hirundo rustica</i>	L, P	OS			
36	Dzierlatka	<i>Galerida cristata</i>	L, P	OS		DD	
37	Dzięcioł czarny	<i>Dryocopus martius</i>	L?, P	OS			•
38	Dzięcioł duży	<i>Dendrocopos major</i>	L, P	OS			
39	Dzięcioł średni	<i>Dendrocopos medius</i>	L?, P	OS			•

Lp.	Gatunek		Status	Ochrona gatunkowa	Ochrona strefowa	PCKZ	Załączn. I Dyr. Ptasia
	Nazwa polska	Nazwa łacińska					
40	Dzięcioł zielonosiwy	<i>Picus canus</i>	L?, P	OS			•
41	Dzięcioł zielony	<i>Picus viridis</i>	L, P	OS			
42	Dzięciołek	<i>Dendrocopos minor</i>	L, P	OS			
43	Dziwonia	<i>Carpodacus erythrinus</i>	L	OS			
44	Dzwoniec	<i>Chloris chloris</i>	L, P	OS			
45	Gajówka	<i>Sylvia borin</i>	L, P	OS			
46	Gawron	<i>Corvus frugilegus</i>	L, P	OC			
47	Gągoł	<i>Bucephala clangula</i>	L, P	OS			
48	Gąsiorek	<i>Lanius collurio</i>	L?, P	OS			•
49	Gęgawa	<i>Anser anser</i>	L, P	Ł			
50	Gęś białoczelna	<i>Anser albifrons</i>	P	Ł			
51	Gęś zbożowa	<i>Anser fabalis</i>	P	Ł			
52	Gil	<i>Pyrhula pyrrhula</i>	Z	OS			
53	Głowienka	<i>Aythya ferina</i>	L, P	Ł			
54	Grubodziób	<i>Coccythraustes coccythraustes</i>	L, P	OS			
55	Grzywacz	<i>Columba palumbus</i>	L, P	Ł			
56	Jarzębka	<i>Sylvia nisoria</i>	L?, P	OS			•
57	Jastrząb	<i>Accipiter gentilis</i>	L, P	OS			
58	Jemiołuszka	<i>Bombycilla garrulus</i>	P	OS			
59	Jer	<i>Fringilla montifringilla</i>	Z	OS			
60	Jerzyk	<i>Apus apus</i>	Z	OS			
61	Kania czarna	<i>Milvus migrans</i>	L	OS		NT	•
62	Kania ruda	<i>Milvus milvus</i>	L, P	OS		NT	
63	Kapturka	<i>Sylvia atricapilla</i>	L, P	OS			
64	Kawka	<i>Corvus monedula</i>	L, P	OC			
65	Klaskawka	<i>Saxicola torquatus</i>	L, P	OS			
66	Kobuz	<i>Falco subbuteo</i>	L, P	OS			
67	Kokoszka	<i>Gallinula chloropus</i>	L, P	OS			
68	Kopciuszek	<i>Phoenicurus ochruros</i>	L, P	OS			
69	Kormoran	<i>Phalacrocorax carbo</i>	Z	OC			
70	Kos	<i>Turdus merula</i>	L, P	OS			
71	Kowalik	<i>Sitta europaea</i>	L, P	OS			
72	Krakwa	<i>Anas strepera</i>	L	OS			
73	Krętogłów	<i>Jynx torquilla</i>	L, P	OS			

Lp.	Gatunek		Status	Ochrona gatunkowa	Ochrona strefowa	PCKZ	Załączn. I Dyr. Ptasia
	Nazwa polska	Nazwa łacińska					
74	Krogulec	<i>Accipiter nisus</i>	L, P	OS			
75	Kropiatka	<i>Porzana porzana</i>	L?	OS		DD	•
76	Kruk	<i>Corvus corax</i>	L, P	OC			
77	Krwawodziób	<i>Tringa totanus</i>	L, P	OS			
78	Krzyżodziób świerkowy	<i>Loxia curvirostra</i>	L, P	OS			
79	Krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>	L, P	Ł			
80	Kszyk	<i>Gallinago gallinago</i>	L, P	OS			
81	Kukułka	<i>Cuculus canorus</i>	L, P	OS			
82	Kulik wielki	<i>Numenius arquata</i>	L, P	OS			
83	Kulczyk	<i>Serinus serinus</i>	L, P	OS			
84	Kuropatwa	<i>Perdix perdix</i>	L	Ł			
85	Kwiczół	<i>Turdus pilaris</i>	L, P	OS			
86	Kwokacz	<i>Tringa nebularia</i>	P	OS			
87	Lelek	<i>Caprimulgus europaeus</i>	L, P	OS			•
88	Lerka	<i>Lullua arborea</i>	L, P	OS			•
89	Łabędź krzykliwy	<i>Cygnus cygnus</i>	P	OS			•
90	Łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>	L, P	OS			
91	Łęczak	<i>Tringa glareola</i>	P	OS			•
92	Łozówka	<i>Acrocephalus palustris</i>	L, P	OS			
93	Łyska	<i>Fulica atra</i>	L, P	Ł			
94	Makolągwa	<i>Carduelis cannabina</i>	L, P	OS			
95	Mazurek	<i>Passer montanus</i>	L	OS			
96	Mewa pospolita	<i>Larus canus</i>	Z	OS			
97	Modraszka	<i>Cyanistes caeruleus</i>	L, P	OS			
98	Muchołówka białoszyja	<i>Ficedula albicollis</i>	L, P	OS			•
99	Muchołówka mała	<i>Ficedula parva</i>	L?, P	OS			•
100	Muchołówka szara	<i>Muscicapa striata</i>	L, P	OS			
101	Muchołówka żałobna	<i>Muscicapa hypoleuca</i>	L, P	OS			
102	Mysikrólik	<i>Regulus regulus</i>	L, P	OS			
103	Myszołów	<i>Buteo buteo</i>	L, P	OS			
104	Nurogęs	<i>Mergus merganser</i>	L, P	OS			
105	Oknówka	<i>Delichon urbica</i>	L, P	OS			
106	Ortolan	<i>Emberiza hortulana</i>	L?, P	OS			•
107	Ostrygojad	<i>Haematopus ostralegus</i>	Z	OS			

Lp.	Gatunek		Status	Ochrona gatunkowa	Ochrona strefowa	PCKZ	Załączn. I Dyr. Ptasia
	Nazwa polska	Nazwa łacińska					
108	Paszkot	<i>Turdus viscivorus</i>	L, P	OS			
109	Pełzacz leśny	<i>Certhia familiaris</i>	L	OS			
110	Pełzacz ogrodowy	<i>Certhia brachydactyla</i>	L, P	OS			
111	Perkoz dwuczuby	<i>Podiceps cristatus</i>	L, P	OS			
112	Perkoz rdzawoszyi	<i>Podiceps grisegena</i>	Z	OS			
113	Perkozek	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	L, P	OS			
114	Piecuszek	<i>Phylloscopus trochilus</i>	L, P	OS			
115	Pieczę	<i>Sylvia curruca</i>	L, P	OS			
116	Pierwiosnek	<i>Phylloscopus collybita</i>	L, P	OS			
117	Pleszka	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	L, P	OS			
118	Pliszka siwa	<i>Motacilla alba</i>	L, P	OS			
119	Pliszka żółta	<i>Motacilla flava</i>	L, P	OS			
120	Płaskonos	<i>Anas clypeata</i>	L, P	OS			
121	Płomykówka	<i>Tyto alba</i>	L	OS			
122	Podróżniczek	<i>Luscinia svecica</i>	Z	OS		NT	•
123	Pokląska	<i>Saxicola rubetra</i>	L, P	OS			
124	Pokrzywnica	<i>Prunella modularis</i>	L, P	OS			
125	Potrzeszcz	<i>Emberiza calandra</i>	L, P	OS			
126	Potrzos	<i>Emberiza schoeniculus</i>	L, P	OS			
127	Przepiórka	<i>Coturnix coturnix</i>	L	OS		DD	
128	Pustułka	<i>Falco tinnunculus</i>	L?, P	OS			
129	Puszczyk	<i>Strix aluco</i>	L	OS			
130	Raniuszek	<i>Aegithalos caudatus</i>	L, P	OS			
131	Remiz	<i>Remiz pendulinus</i>	Z	OS			
132	Rokitniczka	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	L, P	OS			
133	Rożeniec	<i>Anas acuta</i>	P	OS			
134	Rudzik	<i>Erithacus rubecula</i>	L, P	OS			
135	Rybitwa białowąsa	<i>Chlidonias hybridus</i>	L, P	OS		LC	•
136	Rybitwa czarna	<i>Chlidonias niger</i>	L, P	OS			•
137	Rybitwa rzeczna	<i>Sterna hirundo</i>	L, P	OS			•
138	Rybołów	<i>Pandion haliaetus</i>	Z	OS	•	VU	•
139	Rycyk	<i>Limosa limosa</i>	P	OS			
140	Samotnik	<i>Tringa ochropus</i>	L?, P	OS			
141	Sierpówka	<i>Streptopelia decaocto</i>	L	OS			

Lp.	Gatunek		Status	Ochrona gatunkowa	Ochrona strefowa	PCKZ	Załączn. I Dyr. Ptasia
	Nazwa polska	Nazwa łacińska					
142	Sieweczka rzeczna	<i>Charadrius dubius</i>	L, P	OS			
143	Siewka złota	<i>Pluvialis apricaria</i>	P	OS			•
144	Sikora uboga	<i>Poecile palustris</i>	L, P	OS			
145	Siniak	<i>Columba oenas</i>	L, P	OS			
146	Skowronek	<i>Alauda arvensis</i>	L, P	OS			
147	Słonka	<i>Scolopax rusticola</i>	L, P	Ł			
148	Słowik rdzawy	<i>Luscinia megarynchos</i>	L, P	OS			
149	Słowik szary	<i>Luscinia luscinia</i>	L, P	OS			
150	Sosnówka	<i>Parus ater</i>	L, P	OS			
151	Sójka	<i>Garrulus glandarius</i>	L, P	OS			
152	Sóweczka	<i>Glaucidium passerinum</i>	L?	OS			•
153	Sroka	<i>Pica pica</i>	L, P	OC			
154	Srokosz	<i>Lanius excubitor</i>	L	OS			
155	Strumieniówka	<i>Locustella fluviatilis</i>	L, P	OS			
156	Strzyżyk	<i>Troglodytes troglodytes</i>	L, P	OS			
157	Szczygieł	<i>Carduelis carduelis</i>	L, P	OS			
158	Szlachar	<i>Mergus serrator</i>	Z	OS		EN	
159	Szpak	<i>Sturnus vulgaris</i>	L, P	OS			
160	Ślepowron	<i>Nycticorax nycticorax</i>	P	OS		LC	•
161	Śmieszka	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	Z	OS			
162	Śpiewak	<i>Turdus philomelos</i>	L, P	OS			
163	Świergotek drzewny	<i>Anthus trivialis</i>	L	OS			
164	Świergotek łąkowy	<i>Anthus pratensis</i>	L?, P	OS			
165	Świergotek polny	<i>Anthus campestris</i>	L, P	OS			•
166	Świerszczak	<i>Locustella naevia</i>	L, P	OS			
167	Świstun	<i>Anas penelope</i>	P	OS		CR	
168	Świstunka leśna	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	L, P	OS			
169	Trzciniak	<i>Acrocephalus arundin.</i>	L, P	OS			
170	Trzcinniczek	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	L, P	OS			
171	Trzmielojad	<i>Pernis apivorus</i>	L?, P	OS			•
172	Trznadel	<i>Emberiza citrinella</i>	L, P	OS			
173	Turkawka	<i>Streptopelia turtur</i>	L?, P	OS		DD	
174	Uszatka	<i>Asio otus</i>	L, P	OS			
175	Wąsatka	<i>Panurus biarmicus</i>	L	OS		LC	

Lp.	Gatunek		Status	Ochrona gatunkowa	Ochrona strefowa	PCKZ	Załączn. I Dyr. Ptasia
	Nazwa polska	Nazwa łacińska					
176	Wilga	<i>Oriolus oriolus</i>	L, P	OS			
177	Wodnik	<i>Rallus aquaticus</i>	L?, P	OS			
178	Wrona siwa	<i>Corvus cornix</i>	L, P	OC			
179	Wróbel	<i>Passer domesticus</i>	L	OS			
180	Zaganiacz	<i>Hippolais icterina</i>	L, P	OS			
181	Zausznik	<i>Podiceps nigricollis</i>	L	OS			
182	Zięba	<i>Fringilla coelebs</i>	L, P	OS			
183	Zimorodek	<i>Alcedo atthis</i>	L?, P	OS			•
184	Zniczek	<i>Regulus ignicapilla</i>	L, P	OS			
185	Żuraw	<i>Grus grus</i>	L, P	OS			•

Legenda:

PCKZ - Polska Czerwona Księga Zwierząt (Głowaciński, 2001)

Zagrożenie: LC – gatunek najmniejszej troski, VU – gatunek narażony na wyginięcie, EN – gatunek bardzo wysokiego ryzyka, CR – gatunek skrajnie zagrożony, EXP – gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe w Polsce, NT – gatunek niższego ryzyka, bliski krajnie zagrożenia, DD – dane niepełne,

Czcionką pogrubioną zaznaczono gatunki objęte Załącznikiem I Dyrektywy Ptasiej.

Gniazdowanie gatunku: L – lęgowy, L? – prawdopodobnie lęgowy, P – przelotny, Z – zalatujący,

Kategoria ochronności: OS – ochrona gatunkowa ścisła, OC – ochrona gatunkowa częściowa

Inne oznaczenia: Ł – gatunek łowny

Zróżnicowany obszar zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Góra Śląska mozaika pól, łąk, lasów, zadrzewień, jezior i cieków wodnych sprawiają, że możemy zaobserwować całą gamę gatunków ptaków o zróżnicowanych wymaganiach siedliskowych.

W zasięgu N-ctwa odnotowano występowanie 38 gatunków ptaków wymienionych w załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Szczegółowe lokalizacje niektórych z nich (przedmioty ochrony) zamieszczono w rozdziale poświęconym ostoi: „Łęgi Odrzańskie” PLB020008.

W wyniku przeprowadzanych inwentaryzacji ALP (głównie w 2007 r.) stwierdzono występowanie trzech gatunków – bociana czarnego *Ciconia nigra* (2 stanowiska lęgowe), bielika *Haliaeetus albicilla* (1 stanowisko lęgowe) i żurawia *Grus grus* (54 stanowiska lęgowe).

Stanowiska lęgowe żurawia zlokalizowano w następujących oddziałach (lub w ich pobliżu): 6i, 13l, 14Am, 16a, 19p, 30a, 68h, 75c, 78k, 95h, 104c, 172c, 177f, 208h, 224t, 242g, 242Ag, 243i, 248a, 251a, 251b obr. Góra; oddz. 274f, 279c, 284h, 291a, 291h, 301f, 332d, 342Ac, 357c, 380c, 392g, 407j, 409a, 461c, 481c, 482c, 485f, 534a, 558a obr. Jemielno; 7b, 9f, 20j, 24Aa, 30g, 38k, 39o, 45a, 46a, 61d, 146y, 147i, 155f, 158j, obr. Załączce.

Według stanu na koniec roku 2014 zlokalizowane i otoczone strefami ochronnymi są: 2 stanowiska lęgowe bielika (leśnictwa: Zawieścice, Łękanów), 1 kani czarnej (leśnictwo Łękanów), 4 kani rudej (leśnictwa: Majówka, Jemielno, Bartków, Ślubów) i 2 bociana czarnego (leśnictwa: Ślubów, Jemielno). Cyranki zaobserwowano na terenie użytku ekologicznego „Wiewierz” (oddz. 16, 26A), a stanowiska dudka i gąsiorka w oddz. 558A (leśnictwo Jemielno).

Stanowiska lęgowe żurawia (według aktualnych danych z Nadleśnictwa) potwierdzono w oddz. 16a, 19p, 75c, 78k, 101f, 224t, 242g, 242Ag, 243i, 248a, 251a, 251b (obr. Góra), 274f, 279c, 284h, 291a, 291h, 301f, 332d, 380c, 392g, 342Ad, 407j, 407l, 461c, 481c, 485f, 491m, 497i, 534a, 558a (obr. Jemielno), 24Aa, 24Ab, 26Ab, 26 Bb, 30g, 46a, 146y, 147i, 155f, 158j (obr. Załączne). Wymienione lokalizacje to bagna, zarastające łąki, użytki ekologiczne, grunty przeznaczone do naturalnej sukcesji oraz podmokłe lasy liściaste (las lęgowe, olsy, olsy jesionowe). W przypadku odkrycia lęgów tego gatunku w tych lub innych fragmentach Nadleśnictwa z zaplanowanymi cięciami, zaleca się pozostawić pas niezmienionego drzewostanu w promieniu minimum 50 m (według informacji ustnych dr T. Mizery) wokół gniazd i przestrzegać terminu realizacji zabiegów poza okresem lęgowym żurawia (od końca lipca do końca stycznia).

11.2.5. Ssaki

Na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska zewidencjonowano 52 gatunki ssaków. Dane do tabeli 17 zestawiono na podstawie wyników inwentaryzacji przeprowadzanych w gminie Góra (Bobrowicz 2005), SDF obszarów Natura 2000, inwentaryzacji łowieckiej według stanu na 10 marca 2014 roku, inwentaryzacji wybranych gatunków naturalnych z lat 2006 i 2007, programu ochrony przyrody (BULiGL 2005), informacji od leśniczych oraz obserwacji własnych. Dane zestawiono w układzie alfabetycznym.

Najliczniej reprezentowanym rzędem z gromady ssaków są gryzonie *Rodentia*, a wśród nich: wiewiórka *Sciurus vulgaris* zasiedlająca lasy liściaste i mieszane oraz parki, piżmak *Ondatra zibethicus*, karczownik ziemnowodny *Arvicola terrestris*, nornica ruda *Clethrionomys glareolus*, nornik bury *Microtus agrestis*, nornik zwyczajny *Microtus arvalis*, nornik północny *M. oeconomus*, szczur wędrowny *Rattus norvegicus* (tereny zurbanizowane), badylarka *Micromys minutus*, mysz domowa *Mus musculus* (tereny zurbanizowane), mysz polna *Apodemus agrarius*, mysz zaroślowa *Apodemus sylvaticus* oraz mysz leśna *A. flavicollis* (tereny leśne).

Wyniki inwentaryzacji siedlisk i gatunków (ALP 2007) potwierdziły 6 stanowisk występowania bobra europejskiego *Castor fiber* w obszarze „Łęgi Odrzańskie” PLH020018 (oddz. 242Ab obr. Góra, 481a, 487a, 488c, 507l, 552k obr. Jemielno) i 5 stanowisk na terenie PLH020084 „Doliny Dolnej Baryczy” (oddz. 177f obr. Góra, 296n, 308d, 342Aa, 393d obr.

Jemielno), w których gatunek ten (wraz z wydrą *Lutra lutra*) jest przedmiotem ochrony. Poza tymi obszarami zlokalizowano jeszcze 4 stanowiska (oddz. 3a, 18h, obr. Góra, 150j, 150l obr. Załączce) tego gryzonia na gruntach Nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie (prawdopodobnie jest ich obecnie znacznie więcej). Są to najczęściej ślady żerowania, tropy, nory pozostawione na brzegach rzek i starorzeczy oraz żeremia (dolina Baryczy, Rowu Polskiego).

Aktualne (2014) dane z Nadleśnictwa wskazują na obecność tego gryzonia w następujących miejscach: 1Ac, 2i, 2j, 14i, 18h, 54a, 54i, 67c (Rów Polski i jego sąsiedztwo), 42Ca, 42Cb, 53Bb, c, d, f (dolina Śląskiego Rowu), 226m, 233a, 235g, 242Aa, 249d (dolina Baryczy i Odry) obr. Góra; 279a, b, c, d, f, k, l, m, 295a, b, c, 296b, f, g, k, m, n, 297a, f, g, k, 298a, f, l, m, n, 301c, d, g, h, i, j, k, r, 302a, f, k, 304d, g, j, k, 307d, f, g, 308f, 309a, b, c, d, f, 310c, d, 311a, 313c, d, f, g, h, 316a, b, c, 322c, d, f, 323a, b, c, d, h, przy 393g, h, 342Aa, c, d, 461a, c (dolina Świerni i Baryczy), przy 456h od str. Odry, 481a, b, 485h, przy 486a, 486f, 487a, 488c, przy oddz. 488 od str. Odry, 507l, 527 a, j, 536a, 548d, 552k (dolina Odry) obr. Jemielno; 30d (kanał Grobelka), 127a, d, g (dolina Orli), 148m, 150l (dolina Baryczy) obr. Załączce.

Wydra wg ww. danych występuje w oddz. 233a, 235g, 237, 239, 226m, 249d (dolina Baryczy i Odry) obr. Góra; przy oddz. 342A, 392, 393, (brzegi Baryczy) obr. Jemielno.

Według dokumentacji zatwierdzonego w 2014 r. PZO obszaru ochrony siedlisk i gatunków „Łęgi Odrzańskie” w zasięgu opisywanego Nadleśnictwa zarejestrowano 23 stanowiska bobra, w tym 4 na obrzeżach gruntów przez niego administrowanych (251l obr. Góra, 375a, 409a, 482f, obr. Jemielno). Stan populacji tego gatunku w całej ostoi oceniono na minimum 200 osobników.

Stanowiska wydry w granicach ostoi (w zasięgu Nadleśnictwa) stwierdzono m.in. na obrzeżach oddz. 294a, 375a w obr. Jemielno (pozostałe 3 stanowiska w oddaleniu od gruntów Nadleśnictwa). Cztery stanowiska tego gatunku odnotowano również w trakcie Inwentaryzacji przyrodniczej w gminie Góra (Bobrowicz 2005):

- „*Barycz w okolicach Wierzawic Wielkich (2 stanowiska; zajęta nora w skarpie rzeki oraz obserwacje polujących osobników)*
- *Świernia 1,2 km na SE od Osetna Małego (obserwacja polującego osobnika)*
- *olsy nad Dzikkiem, 1,2 km na SWW od Zawieścic (obserwacja 1 osobnika).*”

Zarówno bóbr jak i wydra wymagają w swoim środowisku życia oprócz rzek i zbiorników wodnych, także zadrzewionych, zakrzaczonych brzegów (baza żerowa, kryjówki – bóbr, kryjówki – wydra). Aby więc umożliwić swobodny rozwój ich populacji należy unikać wycinki przybrzeżnych zadrzewień i zakrzaceń. Regulują to również wytyczne o kształtowaniu

stref ekotonowych i zadrzewieniowych położonych w sąsiedztwie gruntów nieleśnych – Zasady Hodowli Lasu (2011) i in.

Ssaki owadożerne *Insectivora* reprezentowane są przez jeża europejskiego *Erinaceus europaeus*, kreta *Talpa europaea*, ryjówki i nietoperze *Chiroptera*. Jeż i kret to gatunki pospolite na terenach N-ctwa. Nietoperze przebywają głównie w piwnicach i na strychach starych budynków oraz w dziuplach drzew. Szacuje się, że w ciągu nocy ssaki te odławiają owady o łącznej masie od 1/4 do 1/3 ciężaru własnego ciała. Ich żarłoczność oraz przywiązanie do zasiedlonych miejsc pozwala zaliczyć je do najważniejszych składników biologicznej obrony biocenozy leśnej przed nadmiernym rozwojem szkodliwych owadów.

Nocek duży *Myotis myotis*, nocek Bechsteina *Myotis bechsteinii*, nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme* i mopek *Barbastella barbastellus* są przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 „Łęgi Odrzańskie” (SDF obszaru). Zaobserwowano je podczas letnich kontroli terenowych nad rzeką Odrą i w nadodrzańskich lasach (wg dokumentacji PZO). Zimowiska nocka dużego i mopka znajdują się w podziemiach klasztoru w Lubiążu. Ponadto nocek ten jest również przedmiotem ochrony na terenie drugiego (w zasięgu Nadleśnictwa) obszaru ochrony siedlisk i gatunków „Dolina Dolnej Baryczy”.

Nocek rudy *Myotis daubentonii* stwierdzony (Bobrowicz 2005) w dwóch miejscach (obserwowano polujące nad wodą osobniki) nad Zbiornikiem Ryczeń oraz nad Baryczą między Wierzawicami Wielkimi a Wierzawicami Małymi. Borowiec wielki *Nyctalus noctula* odnotowany (Bobrowicz 2005) na skraju lasów i łąk 0,8 km na E od Ligoty oraz bory nad Ściernią 2,5 km na SW od Ryczenia i jest najprawdopodobniej szeroko rozpowszechniony na terenie Nadleśnictwa. Kolonię rozrodczą karlika drobnego *Pipistrellus pygmaeus* odkryto w latach 1999-2000 (Rachwald, Szkudlarek 2001) w Górze, w budynku ADM, przy ul. Żeromskiego. Karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus*, karlik większy *Pipistrellus nathusii*, mroczek pozłocisty *Eptesicus nilssonii*, mroczek późny *Eptesicus serotinus* to gatunki stwierdzone (Bobrowicz 2005) w wyniku nasłuchu detektorowego w dolinie Baryczy między Wierzawicami Wielkimi a Wierzawicami Małymi, w mozaice środowisk – rzeka, łąki, aleja, lasy liściaste.

Oprócz tych gatunków nietoperzy według Planu ochrony przyrody Nadleśnictwa Góra Śląska z roku 2005 występują też inne: gacek brunatny *Plecotus auritus*, gacek szary *Plecotus austriacus* i nocek Natterera *Myotis nattereri*.

Jedynym przedstawicielem rodziny zająkowształtnych *Lagomorpha* jest występujący w rozproszaniu zając szarak *Lepus europaeus*.

Spośród przedstawicieli rzędu drapieżnych *Carnivora* stwierdzono występowanie licznej, lecz rozproszonej populacji lisa *Vulpes vulpes*, borsuka *Meles meles*, zwiększającego swoją liczebność jenota *Nyctereutes procyonides* oraz znacznie rzadszego szopa pracza *Procyon lotor*.

W koronach starych, ponad stuletnich drzew spotkać można polującą kunę leśną – tumaka *Martes martes*; natomiast okolice śródleśnych osad penetruje kuna domowa *Martes foina*. Z innych łasicowatych spotkać można też tchórza zwyczajnego *Mustela putorius* i norkę amerykańską *Mustela vison*. Gronostaja *Mustella erminea* stwierdzono (Bobrowicz 2005) na śródleśnej łące 0,8 km na SE od Góry, łasica natomiast *Mustella nivalis* obserwowana była w krajobrazie rolniczym z kępami zadrzewień 1 km na SW od Zawieścic.

Istotną, zarówno gospodarczo jak i liczebnie, grupą ssaków są przedstawiciele parzystokopytnych *Artiodactyla*. Ich obecność stwierdzić można bez trudu na zgryzanych uprawach i spałowanych młodnikach oraz w buchtowanych (głównie – mieszanych i liściastych) drzewostanach starszych klas wieku. Zwierzęta łowne reprezentują przedstawiciele pięciu gatunków: jeleń szlachetny *Cervus elaphus* – 410 osobników (stan wg inwentaryzacji na dzień 10.03.2014 r.), daniel *Dama dama* – 156 osobników, sarna *Capreolus capreolus* – 3518 osobników i dzik *Sus scrofa* 983 osobników

Tabela 17. Zestawienie gatunków ssaków występujących na terenie N-ctwa Góra Śląska

Lp.	Nazwa gatunkowa		Kategoria ochronności
	polska	naukowa	
1	Badylarka	<i>Micromys minutus</i>	OC
2	Borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	OS
3	Borsuk	<i>Meles meles</i>	Ł
4	Daniel	<i>Dama dama</i>	Ł
5	Bóbr	<i>Castor fiber</i>	OC
6	Darniówka zwyczajna	<i>Microtus subterraneus</i>	-
7	Dzik	<i>Sus scrofa</i>	Ł
8	Gacek brunatny	<i>Plecotus auritus</i>	OS
9	Gacek szary	<i>Plecotus austriacus</i>	OS
10	Gronostaj	<i>Mustela erminea</i>	OC
11	Jeleń	<i>Cervus elaphus</i>	Ł
12	Jenot	<i>Nyctereutes procyonoides</i>	Ł
13	Jeż europejski	<i>Erinaceus europaeus</i>	OC
14	Karczownik ziemnowodny**	<i>Arvicola terrestris</i>	OC
15	Karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	OS
16	Karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	OS
17	Karlik drobny	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	OS
18	Kret*	<i>Talpa europaea</i>	OC

Lp.	Nazwa gatunkowa		Kategoria ochrony
	polska	naukowa	
19	Kuna domowa	<i>Martes foina</i>	Ł
20	Kuna leśna	<i>Martes martes</i>	Ł
21	Łasica	<i>Mustella nivalis</i>	OC
22	Lis	<i>Vulpes vulpes</i>	Ł
23	Mopek	<i>Barbastella barbastellus</i>	OS
24	Mroczek pozłocisty	<i>Eptesicus nilssonii</i>	OS
25	Mroczek późny	<i>Eptesicus serotinus</i>	OS
26	Muflon	<i>Ovis aries musimon</i>	Ł
27	Mysz domowa	<i>Mus musculus</i>	-
28	Mysz leśna	<i>Apodemus flavicolis</i>	-
29	Mysz polna	<i>Apodemus agrarius</i>	-
30	Mysz zaroślowa	<i>Apodemus sylvaticus</i>	OC
31	Nocek duży	<i>Myotis myotis</i>	OS
32	Nocek Bechsteina	<i>Myotis bechsteinii</i>	OS
33	Nocek łydkowłosy	<i>Myotis dasycneme</i>	OS
34	Nocek Natterera	<i>Myotis nattereri</i>	OS
35	Nocek rudy	<i>Myotis daubentonii</i>	OS
36	Norka amerykańska	<i>Mustela vison</i>	Ł
37	Nornica ruda	<i>Clethrionomys glareolus</i>	-
38	Nornik bury	<i>Microtus agrestis</i>	-
39	Nornik północny	<i>Microtus oeconomus</i>	-
40	Nornik zwyczajny	<i>Microtus arvalis</i>	-
41	Piżmak	<i>Ondatra zibethicus</i>	Ł
42	Ryjówka aksamitna	<i>Sorex araneus</i>	OC
43	Ryjówka malutka	<i>Sorex minutus</i>	OC
44	Rzęsorek rzeczek	<i>Neomys fodiens</i>	OC
45	Sarna	<i>Capreolus capreolus</i>	Ł
46	Szczur wędrowny	<i>Rattus norvegicus</i>	-
47	Szop pracz	<i>Procyon lotor</i>	Ł
48	Tchórz	<i>Mustella putorius</i>	Ł
49	Wiewiórka	<i>Sciurus vulgaris</i>	OC
50	Wydra ***	<i>Lutra lutra</i>	OC
51	Zając	<i>Lepus capensis</i>	Ł
52	Zębiełek karliczek	<i>Crocivura suaveolens</i>	OC

Legenda:

* z wyjątkiem występującego na terenie ogrodów, upraw ogrodniczych, szkółek, lotnisk, ziemnych konstrukcji hydrotechnicznych oraz obiektów sportowych, ** z wyjątkiem występującego na terenie sadów, ogrodów oraz upraw leśnych, *** z wyjątkiem występującej na terenie stawów rybnych uznanych za obręby hodowlane Użyte oznaczenia (za: Z. Pucek, J. Raczyński: Atlas rozmieszczenia ssaków w Polsce, Warszawa 1983)

Nietoperze, ale także ptaki „dziuplaki”, wymagają ochrony czynnej. Dotyczy ona ochrony drzew dziuplastych oraz rozwieszania skrzynek lęgowych dla ptaków oraz schronów dla nietoperzy. Skrzynki i schrony należy rozwieszać w pobliżu skraju bagien, zrębów, upraw oraz w remizach. Zimowiska nietoperzy, to głównie piwnice i inne podziemne schronienia, a czasami także strychy i szczeliny w murach. Większe zagrożenia dla tych ssaków związane są przede wszystkim z zatruciem środowiska (stosowanie środków owadobójczych powoduje zmniejszanie się bazy pokarmowej nietoperzy i pogarszanie jej jakości). Należy mieć to na uwadze przy planowaniu tego typu działań.

12. Inwentaryzacja siedlisk przyrodniczych

W latach 2006 i 2007, na terenach Lasów Państwowych przeprowadzono inwentaryzację wybranych siedlisk oraz gatunków roślin i zwierząt. Podstawy prawne tej inwentaryzacji stanowiły:

- Zarządzenie nr 31 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 19 lipca 2006 roku w sprawie ustalenia systemu okresowej powszechnej inwentaryzacji gatunków roślin, zwierząt, inych organizmów i siedlisk przyrodniczych, mających znaczenie wskaźnikowe przy ocenie stanu lasów oraz prognozowaniu zmian w ekosystemach leśnych (znak sprawy: ZO – 732 – 2 – 18/2006) oraz
- Decyzja nr 61 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 25 lipca 2006 roku w sprawie przeprowadzenia w latach 2006 i 2007 powszechnej inwentaryzacji siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory – o których mowa w Dyrektywach Rady: Nr 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory i 92/62/WE z dnia 27 października 1997 r. w sprawie dostosowania do postępu naukowo-technicznego dyrektywy 93/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, a także w sprawie uzupełnienia inwentaryzacji bociana czarnego, bielika, orlika krzykliwego, puchacza, żurawia i cietrzewia (znak sprawy: ZO-732-2-19/2006).

W wyniku wykonanych inwentaryzacji ALP (2007) i ich weryfikacji BULiGL (2013/2014) wyróżniono sześć typów siedlisk leśnych na łącznej powierzchni 1 794,57 ha i pięć siedlisk nieleśnych na łącznej powierzchni 215,66 ha:

Tabela. 18 Leśne siedliska przyrodnicze w obszarze N-ctwa Góra Śląska (wg Inwentaryzacji ALP 2007, dane z Nadleśnictwa)

L.p.	Kod siedliska	Nazwa siedliska leśnego	Pow. w ha
1	91I0	Cieplolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescenti-petraeae</i>)	3,00
2	9110	Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	70,26
3	9130	Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae-Fagetum</i> , <i>Galio odorati-Fagetum</i>)	13,17
4	9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	492,77
5	9190	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	627,45
6	91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródliskowe)*	321,85
7	91F0	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>)	974,45
8	91T0	Sosnowy bór chrobotkowy (<i>Cladonio-Pinetum</i>)	9,12
Ogółem leśne siedliska przyrodnicze Natura 2000			2 512,07

Tabela. 19 Leśne siedliska przyrodnicze w obszarze N-ctwa Góra Śląska (po weryfikacji przez BULiGL danych ALP w latach 2013, 2014)

Lp	Kod siedliska Natura 2000	Nazwa siedliska leśnego	Powierzchnia [ha]
1	9110	Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	33,62
2	9130	Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae-Fagetum</i> , <i>Galio odorati-Fagetum</i>)	13,19
3.	9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	344,35
4.	9190	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>)	271,99
5.	91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródliskowe)*	343,47
6.	91F0	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>)	787,95
Ogółem leśne siedliska przyrodnicze Natura 2000			1 794,57

* siedlisko priorytetowe

Tabela 20. Nieleśne siedliska przyrodnicze na obszarze N-ctwa Góra Śląska (wg Inwentaryzacji ALP 2007, dane z Nadleśnictwa)

L.p.	Kod siedliska	Nazwa, zgodnie z metodyką inwentaryzacji siedlisk przyrodniczych Natura 2000 w LP	Pow. w ha
1	2330	Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi	1,75
2	3150	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i> , <i>Potamion</i>	29,50
3	6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	2,87
4	6440	Łąki selernicowe (<i>Cnidion dubii</i>)	6,87
5	6510	Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	174,67
Ogółem siedliska nieleśne Natura 2000			215,66

Tabela 21. Propozycja docelowych składów d-stanów na siedliskach przyrodniczych z uwzględnieniem typów siedliskowych lasu w N-ctwie Góra Śląska

Kod (typ) siedliska	Zbiorowisko	Typ siedliskowy lasu	Typ drzewostanu	Docelowy skład gat. drzewostanu - % budowa pionowa	Orientacyjny skład gatunkowy odnowienia
9110	<i>Lusulo pilosae-Fagetum</i>	LMśw, LMw	Bk	Ip. Bk 70-90, Dbb 10-20, Gb, Lp, So 10-20	Bk 70, Dbb 20, Gb, Lp, So 10
	<i>Lusulo pilosae-Fagetum</i>	Lśw, Lw	Bk	Ip. Bk 70-90, Dbb 10-20, Gb, Lp 10-20	Bk 70, Dbb 20, Gb, Lp 10
9130	<i>Galio odorati-Fagetum</i>	Lśw, Lw	Bk	Ip. Bk 70-90, Dbb, Dbs 20-30, Gb, Lp 10-20	Bk 70, Dbb, Dbs 20, Kl, Jw, Gb, Lp 10
9170	<i>Galio sylvatici-Carpinetum</i>	LMśw	Gb-Db	Ip Dbs 10-70; Dbb 0-50, Lp 20-30; Kl, Jw i in 10-30 IIp Gb 30-70, Lp 10-60 Kl i inne 10-20	Dbs 40, Gb 20, Dbb, Lp, Kl, Jw i in. 40
	<i>Galio sylvatici-Carpinetum</i>	LMw	Gb-Db	Ip Dbs 10-70; Dbb 0-50, Gb 20-30; Lp, Jw i in 10-30 IIp Gb 30-70, Lp 10-60; Kl i inne 10-20	Dbs 40, Gb 20, Dbb, Lp, Kl, Jw i in. 40
	<i>Galio sylvatici-Carpinetum</i>	Lśw	Gb-Db	Ip Dbs 10-70; Dbb 0-10; Lp 20-60; Kl, Jw, Gb i in 10-30 IIp Gb 60-80, Lp, Kl i inne 20-40	Dbs 40, Gb 20, Dbb, Lp, Kl, Jw i in. 40
	<i>Galio sylvatici-Carpinetum</i>	Lw	Gb-Db	Ip Dbs 40-70; Dbb 0-10; Gb 20-30; Lp, Jw. i in 10-30 IIp Gb 60-80; Lp, Kl i inne 20-40	Dbs 40, Gb 20, Dbb, Lp, Kl, Jw i in. 40
9190-2	<i>Calamagrostio-Quercetum</i>	LMśw	Db	Ip Dbb 30-60; Dbs 20-40; So 0-10; Brzb 0-10; Os i in 0-5	Dbb50, Dbs 20, So, Brzb, Os 30
	<i>Molinio-Quercetum</i>	LMw	Db	Ip. Dbs 60-70, Dbb 0-20, So 0-10, Brzb, Brz.o 0-10, Os i in 0-5	Dbs 60, Dbb 20, So, Brzb, Os 20
	<i>Calamagrostio-Quercetum</i>	Lśw, Lł	Db	Ip. Dbb, Dbs 80-100, Bk, Os i in 0-20, Brzb, So, Gb 0-10	Dbb, Dbs 70, Bk, Os, Brzb, So, Gb i in. 30
	<i>Molinio-Quercetum</i>	Lw	Db	Ip. Dbs 80-100, Bk, Os i in 0-20, Brzb, So, Gb 0-10	Dbs 70, Bk, Os, Brzb, Gb i in. 30
91E0	<i>Populetum albae</i>	Lł	Tp	Ip. Tpb 30-60; Tpcz 30-60	Tpb 60, Tpc, Wz, Dbs i in. 40
	głównie <i>Fraxino-Alnetum</i>	OIJ (Lłb), Ol związane z ruchem wód	Js-OI	Ip. Ol 50-70; Js 20-40; Wz i in. 0-10	Ol 60, Js 20, Wz i in. 20
			OI-Js	Ip. Js 50-70; Ol 20-40; Wz i in. 0-10	Js 60, Ol 20, Wz i in. 20

Kod (typ) siedliska	Zbiorowisko	Typ siedliskowy lasu	Typ drzewostanu	Docelowy skład gat. drzewostanu - % budowa pionowa	Orientacyjny skład gatunkowy odnowienia
91F0	<i>Ficario-Ulmetum</i>	Lśw2, Lw, Lł	Wz-Js	Ip Js 20–60, Wz 20–60, Dbs 0–20, Bst, Wzs, Ol, Lp, Kl, Tpb i inne 10 IIp Wzs 50, Gb 30, Tpb, Kl, Lp i inne 20 IIIp Czm, Gb, Lp, Kl, Kl, Jb	Js 30, Wz 20-30, Dbs 20, Bst, Wzs, Ol, Lp, Kl, Tpb, Gb, Kl, 20-30

* Jesion jest jednym z głównych gatunków tworzących drzewostany na siedliskach 91E0 i 91F0. Ze względu na fakt jego masowego zamierania w N-ctwie Góra Śląska, na siedlisku 91E0, na nowo zakładanych uprawach trzeba będzie go zastąpić olszą czarną (wszystkie warianty uwilgotnienia OIJ, Ol), wiązami (tylko w wariantcie odwodnionym – OII, OIJ1) i brzozą brodawkowatą (w domieszcze).

Na siedlisku 91F0 (Lśw2, Lw, Lł) jesion może zastąpić dąb szypułkowy i wiązy (szczególnie polny i szypułkowy).

Łęgi 91E0b wytypowane na siedliskach olsów typowych (Ol), które są związane z ruchami wód (taka interpretacja TSL wynikała najczęściej ze zbyt niskiej bonitacji d-stanów lub braku odpowiednich gatunków runa) powinny mieć docelowy skład d-stanu taki, jaki przewidziano dla olsów jesionowych.

13. Drzewostany

13.1. Bogactwo gatunkowe

Charakterystykę bogactwa gatunkowego rozpatrywanego pod względem ilości gatunków drzew tworzących drzewostany przedstawia tabela nr 22.

Tabela 22 Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m³] drzewostanów według grup wiekowych i bogactwa gatunkowego (wzór nr 13)

Obręb, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Jednostka	Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
			<= 40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Góra	jednogatunkowe	ha	684,03	2 157,76	610,39	3 452,18	45,9
		m ³	122 795	714 581	208 751	1 046 127	54,9
	dwugatunkowe	ha	768,79	697,95	443,86	1 910,60	25,4
		m ³	79 660	214 477	147 464	441 601	23,2
	trzygatunkowe	ha	538,72	442,38	353,68	1 334,78	17,7
		m ³	45 688	131 869	118 135	295 692	15,5
	cztero- i więcej gatunkowe	ha	552,38	212,72	64,61	829,71	11,0
		m ³	42 284	60 349	18 919	121 552	6,4
	łącznie	ha	2 543,92	3 510,81	1 472,54	7 527,27	100,0
		m ³	290 427	1 121 276	493 378	1 905 081	100,0
Obręb Jemielno	jednogatunkowe	ha	664,75	2 777,98	1 792,38	5 235,11	63,9
		m ³	102 202	817 080	549 014	1 468 296	74,7
	dwugatunkowe	ha	792,83	660,30	223,96	1 677,09	20,5
		m ³	69 371	190 516	69 244	329 131	16,7

Obręb, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Jednostka	Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
			<= 40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Jemielno	trzygatunkowe	ha	510,66	229,95	94,36	834,97	10,2
		m ³	35 039	64 045	27 333	126 417	6,4
	cztero- i więcej gatunkowe	ha	359,68	59,65	25,61	444,94	5,4
		m ³	18 926	14 976	8 635	42 537	2,2
	łącznie	ha	2 327,92	3 727,88	2 136,31	8 192,11	100,0
		m ³	225 538	1 086 617	654 273	1 966 428	100,0
Obręb Załęczce	jednogatunkowe	ha	196,38	830,27	483,06	1 509,71	34,9
		m ³	35 916	270 604	1 551 78	461 698	40,1
	dwugatunkowe	ha	379,99	632,92	292,61	1 305,52	30,2
		m ³	57 380	202 228	92 462	352 070	30,6
	trzygatunkowe	ha	288,22	332,37	187,57	808,16	18,7
		m ³	33 632	103 516	59 698	196 846	17,1
	cztero- i więcej gatunkowe	ha	353,37	266,06	84,53	703,96	16,3
		m ³	29 622	82 072	28 778	140 472	12,2
	łącznie	ha	1 217,96	2 061,62	1 047,77	4 327,35	100,0
		m ³	156 550	658 420	336 099	1 151 069	100,0
Nadleśnictwo Góra Śląska	jednogatunkowe	ha	1 545,16	5 766,01	2 885,83	10 197,00	50,9
		m ³	260 913	1 802 265	912 943	2 976 121	59,3
	dwugatunkowe	ha	1 941,61	1 991,17	960,43	4 893,21	24,4
		m ³	206 411	607 221	3 091 70	1 122 802	22,4
	trzygatunkowe	ha	1 337,60	1 004,70	635,61	2 977,91	14,9
		m ³	114 359	299 430	205 166	618 955	12,3
	cztero- i więcej gatunkowe	ha	1 265,43	538,43	174,75	1 978,61	9,9
		m ³	90 832	157 397	56 332	304 561	6,1
	łącznie	ha	6 089,80	9 300,31	4 656,62	20 046,73	100,0
		m ³	672 515	2 866 313	1 483 750	5 022 578	100,0

Prezentowane w tabeli dane wskazują na niewielkie zróżnicowanie bogactwa gatunkowego drzewostanów w Nadleśnictwie. Dominują tu d-stany jedno- i dwugatunkowe, zwłaszcza w obrębie Jemielno. D-stany wielogatunkowe (cztery i więcej gatunków) występują najczęściej na najżyźniejszych siedliskach obrębów Góra i Załęczce.

13.2. Struktura pionowa

Zróżnicowanie budowy pionowej drzewostanów Nadleśnictwa Góra Śląska przedstawia tabela 23.

Tabela 23. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m³] drzewostanów według grup wiekowych i struktury (wzór nr 14)

Obręb, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Jednostka	Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
			<= 40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Góra	jednopiętrowe	ha	2 543,92	3 475,45	1 218,76	7 238,13	96,2
		m ³	290 427	1 112 295	427 936	1 830 658	96,0
	dwupiętrowe	ha		3,33	26,88	30,21	0,4
		m ³		883	11450	12 333	
	w KO i KDO	ha		32,03	226,90	258,93	3,4
		m ³		8 098	53 883	61 981	3,0
	łącznie	ha	2 543,92	3 510,81	1 472,54	7 527,27	100,0
		m ³	290 427	1 121 276	493 378	1 905 081	100,0
Obręb Jemielno	jednopiętrowe	ha	2 327,92	3 719,19	1 999,70	8 046,81	98,2
		m ³	225 538	1 084 955	617 686	1 928 179	98,0
	dwupiętrowe	ha			7,37	7,37	0,1
		m ³			2 679	2 679	
	w KO i KDO	ha		8,69	129,24	137,93	1,7
		m ³		1 662	33 861	35 523	1,0
	łącznie	ha	2 327,92	3 727,88	2 136,31	8 192,11	100,0
		m ³	225 538	1 086 617	654 273	1 966 428	100,0
Obręb Załęczce	jednopiętrowe	ha	1 217,96	2 060,20	782,41	4 060,57	93,8
		m ³	156 550	658 210	271 050	1 085 810	94,0
	dwupiętrowe	ha			13,02	13,02	0,3
		m ³			5527	5527	
	w KO i KDO	ha		1,42	252,34	253,76	5,9
		m ³		210	59539	59749	5,0
	łącznie	ha	1 217,96	2 061,62	1 047,77	4 327,35	100,0
		m ³	156 550	658 420	336 099	1 151 069	100,0
Nadleśnictwo Góra Śląska	jednopiętrowe	ha	6 089,80	9 254,84	4 000,87	19 345,51	96,5
		m ³	672 515	2 855 460	1 316 672	4 844 647	96,5
	dwupiętrowe	ha		3,33	47,27	50,60	0,3
		m ³		883	19 656	20 539	0,4
	w KO i KDO	ha		42,14	608,48	650,62	3,2
		m ³		9 970	147 283	157 253	3,1
	łącznie	ha	6 089,80	9 300,31	4 656,62	20 046,73	100,0
		m ³	672 515	2 866 313	1 483 750	5 022 578	100,0

Wśród drzewostanów Nadleśnictwa Góra Śląska dominują zdecydowanie drzewostany jednopiętrowe zajmujące 96,5% udziału powierzchniowego. Drzewostany wielopiętrowe oraz

o budowie przerębowej nie występują. Czynniki determinującymi obecny stopień zróżnicowania budowy pionowej jest znaczny udział siedlisk borowych oraz tendencja do zalesiania gruntów porolnych jednym gatunkiem (z reguły – sosną) bez względu na występujące (niekiedy znaczne i nierozpoznane) zróżnicowanie siedliskowe.

13.3. Pochodzenie drzewostanów

Rodzaj i pochodzenie drzewostanów Nadleśnictwa Góra Śląska prezentuje tabela nr 24, w której zestawiono ich powierzchnię w trzech grupach wiekowych.

Tabela 24. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m³] według rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych (wzór nr 15)

Obręb, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Jednostka	Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
			<= 40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Góra	z panującym gat. obcym	ha	1,57			1,57	0,0
		m ³	273			273	0,0
	plantacje drzew szybkorosnących	ha					
		m ³					
	odroślowe	ha	5,71	33,65	68,76	108,12	1,4
		m ³	458	7 485	24 582	32 525	1,7
	z samosiewu	ha	1,62			1,62	0,0
		m ³	355			355	0,0
	z sadzenia	ha	2 536,59	3 477,16	1 403,78	7 417,53	98,5
		m ³	289 614	1 113 791	468 687	1 872 092	98,3
Jemielno	z panującym gat. obcym	ha					
		m ³					
	plantacje drzew szybkorosnących	ha					
		m ³					
	odroślowe	ha	8,80		12,62	21,42	0,3
		m ³	640		5 005	5 645	0,3
	z samosiewu	ha	46,65			46,65	0,6
		m ³	1 689			1 689	0,1
	z sadzenia	ha	2 282,68	3 727,88	2 123,69	8 134,25	99,3
		m ³	223 954	1 086 617	649 221	1 959 792	99,7
Załączce	z panującym gat. obcym	ha					
		m ³					
	plantacje drzew szybkorosnących	ha					
		m ³					
	odroślowe	ha		5,69		5,69	0,1
		m ³		1 512		1 512	0,1
	z samosiewu	ha	1,59			1,59	0,0
		m ³	20			20	0,0

	z sadzenia	ha	1 216,37	2 056,72	1 047,77	4 320,86	99,9
		m ³	156 530	657 164	336 116	1 149 810	99,9
Nadleśnictwo Góra Śląska	z panującym gat. obcym	ha	1,57			1,57	0,0
		m ³	273			273	0,0
	plantacje drzew szybkorosnących	ha					
		m ³					
	odroślowe	ha	14,51	39,34	81,38	135,23	0,7
		m ³	1 098	8 997	29 587	39 682	0,8
	z samosiewu	ha	49,86			49,86	0,2
		m ³	2 064			2 064	0,0
	z sadzenia	ha	6 035,64	9 261,76	4 575,24	19 872,64	99,1
		m ³	670 098	2 857 572	1 454 024	4 981 694	99,2

Z analizy danych zawartych w tabeli wynika, że zdecydowana większość drzewostanów Nadleśnictwa pochodzi z odnowień sztucznych – stanowią one 99,1% powierzchni leśnej zalesionej. Odnowienia naturalne – z samosiewu wykazano zaledwie na 0,2% ogólnej powierzchni leśnej zalesionej – tworzą je głównie sosna, brzoza, buk i olsza, rzadziej dąb, grab i świerk. Panujące gatunki obce to najczęściej: robinia akacjowa, dąb czerwony, daglezwia zielona i sosna czarna.

13.4. Zgodność składu gatunkowego drzewostanów z warunkami siedliskowymi

Analizę zgodności składu gatunkowego drzewostanów z warunkami siedliskowymi wykazano zgodnie z wytycznymi Instrukcji zarządzania lasu.

W drzewostanach niezgodnych z siedliskiem dodatkowo wyróżniono:

- niezgodność obojętną – w przypadku, gdy zalecany gatunek liściasty zastąpiony jest przez inny gatunek liściasty;

Zestawienie powierzchni według zgodności składu gatunkowego z siedliskiem przedstawia tabela nr 25. W zestawieniu tym za podstawę zgodności składu gatunkowego przyjęto aktualne typy siedliskowe lasu określone w planie u.l. oraz ustalone typy drzewostanów.

Tabela 25. Zestawienie powierzchni [ha] według zgodności składu gatunkowego z siedliskiem (wzór nr 20)

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym						
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym		razem
			ha	%	ha	%	ha	%	ha
Obręb Góra	BŚW	SO	785,03	100,0					785,03
	BMŚW	SO	1 762,37	98,7	15,18	0,9	7,98	0,5	1 785,53
		DB-SO	242,02	91,8	15,00	5,7	6,52	2,5	263,54

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym						
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym		razem
			ha	%	ha	%	ha	%	ha
Obręb Góra	BMŚW	BK-SO	13,47	95,7			0,60	4,3	14,07
		SO-DB	1,85	67,0	0,91	33,0			2,76
	BMW	ŚW-SO	11,87	58,3	5,97	29,3	2,52	12,4	20,36
		SO	72,87	96,5	2,62	3,5			75,49
		DB-SO	2,40	44,0	3,06	56,0			5,46
	LMŚW	DB-SO	970,90	79,5	218,67	17,9	31,63	2,6	1 221,20
		SO-DB	140,93	62,4	72,71	32,2	12,17	5,4	225,81
		DB	26,61	55,4	11,91	24,8	9,54	19,9	48,06
		GB-DB			9,05	100,0			9,05
		DB-BK-SO	2,40	100,0					2,40
		BK	2,66	100,0					2,66
	LMW	DB-SO	233,87	51,7	175,68	38,9	42,58	9,4	452,13
		ŚW-OL-DB	2,64	3,4	38,86	50,7	35,14	45,9	76,64
		DB	14,57	87,8			2,03	12,2	16,60
		SO-DB	30,65	30,4	43,99	43,6	26,26	26,0	100,90
		SO-ŚW-DB	4,74	13,4	18,45	52,0	12,28	34,6	35,47
	LŚW	BK-DB	29,74	19,9	71,89	48,1	47,77	32,0	149,40
		DB	223,39	54,3	136,64	33,2	51,28	12,5	411,31
		GB-DB	11,84	44,5	14,79	55,5			26,63
		WZ-JS			6,55	71,1	2,66	28,9	9,21
	LW	JS-DB	65,03	15,2	210,45	49,1	152,77	35,7	428,25
		JS-OL-DB	14,23	6,0	120,24	50,7	102,58	43,3	237,05
		WZ-JS	31,69	11,4	196,35	70,9	49,08	17,7	277,12
		GB-DB	11,51	54,9	9,44	45,1			20,95
		SO-DB			0,73	100,0			0,73
		DB					1,47	100,0	1,47
		DB-SO					0,57	100,0	0,57
	OL	OL	128,50	94,2	1,25	0,9	6,71	4,9	136,46
		JS-OL			1,51	100,0			1,51
	OLJ	JS-OL	199,41	44,5	190,95	42,6	57,67	12,9	448,03
		OL-JS	9,63	14,3	17,00	25,2	40,84	60,5	67,47
	LŁ	WZ-DB			35,63	77,7	10,23	22,3	45,86
		WB-TP					4,34	100,0	4,34
		WZ-JS	57,80	53,4	48,65	44,9	1,88	1,7	108,33
		DB	3,32	100,0					3,32
		JS-OL	0,98	16,1	5,12	83,9			6,10
	Razem	SO	2 620,27	99,0	17,80	0,7	7,98	0,3	2 646,05
		DB-SO	1 449,19	74,6	412,41	21,2	81,30	4,2	1 942,90
		BK-SO	13,47	95,7			0,60	4,3	14,07

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym						
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym		razem
			ha	%	ha	%	ha	%	ha
Obręb Góra	Razem	SO-DB	173,43	52,5	118,34	35,8	38,43	11,6	330,20
		ŚW-SO	11,87	58,3	5,97	29,3	2,52	12,4	20,36
		WZ-DB			35,63	77,7	10,23	22,3	45,86
		WB-TP					4,34	100,0	4,34
		WZ-JS	89,49	22,7	251,55	63,7	53,62	13,6	394,66
		DB	267,89	55,7	148,55	30,9	64,32	13,4	480,76
		JS-OL	200,39	44,0	197,58	43,4	57,67	12,7	455,64
		GB-DB	23,35	41,2	33,28	58,8			56,63
		DB-BK-SO	2,40	100,0					2,40
		BK	2,66	100,0					2,66
		ŚW-OL-DB	2,64	3,4	38,86	50,7	35,14	45,9	76,64
		SO-ŚW-DB	4,74	13,4	18,45	52,0	12,28	34,6	35,47
		BK-DB	29,74	19,9	71,89	48,1	47,77	32,0	149,40
		JS-DB	65,03	15,2	210,45	49,1	152,77	35,7	428,25
		JS-OL-DB	14,23	6,0	120,24	50,7	102,58	43,3	237,05
		OL	128,50	94,2	1,25	0,9	6,71	4,9	136,46
		OL-JS	9,63	14,3	17,00	25,2	40,84	60,5	67,47
	Ogółem		5108,92	67,9	1699,25	22,6	719,10	9,6	7527,27
Obręb Jemielno	BŚW	SO	2 513,71	100,0			1,10	0,0	2 514,81
	BMŚW	SO	2 431,93	99,5	9,98	0,4	3,56	0,2	2 445,47
		DB-SO	109,88	66,1	55,80	33,5	0,67	0,4	166,35
		BK-SO	4,72	81,5	1,07	18,5			5,79
		SO-DB	1,50	100,0					1,50
		ŚW-SO	1,42	100,0					1,42
	BMW	SO	116,77	95,2	4,26	3,5	1,69	1,4	122,72
		DB-SO	6,66	70,0	1,31	13,8	1,54	16,2	9,51
		ŚW-SO	49,64	72,5	15,29	22,3	3,57	5,2	68,50
	LMŚW	DB-SO	973,03	83,4	170,78	14,6	23,10	2,0	1 166,91
		SO-DB	53,68	75,0	16,59	23,2	1,29	1,8	71,56
		DB	42,36	100,0					42,36
		GB-DB			7,22	100,0			7,22
		BK	0,70	100,0					0,70
	LMW	SO-ŚW-DB	3,81	3,2	78,56	66,9	35,09	29,9	117,46
		DB-SO	254,20	71,4	93,45	26,3	8,26	2,3	355,91
		ŚW-SO-DB			1,01	40,6	1,48	59,4	2,49
		SO-DB	14,38	42,0	10,45	30,5	9,42	27,5	34,25
		ŚW-OL-DB	4,54	7,1	39,87	62,6	19,26	30,3	63,67
		DB	27,26	90,2	2,95	9,8			30,21
		GB-DB	1,42	100,0					1,42

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym						
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym		razem
			ha	%	ha	%	ha	%	ha
Obręb Jemielno	LŚW	DB	47,52	42,2	41,76	37,1	23,26	20,7	112,54
		GB-DB	3,13	22,7	10,66	77,3			13,79
		BK-DB	2,14	11,6	10,32	55,9	6,01	32,5	18,47
		WZ-JS			2,88	45,9	3,40	54,1	6,28
		BK	1,72	100,0					1,72
	LW	JS-OL-DB	3,96	10,0	17,62	44,5	18,03	45,5	39,61
		JS-DB	11,53	19,9	18,53	32,0	27,80	48,1	57,86
		WZ-JS			6,14	41,1	8,79	58,9	14,93
		DB	0,52	100,0					0,52
		GB-DB	6,14	81,0	1,44	19,0			7,58
	OL	OL	133,26	95,7			5,93	4,3	139,19
	OLJ	OL-JS			5,47	100,0			5,47
		JS-OL	9,91	38,7	15,71	61,3			25,62
	LŁ	WZ-JS	37,36	15,8	197,37	83,6	1,49	0,6	236,22
		WZ-DB	33,09	16,7	59,13	29,9	105,76	53,4	197,98
		DB	45,87	100,0					45,87
		DB-SO			0,74	100,0			0,74
		GB-DB	17,03	57,0	12,85	43,0			29,88
		WB-TP	2,69	46,1			3,15	53,9	5,84
		TP	1,77	100,0					1,77
	Razem	SO	5 062,41	99,6	14,24	0,3	6,35	0,1	5 083,00
		DB-SO	1 343,77	79,1	322,08	19,0	33,57	2,0	1 699,42
		BK-SO	4,72	81,5	1,07	18,5			5,79
		SO-DB	69,56	64,8	27,04	25,2	10,71	10,0	107,31
		ŚW-SO	51,06	73,0	15,29	21,9	3,57	5,1	69,92
		WZ-JS	37,36	14,5	206,39	80,2	13,68	5,3	257,43
		WZ-DB	33,09	16,7	59,13	29,9	105,76	53,4	197,98
		DB	163,53	70,6	44,71	19,3	23,26	10,1	231,50
		GB-DB	27,72	46,3	32,17	53,7			59,89
		WB-TP	2,69	46,1			3,15	53,9	5,84
		TP	1,77	100,0					1,77
		BK	2,42	100,0					2,42
		SO-ŚW-DB	3,81	3,2	78,56	66,9	35,09	29,9	117,46
		ŚW-SO-DB			1,01	40,6	1,48	59,4	2,49
		ŚW-OL-DB	4,54	7,1	39,87	62,6	19,26	30,3	63,67
		BK-DB	2,14	11,6	10,32	55,9	6,01	32,5	18,47
		JS-OL-DB	3,96	10,0	17,62	44,5	18,03	45,5	39,61
		JS-DB	11,53	19,9	18,53	32,0	27,80	48,1	57,86
		OL	133,26	95,7			5,93	4,3	139,19

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym						
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym		razem
			ha	%	ha	%	ha	%	ha
Obręb Jemielno	Razem	OL-JS			5,47	100,0			5,47
		JS-OL	9,91	38,7	15,71	61,3			25,62
	Ogółem		6 969,25	85,1	909,21	11,1	313,65	3,8	8 192,11
Obręb Załęczce	BŚW	SO	154,19	100,0					154,19
	BMŚW	SO	896,08	99,6			3,99	0,4	900,07
		DB-SO	70,33	90,4	7,45	9,6			77,78
		SO-DB	2,06	100,0					2,06
		BK-SO	2,33	100,0					2,33
	BMW	ŚW-SO	59,11	93,6	1,15	1,8	2,91	4,6	63,17
		SO	269,36	94,4	1,59	0,6	14,34	5,0	285,29
		DB-SO	6,68	100,0					6,68
	LMŚW	DB-BK-SO	438,56	46,4	499,75	52,9	7,23	0,8	945,54
		SO-BK-DB	9,35	36,8	16,04	63,2			25,39
		DB	27,52	96,9			0,87	3,1	28,39
		GB-DB			5,43	87,4	0,78	12,6	6,21
		BK	9,80	100,0					9,80
		DB-SO	3,12	100,0					3,12
	LMW	SO-DB	29,97	38,5	36,29	46,6	11,61	14,9	77,87
		DB-SO	220,92	52,9	182,38	43,7	14,23	3,4	417,53
		DB	16,11	88,7	0,61	3,4	1,44	7,9	18,16
		SO-ŚW-DB	0,98	1,2	14,03	16,4	70,38	82,4	85,39
		ŚW-OL-DB	2,43	14,0	5,90	34,0	9,04	52,0	17,37
		GB-DB	5,52	80,0	1,38	20,0			6,90
		BK	3,15	100,0					3,15
		WZ-JS			0,58	28,2	1,48	71,8	2,06
		ŚW-DB-SO					1,91	100,0	1,91
		ŚW-SO-DB			3,51	100,0			3,51
	LŚW	DB	59,62	24,9	47,86	20,0	131,95	55,1	239,43
		BK-DB	6,49	9,7	36,72	54,7	23,88	35,6	67,09
		GB-DB	77,94	69,7	33,96	30,4			111,90
		BK	22,65	92,6	1,11	4,5	0,70	2,9	24,46
	LW	JS-DB	33,78	15,2	50,46	22,7	137,90	62,1	222,14
		GB-DB	44,30	42,8	57,52	55,5	1,74	1,7	103,56
		WZ-JS	16,10	13,9	73,71	63,4	26,46	22,8	116,27
		JS-OL-DB	21,96	19,2	41,36	36,3	50,79	44,5	114,11
		BK	16,21	100,0					16,21
		DB-SO	1,40	100,0					1,40
	OL	OL	103,13	97,1	0,99	0,9	2,13	2,0	106,25
	OLJ	JS-OL	16,67	39,1	25,96	60,9			42,63

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym						
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym		razem
			ha	%	ha	%	ha	%	ha
Obręb Załęczce		OL-JS	2,74	100,0					2,74
	LŁ	WZ-DB	2,22	41,7	3,10	58,3			5,32
		SO	3,13	100,0					3,13
		WZ-JS	2,80	40,9	3,65	53,4	0,39	5,7	6,84
	Razem	SO	1 322,76	98,5	1,59	0,1	18,33	1,4	1 342,68
		DB-SO	302,45	59,7	189,83	37,5	14,23	2,8	506,51
		SO-DB	32,03	40,1	36,29	45,4	11,61	14,5	79,93
		BK-SO	2,33	100,0					2,33
		ŚW-SO	59,11	93,6	1,15	1,8	2,91	4,6	63,17
		WZ-DB	2,22	41,7	3,10	58,3			5,32
		WZ-JS	18,90	15,1	77,94	62,3	28,33	22,6	125,17
		DB-BK-SO	438,56	46,4	499,75	52,9	7,23	0,8	945,54
		SO-BK-DB	9,35	36,8	16,04	63,2			25,39
		DB	103,25	36,1	48,47	17,0	134,26	47,0	285,98
		GB-DB	127,76	55,9	98,29	43,0	2,52	1,1	228,57
		BK	51,81	96,6	1,11	2,1	0,70	1,3	53,62
		SO-ŚW-DB	0,98	1,2	14,03	16,4	70,38	82,4	85,39
		ŚW-OL-DB	2,43	14,0	5,90	34,0	9,04	52,0	17,37
		ŚW-DB-SO					1,91	100,0	1,91
		ŚW-SO-DB			3,51	100,0			3,51
		BK-DB	6,49	9,7	36,72	54,7	23,88	35,6	67,09
		JS-DB	33,78	15,2	50,46	22,7	137,90	62,1	222,14
		JS-OL-DB	21,96	19,2	41,36	36,3	50,79	44,5	114,11
		OL	103,13	97,1	0,99	0,9	2,13	2,0	106,25
		JS-OL	16,67	39,1	25,96	60,9			42,63
		OL-JS	2,74	100,0					2,74
	Ogółem		2 658,71	61,4	1 152,49	26,6	516,15	11,9	4 327,35
Nadleśnictwo Góra Śląska	BŚW	SO	3 452,93	100,0			1,10	0,0	3 454,03
	BMŚW	SO	5 090,38	99,2	25,16	0,5	15,53	0,3	5 131,07
		DB-SO	422,23	83,2	78,25	15,4	7,19	1,4	507,67
		BK-SO	20,52	92,5	1,07	4,8	0,60	2,7	22,19
		SO-DB	5,41	85,6	0,91	14,4			6,32
		ŚW-SO	1,42	100,0					1,42
	BMW	ŚW-SO	120,62	79,3	22,41	14,7	9,00	5,9	152,03
		SO	459,00	94,9	8,47	1,8	16,03	3,3	483,50
		DB-SO	15,74	72,7	4,37	20,2	1,54	7,1	21,65
	LMŚW	DB-SO	1947,05	81,4	389,45	16,3	54,73	2,3	2391,23
		SO-DB	194,61	65,4	89,30	30,0	13,46	4,5	297,37
		DB	96,49	81,2	11,91	10,0	10,41	8,8	118,81

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym						
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym		razem
			ha	%	ha	%	ha	%	ha
Nadleśnictwo Góra Śląska	LMŚW	GB-DB			21,70	96,5	0,78	3,5	22,48
		DB-BK-SO	440,96	46,5	499,75	52,7	7,23	0,8	947,94
		SO-BK-DB	9,35	36,8	16,04	63,2			25,39
		BK	13,16	100,0					13,16
	LMW	SO-ŚW-DB	9,53	4,0	111,04	46,6	117,75	49,4	238,32
		DB-SO	708,99	57,9	451,51	36,8	65,07	5,3	1 225,57
		SO-DB	75,00	35,2	90,73	42,6	47,29	22,2	213,02
		ŚW-OL-DB	9,61	6,1	84,63	53,7	63,44	40,2	157,68
		DB	57,94	89,2	3,56	5,5	3,47	5,3	64,97
		ŚW-SO-DB			4,52	75,3	1,48	24,7	6,00
		GB-DB	6,94	83,4	1,38	16,6			8,32
		BK	3,15	100,0					3,15
		WZ-JS			0,58	28,2	1,48	71,8	2,06
		ŚW-DB-SO					1,91	100,0	1,91
	LŚW	BK-DB	38,37	16,3	118,93	50,6	77,66	33,1	234,96
		DB	330,53	43,3	226,26	29,6	206,49	27,1	763,28
		GB-DB	92,91	61,0	59,41	39,0			152,32
		BK	24,37	93,1	1,11	4,2	0,70	2,7	26,18
		WZ-JS			9,43	60,9	6,06	39,1	15,49
	LW	JS-DB	110,34	15,6	279,44	39,5	318,47	45,0	708,25
		GB-DB	61,95	46,9	68,40	51,8	1,74	1,3	132,09
		JS-OL-DB	40,15	10,3	179,22	45,9	171,40	43,9	390,77
		WZ-JS	47,79	11,7	276,20	67,6	84,33	20,7	408,32
		BK	16,21	100,0					16,21
		SO-DB			0,73	100,0			0,73
		DB	0,52	26,1			1,47	73,9	1,99
		DB-SO	1,40	71,1			0,57	28,9	1,97
	OL	OL	364,89	95,6	2,24	0,6	14,77	3,9	381,90
		JS-OL			1,51	100,0			1,51
	OLJ	JS-OL	225,99	43,8	232,62	45,1	57,67	11,2	516,28
		OL-JS	12,37	16,4	22,47	29,7	40,84	54,0	75,68
	LŁ	WZ-JS	97,96	27,9	249,67	71,1	3,76	1,1	351,39
		WZ-DB	35,31	14,2	97,86	39,3	115,99	46,6	249,16
		WB-TP	2,69	26,4			7,49	73,6	10,18
		DB	49,19	100,0					49,19
		DB-SO			0,74	100,0			0,74
		GB-DB	17,03	57,0	12,85	43,0			29,88
		TP	1,77	100,0					1,77
		SO	3,13	100,0					3,13

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym						
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym		razem
			ha	%	ha	%	ha	%	ha
Nadleśnictwo Góra Śląska		JS-OL	0,98	16,1	5,12	83,9			6,10
	Razem	SO	9 005,44	99,3	33,63	0,4	32,66	0,4	9 071,73
		DB-SO	3 095,41	74,6	924,32	22,3	129,10	3,1	4 148,83
		BK-SO	20,52	92,5	1,07	4,8	0,60	2,7	22,19
		SO-DB	275,02	53,2	181,67	35,1	60,75	11,7	517,44
		ŚW-SO	122,04	79,5	22,41	14,6	9,00	5,9	153,45
		WZ-JS	145,75	18,8	535,88	68,9	95,63	12,3	777,26
		WZ-DB	35,31	14,2	97,86	39,3	115,99	46,6	249,16
		WB-TP	2,69	26,4			7,49	73,6	10,18
		DB	534,67	53,6	241,73	24,2	221,84	22,2	998,24
		GB-DB	178,83	51,8	163,74	47,5	2,52	0,7	345,09
		TP	1,77	100,0					1,77
		JS-OL	226,97	43,3	239,25	45,7	57,67	11,0	523,89
		DB-BK-SO	440,96	46,5	499,75	52,7	7,23	0,8	947,94
		SO-BK-DB	9,35	36,8	16,04	63,2			25,39
		BK	56,89	96,9	1,11	1,9	0,70	1,2	58,70
		SO-ŚW-DB	9,53	4,0	111,04	46,6	117,75	49,4	238,32
		ŚW-OL-DB	9,61	6,1	84,63	53,7	63,44	40,2	157,68
		ŚW-SO-DB			4,52	75,3	1,48	24,7	6,00
		ŚW-DB-SO					1,91	100,0	1,91
		BK-DB	38,37	16,3	118,93	50,6	77,66	33,1	234,96
		JS-DB	110,34	15,6	279,44	39,5	318,47	45,0	708,25
		JS-OL-DB	40,15	10,3	179,22	45,9	171,40	43,9	390,77
		OL	364,89	95,6	2,24	0,6	14,77	3,9	381,90
		OL-JS	12,37	16,4	22,47	29,7	40,84	54,0	75,68
	Ogółem		14 736,88	73,5	3 760,95	18,8	1 548,90	7,7	20 046,73

Z wyżej zamieszczonych zestawień wynika znaczne zróżnicowanie zgodności składów gatunkowych w poszczególnych siedliskach i grupach siedlisk. Ogólnie w Nadleśnictwie przeważają drzewostany zgodne z siedliskiem (73,5%). Największa powierzchnia drzewostanów niezgodnych z siedliskiem występuje na Lw (577,98 ha), LMw (301,89 ha) i Lśw (290,91 ha).

W drzewostanach niezgodnych z siedliskiem, drzewostany wykazujące niezgodność obojętną występują na powierzchni 956,35 ha, w tym w obrębie Góra 537,82ha, Jemielno 182,55ha, Załęczce 235,98ha. Najczęściej są to drzewostany brzozone i olchowe zastępujące potencjalne łągi lub grądy.

14. Ekologiczna ocena stanu lasu

14.1. Formy aktualnego stanu siedliska

Na ekologiczną ocenę stanu lasu składa się określenie aktualnego stanu siedliska i formy degeneracji lasu (ekosystemu leśnego).

Formy aktualnego stanu siedlisk leśnych ustala się wyróżniając grupy siedlisk w stanie naturalnym, zniekształconym i zdegradowanym z uwzględnieniem grup wiekowych drzewostanów oraz grup żyznościowych siedlisk (bory, bory mieszane, lasy mieszane oraz lasy), wyróżniając w ramach nich następujące formy stanu siedliska: naturalne, zniekształcone, zdegradowane, silnie zdegradowane.

Zestawienie powierzchni według grup typów siedliskowych lasu, stanu lasu i grup wiekowych prezentuje zamieszczona tabela nr 26.

Tabela 26. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m³] drzewostanów według grup typów siedliskowych lasu, stanu lasu i grup wiekowych (wzór nr 21)

Obręb, nadleśnictwo	Grupa siedlisk	Forma stanu siedliska	Jednostka	Wiek drzewostanu			Ogółem	Ogółem [%]
				<=40 lat	41-80	>80 lat		
Góra	bory	naturalne	ha	193,45	453,12	65,13	711,70	3,6
			m ³	31 873	143 609	21 819	197 301	3,9
		zniekształcone	ha	3,11	69,15	1,07	73,33	0,4
			m ³	297	21485	291	22 073	0,4
		razem	ha	196,56	522,27	66,20	785,03	3,9
			m ³	32 170	165 094	22 110	219 374	4,4
	bory mieszane	naturalne	ha	358,76	570,95	261,53	1 191,24	5,9
			m ³	54 390	191 283	91 426	337 099	6,7
		zniekształcone	ha	233,68	711,12	31,17	975,97	4,9
			m ³	20 862	239 057	9 737	269 656	5,4
		razem	ha	592,44	1 282,07	292,70	2 167,21	10,8
			m ³	75 252	430 340	101 163	606 755	12,1
	lasz mieszane	naturalne	ha	269,71	430,99	279,48	980,18	4,9
			m ³	29 940	129 042	88 213	247 195	4,9
		zniekształcone	ha	577,77	564,53	68,44	1 210,74	6,0
			m ³	42 022	1 90124	22 680	254 826	5,1
		razem	ha	847,48	995,52	347,92	2 190,92	10,9
			m ³	71 962	319 166	110 893	502 021	10,0
	lasz	naturalne	ha	601,24	437,38	727,19	1 765,81	8,8
			m ³	90 982	115 516	246 252	452 750	9,0
		zniekształcone	ha	306,20	273,57	38,53	618,30	3,1
			m ³	20 061	91 160	12 851	124 072	2,5
		razem	ha	907,44	710,95	765,72	2 384,11	11,9
			m ³	111 043	206 676	259 103	576 822	11,5

Obręb, nadleśnictwo	Grupa siedlisk	Forma stanu siedliska	Jednostka	Wiek drzewostanu			Ogółem	Ogółem [%]
				<=40 lat	41-80	>80 lat		
Góra	łącznie obręb	zniekształcone	ha	1 120,76	1 618,37	139,21	2 878,34	14,4
			m ³	83 242	541 826	45 559	670 627	13,4
		naturalne	ha	1 423,16	1 892,44	1 333,33	4 648,93	23,2
			m ³	207 185	579 450	447 710	1 234 345	24,6
		razem	ha	2 543,92	3 510,81	1 472,54	7 527,27	37,5
			m ³	290 427	1 121 276	493 378	1 905 081	37,9
Jemielno	bory	naturalne	ha	634,36	987,57	793,83	2 415,76	12,1
			m ³	62 146	266 081	231 751	559 978	11,1
		zniekształcone	ha	12,02	58,00	29,03	99,05	0,5
			m ³	2 115	16 585	8 048	26 748	0,5
		razem	ha	646,38	1 045,57	822,86	2 514,81	12,5
			m ³	64 261	282 666	239 799	586 726	11,7
	bory mieszane	naturalne	ha	509,10	656,44	483,23	1 648,77	8,2
			m ³	48 884	201 519	152 138	402 541	8,0
		zniekształcone	ha	338,19	649,40	184,90	1 172,49	5,8
			m ³	26 186	195 134	58 794	280 114	5,6
		razem	ha	847,29	1 305,84	668,13	2 821,26	14,1
			m ³	75 070	396 653	210 932	682 655	13,6
	lasy mieszane	naturalne	ha	176,30	221,62	213,22	611,14	3,0
			m ³	19 178	61 135	64 559	144 872	2,9
		zniekształcone	ha	415,27	755,59	112,16	1 283,02	6,4
			m ³	42 019	235 636	34 753	312 408	6,2
		razem	ha	591,57	977,21	325,38	1 894,16	9,4
			m ³	61 197	296 771	99 312	457 280	9,1
	lasy	naturalne	ha	127,70	318,16	296,47	742,33	3,7
			m ³	14 551	85 462	96 526	196 539	3,9
		zniekształcone	ha	114,98	81,10	23,47	219,55	1,1
			m ³	10 459	25 065	7 657	43 181	0,9
		razem	ha	242,68	399,26	319,94	961,88	4,8
			m ³	25 010	110 527	104 183	239 720	4,8
	łącznie obręb	naturalne	ha	1 447,46	2 183,79	1 786,75	5 418,00	27,0
			m ³	144 759	614 197	544 974	1 303 930	26,0
		zniekształcone	ha	880,46	1 544,09	349,56	2 774,11	13,8
			m ³	80 779	472 420	109 252	662 451	13,2
		razem	ha	2 327,92	3 727,88	2 136,31	8 192,11	40,9
			m ³	225 538	1 086 617	654 273	1 966 428	39,2
Załączce	bory	naturalne	ha	45,09	94,79	10,25	150,13	0,7
			m ³	6 083	27 464	3 179	36 726	0,7
Załączce	bory	zniekształcone	ha	2,60	1,46		4,06	0,0

Obręb, nadleśnictwo	Grupa siedlisk	Forma stanu siedliska	Jednostka	Wiek drzewostanu			Ogółem	Ogółem [%]
				<=40 lat	41-80	>80 lat		
			m ³	60	223		283	0,0
	razem		ha	47,69	96,25	10,25	154,19	0,8
			m ³	6143	27 687	3 179	37 009	0,7
	bory mieszane	naturalne	ha	272,85	465,68	279,65	1 018,18	5,1
			m ³	41 068	151 420	87 761	280 249	5,6
		zniekształcone	ha	75,06	236,41	7,73	319,20	1,6
			m ³	12 505	73 781	2 087	88 373	1,8
		razem	ha	347,91	702,09	287,38	1 337,38	6,7
			m ³	53 573	225 201	89 848	368 622	7,3
	lasy mieszane	naturalne	ha	314,24	444,07	346,63	1 104,94	5,5
			m ³	40 151	144 481	107 101	291 733	5,8
		zniekształcone	ha	104,59	402,98	39,79	547,36	2,7
			m ³	11 808	133 808	10 856	156 472	3,1
		razem	ha	418,83	847,05	386,42	1 652,30	8,2
			m ³	51 959	278 289	117 957	448 205	8,9
	lasy	naturalne	ha	338,99	330,45	361,75	1 031,19	5,1
			m ³	39 146	101 476	124 542	265 164	5,3
		zniekształcone	ha	64,54	85,78	1,97	152,29	0,8
			m ³	5729	25 767	590	32 086	0,6
		razem	ha	403,53	416,23	363,72	1 183,48	5,9
			m ³	44 875	127 243	125 132	297 250	5,9
	łącznie obręb	zniekształcone	ha	246,79	726,63	49,49	1 022,91	5,1
			m ³	30 102	233 579	13 533	277 214	5,5
		naturalne	ha	971,17	1 334,99	998,28	3 304,44	16,5
			m ³	126 448	424 841	322 583	873 872	17,4
		razem	ha	1 217,96	2 061,62	1 047,77	4 327,35	21,6
			m ³	156 550	658 420	336 099	1 151 069	22,9
Nadleśnictwo Góra Śląska	bory	zniekształcone	ha	17,73	128,61	30,10	176,44	0,9
			m ³	2472	38293	8 339	49 104	1,0
		naturalne	ha	872,90	1 535,48	869,21	3 277,59	16,3
			m ³	100 102	437 154	256 749	794 005	15,8
		razem	ha	890,63	1 664,09	899,31	3 454,03	17,2
			m ³	102 574	475 447	265 088	843 109	16,8
	bory mieszane	naturalne	ha	1 140,71	1 693,07	1 024,41	3 858,19	19,2
			m ³	144 342	544 222	331 325	1 019 889	20,3
		zniekształcone	ha	646,93	1 596,93	223,80	2 467,66	12,3
			m ³	59 553	507 972	70 618	638 143	12,7
		razem	ha	1 787,64	3 290,00	1 248,21	6 325,85	31,6
			m ³	203 895	1 052 194	401 943	1 658 032	33,0
Nadleśnictwo	lasy mieszane	zniekształcone	ha	1 097,63	1 723,10	220,39	3 041,12	15,2

Obręb, nadleśnictwo Góra Śląska	Grupa siedlisk	Forma stanu siedliska	Jednostka	Wiek drzewostanu			Ogółem	Ogółem [%]
				<=40 lat	41-80	>80 lat		
			m ³	95 849	559 568	68 289	723 706	14,4
		naturalne	ha	760,25	1 096,68	839,33	2 696,26	13,4
			m ³	89 269	334 658	259 873	683 800	13,6
		razem	ha	1 857,88	2 819,78	1 059,72	5 737,38	28,6
			m ³	185 118	894 226	328 162	1 407 506	28,0
	lasy	zniekształcone	ha	485,72	440,45	63,97	990,14	4,9
			m ³	36 249	141 992	21 098	199 339	4,0
		naturalne	ha	1 067,93	1 085,99	1 385,41	3 539,33	17,7
			m ³	144 679	302 454	467 320	914 453	18,2
		razem	ha	1 553,65	1 526,44	1 449,38	4 529,47	22,6
			m ³	180 928	444 446	488 418	1 113 792	22,2
	łącznie nadleśnictwo	zniekształcone	ha	2 248,01	3 889,09	538,26	6 675,36	33,3
			m ³	194 123	1 247 825	168 344	1 610 292	32,1
		naturalne	ha	3 841,79	5 411,22	4 118,36	13 371,37	66,7
			m ³	478 392	1 618 488	1 315 267	3 412 147	67,9
		razem	ha	6 089,80	9 300,31	4 656,62	20 046,73	100,0
			m ³	672 515	2 866 313	1 483 750	5 022 578	100,0

Dane zawarte w tabeli 26 pozwalają na sformułowanie następujących wniosków. Łącznie 33,3% pow. siedlisk wykazuje różne formy zniekształcenia – są one widoczne głównie w drzewostanach sosnowych i brzozowych młodszych i średnich klas wieku w grupie siedlisk borów i lasów mieszanych. Nie wykazano w Nadleśnictwie siedlisk zdegradowanych i silnie zdegradowanych. W opracowaniu nie wykazano też siedlisk przekształconych.

14.2. Formy degeneracji ekosystemu leśnego

Jedną z form degeneracji lasu jest jego **borowacenie** (pinetyzacja). Określa się ją dla drzewostanów na siedliskach borów mieszanych, lasów mieszanych i lasów. W zależności od udziału sosny lub świerka w górnej warstwie drzew wyróżnia się:

- borowacenie słabe – przy udziale sosny lub świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynoszącym ponad 80% na siedliskach borów mieszanych, 50 – 80% na siedliskach lasów mieszanych, 10 – 30% na siedliskach lasowych;
- borowacenie średnie, jeżeli udział sosny lub świerka wynosi ponad 80% na siedliskach lasów mieszanych, 30 – 60% na siedliskach lasowych;
- borowacenie mocne, jeżeli udział sosny lub świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi ponad 60% na siedliskach lasowych.

Występowanie omawianego procesu prezentuje zamieszczona niżej tabela nr 27.

Tabela 27. Zestawienie powierzchni [ha] według form degeneracji lasu – borowacenie (wzór nr 22)

Obręb, nadleśnictwo	Stopień borowacenia	Wiek drzewostanu			Ogółem [ha]	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80	>80 lat		
Obręb Góra	brak	1 345,48	1 270,78	837,58	3 453,84	45,9
	słabe	846,58	1 419,95	437,18	2 703,71	35,9
	średnie	289,86	571,20	158,94	1 020,00	13,6
	mocne	62,00	248,88	38,84	349,72	4,6
	łącznie	2 543,92	3 510,81	1 472,54	7 527,27	100,0
Obręb Jemielno	brak	1 237,44	1 537,59	1 189,15	3 964,18	48,4
	słabe	892,71	1 439,52	713,36	3 045,59	37,2
	średnie	164,08	663,12	197,45	1 024,65	12,5
	mocne	33,69	87,65	36,35	157,69	1,9
	łącznie	2 327,92	3 727,88	2 136,31	8 192,11	100,0
Obręb Załęczce	brak	438,70	470,42	317,77	1 226,89	28,4
	słabe	545,46	929,44	402,95	1 877,85	43,4
	średnie	148,38	534,98	266,20	949,56	21,9
	mocne	85,42	126,78	60,85	273,05	6,3
	łącznie	1 217,96	2 061,62	1 047,77	4 327,35	100,0
Nadleśnictwo Góra Śląska	brak	3 021,62	3 278,79	2 344,50	8 644,91	43,1
	słabe	2 284,75	3 788,91	1 553,49	7 627,15	38,0
	średnie	602,32	1 769,30	622,59	2 994,21	14,9
	mocne	181,11	463,31	136,04	780,46	3,9
	łącznie	6 089,80	9 300,31	4 656,62	20 046,73	100,0

Na 38% powierzchni drzewostanów Nadleśnictwa Góra Śląska występuje borowacenie słabe, na 3,9% mocne a na 43,1 % powierzchni nie wykazano borowacenia wcale. Oznacza to, że ogólnie lasy w Nadleśnictwie nie są zdegenerowane istotnie pod tym względem.

Drugą z form degeneracji lasu jest jego **monotypizacja**. Dotyczy ona ujednolicenia gatunkowego lub wiekowego drzewostanów określonego dla kompleksów o powierzchni powyżej 200 ha oraz w przypadkach, gdy drzewostany jednogatunkowe lub jednowiekowe występują na zwartych powierzchniach (około 100 ha). Tę formę degeneracji wyróżnia się dla sosny i świerka.

Rozróżnia się tu:

- monotypizację pełną, gdy udział drzewostanów jednego gatunku i jednej klasy wieku wynosi ponad 80%;
- monotypizację częściową, gdy udział drzewostanów jednego gatunku i jednej klasy wieku wynosi 50 – 80% lub gdy udział jednej klasy wieku drzewostanów różnych gatunków i jednej klasie wieku przekracza 80%.

Na podstawie analizy przestrzennego rozmieszczenia jednogatunkowych drzewostanów sosnowych i świerkowych Nadleśnictwa Góra Śląska stwierdzono, że ta forma degeneracji nie występuje.

Kolejną formą degeneracji ekosystemu leśnego jest **neofityzacja** – wynika ona ze sztucznej uprawy lub samoistnego wnikania do drzewostanów gatunków drzew i krzewów obcego pochodzenia (w formie co najmniej 10% udziału w drzewostanie). Występowanie omawianego procesu prezentuje tabela 28.

Tabela 28. Zestawienie powierzchni [ha] według form degeneracji lasu – neofityzacja (wzór nr 24)

Obręb, Nadleśnictwo	Gatunek obcy	Powierzchnia [ha]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Góra	AK	118,22	287,14	105,34	510,70	6,8
	CZM.P	362,61	1 771,20	560,68	2 694,49	35,8
	DB.C	26,06	12,15	19,92	58,13	0,8
	DG	10,82	11,45	25,41	47,68	0,6
	KSZ			0,56	0,56	0,0
	SO.B			2,03	2,03	0,0
	SO.C	68,05	5,20		73,25	1,0
	SO.WE			3,47	3,47	0,0
	ŚNG.B		9,43	2,35	11,78	0,2
Obręb Jemielno	AK	122,67	301,80	81,83	506,30	6,2
	CZM.P	280,96	1 086,98	569,26	1937,20	23,7
	DB.C	5,56	23,10	32,25	60,91	0,7
	DG		5,13	2,48	7,61	0,1
	JKL		1,82		1,82	0,0
	KSZ			4,50	4,50	0,1
	SO.WE			2,38	2,38	0,0
	ŚNG.B		0,71	0,15	0,86	0,0
Obręb Załęcze	AK	85,86	257,79	39,88	383,53	8,9
	CZM.P	132,60	520,92	105,36	758,88	17,5

Obręb, Nadleśnictwo	Gatunek obcy	Powierzchnia [ha]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
	DB.C	8,01	87,79	10,98	106,78	2,5
	DG	11,58	13,98	43,27	68,83	1,6
	KSZ					
	ŚNG.B		1,98		1,98	0,0
Nadleśnictwo Góra Śląska	AK	326,75	846,73	227,05	1 400,53	7,0
	CZM.P	776,17	3 379,10	1 235,30	5 390,57	26,9
	DB.C	39,63	123,04	63,15	225,82	1,1
	DG	22,40	30,56	71,16	124,12	0,6
	JKL		1,82		1,82	0,0
	KSZ			5,06	5,06	0,0
	SO.B			2,03	2,03	0,0
	SO.C	68,05	5,20		73,25	0,4
	SO.WE			5,85	5,85	0,0
	ŚNG.B		12,12	2,50	14,62	0,1

Nie ujęto w zestawieniu gatunków obcych, które występują w drzewostanach i zadrzewieniach sporadycznie lub pojedynczo tj. klon srebrzysty *Acer saccharinum*, orzech włoski *Juglans regia* i in.

Neofityzacja w górnych warstwach drzewostanów Nadleśnictwa związana jest zwłaszcza z obecnością 2 gatunków obcego pochodzenia. Największy udział powierzchniowy wykazuje robinia akacjowa zajmująca powierzchnię 1 400,53 ha (udział 7,0%). Gatunek ten występuje dość licznie we wszystkich obrębach, gdzie jest składnikiem wielu zadrzewień. Drugim, pod względem udziału powierzchniowego, gatunkiem jest dąb czerwony zajmujący powierzchnię 225,82 ha (udział 1,1%). Pozostałe gatunki drzewiaste zajmują powierzchnię poniżej 1% udziału powierzchniowego.

W 1 815 wydzieleniach na łącznej powierzchni 5 390,57 ha stwierdzono obecność czeremchy amerykańskiej (późnej) *Padus serotina*, która z obcych gatunków – neofitów spotykanych w warstwie podszytowej jest najliczniejsza.

Ponadto na terenie Nadleśnictwa stwierdzono również występowanie śnieguliczki białej *Symphoricarpus albus* – występuje przy osadach, nieczynnych cmentarzach i parkach oraz niecierpka drobnokwiatowego *Impatiens parviflora* – masowo na żyznych siedliskach lasowych oraz wielu innych.

15. Ochrona zwyczajowa ciekawych fragmentów przyrody

Omówione dotychczas formy ochrony przyrody nie wyczerpują wszystkich możliwości szeroko rozumianej ochrony zasobów leśnych. Uzupełniają je stosowne zarządzenia oraz stosowanie zwyczajowych, lokalnych form ochrony zachowanych w dobrym stanie, fragmentów przyrody. Polegają one m.in. na ochronie przed wyrębem kęp lub grup starych drzew, zachowywaniu zadrzewień na gruntach nieleśnych oraz ochronie pojedynczych drzew (a także innych form przyrody nieożywionej). W Nadleśnictwie Góra Śląska wybrano wiele drzew i kilka alei, które uznano za „cenne”, choć nie zawsze spełniają one kryterium drzew pomnikowych.

Tab. 29 Zestawienie drzew „cennych” w Nadleśnictwie Góra Śląska (wg aktualnych danych z Nadleśnictwa)

Lp	Lokalizacja	Gatunek	Liczba egz.
Obręb Góra			
1	4f	Dąb szypułkowy	1
2	4j	Dąb szypułkowy	1
3	8i	Dąb szypułkowy	1
4	15b	Dąb szypułkowy	1
5	15f	Dąb szypułkowy	1
6	17h	Wiąz	1
7	17i	Dąb szypułkowy	1
8	53c	Dąb szypułkowy	3
9	66j	Dąb szypułkowy	2
10	69h	Dąb szypułkowy	1
11	85n	Dąb szypułkowy	1
12	91s	Kasztan jadalny	5
13	94g	Czereśnia ptasia	1
14	106d	Dąb szypułkowy	1
15	106m	Dąb szypułkowy	1
16	109m	Dąb szypułkowy	1
17	109m	Jesion wyniosły	1
18	119g	Dąb szypułkowy	2
19	173d	Dąb szypułkowy	1
20	177f	Dąb szypułkowy	1
21	208f	Grab zwyczajny	1
22	208r	Dąb szypułkowy	1
23	211b	Sosna zwyczajna	1
24	229j	Świerk pospolity	2
25	236m	Sosna zwyczajna	1
26	236n	Wiąz	1

Obręb Jemielno			
27	385f	Grusza	1
28	407h	Dąb błotny	1
29	456	Kasztanowiec zwyczajny	aleja ponad 60-letnia
30	516y	Dąb szypułkowy	3
31	516y	Jesion wyniosły	1
32	516y	Lipa	1
33	533f	Sosna zwyczajna	1
34	541a	Dąb czerwony	1
35	542r	Dąb szypułkowy	1
36	544g	Buk zwyczajny odm. purpurowa	1
37	545n	Wierzba	1
38	564f	Olsza czarna	1
39	566ax	Robinia akacjowa	1
Obręb Załęczce			
40	4f	Dąb szypułkowy	1
41	6x	Dąb szypułkowy	1
42	13c	Olsza czarna	1
43	14f	Dąb szypułkowy	1
44	26Aa, 26a, 26b	Kasztanowiec zwyczajny	Aleja
45	40d	Sosna zwyczajna	1
46	43j	Dąb szypułkowy	1
47	44h	Cis pospolity	1
48	71d	Buk zwyczajny	1
49	83i	Buk zwyczajny	2
50	85a	Sosna zwyczajna	1
51	92o	Dąb szypułkowy	1
52	105-106	Daglezja zielona	Aleja
53	128i	Dąb szypułkowy	1
54	143i	Dąb szypułkowy	1
55	162i	Daglezja zielona	1
56	163c	Daglezja zielona	Aleja uszkodzona przez wiatr
57	167h	Dąb szypułkowy	1
58	169c	Buk zwyczajny	1

Z kolei taksatorzy BULiGL podczas prowadzenia aktualnych prac urządzeniowych wykazali drzewa zasługujące na miano pomnika przyrody.

Z listy zamieszczonej poniżej proponuje się wybrać najciekawsze, najstarsze lub najbardziej okazałe drzewa i zgłosić je do uznania za pomnik przyrody do rad gmin, na terenie

których one występują. Pozostałe proponuje się objąć pozaustawową formą ochrony (pozwoli to na czasowe zabezpieczenie cennych wartości przyrodniczych lokalnego środowiska):

Tabela 30. Osobliwości przyrodnicze, będące propozycją nowych pomników przyrody w N-ctwie Góra Śląska

Oddz.	Leśnictwo	Gatunek	Lokalizacja w wydzieleniu	Liczba egz.
Obręb Góra				
53c	Siciny	DB.S	E	3
62a	Wronów	CIS	W	2
119i	Siciny	DB.S	E	2
236n	Łękanów	WZ	NW	1
236n	Łękanów	DB.S	N	1
Obręb Jemielno				
290d	Kietlów	DB.S	SW	1
Obręb Załęczne				
105h	Wodniki	DG	W	1
115d	Wodniki	DG	S	2
115f	Wodniki	DG	C	1
160c	Bartków	DG	N	3
162f	Bartków	DG	NE	2
163c	Bartków	DG	N	1
164a	Bartków	DG	E	2

16. Obiekty kultury materialnej

16.1. Historia osadnictwa

Najstarsze ślady osadnictwa w opisywanym terenie zostały zainicjowane w neolicie (4600–1800 lat p.n.e.), a więc na początku holocenu. W VI–VII w. zaczęli przybywać tu Słowianie, którzy pod koniec I tysiąclecia wykształcili struktury plemienne. Częścią opisywanego obszaru władali Dziadoszanie.

Do XII w. włącznie Pradolina Głogowska – z uwagi na usytuowanie – była terenem ciężkich walk z niemieckimi najeźdźcami. Zgodnie z testamentem Bolesława Krzywoustego z 1138 r. Śląsk stał się dzielnicą księcia-seniora Władysława II (zwanego później Wygnańcem). Droga dalszych podziałów terytorialnych między Piastami ten fragment Nadodrza wchodził w skład coraz mniejszych księstw: głogowskiego i ścinawskiego (krótko). Do końca XIV w. cały Śląsk został zhołdowany przez Czechy i jako ich prowincja wszedł w 1526 r. w skład monarchii austriackich Habsburgów. Trzy wojny śląskie (1740–63), wywołane przez Prusy, zadecydowały

o włączeniu niemal całego regionu do tego właśnie państwa, a w 1871 r. – do utworzonego Cesarstwa Niemieckiego (II Rzesza). Prusacy zainicjowali pod koniec XVIII w. prace regulacyjne Odry, intensyfikując je w XIX stuleciu. Koryto rzeki zostało pogłębione, bieg skrócony, a całość zyskała charakter skanalizowanego cieków spławny, dostępnego dla dużych barek i stateczków (przewodnik szlak Odry ebook <http://www.szlakodry.pl>).

Miasto Góra rozwinęło się z osady typu miejskiego powstałej na północ od wsi Góra w 2 poł. XIII w. i które ok. 1289 r. otrzymało od Henryka III Głogowskiego prawo niemieckie. Do 1504 r. Góra należała do Piastów Śląskich, w roku 1526 znalazła się pod zwierzchnictwem Czech, później Habsburgów, a od 1742 r. należała do Prus. Do XVII w. ośrodek sukiennictwa, później młynarstwa. W 1945 r. miasto zostało włączone do Polski.

Góra posiada rozplanowanie typowe dla średniowiecznych miast śląskich. Ośrodkiem jest prostokątny rynek z wychodzącymi z każdego narożnika parami ulic, z których dwie równolegle na osi wschód-zachód zbiegały się przy dwóch bramach: Głogowskiej i Polskiej oraz szachownicowym układem ulic ujętym w owalny obwód murów miejskich. Na północny-wschód od rynku, w jego pobliżu położony jest kościół parafialny z XV-XVI w., wzniesiony na miejscu wcześniejszego. Zabudowa rynku i bloków przyrynkowych zwartych, kalenicowa, przeważnie dwukondygnacyjna, pochodząca głównie z 2 poł. XIX w.

W mieście można wyróżnić następujące zespoły:

- XIII-XIV wieczne miasto w obrębie dawnych murów miejskich,
- tereny dawnego podwała ukształtowane na przestrzeni końca XVIII-początku XX wieku ujęte ulicami Podwałe i Kościuszki,
- rozwijające się od XIV-XV wieku Przedmieście Polskie (ul. Wrocławska), Głogowskie (ul. Głogowska), Starogórskie (ul. Starogórska) wraz z XIX-XX wieczną zabudową,
- XIV-XVIII wieczny kompleks kościelny obejmujący kościół pw. Bożego Ciała, cmentarz i dawną Drogę Kalwaryjną oraz prowadzącą do niego aleję,
- zaprojektowana i powstała na początku 1 połowy XX wieku zabudowa w obrębie ulic Jana Kochanowskiego, Marii Konopnickiej stanowiąca przykład poszukiwań rozwiązań przestrzenno-architektonicznych osiedla okresu międzywojennego,
- zachowany zespół zabudowy stacji kolejowej z XIX i około lat 30-tych XX wieku,
- część kompleksu cukrowni powstałej w 1889 r. z zachowanymi budynkami administracyjnymi i mieszkalnymi.

Wąsosz położony jest nad rzeką Barycz przy odgałęzieniu od dawnego szlaku handlowego z Góry. Jego historyczna zabudowa rozciąga się na przestrzeni ok. 450 m, pomiędzy obiema rzekami. Działania ostatniej wojny zniszczyły w znacznym stopniu układ przestrzenny oraz dużą część zabytkowej architektury, a lokalizowanie nowych inwestycji w bezpośrednim sąsiedztwie historycznego centrum naruszyło zabytkowy charakter miejscowości.

Miasto otrzymało prawa miejskie w 1290 roku od księcia Henryka III Głogowskiego. Lokowane było na prawie magdeburskim i rozwijało się jako osada targowa, przejmując pierwszeństwo po podupadającej w XIII wieku kasztelani w Sądowlu. Podległość miasta zmieniła się na przestrzeni lat, przechodząc kolejno pod panowanie księstwa śląskiego, księstwa głogowskiego (do 1437 roku), Czech (od 1526 roku), księstwa legnicko-brzeskiego (do 1675 roku), ponownie Czech (do 1742 roku), Prus.

W roku 1759, podczas wojen śląskich drewniana zabudowa miasta została spalona. Kolejne, liczne klęski żywiołowe, epidemie, hamowały rozwój Wąsosza, a sprzyjały przejęciu prymatu przez rozwijającą się Górę. W końcu XIX wieku uruchomiono linię kolejową, co jednak nie wpłynęło znacząco na rozwój miasta.

Podczas II wojny światowej miasto straciło znaczną część zabudowy i przez wiele lat, bez praw miejskich, pełniło rolę lokalnego ośrodka usługowego. Ponownie prawa miejskie uzyskał Wąsosz w 1984 roku.

Średniowieczne miasto założone zostało w widłach Orli i Baryczy, które z trzech stron broniły dostępu do miasta. Od strony wschodniej, otwartej, usytuowany został zamek otoczony fosą. Centralną część miasta stanowił prostokątny rynek przecięty z północnego wschodu na południowy-zachód, główną osią komunikacyjną. Brak murów obronnych sprawił, że zabudowa nie ma charakteru zwartego i wokół rynku występowały tereny słabiej zainwestowane.

Na początku XIX wieku, Wąsosz, tak jak większość miast rozwija się bardziej intensywnie, a zabudowa rozprzestrzenia się w kierunku północno-wschodnim, przekraczając rzekę Orłę. Po uruchomieniu linii kolejowej, zabudowa rozwija się również wzdłuż głównego szlaku komunikacyjnego, w kierunku dworca kolejowego.

Na gruntach administrowanych przez Nadleśnictwo Góra Śląska zewidencjonowano następujące stanowiska archeologiczne (grody, osady, ślady osadnictwa, kurhany, cmentarzyska):

OBREB GÓRA

1. Chróścina (leśnictwo Sułków) w oddz. 4g – grodzisko pierścieniowate z wczesnego

średniowiecza (nr rejestru 45/Arch/1964),

2. Kruszyniec (leśnictwo Zawieścice) w oddz. 101f – gródek z wczesnego średniowiecza (nr rejestru 46/Arch/1964),
3. Leśnictwo Zawieścice w oddz. 200a – ślad osadnictwa z epoki kamienia, cmentarzysko z okresu kultury łużyckiej i ślad osadnictwa z okresu kultury przeworskiej (nr rejestru 325/Arch/1968),
4. Zawieścice (leśnictwo Ślubów) w oddz. 173c – obozowisko z epoki kamienia, cmentarzysko ciałopalne z młodszego okresu przedrzymskiego, cmentarzysko ciałopalne z okresu wpływów rzymskich, cmentarzysko kurhanowe z okresu wpływów rzymskich i osada z okresu kultury przeworskiej (nr rejestru 746/Arch/1964),
5. Osetno (leśnictwo Łękanów) w oddz. 238c i 239f – kurhany z okresu kultury łużyckiej (nr rejestru 321/Arch/1968),
6. Szaszarowice (leśnictwo Łękanów) w oddz. 246g cmentarzysko z okresu kultury łużyckiej i ślad osadnictwa z okresu wpływów rzymskich (nr rejestru 408/Arch/1969),
7. Ryczeń (leśnictwo Ślubów) w oddz. 177b – ślad osadnictwa z epoki kamienia, cmentarzysko z okresu kultury łużyckiej i ślad osadnictwa z okresu kultury przeworskiej (nr rejestru 325/Arch/1968),
8. Ślubów (leśnictwo Ślubów) w oddz. 180h osada z okresu kultury łużyckiej i osada z wczesnego średniowiecza (nr rejestru 357/Arch/1968).

OBREB JEMIELNO

9. Łazy (leśnictwo Jemielno) w oddz. 553f - cmentarzysko ciałopalne z okresu kultury łużyckiej (nr rejestru 1/Arch/2000),
10. Leśnictwo Jemielno w oddz. 521j grodzisko,
11. Ryczeń (leśnictwo Kietlów) w oddz. 318a – grodzisko stożkowate, dwór rycerski z średniowiecza (nr rejestru 81/Arch/1964),
12. Leśnictwo Osławice oddz. 494Ac kurhany 3 szt. (Nr 13/43/70-24, 15/45/70-24, 40/49/70-24).

OBREB ZAŁĘCZE

13. Leśnictwo Sułów oddz. 20o osada
14. Leśnictwo Wodniki w oddz. 85c, 85f obiekty chronione - ślady osadnictwa

15. Leśnictwo Wodniki w oddz. 111f cmentarzysko w Pobielu

Szczegółowa lokalizacja wszystkich stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska według Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu została zamieszczona na mapie walorów przyrodniczo-kulturowych.

Wszystkie prace mogące prowadzić do naruszenia stanu funkcjonalnego stanowisk archeologicznych wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Odnosi się to również do obiektów historycznych objętych ochroną konserwatorską, ujętych w gminnej ewidencji obiektów zabytkowych, lecz nie wpisanych do rejestru zabytków.

W przypadku planowania w strefach ochrony konserwatorskiej (OW) inwestycji lub prac związanych z przygotowaniem gleby pod odnowienia (orka zrzębów, rabaty, wałki, placówki), należy każdorazowo uzyskać zgodę na ich wykonanie od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (w projektowanym planie nie przewiduje się wykonania tego typu prac). Stosowny wniosek należy przesłać do WKZ w terminie nie krótszym niż miesiąc od terminu rozpoczęcia planowanych prac.

Na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska znanych jest dotychczas wiele stanowisk archeologicznych.

Na terenie gminy **Góra** do rejestru zabytków wpisane są (Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Góra, 2014) stanowiska archeologiczne położone w obrębach: Borszyn Mały, Chróścina (2 stanowiska), Grabowno, Góra (2 stanowiska), Kruszyniec (2 stanowiska), Łagiszyn, Osetno (3 stanowiska), Osetno Małe – Kietlów (2 stanowiska), Ryczeń (5 stanowisk), Wierzowice Małe (4 stanowiska), Wierzowice Wielkie (2 stanowiska).

Na terenie gminy **Jemielno** znajduje się 255 stanowisk archeologicznych budownictwa, w tym 3 stanowiska objęte ścisłą ochroną archeologiczną „W” w Psarach:

- Kurhan nr 13/43/70-24,
- Kurhan nr 15/45/70-24,
- Cmentarzysko kurhanowe nr 40/49/70-24

Strefą „OW” - obserwacji archeologicznej objęto 23 miejscowości: Bieliszów, Chorągvice, Ciechanów, Cieszyny, Czeladź Mała, Daszów, Irządze, Jemielno, Kietlów, Luboszyce, Luboszyce Małe, Lubów, Łęczyca, Osłowice, Piotrowice Małe, Piskorze, Psary, Równa, Smolne, Śleszów, Uszczonów, Zawiszów, Zdzielsławice.

Na terenie gminy **Wąsosz** Strefą „W” - ochrony reliktywów archeologicznych objęto grodziska występujące na terenie gminy Wąsosz: Lubiel, Ostrawa, Bełcz Mały, Sądowel.

Strefa „OW” - obserwacji archeologicznej obejmuje na terenie gminy następujące miejscowości: Drozdowice Wielkie, Drozdowice Małe, Wrząca Śląska, Lubiel, Kamień Górski, Wrząca Wielka, Wiewierz, Sułów Wielki, Czarnoborsko, Zbaków Górny, Zbaków Dolny, Kowalewo, Chocieborowice, Baranowice, Rudna Wielka, Rudna Mała, Bełcz Górny, Dochowa, Pobiel, Płoski, Świniary, Wiklina, Czeladź Wielka, Bełcz Mały, Cieszkowice, Lechitów.

Na terenie gminy **Niechlów** w granicach terytorialnego zasięgu działania Nadleśnictwa znajduje się 7 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków:

- Bartodzieje st. 3 – grodzisko, wczesne średniowiecze,
- Lipowiec - st. 2 – grodzisko, wczesne średniowiecze,
- Maselkowice - st. 4 – osada, wczesne średniowiecze,
- Miechów - st. 1 – cmentarzysko, kultura łużycka,
- Siciny - st. 5 – osada, neolit, st. 37 – osada, wczesne średniowiecze,
- Szaszarowice - st. 1 – mezolit, kultura łużycka, st. 17 – cmentarzysko, kultura łużycka,
- Wioska - st. 12 – osada, wielokulturowa.

Na terenie gminy **Bojanowo** w granicach terytorialnego zasięgu działania Nadleśnictwa Góra Śląska znajdują się 2 stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków:

- Czechnów st. 5 AZP68-25/59-cmentarzysko k. Łużyckiej nr rej. 581/A,
- Sułów Mały st. 1 AZP 68-25/111 – osada mezolit, neolit nr rej. 551/A.

Obszar strefy ochrony „W” - ochrony reliktywów archeologicznych obejmuje teren całej gminy Bojanowo.

Ogółem na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska występuje 151 stanowisk archeologicznych (73 w obrębie Góra, 62 w obrębie Jemielno i 16 w obrębie Załęczce), w tym 9 wpisanych do rejestru zabytków (POP 2005).

16.2. Zabytki

Przedmiotem ochrony są zachowane elementy struktury przestrzennej o wartości kulturowej, krajobrazowej, a także przyrodniczej np. parki i inne tereny zieleni komponowanej. Ochrona ww. elementów polega głównie na ich zachowaniu, wyeksponowaniu i harmonijnej adaptacji w procesie rozwoju, poprzez powstrzymanie procesów degradacji zabytków, modernizację techniczną obiektów, a także przywracanie im wartości estetycznej poprzez odpowiednie zabiegi konserwatorskie.

Wiele uroku zachowały stare kościoły, klasztory, kaplice i zespoły pałacowo-parkowe. Większość z nich, po wykonanych gruntownych pracach ratowniczych i konserwatorskich,

znajduje się obecnie w dobrym stanie technicznym.

Poniżej zamieszczono wykaz obiektów o walorach kulturowo-krajobrazowych i historycznych w poszczególnych miejscowościach:

MIASTO i GMINA GÓRA

Bronów

- zespół pałacowo-folwarczny, 4 ćw. XIX, 1 ćw. XX, nr rej.: 1147/A z 17.07.1989:
- pałac
- park
- 2 obory
- stodoła
- gorzelnia

Brzeżany

- pałac, 2 poł. XVIII, pocz. XX (z najbliższym otoczeniem), nr rej.: 1498 A z 19.05.1994

Chróstina

- kościół par. p.w. św. Michała Arch., 1483, 1862, 1932, nr rej.: A/1118/809 z 7.12.1960
- zespół pałacowy, nr rej.: 1168/A z 7.05.1990:
- pałac, XVII, XIX
- park, XIX
- folwark, XIX/XX
- figura św. Jana Nepomucena, XVIII

Czernina

- ośrodek historyczny miasta, nr rej.: 508 z 1.12.1958
- kościół par. p.w. św. Wawrzyńca, XV, 2 poł. XVI, XIX, nr rej.: A/1117/811 z 9.12.1960
- ratusz, Rynek, 1 ćw. XIX, nr rej.: 1370 z 19.08.1965
- szkoła podstawowa, z terenem rekreacyjno-sportowym, 1912, nr rej.: 1490/A z 4.03.1994
- pałac, XVII, 2 poł. XVIII, nr rej.: 493 z 23.02.1959
- dom, ul. Rydzyńska 1, 1 ćw. XIX, nr rej.: 1501/A z 13.10.1994

Czernina Dolna

- zespół pałacowy i folwarczny, nr rej.: 1121/A z 26.04.1988:
- pałac, 1895

- park, ok. 1900
- folwark, XIX/XX:
- 2 budynki mieszkalne
- budynek mieszkalno-gospodarczy
- obora
- stodoła
- kuźnia
- spichrz, ok. 1800
- 2 budynki gospodarcze

Glinka

- kościół fil. p.w. św. Marcina, XV, nr rej.: A/1116/812 z 9.12.1960
- zespół pałacowy, nr rej.: 1371 z 13.08.1965 :
- pałac, 2 poł. XVIII, pocz. XX
- brama, 2 poł. XVIII
- 2 oficyny, 2 poł. XVIII, pocz. XX, nr rej.: 2048 z 25.05.1972

Góra

- zespół budowlany i założenie urbanistyczne, XIV-XIX, nr rej.: 360 z 25.11.1956 oraz 1334/A z 7.09.1992
- kościół par. p.w. św. Katarzyny Aleksandryjskiej, 1460-1550, poł. XVIII, 1968, nr rej.: A/1110/852 z 17.02.1961
- kościół cmentarny p.w. Bożego Ciała, k.XV, 1690-94, 1705, nr rej.: A/1111/851 z 17.02.1961
- wieża zamkowa, XV/XIX, nr rej.: 845 z 2.02.1961
- brama Głogowska, k. XIV-XIX, nr rej.: 853 z 17.02.1961
- dom, ul. Bolesława Chrobrego 22, pocz. XVIII, XIX/XX, nr rej.: 1080 z 18.02.1964
- dom, ul. Piłsudskiego 29, pocz. XIX, nr rej.: 2049 z 2.06.1972
- szkoła, ul. Poznańska 2, 1923-28, nr rej.: 1515/A z 12.12.1994
- 2 domy, ul. Starogórska 17 i 19, 1 poł. XIX, nr rej.: 2051 z 2.06.1972
- dom, ul. Ściegiennego 27, XVIII, XIX/XX, nr rej.: 2050 z 2.06.1972
- dom (z pozostałością Bramy Polskiej), ul. Wrocławska 1, XV, XVIII, XIX/XX, nr rej.: 1372 z 13.08.1965
- wiatrak-młyn, ul. Sikorskiego 25, 2 poł. XIX, nr rej.: 1086/A z 28.03.1988

Jastrzębia

- dwór, ok. 1700, XX, nr rej.: 772 z 5.10.1960

Kłoda Mała

- zespół pałacowy i folwarczny, 2 poł. XIX, nr rej.: 1047 z 30.03.1988:
- pałac
- park
- cmentarz (w parku)
- kaplica
- kapliczka przydrożna
- 2 budynki mieszkalne
- obora
- budynek gospodarczy

Ligota

- zespół pałacowy, 2 poł. XIX, nr rej.: 1122/A z 27.04.1988:
- pałac, 1869
- park
- dom stangreta
- płatkarnia

Osetno

- kościół par. p.w. św. Michała Archanioła, XIV-XV, 1862 (wieża), nr rej.: A/1114/813 z 13.12.1960
- zespół pałacowy, XVI-XX:
- pałac, XVI/XVII, XX, nr rej.: 759 z 27.09.1960
- park (ze strefą widokową), 4 ćw. XIX/XX, nr rej.: 1540/A z 20.04.1995
- folwark północny:
- spichrz, 1910, nr rej.: 1420/A z 18.06.1993
- chlewnia, 4 ćw. XIX, nr rej.: 1422/A z 18.06.1993
- folwark południowy, 4 ćw. XIX, nr rej.: 1421/A z 18.06.1993:
- budynek mieszkalno-inwentarski
- stodoła
- waga
- ogrodzenie z bramami

Ryczeń

- ruiny pałacu, 3 ćw. XVIII, XX, nr rej.: 774 z 5.10.1960 (nie istnieją)
- spichlerz, 1900, nr rej.: 1419/A z 18.06.1993

Sławęcice

- kapliczka, na posesji nr 27, k. XVIII, nr rej.: 2057 z 2.06.1972

Stara Góra

- układ przestrzenny części wsi, XIII-XX, nr rej.: 1333/A z 1.09.1992
- kościół fil. p.w. św. Jakuba Apostoła, 1450, 1613, nr rej.: A/1113/814 z 15.12.1960
- plebania (nr 192), poł. XVIII, pocz. XX, nr rej.: 1373 z 13.08.1965

Szedziec

- zespół pałacowy, XVIII, 1910, nr rej.: 1130/A z 13.10.1988:
- pałac
- park
- budynki gospodarcze

Ślubów

- zespół pałacowy i folwarczny, XIX-XX, nr rej.: 1120/A z 26.04.1988:
- pałac
- kaplica
- park
- folwark:
- spichrz
- obora
- budynek gospodarczy

Witoszyce

- zespół pałacowy i folwarczny, XVIII, XIX, nr rej.: 1142/A z 8.04.1989:
- pałac, pocz. XVIII, 1810, nr rej.: 255/A z 23.04.1951
- park
- oranżeria
- dom ogrodnika
- folwark

Zawieścice

- wiatrak-młyn (nr 3), przy drodze Kłoda Wielka - Góra, 2 poł. XIX, nr rej.: 1175/A z 19.12.1990

GMINA JEMIELNO

Daszów

- pałac, 1547-63, 1729-35, 1898-1906, nr rej.: 771 z 5.10.1960

Irządze

- gorzelnia, 2 poł. XIX, nr rej.: 1423/A z 18.06.1993

Jemielno

- kościół par. p.w. św. Katarzyny, pocz. XVI, 1779-82, 1913, nr rej.: A/1108/896 z 30.06.1961

Kietlów

- zespół folwarczny, nr rej.: 1424/A z 18.06.1993:
- dwór, 1880
- spichlerz, 1911
- stodoła, pocz. XX
- dom mieszkalny nr 12, pocz. XX
- dom mieszkalny nr 11, pocz. XX

Piotrowice Małe

- ruiny dworu barokowego, nr rej.: 773 z 5.10.1960

Psary

- pastórówka, ob. dom mieszkalny nr 24, XVIII, nr rej.: 1451/A z 14.09.1993
- dwór, 2 poł. XVII, nr rej.: 2055 z 2.06.1972

GMINA NIECHLÓW

Bełcz Wielki

- zespół pałacowy i folwarczny, 2 poł. XIX-XX, nr rej.: 1235/A z 9.11.1991:
- pałac
- park
- obora

- spichrz
- dom mieszkalny (nr 42)
- stajnia
- gorzelnia

Głobice

- spichrz folwarczny, pocz. XX, nr rej.: 1315/A z 22.06.1992

Karów

- zespół dworski, 4 ćw. XIX, nr rej.: 1456/A z 22.09.1993:
- dwór
- park (pozostałości)

Klimontów

- dom nr 50, 1 ćw. XX, nr rej.: 1176/A z 6.03.1991

Łękanów

- zespół dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: 1021/A z 16.07.1987:
- dwór
- park
- budynki folwarczne

Miechów

- zespół dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: 1362/A z 18.01.1993:
- dwór
- park
- folwark

Naratów

- zespół pałacowy i folwarczny :
- pałac, 1735, 1900, nr rej.: 254/A z 23.04.1951
- park, 2 poł. XIX, nr rej.: 1238/A z 3.12.1991
- spichrz, poł. XVIII, nr rej.: j.w.
- obora, 2 poł. XIX, nr rej.: j.w.

Siciny

- kościół par. p.w. św. Marcina, 1736-42 , nr rej.: A/1107/897 z 30.06.1961
- ogrodzenie cmentarza kościelnego, mur z bramą i wnękami Drogi Krzyżowej, poł. XVIII,

nr rej.: A/1212 z 11.05.2009

- pałac, 1710-60, nr rej.: 775 z 5.10.1960
- wiatrak, XVIII, nr rej.: 1004 z 21.10.1963

Tarpno

- zespół dworski i folwarczny, nr rej.: 1344/A z 23.12.1992:
- dwór, 4 ćw. XIX, 1930
- park, 2 poł. XIX
- 3 obory, 2 poł. XIX

Wroniniec

- ruiny kościoła, XV/XVI, nr rej.: A/1112/815 z 16.12.1960
- kaplica grobowa rodziny v. Hocke, 1778, nr rej.: A/1120/1174/A z 14.12.1990
- dwór, XVIII/XIX, nr rej.: 776 z 5.10.1960

Żabin

- kościół par. p.w. św. Michała Arch., poł. XIV, nr rej.: A/1109/858 z 6.04.1961

Żuchłów

- wiatrak-młyn (nr 21), mur.-drewn., 1745, nr rej.: A/1141 z 30.03.1989

MIASTO i GMINA WĄSOSZ

Bełcz Mały

- spichrz folwarczny, 1920, nr rej.: 1428/A z 28.06.1993

Chocieborowice

- zespół dworski, nr rej.: 1459/A z 22.09.1993:
- dwór, 1776, XIX/XX
- oficyna, k. XVIII
- park (relikt), XVIII-XIX

Czeladź Wielka

- kaplica pomocnicza, ob. kościół fil. p.w. św. Stanisława Biskupa, k.XIV, 1610, 1898, nr rej.: A/1119/810 z 7.12.1960
- spichrz folwarczny, 4 ćw. XIX, nr rej.: 1429/A z 28.06.1993

Górka Wąsowska

- zespół pałacowy, XIX-XX, nr rej.: 1171/A z 8.08.1990:

- pałac
- oficyna
- park
- folwark

Kamień Górski

- spichrz folwarczny, k. XIX, nr rej.: 1426/A z 28.06.1993

Kowalewo

- spichrz folwarczny, 1895, nr rej.: 1425/A z 25.06.1993

Ługi

- kościół ewangelicki, ob.rzym.kat. fil. p.w. Wniebowzięcia NMP, 1788, nr rej.: A/1105/2052 z 2.06.1972
- plebania, ob. szkoła, szach., 3 ćw. XVIII, nr rej.: 2053 z 2.06.1972

Pobiel

- młyn nr 166 (ob. 51), pocz. XX, nr rej.: 1170/A z 8.08.1990

Rudna Mała

- pałac, XX, nr rej.: 2054 z 2.06.1972

Sądowel

- kościół ewangelicki, ob. rzym.kat. fil. p.w. Matki Bożej Królowej Świata, 2 poł. XIX, nr rej.: A/1103/2056 z 2.06.1972

Sułów Wielki

- kościół ewangelicki, ob. rzym.kat. par. p.w. św. Piotra i Pawła, szach., 1617, 1673, 1913, nr rej.: A/1106/898 z 30.06.1961

Wąsosz

- historyczny układ architektoniczny, XIII-XIX, nr rej.: A/1016 z 27.08.2007
- kościół par. p.w. św. Józefa Oblubieńca, ul. Parafialna 8, 1892-94, nr rej.: 1374 z 13.08.1965
- kościół pomocniczy p.w. Niepokalanego Serca NMP, pl. Kościelny 4, k. XIII, 1581, 1710, nr rej.: 1374 z 13.08.1965
- zamek, 2 poł. XVI, k. XVIII, nr rej.: 967 z 13.11.1961
- willa, ul. Krzywa 7, 1896, nr rej.: A/1045 z 19.02.2008

- wodociągowa wieża ciśnień (kolejowa), 1912, nr rej.: 1416/A z 3.07.1993

Wiklina

- zespół dworski i folwarczny, k. XVIII-XIX:
- dwór, nr rej.: 1956 z 25.03.1969
- park, nr rej.: 1343/A z 15.12.1992
- cmentarz rodowy, nr rej.: j.w.
- folwark, nr rej.: 1343 z 15.12.1992:
- 2 domy mieszkalne
- obora
- stajnia i stodoła
- magazyn i spichrz
- stajnia (magazyn)
- budynek gospodarczy

Wrząca Śląska

- zespół dworski, nr rej.: 1458/A z 21.09.1993:
- dwór, k. XVIII, 1920
- park (relikt)
- wieża ciśnień folwarczna z garażem, 1921, nr rej.: 1427/A z 28.06.1993

Powyższe dane zaczerpnięto z programu ochrony środowiska dla powiatu górowskiego na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019 (2011).

GMINA BOJANOWO

Czechnów

Zespół pałacowy (1 ćw. XX w.) nr rej.: 1128A

- pałac,
- park,
- folwark

Parłowice

Zespół dworski i folwarczny 2 poł. XIX w., nr rej.: 307/Wlkp/A

- dwór,
- podwórze z zabudową gospodarczą

Powyższe dane zaczerpnięto z programu ochrony środowiska dla gminy Bojanowo na lata

2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019 (2011).

Lokalizację zabytków kultury materialnej przedstawiono na mapie walorów przyrodniczo-kulturowych.

16.3. Parki podworskie i wiejskie

Skupiskami wielu wiekowych drzew (w tym – gatunków egzotycznych) są parki podworskie. Parki stanowiły niegdyś stały element towarzyszący pałacom, dworom i folwarkom.

Większość z nich uległa silnej dewastacji i zapomnieniu, inne – po przeprowadzeniu gruntownej konserwacji, cieszą wzrok zadbanym wyglądem. Parki wpływają korzystnie na estetykę wsi, łagodzą lokalny klimat, spełniając również funkcje edukacyjne.

Bezpośredni okres po roku 1945, był okresem niesprzyjającym dla rozwoju i pielęgnacji parków podworskich. Wiadomo, że każdy park, względnie inny zespół zieleni wprowadzony przez człowieka do środowiska wymaga systematycznej pielęgnacji, gdyż w przeciwnym razie szybko dziczeje i zarasta wskutek naturalnej sukcesji roślinności. Stąd też, kiedy parki w latach bezpośrednio po II wojnie światowej pozostawione zostały własnemu losowi, a niekiedy nawet stawały się źródłem uzyskiwania dodatkowego drewna budulcowego i opałowego – drzewostan ich bardzo ucierpiał. Niepotrzebnie i bezpowrotnie zginęło wiele pięknych i okazałych drzew rodzimego i obcego pochodzenia, jak również cenne kolekcje krzewów i bylin ozdobnych.

Liczne parki znalazły się w rejestrze zabytków kultury, inne uznane jako parki wiejskie są pod opieką wydziałów ochrony środowiska. Jako świadomie kształtowane kompozycje przestrzenne założeń dworsko (pałacowo) – parkowych łączą walory przyrody z walorami historii, kultury i sztuki (architektury, ogrodnictwa) odgrywając ważną rolę w kształtowaniu krajobrazu.

Założenia parkowe są cennymi dokumentami dla historyka sztuki, ogrodnika i architekta krajobrazu w harmonijny sposób wiążą zabytkową architekturę z krajobrazem, jednocześnie posiadają wartości przyrodnicze.

Znajdują się w nich kolekcje cennych gatunków i odmian ozdobnych drzew i krzewów rodzimego oraz obcego pochodzenia, często rosną w nich okazałe drzewa gatunków rodzimych będące pomnikami przyrody. Parki mają wielkie znaczenie dla zachowania i ochrony fauny z uwagi na znaczne zróżnicowanie siedliskowe i florystyczne.

Pod względem stylu, parki na terenie nadleśnictwa, można zakwalifikować do parków naturalnych, w większości o założeniach krajobrazowych, zbliżonych do parków angielskich. Wiele z nich wyłoniło się zapewne w sposób naturalny z istniejących tu dawniej lasów, o czym

świadczą mogą spotykane dość często okazy sędziwych drzew pochodzenia rodzimego – szczególnie dębów.

Najlepsze wrażenie sprawia zespół pałacowo-parkowy w Kłodzie Małej, dość dobrze utrzymane są parki w Ślubowie i Czerninie Dolnej. Wśród parków na szczególną uwagę zasługuje park w Lubowie, gdzie zachowały się pozostałości po pierwotnym drzewostanie w postaci pojedynczo rosnących 120 letnich dębów, lip, klonów, kasztanowców, olch i wierzb, głównie w jego części północnej, w Łęczycy (pierwotny drzewostan parkowy zachował się jedynie w postaci szczątkowej w ilości kilkunastu drzew), oraz park w Daszowie.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa znajdują się parki zabytkowe z reguły występujące w zespołach architektoniczno – przyrodniczych objęte ochroną Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz parki wiejskie.

Parki znajdujące się w granicach terytorialnego zasięgu Nadleśnictwa Góra Śląska: GMINA GÓRA

- Boruszyn Mały – relikty parku z k. XVIII-p. XX w.,
- Boruszyn Wielki – park z końca XIX w.,
- Brzeżany – relikty parku z 2 poł. XIX w.,
- Bronów – park z 2 poł. XIX – pocz. XX w., zadbane tylko w bezpośrednim sąsiedztwie szkoły, częściowo teren sportu, pozostała część zaniedbana (nr rejestru 1147 A z 10.07.1989 r.),
- Chróścina – relikty parku, zaniedbane (nr rejestru 1168 A),
- Czernina Dolna – park krajobrazowy (nr rejestru 1121 A),
- Glinka – relikty parku z 2 poł. XVIII-p. XIX w.,
- Jastrzębia – relikty parku z pocz. XVIII-XIX w.,
- Kłoda Mała – park z cmentarzem i kaplicą (nr rejestru 1047 A),
- Kłoda Wielka – relikty parku z 2 poł. XVIII-XIX w.,
- Kruszyniec – relikty parku z XIX w.,
- Łagiszyn – relikty parku z XIX/XX w.,
- Ligota – park krajobrazowy (nr rejestru 1122 A),

- Osetno – park pałacowy wraz ze strefą widokową w kierunku Baryczy (nr rejestru 1540 A),
- Ryczeń – park pałacowy z XVIII-p. XX w.,
- Szedziec – park krajobrazowy (nr rejestru 1130 A),
- Ślubów – park krajobrazowy z 2 poł. XIX w. (nr rejestru 1120 A),
- Witoszyce – park pałacowy, stan bardzo zły (nr rejestru 1142 A),
- Zawieścice – park z XVIII-p. XX w.

GMINA NIECHLÓW

- Wroniniec - park wiejski,
- Naratów - park wiejski (nr rejestru 1238 A),
- Tarpno – relikty parku (nr rejestru 1344 A),
- Łękanów – – park wiejski z 3 ćw. XIX w.,
- Miechów – park krajobrazowy z poł. XIX w. (nr rejestru 1362 A),
- Bełcz Wielki – park krajobrazowy z XIX/XX w. (nr rejestru 1235 A),
- Głobice – park krajobrazowy,
- Karów – park wiejski z 4 ćw. XIX w. (nr rejestru 1456 A),
- Szaszarowice – park wiejski,
- Żuchłów - park wiejski,
- Siciny - park wiejski.

GMINA WĄSOSZ

- Chocieborowice – park podworski, relikty, k. XVIII w. (nr rejestru 1459),
- Cieszkowice – park podworski, k. XIX w.,
- Czeladź Wielka - park podworski, k. XIX w.,
- Górka Wąsoska - park krajobrazowy, XIX w., (nr rejestru 1171),
- Kamień Górowski - park podworski, XIX w.
- Kowalewo - park podworski, 2 poł. XIX w.,

- Lechitów - park podworski, XIX w.
- Lubiel - park podworski, XIX w.,
- Rudna Mała - park pałacowy, XIX w.,
- Rudna Wielka - park podworski, 2 poł. XIX w.,
- Wąsosz - park zamkowy, XVIII – XIX w.,
- Wiewierz – park pałacowy z XIX w. (nr rejestru 1343),
- Wiewierz – park podworski z 1 poł. XIX w.,
- Wiklina - park pałacowy, XIX w., (nr rejestru 1343), park podworski, 1 poł. XIX w.

GMINA JEMIELNO

- Cieszyny – relikty parku,
- Daszów – park podworski,
- Irządze – relikty parku,
- Kietlów – park podworski,
- Lubów – park krajobrazowy podworski,
- Psary – relikty parku,
- Równa – park podworski,
- Zdziśławice – park podworski.

GMINA BOJANOWO

- Czechnów – relikty parku,
- Giżyn – park przykościelny (nr rejestru 1290/2047 A),

Lokalizację parków przedstawiono na mapie walorów przyrodniczo-kulturowych.

16.4. Inne obiekty historyczne i kultu religijnego

Oprócz wcześniej wymienionych stanowisk archeologicznych i obiektów zabytkowych na gruntach administrowanych przez Nadleśnictwo znajduje się też wiele innych obiektów historycznych i kultu religijnego świadczących o przeszłości, ale i współczesności opisywanych terenów.

1. Kapliczki

- Leśnictwo Osławice oddz. 414a kapliczka współczesna
- Leśnictwo Majówka oddz. 418a kapliczka w Przemyslanach

2. Krzyże, mogiły

- Leśnictwo Wronów oddz. 31b kamień (mogiła) upamiętniający śmierć niemieckiego leśniczego, który zginął tragicznie w 1918 r.
- Leśnictwo Siciny oddz. 119f pamiątkowy kamień
- Leśnictwo Sułków oddz. 81h pomnik niemieckiego leśniczego
- Leśnictwo Zawieścice oddz. 100d grób leśniczego z 1924 r.
- Leśnictwo Ślubów oddz. 253r mogiła (grobowiec) niemieckiej rodziny
- Leśnictwo Ślubów oddz. 178l grobowiec k. Lechitowa
- Leśnictwo Kietlów oddz. 275k krzyż
- Leśnictwo Osławice oddz. 508k 2 kaplice grobowe z p. XX w.
- Leśnictwo Sułów oddz. 11f mogiła (pomnik) właściciela ziemskiego

3. Inne

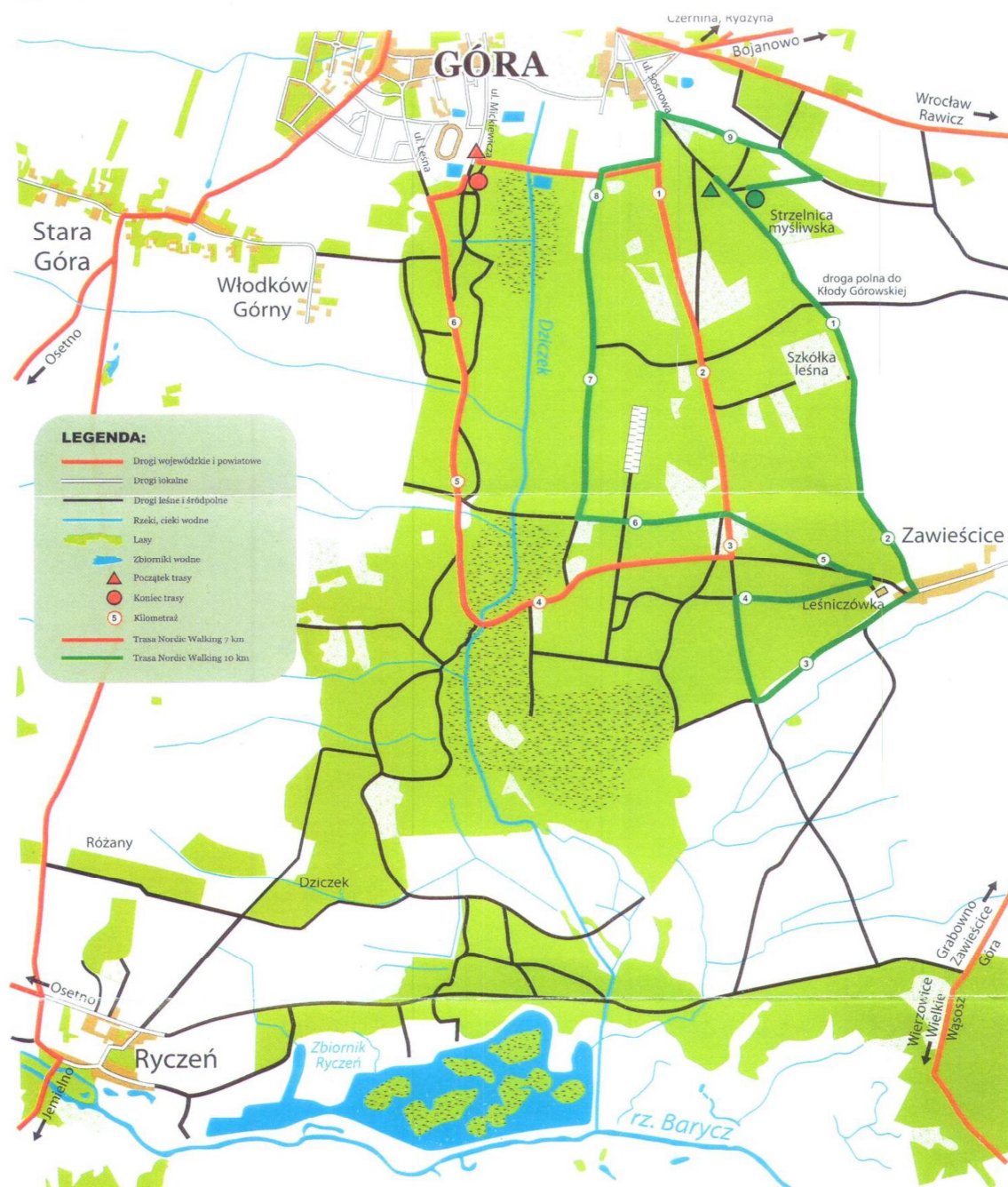
- Leśnictwo Wodniki oddz. 92f przedwojenna strzelnica poniemiecka
- Leśnictwo Wodniki oddz. 94k przepompownia z pocz. XX w.

16.5. Szlaki piesze, rowerowe, konne, wodne

Szlaki wytyczone zostały w terenach o wysokich walorach turystyczno-krajoznawczych.

MIASTO i GMINA GÓRA

Ryc 6. Przebieg tras Nordic Walking 7 i 10 km

Ryc 7. Przebieg trasy biegowej 10 km

3. Pieszo-rowerowa leśna ścieżka dydaktyczna „Dziczek” o długości 7,8 km.

Ścieżka prowadzi z Góry do zbiornika retencyjnego rzeki Barycz w Ryczeniu. Na trasie można zobaczyć różne typy drzewostanów. Na 19 przystankach (1. Jak należy się zachować; 2. Las skarbiec człowieka; 3. Zwierzęta; 4. Remiza oazą w lesie; 5. Ile mamy lasów; 6. Żywicowanie; 7. Śródleśna łąka; 8. Ogień; 9. Tajemnice kryje stary las; 10. Ochrona lasu

przed zwierzyną; 11. Użytkowanie lasu; 12. Jak rośnie las; 13. Leśne ptaki; 14. Mrowiska; 15. Gospodarka łowiecka; 16. Tropy zwierząt; 17. Wypalanie traw; 18. Bez lasu nie ma życia; 19. Wędrowniki ptaków) ustawiono barwne plansze zawierające materiały edukacyjno-dydaktyczne, m.in. opisano na nich gatunki roślin i zwierząt, spotykanych w tym rejonie. W 2006 r. do użytku oddana została „leśna klasa”, która powstała na początku ścieżki. Obiekt wyposażono w ławki, stoły, tablice i urządzenia edukacyjne.

Ryc. 8. Przebieg ścieżki dydaktycznej „Dziczek”

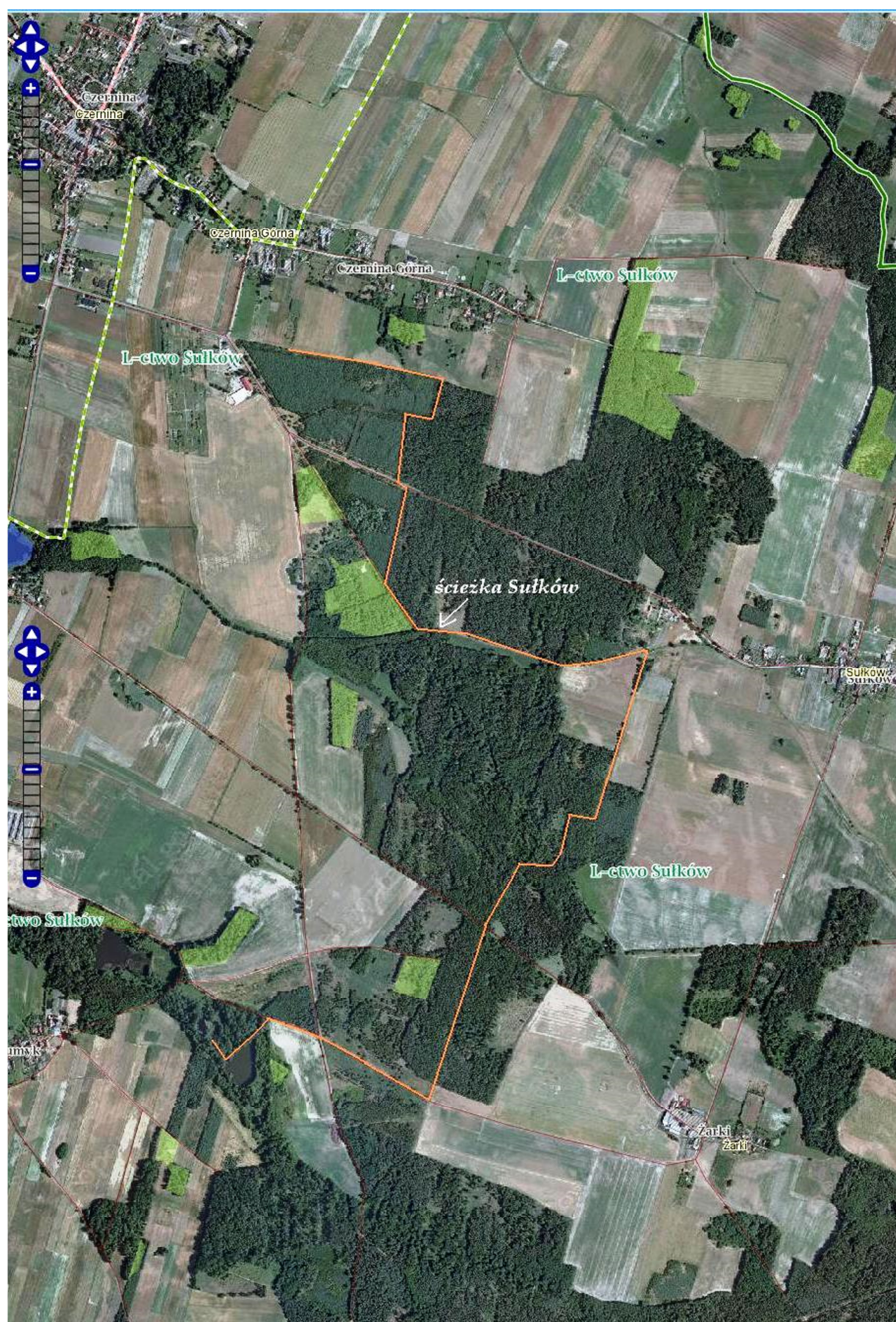
4. Leśna ścieżka edukacyjno-turystyczna Sułków

Trasa o długości 7,1 km biegnie od Czerniny do miejscowości Strumyk. Na trasie znajdują się następujące przystanki:

1. remiza leśna,
2. wiata na polanie (oddz. 76f),
3. paśnik i lizawka,
4. ambona widokowa,
5. pomost na stawie.

Barwne tablice ustawione na całej długości trasy obrazują osobliwości pobliskiej przyrody.

Ryc 9. Przebieg ścieżki edukacyjno-turystycznej Sułków

SZLAKI TURYSTYCZNE PTTK.

Przez teren Nadleśnictwa przebiegają następujące znakowane szlaki turystyczne:

Szlak niebieski im. K. Kurpińskiego – TRZCIEL – Zbąszyń – Grójec Wlk. – Mł. Wieś – Świętno – Kaszczor – Olejnica – Włoszakowice – Krzycko Wlk. – Górka Duchowna – Leszno – **Rydzyna – Czernina Dln. – Góra – Jemielno – WĄSOSZ.**

Szlak czarny – RAWICZ PKP – Rez. Dębno – **Wiklina – Wąsosz – Osłowice – Wińsko** – Konary – Wołów – Grodki – GŁĘBOWICE.

Szlak żółty – biegnie na skraju leśnictwa Sułów trasą RAWICZ PKP – Rez. Dębno – DĄBRÓWKA.

Trasy rowerowe w zasięgu terytorialnym Nadleśnictw są bardzo liczne. Drogi łączące miejscowości dają nieograniczone możliwości planowania przebiegu tras. Poniżej opisano najciekawsze trasy.

GMINY NIECHLÓW i JEMIELNO (opisy szlaków z Przewodnika Szlak Odry ebook, <http://www.szlakodry.pl>)

1. Niebieski rowerowy Szlak Odry (wschodni brzeg Odry)

Przebieg szlaku: Głogów (0 km) – Wilków (10,5 km) – **Wyszanów (15 km) – Żabin (23 km) – Głobice (25,5 km) – Bełcz Wielki (28 km) – Ciechanów (38,5 km) – Lubów (41,5 km) – Budków (53 km)** – Buszkowice Małe (55,5 km) – Iwno (62 km) – Małowice (63 km) Tarchalice (69 km) – Domaszków (76 km) – Gliniany (81 km) – Lubiąż (87 km) – Prawików (94 km) – Pogalewo Wielkie (103 km) – Brzeg Dolny (112 km)

Ten odcinek Szlaku Odry, o długości 112 km, biegnie wschodnim brzegiem Odry od Głogowa do Brzegu Dolnego. Duża część szlaku przebiega wzdłuż wału przeciwpowodziowego przy Odrze.

Za Wyszanowem jedziemy szosą aż do Bełcza Wielkiego. Szlak niegdyś prowadził wałem nad Odrą, jednak trasa ta obecnie zupełnie nie nadaje się do jazdy na rowerze, dlatego na tym odcinku szlak został przeznakowany w 2008 r. Mijamy Świerszczów, Karów (tu klasycystyczny pałac z 1. poł. XIX w.), Wągradę i dojeżdżamy do Żabina (23 km). Tu znajduje się kościół św. Michała Archanioła prawdopodobnie z połowy XIII w. Z Żabina kierujemy się dalej szosą na Głobice (25,5 km) i Bełcz Wielki (28 km), gdzie warto zobaczyć ogromny, barokowy pałac z połowy XVIII w. wraz ze starą gorzelnią, stajnią, spichlerzem i pozostałościami parku dworskiego. Z Bełcza Wielkiego kierujemy się szosą w stronę Odry,

skręcamy w lewo i jedziemy szlakiem wzdłuż wału aż do szosy w Ciechanowie (38,5 km). Tutaj znajdziemy szlak łącznikowy do zachodniej części Szlaku Odry i przeprawę promową. Dalej jedziemy wałem do Lubowa (41,5 km). Stąd już szosą podążamy w kierunku przeprawy do Chobieni.

2. Czerwony szlak rowerowy

Przebieg szlaku: Malczyce (0 km) – Rusko (1 km) – Kwietno (6 km) – Proszków (9 km) – Ogrodnica (12 km) – Ciechów (14 km) – Chwalimierz (16 km) – Środa Śląska (18 km) – Szczepanów (22 km) – Kobylniki (28 km) – Lubiatów (30 km) – Zabór Mały (31 km) – Miękinia (35 km) – Mrozów (40 km) – Wojnowice (42 km) – Brzezina (44 km) – Brzezinka Średzka (46 km) – Wilkostów (47 km) – Czerna (49 km) – Księginice (52 km) – Gąsiorów (53 km) – Głoska (55 km) – Brzeg Dolny (60 km) – Radecz (62 km) – Uskorz Wielki (70 km) – Wołów (74 km) – Moczydlnica Klasztorna (85 km) – Konary (87 km) – Wińsko (95 km) – Węgrzce (98 km) – **Rajczyn (104 km) – Bielizów (110 km) – Jemielno (113 km) – Cieszyn (116 km) – Wierzowice Małe (122 km) – Ryczeń (126 km) – Osetno (131 km) – Niechlów (140 km) – Bartodzieje (144 km) – Karów (145 km) – Świerszczów (148 km) – Wyszanów (149 km)** – Dryżyna (152 km) – Kowalewo (156 km) – Jędrzychowice (158 km) – Zamysłów (163 km) – Gola (166 km) – Krzekotów (172 km) – Serby (176 km) – Głogów (178 km).

Szlak liczący 178 km przebiega w nieco większej odległości od rzeki niż Szlak Odry. Jest idealny do planowania różnorodnych wycieczek – pętli – wykorzystujących także Szlak Odry. W wielu miejscach wyznaczono czarne szlaki łącznikowe ułatwiające przemieszczanie się pomiędzy trasami. Trasa jest umiarkowanie łatwa, warto podróżować na rowerze terenowym, który przydaje się na odcinkach leśnych i polnych duktów.

W Rajczynie (104 km) znajduje się średniowieczne grodzisko – otoczone fosą i o stokach porośniętych drzewami. Dalej przez Smolne (106 km), częściowo przez las, jedziemy do Bielizowa (110 km), a stamtąd – skręcając w prawo (na wschód) – również drogą przez las docieramy do Jemielna (113 km). Nad osadą góruje średniowieczny kościół Chrystusa Króla i św. Katarzyny. Jedziemy szosą do Cieszyn (116 km), a potem leśną drogą do Wierzowic Małych (122 km), gdzie skręcamy w lewo, na zachód. Przez las jedziemy do szosy, którą przecinamy rzekę Barycz i wjeżdżamy do Ryczenia (126 km). Zachowały się tu pozostałości klasycystycznego pałacu z XVIII w., zniszczonego w 1945 r. Za Ryczeniem skręcamy w lewo, na zachód i szosą jedziemy do Osetna (131 km). We wsi, na terenie której żyli ludzie już w epoce brązu, stoi późnogotycki kościół św. Michała Archanioła z XV w., odbudowany w latach 1925 i 1965. Utwardzoną drogą przez las jedziemy do Niechlowa (140 km). Około 200 m od granic wsi (przy drodze w kierunku Głogowa) stoi krzyż pokutny datowany na XIV–XVI

wieku. Za Niechlowem skręcamy na południowy zachód i jedziemy szosą przez Bartodzieje (144 km), Karów (145 km) i Świerszczów (148 km) do Wyszanowa (149 km).

Kajakowe szlaki turystyczne

Coraz większym zainteresowaniem cieszy się też turystyka wodna. Szczególnym powodzeniem cieszą się wyprawy kajakowe.

Jednym z ciekawszych spływów może być Spływ Kajakowy Szlakiem **Odry** z Wrocławia do Głogowa, o długości 131 km.. Szlak rozpoczyna się na 262 km rzeki, a kończy na 393 km. Podzielony jest na 6 etapów i pokonać go można w ciągu 6 dni (4, 5 i 6 dzień w zasięgu analizowanego Nadleśnictwa).

Inne rzeki, którymi można przeprowadzić spływy:

Barycz – szlak długości 120 km. Zaczyna się w Odolanach (przy niskim stanie wód w Miliczu), kończy w Wyszanowie przy ujściu do Odry. Bardzo łatwy ale uciążliwy (12 przenoszeń kajaka). Czas spływu 4-5 dni.

Orla – szlak długości 44,8 km. Zaczyna się w Jutrosinie (przy niskim stanie wód dostępny od Korzeńska), uchodzi do Baryczy. Bardzo łatwy ale uciążliwy (6 przenoszeń kajaka), woda zanieczyszczona.

Miejsca wypoczynku.

1. Wiata z murowanym miejscem na ognisko na terenie szkółki w Zawieścicach oddz. 193a. Obiekt ten często wykorzystywany jest do prowadzenia edukacji leśnej.

2. „Wiata w Ślubowie” Leśnictwo Ślubów (oddz. 166k).

Miejsce na ognisko, do którego często odbywają się wycieczki szkolne dzieci z pobliskiej Szkoły Podstawowej w Ślubowie.

3. Parking leśny Leśnictwo Majówka (oddz. 505g).

Parking wyposażony w tablice edukacyjne ułatwiające rozpoznawanie grzybów.

4. „Parking Edukacyjno-Turystyczny” Leśnictwo Bartków (oddz. 170f).

Miejsce to łączy w sobie funkcje sportowo-rekreacyjne (plac zabaw dla dzieci, boisko do rozgrywek piłkarskich, miejsce do biwakowania). Bliskość rzeki Barycz powoduje, że często biwakują na terenie tego obiektu uczestnicy spływów kajakowych.

5. „Wiata w leśnictwie Załęcze” (oddz. 61a).

Zadaszone miejsce odpoczynku dla turystów, gdzie bezpiecznie można rozpalić ognisko.

Punkty widokowe

W miejscach szczególnie atrakcyjnych powstały punkty widokowe.

Punkty widokowe w Nadleśnictwie usytuowane są na trasie leśnej ścieżki edukacyjno-turystycznej w leśnictwie Sułków (ambona i pomost widokowy).

Miejsca postoju

Dla celów turystyki zmotoryzowanej Nadleśnictwo wyznaczyło i urządziło 9 miejsc postojów pojazdów przy drogach publicznych:

- w obrębie Góra: oddz. 42b, 231c;
- w obrębie Jemielno: oddz. 422o, 445f, 505g, 547h;
- w obrębie Załęcze: oddz. 45g, 58d, 170f.

Parkingi są oznakowane, ogrodzone, wyposażone w ławy, siedziska i kosze na śmieci.

Miejsca na ogniska

Decyzjami Nadleśniczego ustanowiono następujące miejsca na organizowanie ognisk:

1. Leśnictwo Zawieścice - teren Szkółki leśnej - oddział 193a
2. Leśnictwo Bartków- teren parkingu leśnego - oddział 170f
3. Leśnictwo Załęcze- wiata - oddział 61a
4. Leśnictwo Sułków- wiata - oddział 76f oraz zakończenie ścieżki 79Ak
5. Leśnictwo Majówka- teren parkingu - oddział 505g
6. Leśnictwo Ślubów- wiata - oddział 167f

Baza noclegowa, miejsca czynnego wypoczynku i rekreacji

Bazę noclegową i turystyczną stanowią przede wszystkim hotele (Góra, Rawicz), schroniska i domy wypoczynkowe (Ryczeń – OSiR, Rawicz schronisko młodzieżowe, Załęcze – domek myśliwski: 15 miejsc, pokoje 1, 2, 3 – osobowe).

Miejsca czynnego wypoczynku i rekreacji znajdują się w Górze (basen kąpielowy, stadion, kino), Rawiczu (stadiony sportowe OSiR, MKS „Rawia”, siłownia, kino, muzeum) oraz na dostępnych terenach leśnych Nadleśnictwa.

Zabudowa letniskowa - miejsca koncentracji zabudowy letniskowej i rezydencjonalnej

- Świniary,

- Drozdowice Wielkie,

- Lubowo,
- Czeladź Mała,
- Ryczeń,
- Wierzowice Wielkie,
- Osetno.

STAN PRZYRODY

17. Formy ochrony przyrody w N-ctwie Góra Śląska

Formy ochrony przyrody, na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska reprezentowane są przez:

- użytki ekologiczne (5);
- obszary chronionego krajobrazu (3);
- obszary NATURA 2000 (3);
- pomniki przyrody ożywionej (18);
- chronione gatunki roślin i zwierząt (ujęte w rozdz. 12)

18. Rezerваты przyrody

Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi (Ustawa o ochronie przyrody, art. 13).

Podstawowym narzędziem ochrony rezerwatów przyrody są plany ochrony. Projekt planu ochrony rezerwatu sporządzany jest na zlecenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

Funkcję komisji planu pełni Regionalna Rada Ochrony Przyrody. Plan ma być traktowany jako rozwinięcie rozporządzenia ministra o uznaniu za rezerwat. W planie możliwa jest weryfikacja celów i przedmiotu ochrony, statusu rezerwatu, jego granic, tworzenie otuliny rezerwatu.

Podstawowe zadanie tego opracowania polega na określeniu wizji stanu przyrody rezerwatu, jaki docelowo powinien być osiągnięty (zarówno celu do realizacji w okresie obowiązywania planu, jak i celu ostatecznego). Dokument ten ma także sprecyzować w formie szczegółowych zadań zabiegi ochronne, jakie należy wykonać dla osiągnięcia tych celów. Plany ochrony rezerwatów wykonywane są na okresy 20 letnie.

Wokół rezerwatu przyrody może (choć nie musi) być wyznaczona otulina będąca ważnym narzędziem ochrony rezerwatu. Otulinę wyznacza się w oparciu o analizę zewnętrznych zagrożeń dla przyrody rezerwatu i możliwego zasięgu ich oddziaływania.

Postanowienia zapisane w planie ochrony rezerwatu i otuliny są wiążące dla miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, o ile taki plan będzie sporządzony. Zakazy obowiązujące w rezerwacie są określone przez ministra w rozporządzeniu o jego utworzeniu.

Na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska do tej pory nie powołano rezerwatów przyrody, choć istnieją miejsca, w których mogłyby powstać 9 wstępnych propozycji rezerwatów (BULiGL O/Poznań 1995) oraz obszary kwalifikujące się do objęcia ich ochroną rezerwatową (Bobrowicz, Konieczny 2000, 2001). Omówiono je w rozdziale pt.: Proponowane formy ochrony przyrody.

19. Parki krajobrazowe

Parki krajobrazowe stanowią wielkoobszarową formę ochrony przyrody tworzoną ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne, kulturowe oraz krajobrazowe w celu ich zachowania i popularyzacji w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Park krajobrazowy tworzony jest w drodze uchwały sejmiku województwa (do końca czerwca 2009 było to rozporządzenie wojewody) po uzgodnieniu z właściwą miejscową radą gminy. W parku krajobrazowym prowadzi się działalność gospodarczą z ograniczeniami wynikającymi z troski o zachowanie środowiska przyrodniczego. Parki służą rekreacji krajoznawczej, to znaczy turystyce niepobytowej, wypoczynkowi, a także edukacji.

Na terenie Nadleśnictwa nie ma zatwierdzonych parków krajobrazowych, choć były propozycje jego utworzenia („Odrzański Park Krajobrazowy”).

20. Obszary chronionego krajobrazu

Możliwość ochrony krajobrazu na rozległych obszarach oraz tworzenia powiązań pomiędzy fragmentami przestrzeni chronionymi ściślej, stwarzają obszary chronionego krajobrazu.

Według definicji zawartej w ustawie o ochronie przyrody (art. 23 ust. 1) cyt.: „Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych”.

Celem obszarów chronionego krajobrazu jest:

1. zatrzymanie procesu degradacji środowiska i zachowanie równowagi ekologicznej,

2. utrzymanie dotychczasowych wartości krajobrazu naturalnego i kulturowego,
3. tworzenie osłony dla obszarów o surowszych rygorach ochrony,
4. wypracowanie racjonalnych zasad turystycznego wykorzystania obszaru,
5. ochrona obszarów stanowiących część systemu ekologicznego.

Obowiązuje tu wzmożona ochrona czystości wód, gleb i powietrza oraz nadrzędność funkcji ochronnych środowiska przyrodniczego. Zasięg obszaru chronionego krajobrazu wykazywać powinien zbieżność z przyjętym planem zagospodarowania przestrzennego województwa, obszarami chronionymi zlewni rzek oraz programem zagospodarowania turystycznego. Ta forma ochrony przyrody nie wprowadza ograniczeń w użytkowaniu gruntów, wyklucza jedynie działalność mogącą w istotny sposób zaszkodzić środowisku przyrodniczemu.

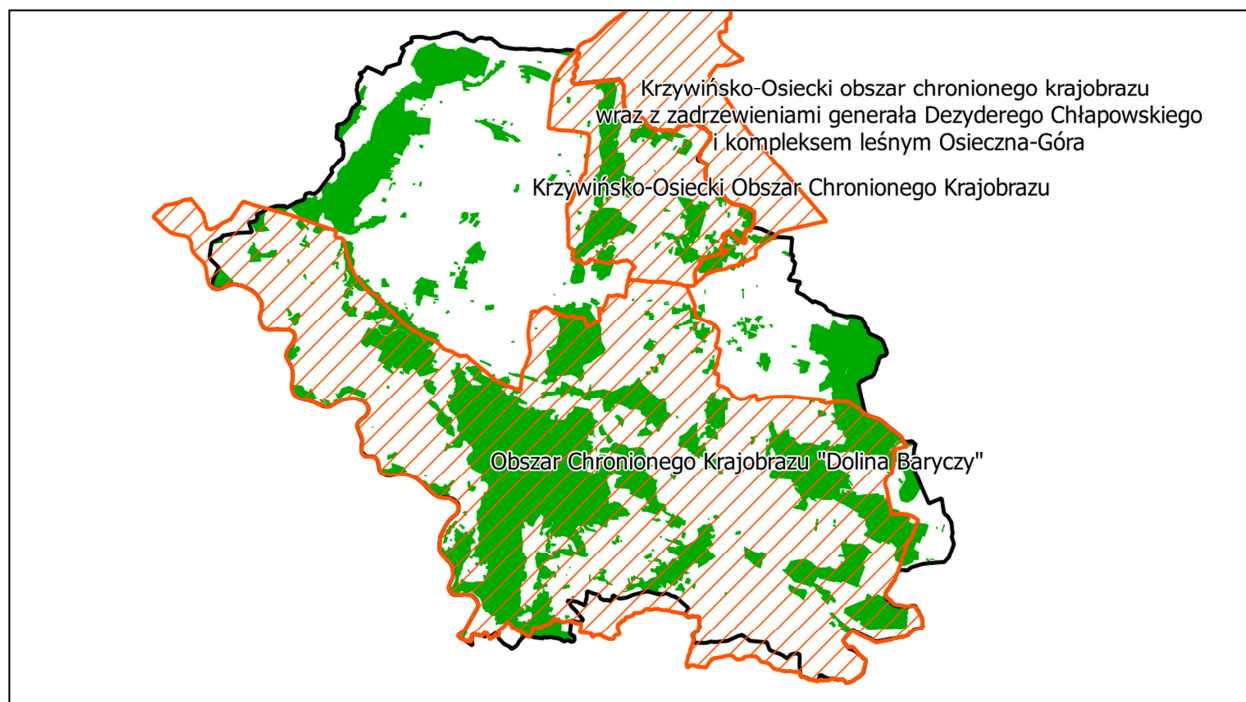
Rozwój przemysłu i urbanizacji ograniczony być powinien do niezbędnego minimum zaspokajającego potrzeby miejscowej ludności z wykorzystaniem jedynie miejscowych zasobów surowcowych.

Na terenie obszarów chronionego krajobrazu wyznacza się obszary koncentracji turystyki pobytowej i rozwoju bazy turystycznej, a w systemie ochrony przyrody często spełniają one funkcję osłony dla wyższych form ochrony lub łączących je korytarzy ekologicznych.

Do 2009 r. obszary chronionego krajobrazu wyznaczał wojewoda. Obecnie wyznacza je sejmik województwa, jednak ich likwidacja lub zmiana granic może nastąpić po zaopiniowaniu przez właściwe miejscowo rady gmin. Ponadto projekty uchwał sejmiku województwa związane z obszarami wymagają uzgodnienia z właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska.

Znaczna część gruntów administrowanych przez Nadleśnictwo Góra Śląska (głównie zachodnia, północna i centralna) leży w granicach 3 obszarów chronionego krajobrazu: **„Krzywińsko-Osiecki wraz z zadrzewieniami gen. Dezyderego Chłapowskiego i kompleksem leśnym Osieczna-Góra”** (województwo wielkopolskie), **„Krzywińsko-Osiecki”**(województwo dolnośląskie) i **„Dolina Baryczy”**.

Ryc. 10. Zasięgi obszarów chronionego krajobrazu na terenie Nadleśnictwa

20.1. OChK „Krzywińsko-Osiecki wraz z zadrzewieniami gen. Dezyderego Chłapowskiego i kompleksem leśnym Osieczna-Góra”

Obszar powstał na mocy rozporządzenia nr 82/92 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 1 sierpnia 1992 r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa leszczyńskiego (Dz. Urz. Woj. Leszczyńskiego z 1992 r. Nr 11, poz. 131). Powierzchnia całkowita obszaru to 714, 25 km². Tylko niewielka część gruntów Nadleśnictwa Góra Śląska (fragmenty leśnictwa Sułków) – 229,72 ha znajduje się w zasięgu tego obszaru.

Celem powstania obszaru jest zachowanie i ochrona obszarów o cechach środowiska zbliżonego do naturalnego oraz zapewnienia społeczeństwu niezbędnych warunków do wypoczynku i korzystania z walorów krajobrazowych dla turystyki.

OChK obejmuje Pojezierze Krzywińskie i Pojezierze Dolskie oraz dolinę Rowu Polskiego i Śląskiego Rowu. O atrakcyjności turystyczno-krajobrazowej tego obszaru decydują: wysoka lesistość (ponad 40%), liczne jeziora i rzeki, bogactwo form rzeźby polodowcowej oraz śródpolne, pasowe zadrzewienia.

W obszarze tym znajdują się 2 ostoje Natura 2000 - Zbiornik Wonieść PLB300005 i Zachodnie Pojezierze Krzywińskie PLH300015 (oba poza zasięgiem Nadleśnictwa).

OChK „Krzywińsko-Osiecki wraz z zadrzewieniami gen. Dezyderego Chłapowskiego i kompleksem leśnym Osieczna-Góra” położony w zasięgu Nadleśnictwa Góra Śląska stał się

obecnie obszarem chronionego krajobrazu w rozumieniu art. 153 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 ze zm.).

20.2. OChK „Krzywińsko-Osiecki”

Obszar powstał na podstawie Rozporządzenia Wojewody Dolnośląskiego Nr 32 z dnia 28 listopada 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 317 z dnia 10.12.2008 r. poz. 3931), które poprzedzone było rozporządzeniem nr 82/92 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 1 sierpnia 1992 r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa leszczyńskiego (Dz.Urz. Woj.Leszcz. Nr 11, poz.131). Całkowita powierzchnia obszaru położonego w pñ.-wsch. części gminy Góra wynosi 8 500 ha. Jego powierzchnia na terenie N-ctwa (północno-wschodnia część obr. Góra) wynosi 1 906,49 ha.

OChK obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Na terenie Obszaru wprowadzono następujące ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów:

1) dotyczące ekosystemów leśnych:

- a) utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych,
- b) wspieranie procesów sukcesji naturalnej przez inicjowanie i utrwalanie naturalnego odnowienia o składzie i strukturze odpowiadającej siedlisku; tam gdzie nie są możliwe odnowienia naturalne – używanie do odnowień gatunków miejscowego pochodzenia przy ograniczaniu gatunków obcych rodzimej florze czy też modyfikowanych genetycznie,
- c) zwiększanie udziału gatunków domieszkowych i biocenotycznych, tworzenie układów ekotonowych z tych gatunków,
- d) pozostawianie drzew o charakterze pomnikowym, przestojów, drzew dziuplastych oraz części drzew obumarłych aż do całkowitego ich rozkładu,
- e) stopniowe usuwanie gatunków obcego pochodzenia, chyba że zaleca się ich stosowanie w ramach przyjętych zasad hodowli lasu,
- f) opracowanie i wdrażanie programów czynnej ochrony oraz reintrodukcji i restytucji gatunków rzadkich, zagrożonych,
- g) wykorzystanie lasów dla celów rekreacyjno-krajoznawczych i edukacyjnych w oparciu o wyznaczone szlaki turystyczne oraz istniejące i nowe ścieżki edukacyjno-przyrodnicze wyposażone w elementy infrastruktury turystycznej i edukacyjnej zharmonizowanej z otoczeniem,

h) prowadzenie racjonalnej gospodarki łowieckiej, w szczególności poprzez dostosowanie liczebności populacji zwierząt łownych związanych z ekosystemami leśnymi do warunków środowiskowych;

2) dotyczące nieleśnych ekosystemów lądowych:

a) zachowanie i utrzymywanie w stanie zbliżonym do naturalnego istniejących śródleśnych cieków oraz łąk,

b) przeciwdziałanie zarastaniu łąk, pastwisk i torfowisk poprzez koszenie i wypas, a także mechaniczne usuwanie samosiewów drzew i krzewów na terenach otwartych, a w razie konieczności także karczowanie z usunięciem biomasy z pozostawieniem kęp drzew i krzewów,

c) preferowanie zabiegów agrotechnicznych zgodnych z wymogami zbiorowisk i zasiedlających je gatunków fauny, w szczególności ptaków (odpowiednie terminy, częstotliwość i techniki koszenia), w tym powrót do tradycyjnego użytkowania (koszenie ręczne),

d) ochrona oraz kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego poprzez utrzymanie istniejących parków wiejskich, zakrzaczeń i zadrzewień śródpolnych i przydrożnych oraz formowanie nowych zakrzaczeń i zadrzewień,

e) preferowanie ochrony roślin metodami biologicznymi,

f) utrzymywanie i w razie konieczności odtwarzanie lokalnych i regionalnych korytarzy ekologicznych.

W OChK znajduje się północna część „Doliny Dolnej Baryczy” PLH020084.

20.3. OChK „Dolina Baryczy”

Podobnie jak obszar „Krzywińsko-Osiecki wraz z zadrzewieniami gen. Dezyderego Chłapowskiego i kompleksem leśnym Osieczna-Góra” ten także powstał na mocy Rozporządzenia nr 82/92 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 1 sierpnia 1992 r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa leszczyńskiego (Dz. Urz. Woj. Leszczyńskiego z 1992 r. Nr 11, poz. 131). Następnie obowiązywało Rozporządzenie Wojewody Wielkopolskiego Nr 6/06 z dnia 21 lutego 2006 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina Baryczy (Dz. Urz. Woj. Wiel. z dn.21.02.2006r. Nr 33,poz. 798 z 2006r.), zaś obecnie obowiązuje Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego Nr 35 z dnia 28 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina Baryczy (Dz. Urz. Woj. Dol. z dnia 10.12.2008r. Nr 317 z 2008 r. poz. 3934).

Obszar wyznaczono w celu zachowania i ochrony obszarów o cechach środowiska zbliżonego do naturalnego oraz zapewnienia społeczeństwu niezbędnych warunków do wypoczynku i korzystania z walorów krajobrazowych dla turystyki.

W Rozporządzeniu Wojewody Dolnośląskiego Nr 35 z dnia 28 listopada 2008 r. pojawiły się identyczne ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów leśnych i nieleśnych jak w ww. obszarze „Krzywińsko-Osieckim”. Oprócz nich dodano tu jeszcze ustalenia dotyczące ekosystemów wodnych:

- a) zachowanie i ochrona naturalnych cieków i zbiorników wód powierzchniowych wraz z pasem roślinności okalającej,
- b) tworzenie stref buforowych wokół zbiorników wodnych, szczególnie starorzeczy i oczek wodnych, w postaci utrzymania bądź wprowadzenia pasów zadrzewień, zakrzewień lub szuwarów, w celu zwiększenia bioróżnorodności biologicznej oraz ograniczenia spływu substancji biogennych,
- c) prowadzenie prac regulacyjnych i utrzymaniowych cieków wodnych w zakresie niezbędnym dla rzeczywistej ochrony przeciwpowodziowej,
- d) wyznaczanie lokalizacji nowych wałów przeciwpowodziowych w oparciu o rzeczywistą konieczność ochrony człowieka i jego mienia przed powodzią; w miarę możliwości wały lokalizować jak najdalej od koryta rzeki, wykorzystując naturalną rzeźbę terenu,
- e) zachowanie i ewentualne odtwarzanie korytarzy ekologicznych opartych o ekosystemy wodne w celu zachowania stałych i okresowych (rozwój bezpośrednio związany ze środowiskiem wodnym) dróg migracji gatunków związanych z wodą,
- f) zapewnienie swobodnej migracji ryb poprzez budowę przepławek w przypadku wznoszenia nowych budowli piętrzących; ograniczenie działań powodujących obniżenie zwierciadła wód podziemnych, w szczególności budowy urządzeń drenarskich i rowów odwadniających na gruntach ornych, łąkach i pastwiskach w dolinach rzecznych oraz na krawędzi tarasów zalewowych,
- g) gospodarka rybacka na wodach powierzchniowych powinna wspomagać ochronę gatunków krytycznie zagrożonych i zagrożonych oraz promować gatunki o pochodzeniu lokalnym prowadząc do uzyskania struktury gatunkowej i wiekowej ryb, właściwej dla danego typu wód;
- h) zalecane jest utrzymanie i odtwarzanie meandrów na wybranych odcinkach cieków oraz starorzeczy; w razie możliwości wprowadzanie wtórnego zabagnienia teren.

Powierzchnia całkowita OChK wynosi 43 350 ha, w zarządzie Nadleśnictwa Góra Śląska – 14 699,42 ha.

Na terenie tego obszaru chronionego krajobrazu znajdują się wszystkie 3 obszary Natura 2000: środkowy fragment „Łęgów Odrzańskich” (PLB, PLH) oraz południowa i środkowa część „Doliny Dolnej Baryczy”.

21. Użytki ekologiczne

Powoływane są głównie ze względu na zachowanie różnorodności biologicznej. Poprzez wyłączenie z ingerencji gospodarczej i protegowanie procesów naturalnej sukcesji, użytki ekologiczne pozostają w stanie naturalnym i przyczyniają się do wzbogacenia lokalnego środowiska przyrodniczego, jak też zachowania jego różnorodności biologicznej. Użytki stanowią wodopój oraz kąpieliska dla zwierząt, wpływają korzystnie na lokalny mikroklimat.

Użytek ekologiczny ustanawia rada gminy (do końca czerwca 2009 r. prawo takie miał także wojewoda), w odpowiedniej uchwale określając: nazwę danego obiektu lub obszaru, jego położenie, sprawującego nadzór, szczególne cele ochrony, w razie potrzeby ustalenia dotyczące jego czynnej ochrony oraz zakazy właściwe dla tego obiektu, obszaru lub jego części. Uchwała wymaga uzgodnienia z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska. Wprowadzane zakazy wybiera się spośród pozycji wymienionych w art. 45 ustawy o ochronie przyrody.

Zgodnie z art. 115 ustawy o ochronie przyrody, sprawujący nadzór nad daną formą powinien „na obrzeżach lub w pobliżu formy ochrony przyrody” umieścić tablice informującą o nazwie formy ochrony i o zakazach obowiązujących w stosunku do niej.

Niektóre typy użytków ekologicznych – np. wrzosowiska, murawy, łąki – mogą wymagać ochrony czynnej. Również w przypadku niektórych bagien, pożądany może być jakiś zabieg ochrony czynnej, np. zablokowanie odpływu wody. Sposoby ochrony czynnej w zasadzie powinny być ujęte w uchwale tworzącej, jednak nawet gdy tak się nie stanie, potrzebne działania ochronne zawsze mogą być, za zgodą rady gminy, wykonane. Działań ochronnych wykonywanych za zgodą rady gminy nie dotyczą wówczas zakazy obowiązujące w stosunku do użytku.

Na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska znajduje się obecnie pięć użytków ekologicznych:

- „Wiewierz”,
- „Wiklina”,
- „Łąka Trzęślicowa”,
- „Żurawie Pierzowisko”,
- „Kanał Świernia”

21.1 „Wiewierz”

Użytek o powierzchni 121,75 ha utworzono w 1998 r. na podstawie Rozporządzenia Nr 8/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne. W roku 2002 użytk powiększono do 160 ha zgodnie z Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 22 sierpnia 2002 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne i zespół przyrodniczo krajobrazowy (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 185 poz. 2615).

Użytek ten obejmuje obszar podmokłych łąk, z niewielkimi kępami zadrzewień na terenie gminy Wąsosz, w leśnictwie Sułów, w oddziałach: 24Aa, b, c, d, 24B a, b, c, d, f, g, h, 26A a, b, c, d, f, g, h, ~a (zgodnie z powierzchnią zatwierdzoną ww. Rozporządzeniem do obszaru są również dołączone dz./oddz.: 257/19a, 259/16a, 259/16j). Obecnie na gruntach Nadleśnictwa użytk „Wiewierz” zajmuje łącznie 159,64 ha. Według inwentaryzacji ALP (2007) we wszystkich wydzieleniach użytku z wyjątkiem 16a, 26Ag, 26Ah znajdują się siedliska przyrodnicze łąk rajgrasowych (6510). Obszar ten usytuowany jest w zlewni Orli - prawego dopływu Baryczy. Teren jest poprzecinany siecią kanałów prowadzących wody do Masłówki – dopływu Orli.

Mozaikę zbiorowisk nieleśnych tworzą tu głównie podmokłe szuwały ze związku *Magnocaricion* (*Caricetum gracilis*, *Phalaridetum arundinaceae*) i *Phragmition* (*Phragmitetum australis*). Tereny zajęte przez ww. zbiorowiska stanowią szczególnie dogodne siedliska dla rzadkiej awifauny.

Na terenie użytku ekologicznego stwierdzono występowanie następujących gatunków roślin rzadkich i chronionych: kalina koralowa, kruszczyk szerokolistny, nasięźrał pospolity, okrzężnica bagienna, podkolan biały, potocznic wąskolistny, rutewka żółta, selernica żyłkowana, stopłamek (kukułka) szerokolistny, turzycyca dwustronna, wilczomlec błotny.

Ponadto wykazano zagrożone i rzadkie gatunki motyli dziennych i kraśników (czerwończyk nieparek, dostojka selene, kosternik leśniak, kosternik palemon, powszelatek malwowiec, przeplatka diamina, rojnik morfeusz, wietek gorczycznik, kraśnik nostrzykowiec), a także prostoskrzydłych (napierśnik, świerszcz polny, złotawek, złotawiec) oraz pająka tygryka paskowanego.

Z chronionych płazów na terenie użytku występuje rzekotka drzewna, a z gatunków ptaków wymienia się: bekasa, bielika, błotniaka zbożowego, cyrankę, derkacza, gąsiorka, samotnika, strumieniówkę, świergotka łąkowego, świerszczaka, wodnika, żurawia.

Dane dotyczące walorów przyrodniczych użytku zaczerpnięto z opracowania G. Bobrowicza: „Wiewierz” Waloryzacja przyrodnicza użytku ekologicznego (Wołów 2001).

Zgodnie z Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 22 sierpnia 2002 r. w celu zachowania walorów przyrodniczych na terenie użytku zabrania się:

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu,
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym,
- 3) uszkodzenia i zanieczyszczania gleby,
- 4) wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów i innych nieczystości,
- 5) zaśmiecania obiektu i terenu wokół niego,
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i gospodarki rybackiej,
- 7) likwidowania małych zbiorników wodnych oraz obszarów wodno-błotnych,
- 8) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- 9) lokalizacji budownictwa lotniskowego,
- 10) budowy budynków, budowli, obiektów małej architektury i tymczasowych obiektów budowlanych mogących mieć negatywny wpływ na obiekt chroniony bądź spowodować degradację krajobrazu.

Zgodnie z zapisem proponowanym przez p. G. Bobrowicza w waloryzacji przyrodniczej użytku z 2001r. należy stosować ochronę czynną poprzez jednokrotne w ciągu roku – w sierpniu wykaszanie i sprzątanie siana na tej części użytku na której jest to fizycznie możliwe, z pozostawieniem najbardziej podtopionych fragmentów oraz utrzymywaniem obecnego stopnia uwodnienia użytku poprzez nie przeprowadzanie melioracji odwadniających.

Użytek w latach 2005-2014 był na podstawie „Umowy Trawozbioru” użytkowany przez rolników. W umowie z rolnikami zawarte były zastrzeżenia dot. przepisów ustawy o ochronie przyrody, Rozporządzenia Wojewody Dolnośląskiego z dnia 22.08.2002r. oraz zalecenia opisane w waloryzacji przyrodniczej użytku ekologicznego przez p. G. Bobrowicza.

21.2 „Wiklina”

Użytek ekologiczny „Wiklina” o powierzchni 35,6381 ha utworzono na podstawie Uchwały Rady Miejskiej Wąsosza Nr XXIV/123/04 z dnia 10 listopada 2004 r. Obszar ten znajduje się na terenie gminy Wąsosz, w leśnictwie Załęczce, w oddz. 38k, 39o, 45a, ~h, ~i, ~j, 46a, ~h, ~i (działki geodezyjne: 245/2, 246/4, część 277, część 278).

Ponad 80% powierzchni użytku zajmuje mozaika zbiorowisk łąkowo-bagiennych. W części południowej znajduje się duży obszar wikliniska, od dawna nieużytkowanego. Ponadto w części środkowej oraz północno-wschodniej istnieją niewielkie zadrzewienia z sosną, brzozą,

dębem i tarniną. Teren poprzecinany jest siecią rowów, które toczą swe wody do cieku Grobelka dopływu Masłówki. Ten bagienno-łkowy kompleks otoczony jest zwartym kompleksem leśnym. Teren użytku charakteryzuje się wysokim poziomem wód gruntowych, z wyraźnie zaznaczonymi wylewami wiosennymi.

Mozaikę zbiorowisk terenów otwartych użytku tworzą głównie silnie uwilgotnione szuwały wielkoturzycowe (związek *Magnocaricion*) pośród których dominuje zespół turzycy zaostrojonej *Caricetum gracilis* oraz zespół turzycy błotnej *Cariceum acutiformis*. W północnej i północno-zachodniej części użytku, wzdłuż kanałów, występują płaty szuwaru trzcinowego *Phragmitetum australis*.

W południowej części użytku znajdują się fragmenty zbiorowisk łąkowych (klasa *Molinio- Arrhenatheretea*) i zbiorowiska ziołoroślowe (związek *Filipendulion*).

W środkowej części użytku występuje enklawa kserofilnej murawy piaskowej (klasa *Sedo- Scleranthetea*) z macierzanką piaskową (*Thymus serpyllum*) i szczotliczą siwą (*Corynephorus canescens*). Wzdłuż licznych kanałów rozwinęły się skupienia roślinności okrajkowej i krzewiastej oraz kępy drzew – głównie olszy czarnej *Alnus glutinosa* i wierzby kruchej *Salix fragilis*. W samych kanałach rosną zbiorowiska makrohydrofitów.

Rośliny rzadkie i chronione, które można spotkać w tym terenie to: fiołek mokrądlowy, nasięźrał pospolity i rutewka wąskolistna. Przedstawicielami rzadkiej i chronionej fauny są bezkręgowce tj.: kosternik palemon (motyl) i świerszcz polny oraz kręgowce: rzekotka drzewna, błotniak stawowy, kropiatka, lerka, świerszczak, trzcinia i żuraw.

W Załączniku nr 1 do uchwały Rady Miejskiej Wąsosz z dnia 10 listopada 2004 r. (poz. 128) zamieszczono wskazówki dotyczące ochrony tego użytku.

Aby zachować walory przyrodnicze użytku należy:

„Stosować ochronę czynną łąk i turzycowisk poprzez jednokrotne w ciągu roku – w lipcu lub sierpniu (termin ten ustalono na podstawie wskazówek zawartych w pracy: Guziak i Lubaczewska 2001 oraz badań własnych autorów) – wykaszanie i sprzątanie siana na tej części użytku, na którym jest to fizycznie możliwe (fragmenty najbardziej podtopione można pozostawić).

Utrzymywać stopień uwodnienia użytku, to znaczy nie przeprowadzać tu melioracji odwadniającej; można rozważyć natomiast wybudowanie zastawek piętrzących na głównych kanałach płynących przez użytek, aby zapewnić wysoki poziom wody na obszarze użytku w okresie marzec – maj (główny okres ptasich lęgów) oraz wrzesień – październik (rykowisko jeleni).

Zapewnić ptakom spokój poprzez ograniczenie wstępu na teren użytku w okresie od 15 marca do 30 czerwca”.

Podobnie jak w przypadku użytku „Wiewierz” część użytku „Wiklina”, o powierzchni 16,26 ha była użytkowana przez rolników według tych samych zasad.

21.3 „Łąka Trzęślicowa”

Użytek Ekologiczny „Łąka Trzęślicowa” powołany Uchwałą Nr XLIII/315/06 Rady Miejskiej w Górze z dnia 28 września 2006 roku obejmuje obszar 3,20 ha. Położony jest na terenie obrębu leśnego Góra w leśnictwie Zawieścice (oddział 96o).

Utworzony został w celu zachowania unikatowego środowiska podmokłej łąki trzęślicowej z obfitym stanowiskiem goryczki wąskolistnej (*Gentiana pneumonanthe*). Położony jest na terenie Krzywińsko-Osieckiego OChk oraz obszaru Natura 2000 „Dolina Dolnej Baryczy”.

W świetle ww. Uchwały na terenie użytku zabrania się:

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu,
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym,
- 3) uszkodzenia i zanieczyszczania gleby,
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybackiej,
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych oraz obszarów wodno-błotnych,
- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi,
- 8) umyślnego zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor, lęgówisk zwierzęcych,
- 9) zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin, na użytku utworzonym w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych.

Łąka wymaga prowadzenia działań ochronnych związanych z usunięciem zadrzewień i samosiewów olszowych oraz ekstensywnym (jednokrotnym w ciągu roku) użytkowaniem kośnym lub kośno-pastwiskowym odpowiednim dla utrzymania siedliska przyrodniczego 6410 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe), chociaż wbrew nazwie użytku do tej pory jej nie zakwalifikowano do tego siedliska (przynajmniej wg Inwentaryzacji ALP, 2007).

Według informacji z Nadleśnictwa użytek wymagał ochrony czynnej i był w okresie późnej jesieni koszony.

21.4 „Żurawie Pierzowisko”

Użytek Ekologiczny „Żurawie Pierzowisko” powołany został na podstawie tej samej uchwały co użytek „Łąka Trzęslicowa”. „Żurawie Pierzowisko” zlokalizowane jest na śródleśnej podmokłej łące o powierzchni 1,85 ha (leśnictwo Zawieścice oddz. 98j, 101b, 101c).

Celem utworzenia użytku było zachowanie śródleśnej podmokłej łąki ze stanowiskami rzadkich gatunków roślin (krwiściąg lekarski *Sanguisorba officinalis*, wąkrota zwyczajna *Hydrocotyle vulgaris*) i zwierząt (modraszek nausitous *Maculinea nausithous*, dostojka ino *Boloria ino*, dostojka dia *Boloria dia*, napierśnik *Stethophyma grossum* i żuraw *Grus grus*).

Według danych z Inwentaryzacji ALP (2007) na terenie całego użytku występuje siedlisko łąk rajgrasowych (*Arrhenatherion elatioris*) 6510, co obliguje do prowadzenia działań ochronnych (Załącznik 4, Tabela XXIII).

Na terenie użytku obowiązują te same zakazy, co na „Łące Trzęslicowej”.

21.5 „Kanał Świernia”

Użytek „Kanał Świernia” powołano na mocy Uchwały Nr XLIX/319/2002 Rady Gminy Jemielno z dnia 10 października 2002 r. Zajmuje on powierzchnię ok. 140 ha (działki Skarbu Państwa i DZMiUW oznaczone numerami geodezyjnymi: 353/2, 353/3, 353/4, 354), w tym 89,11 ha na obszarze Nadleśnictwa: leśnictwo Jemielno oddz. 527 j-o, 528d, 536a-m, 541c-f, 543j, 548c-j, 549a-j.

Użytek ekologiczny utworzono w celu objęcia ochroną naturalnych ekosystemów mających znaczenie dla zachowania występującego w tym terenie świata roślin i zwierząt, utrzymania bioróżnorodności przyrodniczej oraz walorów krajobrazowych.

Na terenie „Kanału” występują obszary naturalnie odtwarzające się po powodzi z 1997 r., stanowiące stanowiska rzadkich i chronionych gatunków roślin (m.in. chrobotki, płucnica islandzka, kocanki piaskowe, centuria zwyczajna) oraz godowiska, lęgowiska i tereny występowania chronionych gatunków płazów (m.in. kumaka nizinnego, żaby moczarowej, żaby trawnej, padalca), ptaków (m.in. bociana czarnego, żurawia, zimorodka, srokosza, trzciniaaka, gąsiorka, dudka, dzięcioła czarnego) i ssaków (bobra, wydry, wiewiórki, jeża, rzęsorka rzeczka i in.). Dane dotyczące walorów przyrodniczych opisywanego użytku zaczerpnięto z opracowania

T. Banaszewska, F. Banaszewski: Projekt użytku ekologicznego „Kanał Świernia” wraz z waloryzacją przyrodniczą (Wrocław 2002).

Na obszarze uchwalonego użytku wprowadzono następujące nakazy:

- usuwanie zakrzaczeń wpływających na degradację środowiska łąkowego;
- utrzymanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych zapewniającego prawidłowy rozwój roślinności wodnej i bagiennej;
- wykaszanie do 15 lipca wskazanych powierzchni łąkowych.

Na obszarze uchwalonego użytku wprowadzono następujące zakazy:

- za wyjątkiem wykonywania polowania, chwytania i zabijania dziko żyjących zwierząt;
- organizowania polowań zbiorowych na terenie wyznaczonej ostoi zwierzyny;
- niszczenia gniazd ptasich, legowisk i nor zwierząt oraz wybierania jaj;
- pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzania drzew i innych roślin za wyjątkiem zmierzających do przywrócenia warunków poddanych ochronie, prac pielęgnacyjnych w drzewostanie i wykaszania łąk;
- wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości oraz innego zanieczyszczenia wód, gleby i powietrza;
- regulacji cieków wodnych i zmiany stosunków wodnych;
- wydobywania minerałów i pozyskiwania piasku;
- wypalania traw oraz palenia ognisk;
- stosowania chemicznych środków w gospodarce rolnej, leśnej i łowieckiej;
- prowadzenia działalności przemysłowej i handlowej;
- budowy obiektów budowlanych, linii komunikacyjnych, urządzeń i instalacji;
- ruchu pojazdów za wyjątkiem pojazdów i maszyn rolniczych.
- zakłócania ciszy i spokoju poprzez biwakowanie.
- organizowania pikników.

Proponowane zabiegi pielęgnacyjne dotyczą powierzchni pól, pastwisk i nieużytków, które leżą poza zarządem Nadleśnictwa. W części drzewostanów planowane są wyłącznie cięcia pielęgnacyjne. Zaleca się przeprowadzenie ich z pominięciem miejsc, w których stwierdzi się stanowiska roślin chronionych. W przypadku spostrzeżenia w drzewostanach, dla których zaplanowano pielęgnację, gatunków zwierząt chronionych zaleca się przeprowadzenie ww. zabiegów w terminie nie kolidującym z ich okresem rozrodczym oraz poza miejscami stanowiącymi ich ostoje.

21.6 Użytki ekologiczne położone poza administracją LP

GMINA GÓRA

Użytki powołane Uchwałą Nr XLIII/315/06 Rady Miejskiej w Górze z dnia 28 września 2006 roku.

„Brzeżany”

Położenie: 0,2 km na W od Brzeżan, przy szosie do Tarpna.

Powierzchnia: ok. 0,19 ha

Przedmiot ochrony: oczko wodne z godowiskiem kumaka nizinnego i rzekotki drzewnej

Stwierdzono tu ponadto świteziankę lśniącą; a w bliskiej okolicy pasikonika długopokładęłkowego i gąsiorka (Bobrowicz 2005).

„Brzeżańskie Oczko”

Położenie: 0,9 km na E od Brzeżan

Powierzchnia: 0,1 ha

Przedmiot ochrony: oczko wodne z godowiskiem rzekotki drzewnej

„Czernina”

Położenie: przy południowo-zachodnim skraju Czerniny Dolnej

Powierzchnia: 0,50 ha

Przedmiot ochrony: oczko wodne z godowiskiem rzekotki drzewnej.

Stwierdzono tu ponadto włosienicznika wodnego; a w bliskiej okolicy gąsiorka (Bobrowicz 2005).

„Szczec”

Położenie: 1,5 km na SW od Zawieścic

Powierzchnia: 0,15 ha

Przedmiot ochrony: łąka z oczkiem wodnym; stanowisko szczeci pospolitej i lepiężnika różowego; godowisko ropuchy szarej i lęgowisko żurawia.

„Szedziec”

Położenie: 0,7 km na SE od Szedźca

Powierzchnia: 0,20 ha

Przedmiot ochrony: śródpolne oczko wodne z godowiskiem kumaka nizinnego

Stwierdzono tu ponadto godowisko rzekotki drzewnej (Bobrowicz 2005).

Użytki powołane Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego Nr 47 z 22.08.2002 r. w sprawie uznania za użytki ekol. i zespół przyrod.-krajob. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 185 z dnia 2.09.2002 r. poz. 2615).

„Chróścina”

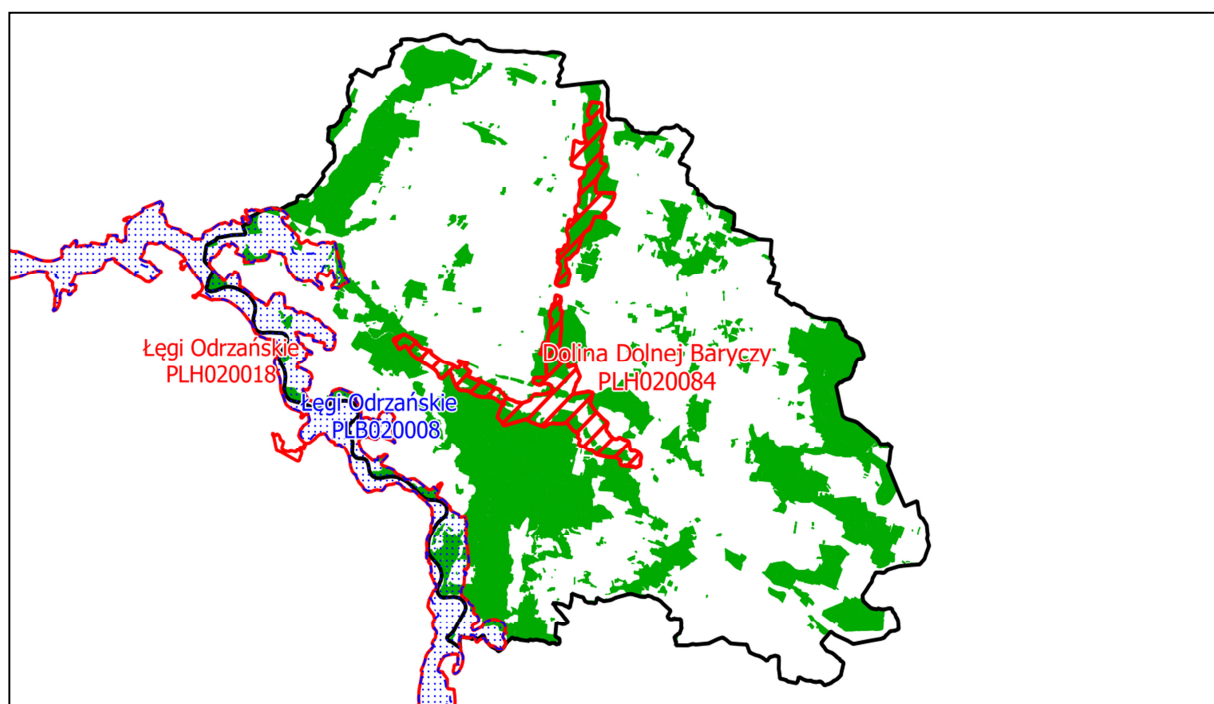
Położenie: Obejmuje powierzchnię 12,64 ha i leży 0,5 km na E od Laskowej.

Przedmiot ochrony: kępa lasu łęgowego z dawniej chronionymi krzewami – porzeczką czarną, kaliną i kruszyną. Gnieźdzą się tu dwa rzadkie gatunki ptaków, strumieniówka oraz świerszczak, a także kilka innych – grubodziób, pokrzywnica, słowik rdzawy, strzyżyk, wilga (Bobrowicz 2005).

22. Obszary NATURA 2000

Na gruntach Nadleśnictwa Góra Śląska znajdują się 3 obszary Natura 2000. Należy do nich: 1 obszar specjalnej ochrony ptaków (OSO) – **„Łęgi Odrzańskie”** PLB020008 oraz 2 obszary ochrony siedlisk (OZW) – **„Łęgi Odrzańskie”** PLH020018 i **„Dolina Dolnej Baryczy”** PLH020084. Opisy i charakterystyki poszczególnych ostoj opisano na podstawie aktualnych SDF-ów, publikacji „Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce” (OTOP, 2010) oraz dokumentacji planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000: „Łęgi Odrzańskie” (PLB, PLH).

Ryc. 11. Zasięgi obszarów Natura 2000 na terenie Nadleśnictwa

22.1 „Łęgi Odrzańskie” PLB020008

Charakterystyka obszaru:

Obszar ten zatwierdzono w 2007 roku. Powierzchnia całkowita ostoi wynosi 17 999,42 ha. Grunty administrowane przez Nadleśnictwo zajmują łącznie prawie 5% (852,82 ha) powierzchni „Łęgów Odrzańskich”.

Ostoja ptaków o randze europejskiej (E 53) obejmuje tereny przyległe do całej długości rzeki Odry płynącej zachodnią granicą Nadleśnictwa. Dolina ta obejmuje siedliska nadrzeczne zachowane w międzywalu oraz najlepiej wykształcone lasy, łąki i torfowiska niskie poza jego obrębem. Duża część terenu jest regularnie zalewana. Obszar porośnięty jest lasami, głównie łęgami wiązowo-jesionowymi, rozwijającymi się na glebach aluwialnych. Przeważają dobrze zachowane płaty siedlisk, częste są starodrzewia ponad 100-letnie, z licznymi drzewami pomnikowymi. Lasy są eksploatowane. Liczne, pozostałe po dawnym korycie Odry starorzecza, są w różnych fazach zarastania. Można tu obserwować kolejne stadia sukcesyjne zbiorowisk związanych z dynamicznym układem doliny rzecznej, w tym także zbiorowisk szuwarowych, związanych ze starorzeczami. Część łąk ostoi jest intensywnie eksploatowana.

Przedmiotami ochrony (wg stanu na 2014-04) w obszarze jest 11 gatunków ptaków: A038 łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus*, A073 kania czarna *Milvus migrans*, A074 kania ruda *Milvus milvus*, A075 bielik *Haliaeetus albicilla*, A229 zimorodek *Alcedo atthis*, A234 dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*, A238 dzięcioł średni *Dendrocopos medius*, A321 muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*, A028 czapla siwa *Ardea cinerea*, A055 cyranka *Anas querquedula*, A070 nurogęś *Mergus merganser*. Według danych z dokumentacji planu zadań ochronnych „Łęgów Odrzańskich” PLB020008 (2014 r.) na jego obszarze w granicach gruntów N-ctwa zlokalizowano następujące stanowiska:

1. kania czarna 1 aktualne stanowisko lęgowe (leśnictwo Łękanów),
2. kania ruda 2 aktualne stanowiska lęgowe (leśnictwa Majówka, Jemielno),
3. bielik 1 aktualne stanowisko lęgowe (leśnictwo Łękanów),
4. dzięcioł średni oddz. 249k (obr. Góra), 408k (obr. Jemielno),
5. nurogęś oddz. 252d (obr. Góra),

Ponadto w zasięgu terytorialnym odkryto 2 inne stanowiska nurogęsia (Barycz przy oddz. 249, brzeg Odry przy Ciechanowie) i po 2 stanowiska łabędzia krzykliwego i cyranki

(starorzecze przy oddz. 248a obr. Góra i starorzecze ok. 600 m na NE od oddz. 294a obr. Jemielno).

Inwentaryzacja siedlisk i gatunków (ALP 2007) wykazała jedynie stanowiska lęgowe żurawia *Grus grus* (15) i 1 stanowisko lęgowe bociana czarnego *Ciconia nigra*.

Wartość przyrodnicza i znaczenie:

Według SDF-u w obszarze tym występuje co najmniej 35 lęgowych gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG, 11 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Gnieździ się ok. 100 gatunków ptaków.

W okresie lęgowym obszar zasiedla kania czarna (PCK) - około 4% populacji krajowej (C6), muchołówka białoszyja - 2,5%-4% populacji krajowej, dzięcioł średni - około 3% populacji krajowej, kania ruda (PCK) - 1,5%-2% populacji krajowej, dzięcioł zielonosiwy - 1%-2% populacji krajowej, czapla siwa - 1,8% populacji krajowej, świerszczak - ponad 1% populacji krajowej oraz trzmielojad i srokosz - około 1% populacji krajowej; stosunkowo licznie występuje żuraw.

Dnia 21 maja 2014 r. na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim ustanowiono dla obszaru „Łęgi Odrzańskie” PLB020008 plan zadań ochronnych (Dz. Urz. Woj. Dolnośl., Wrocław, dnia 21 maja 2014 r. poz. 2446).

W załączniku Nr 3 do ww. Zarządzenia zidentyfikowano istniejące zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków ptaków i ich siedlisk, będących przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000:

Tabela 31. Istniejące zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków ptaków i ich siedlisk, będących przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000

L.p.	Przedmioty ochrony	Opis zagrożeń
1.	A038 Łabędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i>	1. Pogarszanie się sytuacji hydrologicznej w dolinie Odry na skutek erozji liniowej dna rzeki poniżej stopnia Brzeg Dolny oraz drenującego oddziaływania Odry na stan wód gruntowych i powierzchniowych w jej dolinie. W efekcie: degradacja lub zanik siedlisk gatunków ptaków (łąki, tereny podmokłe i wilgotne) związanych z określonym poziomem wód gruntowych lub obecnością zbiorników wodnych, a także uzależnionych od określonego rytmu i zasięgu wylewów rzeki. 2. Zmniejszenie częstości i zasięgu wylewów na skutek oddziaływania budowli hydrotechnicznych wzdłuż Odry i jej dopływów. W efekcie: degradacja lub zanik siedlisk gatunków ptaków zależnych od określonego rytmu wylewów rzeki. 3. Zmiany stanu ekologicznego starorzeczy na skutek odcięcia lub pogorszenia połączenia z ciekami. W efekcie: degradacja siedliska przyrodniczego starorzeczy i związanych z nim gatunków. Likwidacja lub niszczenie (zaśmiecanie itp.) niewielkich zbiorników wodnych. W efekcie: pogarszanie warunków żerowania, rozrodu i

L.p.	Przedmioty ochrony	Opis zagrożeń
		wypoczynku ptaków związanych ze zbiornikami wodnymi. 4. Zmniejszanie się powierzchni ekstensywnych użytków zielonych (zaorywanie lub zaniechanie koszenia łąk albo intensyfikacja gospodarki łąkowej i pastwiskowej). W efekcie: zanik lub degradacja siedlisk łąkowych oraz związanych z nimi gatunków oraz pogarszanie warunków występowania, żerowania i rozrodu ptaków. 5. Narastający niekontrolowany ruch turystyczny i rekreacyjny wzdłuż brzegów rzek (zwłaszcza Odry), w tym rajdy samochodów terenowych, ruch quadów, biwakowicze, wędkarze itp. W efekcie: niszczenie roślinności przybrzeżnej oraz pogarszanie warunków występowania, żerowania i rozrodu ptaków.
2.	A073 Kania czarna <i>Milvus migrans</i> A074 Kania ruda <i>Milvus milvus</i> A075 Bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>	1. Pogarszanie się sytuacji hydrologicznej w dolinie Odry na skutek erozji liniowej dna rzeki poniżej stopnia Brzeg Dolny oraz drenującego oddziaływania Odry na stan wód gruntowych i powierzchniowych w jej dolinie. W efekcie: degradacja lub zanik siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków związanych z określonym poziomem wód gruntowych (łasy, łąki, tereny podmokłe i wilgotne) lub obecnością zbiorników wodnych, a także uzależnionych od określonego rytmu i zasięgu wylewów rzeki. 2. Zmniejszenie częstości i zasięgu wylewów na skutek oddziaływania budowli hydrotechnicznych wzdłuż Odry i jej dopływów. W efekcie: degradacja lub zanik siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków zależnych od określonego rytmu wylewów rzeki. 3. Zmiany stanu ekologicznego starorzeczy na skutek odcięcia lub pogorszenia połączenia z ciekami. W efekcie: degradacja siedliska przyrodniczego starorzeczy i związanych z nim gatunków. 4. Zmniejszanie się powierzchni ekstensywnych użytków zielonych (zaorywanie lub zaniechanie koszenia łąk albo intensyfikacja gospodarki łąkowej i pastwiskowej). W efekcie: zanik lub degradacja siedlisk łąkowych oraz związanych z nimi gatunków oraz pogarszanie warunków występowania, żerowania i rozrodu ptaków. 5. Przekształcanie się lasów łęgowych w grądy (tzw. grądowienie łęgów) na skutek odcięcia części dawnych terenów zalewowych od dostępu wód powodziowych przez budowę wałów przeciwpowodziowych oraz zmniejszenia częstości i przeciętnego zasięgu wylewów. W efekcie: degradacja i/lub zanik lasów łęgowych oraz związanych z nimi gatunków zwierząt. 6. Niszczenie ekosystemów starorzeczy na skutek zagospodarowywania rolniczego (fermy drobiu) lub rekreacyjnego (kąpieliska, miejsca biwakowe itp.). W efekcie: degradacja lub zanik siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków związanych ze starorzeczami i ich otoczeniem. 7. Narastający niekontrolowany ruch turystyczny i rekreacyjny wzdłuż brzegów rzek (zwłaszcza Odry), w tym rajdy samochodów terenowych, ruch quadów, biwakowicze, wędkarze itp. W efekcie: niszczenie roślinności przybrzeżnej oraz pogarszanie warunków występowania, żerowania i rozrodu ptaków.
3.	A229 Zimorodek <i>Alcedo atthis</i>	1. Pogarszanie się sytuacji hydrologicznej w dolinie Odry na skutek erozji liniowej dna rzeki poniżej stopnia Brzeg Dolny oraz drenującego oddziaływania Odry na stan wód gruntowych i powierzchniowych w jej dolinie. W efekcie: degradacja lub zanik siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków związanych z określonym poziomem wód gruntowych lub obecnością zbiorników wodnych, a także uzależnionych od określonego rytmu i zasięgu wylewów rzeki – okresowe lub trwałe obniżanie poziomu wód w starorzeczach, mogące prowadzić do ich zaniku. 2. Zmniejszenie częstości i zasięgu wylewów na skutek oddziaływania budowli hydrotechnicznych wzdłuż Odry i jej dopływów. W efekcie: degradacja lub zanik siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków zależnych od określonego rytmu wylewów rzeki.

L.p.	Przedmioty ochrony	Opis zagrożeń
		3. Zmiany stanu ekologicznego starorzeczy na skutek odcięcia lub pogorszenia połączenia z ciekami. W efekcie: degradacja siedliska przyrodniczego starorzeczy i związanych z nim gatunków. 4. Niszczenie ekosystemów starorzeczy na skutek zagospodarowywania rolniczego (fermy drobiu) lub rekreacyjnego (kąpieliska, miejsca biwakowe itp.). W efekcie: degradacja lub zanik siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków związanych ze starorzeczami i ich otoczeniem. 5. Likwidacja lub niszczenie (zaśmiecanie itp.) niewielkich zbiorników wodnych. W efekcie: pogarszanie warunków żerowania, rozrodu i wypoczynku ptaków związanych ze zbiornikami wodnymi. 6. Narastający niekontrolowany ruch turystyczny i rekreacyjny wzdłuż brzegów rzek (zwłaszcza Odry), w tym rajdy samochodów terenowych, ruch quadów, biwakowicze, wędkarze itp. W efekcie: niszczenie roślinności przybrzeżnej oraz pogarszanie warunków występowania, żerowania i rozrodu ptaków.
4.	A234 Dzięcioł zielonosiwy <i>Picus canus</i> A238 Dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i> A321 MUCHOŁÓWKA BIAŁOSZYJA <i>Ficedula albicollis</i>	1. Pogarszanie się sytuacji hydrologicznej w dolinie Odry na skutek erozji liniowej dna rzeki poniżej stopnia Brzeg Dolny oraz drenującego oddziaływania Odry na stan wód gruntowych i powierzchniowych w jej dolinie. W efekcie: degradacja lub zanik siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków związanych z określonym poziomem wód gruntowych (lasy,), a także uzależnionych od określonego rytmu i zasięgu wylewów rzeki. 2. Usuwanie martwych i umierających drzew (stojących i leżących) gatunków liściastych. W efekcie: pogorszenie występowania stanu siedlisk dla ptaków. 3. Udział niewłaściwych gatunkowo nasadzeń (m.in. sztuczne sośniny) na siedlisku łągów i grądów. W efekcie: zniekształcenie struktury i zakłócenie funkcjonowania ekosystemów łągów i grądów oraz zmniejszenie powierzchni siedlisk dostępnych dla ptaków związanych z lasami typu łągów i grądów. 4. Ekspansja i konkurencja obcych gatunków drzew w lasach. W efekcie: zniekształcenie składu gatunkowego, struktury i zakłócenie prawidłowego funkcjonowania ekosystemów leśnych, zwł. łągów i grądów. 5. Narastający niekontrolowany ruch turystyczny i rekreacyjny wzdłuż brzegów rzek (zwł. Odry), w tym rajdy samochodów terenowych, ruch quadów, biwakowicze, wędkarze itp. W efekcie: niszczenie roślinności przybrzeżnej oraz pogarszanie warunków występowania, żerowania i rozrodu ptaków.
5.	A028 Czapla siwa <i>Ardea cinerea</i>	1. Pogarszanie się sytuacji hydrologicznej w dolinie Odry na skutek erozji liniowej dna rzeki poniżej stopnia Brzeg Dolny oraz drenującego oddziaływania Odry na stan wód gruntowych i powierzchniowych w jej dolinie. W efekcie: degradacja lub zanik siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków związanych z określonym poziomem wód gruntowych (lasy, łąki, tereny podmokłe i wilgotne) lub obecnością zbiorników wodnych, a także uzależnionych od określonego rytmu i zasięgu wylewów rzeki. 2. Zmniejszenie częstości i zasięgu wylewów na skutek oddziaływania budowli hydrotechnicznych wzdłuż Odry i jej dopływów. W efekcie: degradacja lub zanik siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków zależnych od określonego rytmu wylewów rzeki. 3. Zmiany stanu ekologicznego starorzeczy na skutek odcięcia lub pogorszenia połączenia z ciekami. W efekcie: degradacja siedliska przyrodniczego starorzeczy i związanych z nim gatunków. 4. Niszczenie ekosystemów starorzeczy na skutek zagospodarowywania rolniczego (fermy drobiu) lub rekreacyjnego (kąpieliska, miejsca biwakowe itp.). W efekcie: degradacja lub zanik siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków związanych ze starorzeczami i ich otoczeniem. 5. Likwidacja lub niszczenie (zaśmiecanie itp.) niewielkich zbiorników wodnych. W efekcie: pogarszanie warunków żerowania, rozrodu i wypoczynku ptaków związanych ze zbiornikami wodnymi.

L.p.	Przedmioty ochrony	Opis zagrożeń
		6. Narastający niekontrolowany ruch turystyczny i rekreacyjny wzdłuż brzegów rzek (zwłaszcza. Odry), w tym rajdy samochodów terenowych, ruch quadów, biwakowicze, wędkarze itp. W efekcie: niszczenie roślinności przybrzeżnej oraz pogarszanie warunków występowania, żerowania i rozrodu ptaków.
6.	A055 Cyranka <i>Anas querquedula</i>	1. Pogarszanie się sytuacji hydrologicznej w dolinie Odry na skutek erozji liniowej dna rzeki poniżej stopnia Brzeg Dolny oraz drenującego oddziaływania Odry na stan wód gruntowych i powierzchniowych w jej dolinie. W efekcie: degradacja lub zanik siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków związanych z określonym poziomem wód gruntowych (łąki, tereny podmokłe i wilgotne) lub obecnością zbiorników wodnych, a także uzależnionych od określonego rytmu i zasięgu wylewów rzeki. 2. Zmniejszenie częstości i zasięgu wylewów na skutek oddziaływania budowli hydrotechnicznych wzdłuż Odry i jej dopływów. W efekcie: degradacja lub zanik siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków zależnych od określonego rytmu wylewów rzeki. 3. Zmiany stanu ekologicznego starorzeczy na skutek odcięcia lub pogorszenia połączenia z ciekami. W efekcie: degradacja siedliska przyrodniczego starorzeczy i związanych z nim gatunków. 4. Niszczenie ekosystemów starorzeczy na skutek zagospodarowywania rolniczego (fermy drobiu) lub rekreacyjnego (kąpieliska, miejsca biwakowe itp.). W efekcie: degradacja lub zanik siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunku. 5. Likwidacja lub niszczenie (zaśmiecanie itp.) niewielkich zbiorników wodnych. W efekcie: pogarszanie warunków żerowania, rozrodu i wypoczynku gatunku. 6. Zmniejszanie się powierzchni ekstensywnych użytków zielonych (zaorywanie lub zaniechanie koszenia łąk albo intensyfikacja gospodarki łąkowej i pastwiskowej). W efekcie: zanik lub degradacja siedlisk łąkowych oraz związanych z nimi gatunków oraz pogarszanie warunków występowania, żerowania i rozrodu gatunku. 7. Narastający niekontrolowany ruch turystyczny i rekreacyjny wzdłuż brzegów rzek (zwł. Odry), w tym rajdy samochodów terenowych, ruch quadów, biwakowicze, wędkarze itp. W efekcie: niszczenie roślinności przybrzeżnej oraz pogarszanie warunków występowania, żerowania i rozrodu gatunku.
7.	A070 Nurogęś <i>Mergus merganser</i>	1. Pogarszanie się sytuacji hydrologicznej w dolinie Odry na skutek erozji liniowej dna rzeki poniżej stopnia Brzeg Dolny oraz drenującego oddziaływania Odry na stan wód gruntowych i powierzchniowych w jej dolinie. W efekcie: degradacja lub zanik siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków związanych z określonym poziomem wód gruntowych (łąki, tereny podmokłe i wilgotne) lub obecnością zbiorników wodnych, a także uzależnionych od określonego rytmu i zasięgu wylewów rzeki. 2. Zmniejszenie częstości i zasięgu wylewów na skutek oddziaływania budowli hydrotechnicznych wzdłuż Odry i jej dopływów. W efekcie: degradacja lub zanik siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków zależnych od określonego rytmu wylewów rzeki. 3. Zmiany stanu ekologicznego starorzeczy na skutek odcięcia lub pogorszenia połączenia z ciekami. W efekcie: degradacja siedliska przyrodniczego starorzeczy i związanych. 4. Niszczenie ekosystemów starorzeczy na skutek zagospodarowywania rolniczego (fermy drobiu) lub rekreacyjnego (kąpieliska, miejsca biwakowe itp.). W efekcie: degradacja lub zanik siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków związanych ze starorzeczami i ich otoczeniem. 5. Likwidacja lub niszczenie (zaśmiecanie itp.) niewielkich zbiorników wodnych. W efekcie: pogarszanie warunków żerowania, rozrodu i wypoczynku ptaków związanych ze zbiornikami wodnymi.

L.p.	Przedmioty ochrony	Opis zagrożeń
		6. Wycinanie lasów na międzywalu (w ramach gospodarki leśnej i/lub w celach ochrony przeciwpowodziowej). W efekcie: ograniczenie powierzchni siedliska lasów łęgowych oraz utrata siedlisk rozrodczych ptaków, zwłaszcza gatunków związanych z drzewostanami liściastymi. 7. Niekontrolowane usuwanie zadrzewień typu łęgów wierzbowo-topolowych na międzywalu (poza terenami LP). W efekcie: ograniczenie powierzchni siedliska łęgu wierzbowo-topolowego oraz związanych z nim gatunków. 8. Eliminacja martwych i obumierających drzew w ramach zabiegów sanitarnych w zadrzewieniach (poza terenami LP). W efekcie: pogarszanie warunków występowania gatunku poprzez ograniczanie miejsc gniazdowania. 9. Narastający niekontrolowany ruch turystyczny i rekreacyjny wzdłuż brzegów rzek (zwł. Odry), w tym rajdy samochodów terenowych, ruch quadów, biwakowicze, wędkarze itp. W efekcie: niszczenie roślinności przybrzeżnej oraz pogarszanie warunków występowania, żerowania i rozrodu gatunku.

W załączniku Nr 4 do ww. Zarządzenia określono cele działań ochronnych dla wszystkich gatunków będących przedmiotami ochrony w ostoi. Dla większości gatunków celem ma być utrzymanie populacji gatunku na poziomie stanu obecnego lub wzrost liczebności i zachowanie siedlisk w niepogorszonym stanie, zaś dla kani rudej, czapli siwej i cyranki oprócz utrzymania populacji poprawa stanu siedlisk lub zachowanie siedlisk w niepogorszonym stanie (co najmniej U1).

22.2 „Łęgi Odrzańskie” PLH020018

Charakterystyka obszaru:

Obszar stanowi fragment doliny Odry o długości 101 km, od Brzegu Dolnego do Głogowa (od km 290 do km 385 szlaku żeglugowego rzeki Odry), w granicach dawnej terasy zalewowej rzeki, wraz z ujściowym odcinkiem doliny Baryczy. Całkowita powierzchnia „Łęgów Odrzańskich” wynosi 20 223,04 ha. Terytorialnie w granicach N-ctwa obszar ten z grubsza pokrywa się z ostoją ptasią o tej samej nazwie. Jest od niej nieco większy i zajmuje 924,29 ha.

Obszar odznacza się dużym bogactwem rzadkich i zagrożonych siedlisk przyrodniczych, charakterystycznych dla dużej rzeki nizinnej (11 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG, w tym oba typy bardzo dobrze zachowanych lasów łęgowych, zajmujących tu znaczną powierzchnię). Cennym elementem przyrody obszaru są łąki z takimi interesującymi gatunkami jak: goryczka wąskolistna *Gentiana pneumonanthe*, kosaciec syberyjski *Iris sibirica* czy czosnek kątowy *Allium angulosum*.

Na terenie ostoi stwierdzono obecność 22 gatunków zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG; ważne jest przede wszystkim występowanie kilku rzadkich gatunków bezkręgowców (motyli, chrząszczy i ważek) oraz rzadkich gatunków ryb (m.in. kielbía białopłetwego i bolenia). Na uwagę zasługuje cenne zimowisko nietoperzy w podziemiach

dawnego klasztoru w Lubiążu jedno z największych stanowisk mopka na terenie południowo-zachodniej Polski. Bardzo bogata jest flora ostoi z licznymi gatunkami prawnie chronionymi oraz gatunkami rzadkimi i zagrożonymi, tak w skali całej Polski, jak i lokalnie (m.in. liczne są storczykowate).

Ostoja ma ustanowiony plan zadań ochronnych (Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 30 września 2014 r. ogłoszone w Dz. Urz. Woj. Dolnośl. Z dnia 1 października 2014 r., poz. 4042). W planie tym przewidziano prowadzenie działań ochronnych m.in. na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska (Tabela XXII, XXIII).

Przedmioty ochrony (wg stanu na 2014-04):

W obszarach siedliskowych, gatunki (z wyjątkiem ptaków) i siedliska ujęte w Standardowym Formularzu Danych z ocenami A, B lub C są przedmiotami ochrony i muszą być przedmiotami oceny. Wyróżnia się tu 11 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG:

- starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion* – kod siedliska 3150;
- nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculion fluitantis* – kod siedliska 3260;
- zalewane, muliste brzegi rzek z roślinnością *Chenopodion rubri* p.p. i *Bidention* p.p. kod siedliska 3270;
- murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis-Festucion pallentis*) kod siedliska 6210;
- zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) – kod siedliska 6410;
- ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*) – kod siedliska 6430;
- łąki selernicowe (*Cnidion dubii*) – kod siedliska 6440;
- niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) – kod siedliska 6510;
- grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) – kod siedliska 9170;
- łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*,

Alnenion glutinoso-incanae, olsy źródłiskowe) – kod siedliska 91E0;

- łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*) – kod siedliska 91F0.

Tabela 32. Powierzchnia siedlisk przyrodniczych będących przedmiotami ochrony w obszarze „Łęgi Odrzańskie” na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska (nieleśne wg inwentaryzacji: ALP 2007 i leśne wg inwentaryzacji BULiGL 2014)

Kod siedliska	Ocena ogólna z SDF-u	Nazwa	Powierzchnia siedliska na gruntach Nadleśnictwa w obrębie obszaru [ha]	% powierzchni obszaru Natura 2000 na gruntach Nadleśnictwa	Lokalizacja
3150	B	Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i> , <i>Potamion</i>	17,55	2,0	Obr. Góra: 243j, 249f, 252a Obr. Jemielno: 292b, 375g, 481b, 507k, o
6440	B	Łąki selernicowe (<i>Cnidion dubii</i>)	5,14	0,6	Obr. Jemielno: 484r, 558Ab, c
6510	C	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	2,11	0,2	Obr. Jemielno: 558A d, f, g
9170	C	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	29,88	3,4	Obr. Jemielno: 408a, g, 481d, 483s, 484a, 485d, 486k, 486x
91E0	B	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe)	8,87	1,0	Obr. Góra: 244c, 244d, 251f Obr. Jemielno: 485a, 485i
91F0	A	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>)	305,95	34,5	Obr. Góra: 224z, ax, bx, cx, 226m, 244a, 247a, f, g, 248f, g, i, j, 249a, h, i, k, 250a, b, 251j, l, 252b, c, f Obr. Jemielno: 291c, h, 292a, f, i, k, n, o, p, r, 293a, c, 294a, 375b, 408k, 408l, 409a, b, 432n, 481a, 482b, c, 484 d, i, m, o, 485f, 487 c, 488a, b, c, 507n, r, 535a, c, 552k

Oprócz wymienionych w powyższej tabeli odnotowano tu jeszcze występowanie jednego siedliska przyrodniczego (nie będącego przedmiotem ochrony) o kodzie 9190 kwaśne dąbrowy (*Quercion robori-petraeae*) oddz. 224s, 242h, 243a, 243k, 248k obr. Góra, 482o, 483m, 486j, 486m, 534g, 534h obr. Jemielno (łącznie 41,30 ha).

Według danych zawartych w warstwie siedlisk dokumentacji zatwierdzonego PZO w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa występuje 21 stanowisk siedliska 3150, w tym 5 na gruntach administrowanych przez LP 241j, 251j obr. Góra i 487a, 507k, 507l obr. Jemielno. Poza gruntami LP (ok. 60 m na zachód od oddz. 226l obr. Góra) wykazano jedną łąkę trzęślicową (6410).

W ramach lokalizacji i kwalifikacji leśnych siedlisk przyrodniczych między danymi zawartymi w Zarządzeniu z dnia 30 września 2014 r. w sprawie ustanowienia PZO i Inwentaryzacją ALP 2007, BULiGL 2014 w obszarze „Łęgi Odrzańskie” wystąpiły spore rozbieżności. Zamieszczono je w poniższej tabeli. Do czasu ich wyjaśnienia trudno będzie prowadzić jakiegokolwiek działania ochronne, nie mówiąc już o ustaleniu właściwego oddziaływania zaplanowanych zabiegów gospodarczych.

Tabela 33 Porównanie lokalizacji siedlisk przyrodniczych będących przedmiotami ochrony w obszarze „Łęgi Odrzańskie” na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska wg PZO 2014 i BULiGL 2014

IP	Nazwa	Kod siedliska wg PZO	Lokalizacja wg PZO	Lokalizacja wg ALP, BULiGL
3150	Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i> , <i>Potamion</i>	3150	Obr. Góra: 241j, 251j Obr. Jemielno 487a, 507k, 507l	Obr. Góra: 243j, 249f, 252a Obr. Jemielno: 292b, 375g, 481b, 507k, o
6440	Łąki selernicowe (<i>Cnidion dubii</i>)	6440	brak	Obr. Jemielno: 484r, 558Ab, 558Ac
6510	Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	6510	brak	Obr. Jemielno: 558A d, f, g
9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	9170	Obr. Góra: 242g, 242h, 242i, 242j, 243a, 243b, 243c, 243d, 249i, 249j, 249k Obr. Jemielno: 375b, 375c, 375d, 375f, 375g, 408a, 408b, 408c, 408d, 408f, 408g, 408h, 408i, 408j, 482a, 482b, 482c, 482d, 482f, 482g, 482h, 482i, 482j, 482k, 482m, 482n, 482o, 482p, 482r, 482s, 483a, 483b, 483d, 483f, 483g, 483h, 483i, 483j, 483k, 483l, 483m, 483n, 483o, 483p, 483r, 483s, 484a, 484b, 484c, 484d, 486c, 486d, 486f, 486g, 486h, 486i, 486j, 486k, 486l, 486m, 486n, 486o, 486p, 486r, 486s, 486t, 486w, 486x, 531h, 532a, 532b, 532d, 532f, 532k, 533b, 533c, 533d, 533f, 533g, 533h, 533i, 533j, 534b, 534c, 534d, 534f, 534g, 534h, 534i, 534j, 534k, 534l, 534m, 534n, 534o	Obr. Jemielno: 408a, g, 481d, 483s, 484a, 485d, 486k, 486x
91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłkowe)	91E0	Obr. Góra: 252c, 252d, 252f Obr. Jemielno: 375a, 487b	Obr. Góra: 244c, 244d, 251f Obr. Jemielno: 485a, 485i
91F0	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>)	91F0	Obr. Góra: 244a, 244b, 244c, 244d, 244f, 244g, 244h, 244~a, 249a, 249b, 249c, 249d, 249f, 249g, 249h, 249~d, 250a, 250b, 250c, Obr. Jemielno: 292p, 293a, 293b, 293c, 293d, 294a, 294b, 408k, 408l, 409a, 409b, 409c, 480c, 481a, 481b, 481c, 481d, 481f, 481g, 481h, 484i, 484j, 484l,	Obr. Góra: 224z, ax, bx, cx, 226m, 244a, 247a, f, g, 248 f, g, i, j, 249a, h, i, k, 250a, b, 251j, l, 252b, c, f Obr. Jemielno: 291c, h, 292a, f, i, k, n, o, p, r, 293a, c, 294a, 375b, 408k, 408l, 409a, b, 432n, 481a, 482b, c, 484 d, i, m, o, 485f, 487 c, 488a, b, c,

IP	Nazwa	Kod siedliska wg PZO	Lokalizacja wg PZO	Lokalizacja wg ALP, BULiGL
			484m, 484n, 484o, 484p, 484r, 485c, 485d, 485f, 485g, 485h, 485i, 485j, 487a, 487b, 487c, 487d, 488a, 488b, 488c, 535a, 535b, 535c, 535d, 535f, 535g, 552l	507n, r, 535a, c, 552k

Przedmiotami ochrony w obszarze są również następujące gatunki zwierząt:

1. Owady: trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia* (1037 B), zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis* (1042 C), przeplatka maturna *Hypodryas maturna* (1052 A), modraszek teleius *Maculinea teleius* (1059 B), czerwonończyk nieparek *Lycaena dispar* (1060 B), modraszek nausitous *Maculinea nausithous* (1061 B), barczatka kataks *Eriogaster catax* (1074 A), pachnica dębowa *Osmoderma eremita* (1084 A), kozioróg dębosz *Cerambyx cerdo* (1088 A).

Stanowisk owadów nie odnaleziono w części obszaru administrowanej przez LP. Dokumentacja PZO dla obszaru Łęgi Odrzańskie PLH020018 (2014 r.) wskazuje na 1 stanowisko zalotki większej, 20 rozproszonych stanowisk barczatki kataks (rozpoznane w okresie 2006-2008 i monitorowane w 2010-11 r.), 4 stanowiska czerwonończyka nieparka na łąkach w okolicach Bełcza Wielkiego i Bieliszowa, 1 stanowisko modraszka nausitousa w szuwarach położonych ok. 500 m od oddz. 252 obr. Jemielno (rozpoznany w okresie 2006-2008), 1 stanowisko kozioroga dębosza (kod 1088) w pobliżu wsi Karów (rozpoznany w okresie 2010-2011) oraz pachnicy dębowej w grupie starych drzew (gł. dębów) przy drodze i wale Odry (obr. Świerczów dz. ew. 118, 166).

2. Ryby: boleń *Aspius aspius* (1130 B), koza *Cobitis taenia* (1149 B), kielb białopłetwy *Gobio albipinnatus* (1124 B), różanka *Rhodeus sericeus amarus* (1134 B), łosoś atlantycki *Salmo salar* (1106 C).

Według danych z PZO (2014) stanowiska chronionych ryb występują również poza administracją Nadleśnictwa: koza – w starorzeczu Odry położonym na północ od oddz. 481b (1 stanowisko), różanka w starorzeczach położonym na zachód od Głobic (4 stanowiska) i na północ od oddz. 481b (1 stanowisko). Prawdopodobnie występuje dość licznie w wodach Odry i Baryczy. Piskorz *Misgurnus fossilis* – stwierdzony w starorzeczu położonym na zachód od Głobic (4 stanowiska wg danych PZO, 2014) nie jest przedmiotem ochrony w ostoi, choć prawdopodobnie występuje również dość licznie w wodach Odry i Baryczy (przedmiot ochrony w obszarze ochrony siedlisk „Dolina Dolnej Baryczy”).

3. Płazy: traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* (1166 C), kumak nizinny *Bombina bombina* (1188 B).

Stanowisk traszki grzebieniastej nie wykazano w zasięgu gruntów Nadleśnictwa. Głosy wydawane przez kumaki stwierdzono (ALP 2007) na 8 stanowiskach (bagna, starorzecza) w oddz. 291g, 294a, 375a (obr. Jemielno) oraz w sąsiedztwie 241i, 248b, 249a, 251l (obr. Góra), 552d (obr. Jemielno). Więcej stanowisk tego gatunku w zasięgu Nadleśnictwa 26, w tym jedno na gruntach w jego administracji (oddz. 291a obr. Jemielno) wykazano w dokumentacji obowiązującego PZO obszaru.

4. Ssaki: mopek *Barbastella barbastellus* (1308 B), nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme* (1318 B), nocek bechsteina *Myotis bechsteini* (1323 B), nocek duży *Myotis myotis* (1324 B), bóbr europejski *Castor fiber* (1337 B), wydra *Lutra lutra* (1355 C).

Wszystkie wymienione gatunki chronionych nietoperzy zaobserwowano podczas letnich kontroli terenowych nad rzeką Odrą i w nadodrzańskich lasach (wg dokumentacji PZO). Zimowiska nocka dużego i mopka znajdują się w podziemiach klasztoru w Lubiążu (poza granicami Nadleśnictwa).

Wyniki inwentaryzacji siedlisk i gatunków (ALP 2007) potwierdziły 6 stanowisk występowania bobra europejskiego *Castor fiber* w obszarze (oddz. 242Ab obr. Góra, 481a, 487a, 488c, 507l, 552k obr. Jemielno). Aktualne (2014) dane z Nadleśnictwa wskazują na obecność tego gryzonia w następujących miejscach: 226m, 242Aa, 249d obr. Góra; przy 456h od str. Odry, 481a, 481b, 485h, przy 486a, 486f, 487a, 488c, przy oddz. 488 od str. Odry, 507l, 552k obr. Jemielno. Według dokumentacji obowiązującego PZO obszaru „Łęgi Odrzańskie” w zasięgu opisywanego Nadleśnictwa zarejestrowano 23 stanowiska bobra, w tym 4 na obrzeżach gruntów przez niego administrowanych (251l obr. Góra, 375a, 409a, 482f, obr. Jemielno).

Wydra wg aktualnych danych z Nadleśnictwa występuje na brzegach oddz. 226m, 249d obr. Góra. Według dokumentacji obowiązującego PZO jej stanowiska stwierdzono m.in. na obrzeżach oddz. 294a, 375a w obr. Jemielno (pozostałe 3 stanowiska w oddaleniu od gruntów Nadleśnictwa).

22.3 „Dolina Dolnej Baryczy” PLH020084

Charakterystyka obszaru:

Obszar został zatwierdzony jako OZW w marcu 2011 r. Całkowita powierzchnia ostoi wynosi 3 165,81 ha i w całości położony jest w zasięgu terytorialnym analizowanego Nadleśnictwa (środkowa i północna część obrębu Góra, północny fragment obrębu Jemielno). W zarządzie N-ctwa znajduje się obecnie 58% powierzchni całkowitej obszaru 1 834,28 ha.

Ostoja obejmuje fragment pradoliny w okolicy miejscowości Góra z meandrującą Baryczą i jej dopływami: Dżiczek i Śląski Rów.

Przedmiotami ochrony (wg stanu na 2014-04) jest 10 siedlisk przyrodniczych (kody 3150, 6410, 6430, 6440, 6510, 9170, 9190, 91E0, 91F0, 91I0) i 9 gatunków zwierząt (kody 1060, 1074, 1084, 1134, 1145, 1149, 1324, 1337, 1355). W trakcie przeprowadzania inwentaryzacji na gruntach, będących w zarządzie N-ctwa Góra Śląska (ALP 2007, BULiGL 2014) zlokalizowano siedliska 3150, 6440, 6510, 9170, 9190, 91F0, 91E0. Wcześniej (inwentaryzacja ALP 2007) wykazywanego siedliska 91I0 nie stwierdzono w roku 2014 (inwentaryzacja BULiGL).

Tabela 34. Powierzchnia siedlisk przyrodniczych będących przedmiotami ochrony w obszarze „Dolina Dolnej Baryczy” na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska (nieleśne wg inwentaryzacji: ALP 2007 i leśne wg inwentaryzacji BULiGL 2014)

Kod siedliska	Ocena ogólna z SDF-u	Nazwa	Udział siedliska na gruntach nadleśnictwa (ha)	Udział siedliska na gruntach nadleśnictwa (%)	Lokalizacja
3150	C	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i> , <i>Potamion</i> ;	11,26	0,6	Obr. Jemielno: 274l, 279c, 296m, 297b, 297d, 301f, 311b, 342Ab
6410	C	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>);	-	-	-
6430	C	Ziołorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>);	-	-	-
6440	C	Łąki selernicowe (<i>Cnidion dubii</i>);	1,73	0,1	Obr. Jemielno: 274m
6510	B	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>);	3,38	0,2	Obr. Góra: 17Cg, 98j, 101b, c
9170	C	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>);	22,74	1,24	Obr. Góra: 15Ah, 105c, 106h, 106n Obr. Jemielno: 301c, 301d, 391j
9190	C	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion roboripetraeae</i>)	15,43	0,84	Obr. Góra: 95i, 96g, 175d, 176g, 177b, 214c, Obr. Jemielno: 297k, 330d
91E0	B	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i	284,02	15,5	Obr. Góra: 6d, 6h, 6i, 8g, 10d, 10f, 10g, 13b, 13c, 13f, 13j, 13l, 13m, 14b, 14f,

Kod siedliska	Ocena ogólna z SDF-u	Nazwa	Udział siedliska na gruntach nadleśnictwa (ha)	Udział siedliska na gruntach nadleśnictwa (%)	Lokalizacja
		jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródliskowe)			14g, 15Ak, 15g, 16a, 16b 16Ah, 17i, 17Cd, 17Cf, 106b, 109l, 109m, 172k, 172m, 184i, 185a, 185b, 185l, 185m, 185r, 185s, 190a, 190b, 190c, 190d, 190f, 191a, 191b, 191c, 191d, 191f, 197a, 197c, 197d, 197f, 197g, 197h, 198a, 198c, 198d, 198f, 198g, 198i, 203b, 203c, 203d, 203f, 203i, 203k, 207o, 208a, 208c, 208f, 208g, 208h, 208i, 208n, 208p, 210c, 210d, 210h, 210j, 210k, 211k, 211l, 211m Obr. Jemielno: 301n
91F0	B	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>)	181,76	9,9	Obr. Góra: 12a, 12j, 13g, 13i, 13n, 14d, 14l, 15b, 15Ac, 15Aj, 15Bf, 15Bg, 15Bm, 15Bn, 16 d, 16Ag, 16Ai, 17Ca, 99d, 99f, 101n, 102b, 105a, 105b, 105d, 105f, 106i, 106j, 106l, 106m, 107a, 107b, 107c, 108f, 108g, 108h, 108k, 109d, 172j, 174d, 184a, 184o, 185c, 207i, 209a, 209b, 210a, 210m, 211b, 214a, 214i Obr. Jemielno: 279f, 295b, 295c, 296d, 296f, 296g, 296k, 296l, 296n, 297h, 301g, 301i, 301k, 308f, 331m, 331o, 393a, 393b, 393d

Z owadów stanowiących przedmioty ochrony w roku 2007 (Inwentaryzacja ALP) zaobserwowano: czerwończyka nieparka *Lycaena dispar* (kod 1060) na zabagnionych łąkach w oddz. 301f (obr. Jemielno) i pachnicę dębową *Osmoderma eremita* (kod 1084) w oddz. 109d, 198g (obr. Góra),

Chronione ryby: koza *Cobitis taenia* i piskorz *Misgurnus fossilis* zostały stwierdzone (Bobrowicz 2005) w mulistych stawkach w okolicach Osetna (po 2 stanowiska). Trzecie stanowisko piskorza odnotowano w Rowie Śląskim na wysokości Chróściny (Bobrowicz 2005).

Wyniki inwentaryzacji siedlisk i gatunków (ALP 2007) potwierdziły 5 stanowisk bobra na terenie PLH020084 „Doliny Dolnej Baryczy” (oddz. 177f obr. Góra, 296n, 308d, 342Aa, 393d obr. Jemielno). Aktualne (2014) dane z Nadleśnictwa wskazują na obecność tego gryzonia w następujących miejscach: 14i obr. Góra; 279a, b, c, d, f, k, l, m, 295a, b, c, 296b, f, g, k, m, n, 297a, f, g, k, 298a, 301c, d, g, h, i, j, k, r, 302a, f, k, 308f, 309a, b, c, d, f, 310c, d, 311a, przy 393g, h, 342Aa, c, d obr. Jemielno.

Wydra wg ww. danych występuje w oddz. 237, 239 (brzegi Baryczy) obr. Góra; przy oddz. 342A, 392, 393 (brzegi Baryczy) obr. Jemielno.

Cztery stanowiska tego gatunku odnotowano (mniej dokładne lokalizacje w przybliżeniu pokrywające się z późniejszymi obserwacjami) również w trakcie Inwentaryzacji przyrodniczej w gminie Góra (Bobrowicz 2005):

- „Barycz w okolicach Wierzawic Wielkich (2 stanowiska; zajęta nora w skarpie rzeki oraz obserwacje polujących osobników)
- Świernia 1,2 km na SE od Osetna Małego (obserwacja polującego osobnika)
- olsy nad Dżiczkiem, 1,2 km na SWW od Zawieścic (obserwacja 1 osobnika).”

Modraszka nausitousa Phengaris nausithous (kod 1061) gatunku nie będącego przedmiotem ochrony w ostoi zaobserwowano na śródleśnych łąkach w oddz. 98j, 101b obr. Góra.

Wartość przyrodnicza i znaczenie:

Ostoja jest bardzo ważnym w tej części Polski miejscem występowania priorytetowego siedliska – ciepłolubnych dąbrów (91I0), oraz lasów łęgowych i nadrzecznych zarośli wierzbowych (91E0). Szczególnie dobrze zachowane są rozległe łągi jesionowe. Cenne są również tutejsze lasy łęgowe dębowo-wiązowo-jesionowe (91F0) i grądy (9170). Lasy ostoi są miejscem łągów znaczących populacji dzięciołów (*Picus canus*, *Picus viridis*, *Dryocopus martius*, *Dendrocopos medius*). Występuje w nich też priorytetowy gatunek chrząszcza – pachnica dębowa *Osmoderma eremita*. Bardzo ważnym siedliskiem w ostoi są liczne starorzecza (3150). W ostoi zachowały się cenne łąki trzęślicowe (6410) będące siedliskiem motyla z Aneksu II - *Maculinea nausithous*. Dla zachowania ostoi również cenne są dwa inne typy siedlisk (siedliska spoza załącznika I) - olsy (44.9) i turzycowiska (53.21). Są one ważne dla zachowania populacji gatunków tj.: *Grus grus*, *Ciconia nigra*, *Lycaena dispar*.

23. Pomniki przyrody

Jedną z najstarszych form ochrony wartości przyrodniczych są pomniki przyrody. Według definicji zawartej w Ustawie o ochronie przyrody cyt.:

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

Dotychczas w Polsce za pomniki przyrody uznano ponad 34 tys. obiektów, w tym ponad 10,5 tys. utworzonych w Lasach Państwowych. Najczęściej są to okazałe drzewa, ich grupy bądź

aleje; znaczną grupę pomników stanowią również głązy narzutowe. Dla wskazania, od jakich minimalnych wymiarów danego gatunku drzewa można uznać za wyróżniające i godne objęcia ochroną, opracowano odpowiednie, obowiązujące w całym kraju zalecenia.

Na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska obecnie znajduje się 18 pomników przyrody ożywionej. Pomniki te reprezentują gatunki pojedynczych i rosnących w grupach drzew: dąb bezszypułkowy (3), dąb szypułkowy (13), klon jawor (1), wiąz szypułkowy (1).

Informacja o obecności pomników przyrody na gruntach N-ctwa Góra Śląska zamieszczona została w opisach taksacyjnych (osobliwości przyrodnicze).

W stosunku do pomnika przyrody obowiązują następujące zakazy:

- niszczenia, uszkodzania obiektu;
- uszkodzania i zanieczyszczania gleby;
- dokonywania zmian stosunków wodnych;
- umieszczania tablic reklamowych.

Szczegółowe charakterystyki pomników przyrody ożywionej Nadleśnictwa Góra Śląska zawiera załącznik nr 1 – wzór nr 5A.

Poza administracją LP w granicach zasięgu terytorialnego na terenie Powiatu Górowskiego (ponad 96% zasięgu terytorialnego N-ctwa) znajdują się obecnie (według Rejestru Pomników Przyrody Województwa Dolnośląskiego RDOŚ we Wrocławiu, stan 01.10.2014 r.) jeszcze 72 pomniki przyrody. Wśród nich są głównie pojedyncze wiekowe drzewa, rzadziej grupy drzew i aleje.

Tabela 35. Wykaz i charakterystyka pomników przyrody zlokalizowanych poza administracją LP w Powiecie Górowskim

Lp	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Miejscowość	Forma własności	Sprawujący nadzór
1	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	505	25	Góra	Kłoda Górowska	Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	Burmistrz Góry
2	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	520	20	Góra	Czernina Dolna		Burmistrz Góry
3	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998	Dąb szypułkowy (<i>Quercus</i>)	480	20	Góra	Czernina Dolna		Burmistrz Góry

Lp	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Miejscowość	Forma własności	Sprawujący nadzór
		r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	<i>robur</i>)						
4	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Buk pospolity (<i>Fagus sylvatica</i>)	305	18	Góra	Czernina Dolna		Burmistrz Góry
5	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>)	340	21	Góra	Wierzowice Wielkie		Burmistrz Góry
6	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Wiąz szypułkowy (<i>Ulmus laevis</i>)	420	24	Góra	Wierzowice Wielkie		Burmistrz Góry
7	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Platan klonolistny (<i>Platanus x acerifolia</i>)	390	20	Góra	Wierzowice Wielkie		Burmistrz Góry
8	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	410	21	Góra	Wierzowice Wielkie		Burmistrz Góry
9	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	390	21	Góra	Wierzowice Wielkie		Burmistrz Góry
10	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	400	21	Góra	Wierzowice Wielkie		Burmistrz Góry
11	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	380	21	Góra	Wierzowice Wielkie		Burmistrz Góry
12	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	370	20	Góra	Wierzowice Wielkie		Burmistrz Góry

Lp	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Miejscowość	Forma własności	Sprawujący nadzór
		254)							
13	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	390	20	Góra	Wierzowice Wielkie		Burmistrz Góry
14	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	400	21	Góra	Wierzowice Wielkie		Burmistrz Góry
15	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	360	20	Góra	Wierzowice Wielkie		Burmistrz Góry
16	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	370	20	Góra	Wierzowice Wielkie		Burmistrz Góry
17	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	390	21	Góra	Wierzowice Wielkie		Burmistrz Góry
18	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	286	16	Góra	Góra		Burmistrz Góry
19	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	288	17	Góra	Góra		Burmistrz Góry
20	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	330	22	Góra	Kruszyniec		Burmistrz Góry
21	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	386	22	Góra	Kruszyniec		Burmistrz Góry

Lp	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Miejscowość	Forma własności	Sprawujący nadzór
22	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	418	23	Góra	Kruszyniec		Burmistrz Góry
23	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>)	500	18	Góra	Czernina		Burmistrz Góry
24	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	380	21	Góra	Czernina		Burmistrz Góry
25	1998-12-08	Uchwała Nr XXVI/162/08 Rady Miejskiej w Górze z dnia 18 września 2008 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 272 poz. 2923)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	511	32	Góra	Radosław	Własność prywatna	Burmistrz Góry
26	1998-12-08	Uchwała Nr XXVI/162/08 Rady Miejskiej w Górze z dnia 18 września 2008 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 272 poz. 2923)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	340	25	Góra	Strumienna	Gmina Góra	Burmistrz Góry
27	2008-09-18	Uchwała Nr XXVI/162/08 Rady Miejskiej w Górze z dnia 18 września 2008 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 272 poz. 2923)	Buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>)	360	27	Góra	Ryczeń	Skarb Państwa - Agencja Nieruchomości Rolnych we Wrocławiu	Burmistrz Góry
28	2008-09-18	Uchwała Nr XXVI/161/08 Rady Miejskiej w Górze z dnia 18 września 2008 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 272 poz. 2922)	Aleja Platanowa - Platan klonolistny (<i>Platanus x acerifolia</i>) - 11 drzew	197, 226, 233, 212, 235, 200, 192, 154, 177, 198, 245	30, 29, 26, 27, 26, 27, 26, 28, 24, 28, 25	Góra	Ślubów	Własność Gmina Góra, zarządzający Szkoła Podstawowa i Przedszkole	Burmistrz Góry
29	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), okazała równomiernie rozwinięta korona i wiek	435	20	Jemielno	Daszów	Gmina Jemielno	Wójt Gminy Jemielno

Lp	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Miejscowość	Forma własności	Sprawujący nadzór
30	1998-12-09	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Lipa szerokolistna (<i>Tilia platyphyllos</i> L.), okazała korona i wiek	320	19	Jemielno	Jemielno	Parafia Jemielno	Wójt Gminy Jemielno
31		Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	562		Niechlów	Miechów	Skarb Państwa	
32		Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Sosna pospolita (<i>Pinus silvestris</i>)	410		Niechlów	Miechów	Skarb Państwa	
33	2005-12-16	Uchwała Nr XXXVI/182/05 Rady Miejskiej Wąsosz z dnia 16 grudnia 2005 r. W sprawie uznania za pomnik przyrody	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), wiek ok. 160 lat	111	22	Wąsosz	Wąsosz	Miasto i Gmina Wąsosz, Pl. Wolności 17, 56 - 210 Wąsosz	Burmistrz Wąsosz
34	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Buk pospolity (<i>Fagus sylvatica</i>), wiek ok. 280 lat	540	26	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosz
35	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Buk pospolity (<i>Fagus sylvatica</i>), wiek ok. 220 lat	320	24	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosz
36	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Buk pospolity (<i>Fagus sylvatica</i>), wiek ok. 220 lat	300	24	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosz
37	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Buk pospolity (<i>Fagus sylvatica</i>), wiek ok. 200 lat	285	24	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosz
38	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), wiek ok. 450 lat	540	31	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosz
39	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody	Dąb szypułkowy	475	30	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław	Burmistrz

Lp	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Miejscowość	Forma własności	Sprawujący nadzór
		Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	(<i>Quercus robur</i>), wiek ok. 400 lat					Urbański	Wąsosza
40	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), wiek ok. 400 lat	455	30	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza
41	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), wiek ok. 400 lat	440	30	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza
42	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), wiek ok. 380 lat	410	30	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza
43	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), wiek ok. 380 lat	410	30	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza
44	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), wiek ok. 320 lat	380	30	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza
45	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), wiek ok. 320 lat	380	30	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza
46	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), wiek ok. 320 lat	380	27	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza
47	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), wiek ok. 310 lat	370	29	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza
48	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), wiek	355	30	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza

Lp	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Miejscowość	Forma własności	Sprawujący nadzór
		r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	ok. 290 lat						
49	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), wiek ok. 290 lat	350	28	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza
50	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Sosna wejmutka (<i>Pinus strobus</i>), wiek ok. 290 lat	275	27	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza
51	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Wiąz szypułkowy (<i>Ulmus laevis</i>), wiek ok. 270 lat	220	25	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza
52	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>), wiek ok. 220 lat	300	27	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza
53	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Jesion wyniosły (<i>Fraxinus excelsior</i>), wiek ok. 230 lat	320	24	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza
54	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Jesion wyniosły (<i>Fraxinus excelsior</i>), wiek ok. 230 lat	300	24	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza
55	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Jesion wyniosły (<i>Fraxinus excelsior</i>), wiek ok. 200 lat	290	21	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza
56	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Jesion wyniosły (<i>Fraxinus excelsior</i>), wiek ok. 200 lat	285	22	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza
57	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz.	Grab pospolity (<i>Carpinus betulus</i>), wiek ok. 300 lat	275	22	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza

Lp	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Miejscowość	Forma własności	Sprawujący nadzór
		254)							
58	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Grab pospolity (<i>Carpinus betulus</i>), wiek ok. 240 lat	206	22	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza
59	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Żywotnik zachodni (<i>Thuja occidentalis</i>), wiek ok. 180 lat	150	18	Wąsosz	Wiklina	własność prywatna - Stanisław Urbański	Burmistrz Wąsosza
60	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), wiek ok. 380 lat	434	28	Wąsosz	Wąsosz	Agencja Nieruchomości Rolnych, ul. Mińska 60, 54 - 510 Wrocław	Burmistrz Wąsosza
61	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), wiek ok. 350 lat	425	28	Wąsosz	Czeladź Wielka	EKO DUDA SP. Z o.o. Grąbkowo 73, 63-940 Jutrosin	Burmistrz Wąsosza
62	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), wiek ok. 280 lat	310	25	Wąsosz	Czeladź Wielka	EKO DUDA SP. Z o.o. Grąbkowo 73, 63-940 Jutrosin	Burmistrz Wąsosza
63	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), wiek ok. 270 lat	300	27	Wąsosz	Czeladź Wielka	EKO DUDA SP. Z o.o. Grąbkowo 73, 63-940 Jutrosin	Burmistrz Wąsosza
64	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>), wiek ok. 240 lat	334	26	Wąsosz	Czeladź Wielka	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Józefa Obl., Wąsosz, ul. Parafialna	Burmistrz Wąsosza
65	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>), wiek ok. 280 lat	372	29	Wąsosz	Czeladź Wielka	EKO DUDA SP. Z o.o. Grąbkowo 73, 63-940 Jutrosin	Burmistrz Wąsosza
66	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Buk pospolity (<i>Fagus sylvatica</i>), wiek ok. 220 lat	300	24	Wąsosz	Czeladź Wielka	EKO DUDA SP. Z o.o. Grąbkowo 73, 63-940 Jutrosin	Burmistrz Wąsosza

Lp	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Gmina	Miejscowość	Forma własności	Sprawujący nadzór
67	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Buk pospolity (<i>Fagus sylvatica</i>), wiek ok. 180 lat	220	21	Wąsosz	Czeladź Wielka	EKO DUDA SP. Z o.o. Grąbkowo 73, 63-940 Jutrosin	Burmistrz Wąsosza
68	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Platan klonolistny (<i>Platanus x acerifolia</i>), wiek ok. 260 lat	335	26	Wąsosz	Czeladź Wielka	EKO DUDA SP. Z o.o. Grąbkowo 73, 63-940 Jutrosin	Burmistrz Wąsosza
69	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Klon pospolity (<i>Acer platanoides</i>), wiek ok. 260 lat	330	26	Wąsosz	Czeladź Wielka	EKO DUDA SP. Z o.o. Grąbkowo 73, 63-940 Jutrosin	Burmistrz Wąsosza
70	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Platan klonolistny (<i>Platanus x acerifolia</i>), wiek ok. 540 lat	720	36	Wąsosz	Lechitów	Własność prywatna - Halina Guźniczak-Pyszczyk, Wiesław Pyszczyk	Burmistrz Wąsosza
71	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Jesion wyniosły (<i>Fraxinus excelsior</i>), wiek ok. 230 lat	295	24	Wąsosz	Wodniki		Burmistrz Wąsosza
72	1998-12-08	Rozporządzenie Nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dnia 8 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), wiek ok. 380 lat	420	30	Wąsosz	Wodniki		Burmistrz Wąsosza

Brak informacji na temat aktualnych pomników przyrody w części zasięgu terytorialnego N-ctwa położonego w Województwie Wielkopolskim.

24. Strefy ochronne wokół gniazd chronionych gatunków ptaków

Szczegółowe podstawy prawne ochrony strefowej zawiera Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2014, poz. 1348).

W załączniku nr 5 do rozporządzenia wymieniono gatunki dziko występujących zwierząt, dla których wymagane jest ustalenie stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania. Ochronie strefowej podlegają następujące gatunki ptaków: orzeł przedni, orlik

grubodzioby, orlik krzykliwy, gadożer, bielik, orzełek, kania czarna, kania ruda, szlachar, ślepowron, bocian czarny, kraska, raróg, sokół wędrowny, cietrzew, głuszc, rybołów, puchacz, sóweczka i włóchatka.

Zgłoszenia nowych miejsc gniazdowania mogą dokonywać m.in. ornitolodzy z Komitetu Ochrony Orłów oraz Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków. Są to organizacje pozarządowe, których celem jest prowadzenie działań ochronnych dotyczących rzadkich gatunków ptaków drapieżnych oraz ochrona ich siedlisk. Informacje o stwierdzonych przypadkach gniazdowania zgłaszają także leśnicy, ornitolodzy oraz służby konserwatorskie.

Wyznaczanie i likwidowanie granic, w drodze decyzji administracyjnej, stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową oraz prowadzenie rejestru stref ochrony leży w gestii Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

Miejsca przecięcia się granicy strefy okresowej z drogami i liniami podziału powierzchniowego podlegają oznakowaniu w terenie tablicami z napisem: „Ostoja zwierzyny” i informacją: „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”.

Liczba i powierzchnia stref ulegają częstym zmianom, co związane jest z zakładaniem nowych lub opuszczaniem starych gniazd, a także w rezultacie wystąpienia przypadków losowych np. zniszczenie gniazda w wyniku huraganu, gwałtownej burzy lub uderzenia pioruna. W takich przypadkach strefa może zostać zlikwidowana przez dyrektora RDOŚ na wniosek Nadleśnictwa. Każde gniazdo powinno być chociaż raz w sezonie kontrolowane i potwierdzone sporządzeniem notatki służbowej. Osoby kontrolujące gniazda muszą posiadać pisemne upoważnienie od Dyrektora RDOŚ oraz powiadomić Nadleśnictwo o zamiarze wykonywania kontroli w obrębie stref ochronnych. Powinno się zgłaszać w RDOŚ wszystkie nie zasiedlone i opuszczone (powyżej 3 lat) gniazda ptaków dla których wyznacza się strefy ochronne. Likwidacja stref ochronnych w przypadku zniszczenia gniazda nie zawsze jest konieczna, należy rozpoznać sytuację w terenie. Ponadto należy chronić nowo zlokalizowane gniazda, zwłaszcza w sezonie lęgowym do czasu ich zgłoszenia w RDOŚ.

W bazie opisu taksacyjnego drzewostany zostały wyróżnione cechą OSTOJA w zakładce „grupy”. W drzewostanach znajdujących się w strefie ochrony całorocznej nie zaplanowano żadnych zabiegów gospodarczych w planie urządzenia lasu – zaliczono je do gospodarstwa specjalnego.

Strefa ochrony całorocznej ma na celu ochronę istniejących stanowisk lęgowych ptaków drapieżnych. Miejsce lęgu obejmuje nie tylko drzewo gniazdowe, lecz również cały drzewostan w jego otoczeniu. Różne drzewa wykorzystywane są tam przez ptaki do odpoczynku, pilnowania lęgu, obserwacji czy noclegu. Objęcie całoroczną ochroną całego drzewostanu stwarza ponadto ptakom możliwość zbudowania nowego gniazda w przypadku utraty dotychczasowego.

Faktycznie strefa ta funkcjonuje na zasadzie rezerwatu – obowiązują tu zakazy: przebywania osób, z wyjątkiem osób sprawujących zarząd i nadzór nad obszarem objętym strefą ochronną, wycinania drzew lub krzewów bez zezwolenia (decyzja) Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków oraz wznoszenia obiektów, urządzeń i instalacji. Inne planowane prace muszą być zgłoszone w RDOŚ, który rozpatruje każdy przypadek indywidualnie.

Strefa ochrony okresowej powinna zapewniać ptakom spokój i bezpieczeństwo podczas wyprowadzania lęgów. W strefach tych, będących obszarami wyłączonymi okresowo z działalności gospodarczej, niezbędne prace związane z pozyskaniem drewna, hodowlą i ochroną lasu muszą być wykonywane **poza okresowym terminem ochrony** zamieszczonym w tabeli 36.

Tabela 36. Charakterystyka stref ochronnych wyznaczonych na terenie N-ctwa Góra Śląska wg Rozp. Min. Środowiska z dnia 7 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt

Gatunek chronionego ptaka	Promień strefy ochrony [m]		Okresowy termin ochrony
	całorocznej	okresowej	
Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	200	500	15 III – 31 VIII
Bielik <i>Heliaeetus albicilla</i>	200	500	1 I – 31 VII
Kania czarna <i>Milvus nigrans</i> Kania ruda <i>Milvus milvus</i>	100	500	1 III – 31 VIII

Dokładna informacja o miejscach gniazdowania chronionych gatunków ptaków powinna być dostępna pracownikom Lasów Państwowych, Dyrektorom Regionalnych Dyrekcji Ochrony Środowiska, Regionalnym Konserwatorom Przyrody oraz niewielkiemu gronu profesjonalistów rozumiejących złożoną problematykę ochrony strefowej. Unikać należy publikowania szczegółowych informacji w ogólnodostępnych folderach, mapach, przewodnikach turystycznych i czasopiśmie – istnieje potencjalne zagrożenie odnalezienia i niszczenia gniazd, płoszenia ptaków oraz wybrania jaj lub lęgów. Bardziej celowym rozwiązaniem wydaje się zamieszczenie jedynie syntetycznej, ogólnej informacji o występowaniu gniazdujących, chronionych gatunków ptaków na terenie Nadleśnictwa.

W bieżącej działalności gospodarczej należy przestrzegać zakazów związanych z wprowadzoną ochroną strefową oraz okresowo ograniczać ruch turystyczny w bliskim sąsiedztwie stref ochronnych w czasie inkubacji jaj i karmienia piskląt. Należy dbać (zgodnie z art. 60 pkt 4 *Ustawy o ochronie przyrody*) aby granice ochrony okresowej były oznaczone co najmniej dwiema tablicami z napisem: „Ostoja zwierząt” i informacją: „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”.

Aktualnie na gruntach Nadleśnictwa Góra Śląska zlokalizowanych i otoczonych strefami jest dziewięć miejsc rozrodu i regularnego przebywania (gniazdowania): bielika (2 strefy), kani czarnej (1 strefa), kani rudej (4 strefy) i bociana czarnego (2 strefy).

Granice stref ochronnych wokół gniazd chronionych gatunków ptaków zatwierdzone zostały na mocy decyzji wydanych przez Wojewodę Dolnośląskiego i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu – ich wykaz zawiera poniższa tabela:

Tabela 37. Wykaz dokumentacji zatwierdzającej ochronę strefową chronionych gatunków ptaków wg stanu na 01.01.2015 r.

Lp.	Znak sprawy, data	Organ decyzyjny	Gatunek ptaka	Leśnictwo
1.	SPO.V.KM.6631/s/28/08 z dn. 6 października 2008 r.	Wojewoda Dolnośląski	Bielik	Zawieścice
2.	RDOŚ-WPN.6442.4.2014.MK z dn. 18 czerwca 2014 r.	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu	Bielik, Kania czarna	Łękanów
3.	SPO.V.KM.6631/s/32/08 z dn. 6 października 2008 r.	Wojewoda Dolnośląski	Kania ruda	Majówka
4.	WPN.6442.5.2012.MK z dn. 26 lipca 2012 r.	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu	Kania ruda	Bartków
5.	SPO.V.KM.6631/s/31/08 z dn. 6 października 2008 r.	Wojewoda Dolnośląski	Kania ruda Bocian czarny	Jemiarno
6.	WPN.6442.6.2011.MK.1 z dn. 18 lipca 2011 r.	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu	Kania ruda Bocian czarny	Śluby

Bocian czarny *Ciconia nigra* to okazały ptak z rzędu brodzących (*Ciconiidae*). Długość całego ciała dorosłego osobnika osiąga 100 cm, rozpiętość skrzydeł do 210 cm, a ciężar wynosi 3 kg. Upierzenie samca i samicy jednakowe, czarne z metalicznym, fioletowo zielonym połyskiem. Piers i brzuch białe, nogi i lekko wygięty ku górze dziób – intensywnie czerwone. Gatunek ten gniazduje nielicznie, w znacznym rozproszeniu, w rozległych kompleksach starszych drzewostanów liściastych i mieszanych, zazwyczaj w pobliżu terenów podmokłych, śródleśnych bagien i łąk. Unika pól i otwartych przestrzeni. Żerujące ptaki spotyka się na śródleśnych łąkach i torfowiskach, a także na okresowo odwodnionych stawach hodowlanych i na terenach zalewowych dolin rzecznych.

Całkowite terytorium jednej pary bocianów oceniane jest na 50 - 150 km². Pożywienie stanowią przede wszystkim ryby, żaby i zaskrońce, które łowi brodząc w wodzie.

Bocian czarny jest gatunkiem bardzo płochliwym; zrywa się on do lotu już ze znacznych odległości, a na gnieździe podejść go niezwykle trudno. Spłoszona samica opuszcza gniazdo na kilkanaście godzin – w tym czasie jaja (4, rzadziej 5) padają często łupem kruków lub kun leśnych. Hajstra unika bociana białego, który go energicznie przepędza.

Gniazdo zakłada wysoko, w koronie drzewa gatunku liściastego (zazwyczaj jest to dąb) rosnącego w głębi drzewostanu. Usytuowane przy pniu gniazdo zbudowane jest z suchych gałęzi układanych warstwami na przemian z darnią; wysłane trawami i mchem z dodatkiem suchych liści.

Bocian czarny jest gatunkiem bardzo przywiązującym się do zasiedlonego gniazda i corocznie wraca na to samo miejsce gniazdowania. Nowe gniazdo jest niewielkie, jednak z każdym rokiem ptaki dokładają nowy budulec tak, że kilkunastoletnie gniazdo osiąga średnicę do 1,5 m. Ptaki przylatują do kraju na przełomie marca i kwietnia, a odlatują pod koniec sierpnia (a czasami dopiero na początku października). Zimują w Libanie, Izraelu, Egipcie, Sudanie i Etiopii.

Bocian czarny to gatunek wykazujący dużą płochliwość w stosunku do człowieka zarówno w miejscu gniazdowania, jak i na terenie swojego łowiska. Obecność wścibskich podglądaczy natury wspinających się na sąsiednie drzewa, by fotografować ptaki z bliskiej odległości oraz aktywność (coraz liczniejszych i dobrze zorganizowanych) zbieraczy jaj ptasich i piskląt spowodować mogą utratę lęgów oraz bezpowrotne porzucenie zajmowanego dotychczas miejsca gniazdowania.

Liczebność polskiej populacji bociana czarnego oceniana jest na 1 100-1 200 par lęgowych, podczas gdy w całej Europie na 6 300-9 600 par. Polska populacja należy więc do największych w Europie wykazując w ostatnich latach wyraźną stabilność.

Status zagrożenia **bociana czarnego** przedstawia się następująco:

- **Europa:** R (rare) – gatunek zagrożony z racji rzadkiego występowania,
- **Polska:** gatunek objęty ochroną ścisłą, wymagający ochrony czynnej – wymagający ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania
- Według Bird International: SPEC 3 jest to gatunek zagrożony, którego europejska populacja nie przekracza 50 % populacji światowej i którego stan zachowania w Europie uznano za niekorzystny.

Bielik *Haliaeetus albicilla* to największy polski ptak drapieżny – rozpiętość skrzydeł dorosłego ptaka osiąga 250 cm, przy wadze do 7 kg. Liczebność polskiej populacji lęgowej tego gatunku oceniana jest na 460 – 520 par. W Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt bielik zaliczony został do kategorii LC (Least Concern), czyli gatunku mniejszego ryzyka, ale wymagającego szczególnej uwagi.

Cechami rozpoznawczymi dorosłego bielika są: długie, proste skrzydła; krótki, klinowaty, biały ogon oraz jasna, słomkowa głowa z żółtym, haczykowato zakończonym dziobem. Młody

bielik jest początkowo ciemnobrązowy z czarnym dziobem, po czym jego upierzenie stopniowo, przez 6 lat (bo tyle trwa osiągnięcie dojrzałości płciowej) staje się coraz jaśniejsze, bardziej płowe. Biel na ogonie jest początkowo widoczna jedynie przy samych stosinach, ogon zmienia się w śnieżnobiałą, widoczną z daleka ozdobę dopiero po kilku pierzeniach.

Żerowiskowo bielik związany jest z wodami; podstawę pokarmu stanowią ryby i ptaki wodne, a jesienią i zimą padlina. Ptaki dorosłe starają się na zimę pozostać w rewirze lęgowym, młode natomiast koczują w dużej odległości od rodzinnego gniazda. Zasadniczo bielik jest gatunkiem terytorialnym, jednak przy znacznej obfitości pokarmu wewnątrzgatunkowa agresywność wyraźnie się zmniejsza i dochodzi wówczas do bardzo bliskiego sąsiedztwa poszczególnych par lęgowych. Para ptaków zajmuje rewir o powierzchni około 100 km².

Najczęściej odchowywane są dwa młode, ale wyjątkowo (zwykle w terytoriach intensywnie zagospodarowanych stawów rybnych) spotyka się w gniazdach trzy młode.

Bielik nie wykazuje specjalnych preferencji w stosunku do drzewa gniazdowego – z równym powodzeniem wykorzystuje sosny, buki i dęby jak i inne gatunki drzew (i nie muszą to być zawsze drzewa najdorodniejsze). Gniazda bielika osiągają znaczne rozmiary – średnica do 2 m, wysokość do 4 m oraz ciężar nawet do 1 tony.

Stosunkowo często gatunek ten zmienia gniazdo – następna konstrukcja jest budowana zwykle w pobliżu, a nawet w tym samym drzewostanie; znane są stanowiska bielika zasiedlane corocznie od 50 lat. Najważniejszym czynnikiem warunkującym skuteczny rozród jest zapewnienie spokoju w okresie zajmowania terytoriów i składania jaj (koniec lutego – początek kwietnia). Spłoszenie wysiadującej samicy może nie tylko spowodować porzucenie przez nią lęgu, ale – co zdarza się częściej – zrabowanie jaj przez kruki.

Status zagrożenia bielika przedstawia się następująco:

- **Europa:** R (rare) – gatunek zagrożony z racji rzadkiego występowania;
- **Polska:** gatunek objęty ochroną ścisłą, wymagający ochrony czynnej – wymagający ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania;
- PCKZ (2001) – LC (least concern – gatunek najmniejszej troski);
- Bird International: SPEC 1 – gatunek zagrożony globalnie, którego europejska populacja stanowi 50 - 75% populacji światowej;
- Dyrektywa Ptasia – Załącznik I;
- Konwencja Berneńska – Załącznik II;
- Konwencja Bońska – Załącznik I.

Kania czarna *Milvus nigra* jest średniej wielkości ptakiem drapieżnym (wymiary: długość ciała 55–60 cm, rozpiętość skrzydeł 130–150 cm. Samice są nieco większe od samców; masa ciała samca 650–950 g, a samicy 750–1100 g). Upierzenie obu płci jest jednakowe – brązowe z jaśniejszą, szarawą głową.

Sylwetka w locie odznacza się długimi, wygiętymi skrzydłami i długim, wciętym na końcu ogonem. Podczas krążenia i szybowania skrzydła ułożone są w kształcie przypominającym płaską literę M, z częścią przedramieniową wzniesioną ku górze, a dłoniową trzymaną płasko lub lekko opuszczoną w dół. Lot lekki i zwinny, ptaki często krążą na nieruchomych skrzydłach, posługując się długim ogonem jak sterem.

Kania czarna związana jest z obszarami o urozmaiconym krajobrazie, z dużym udziałem siedlisk otwartych, a przede wszystkim z obecnością większych zbiorników wodnych, jak rzeki, jeziora, stawy rybne i inne. Tereny leśne wykorzystuje wyłącznie jako miejsca lokalizacji gniazda i zwykle osiedla się na krawędzi lasu, bardzo rzadko wnikając daleko w głąb (wówczas gniazdo położone jest na skraju zrębu, polany śródleśnej, itp.).

Ptak pokarm zdobywa wyłącznie na terenach otwartych, głównie nad wodami i w krajobrazie rolniczym. Kania jest słabo wyspecjalizowanym drapieżnikiem, korzystającym z bardzo różnorodnych źródeł pokarmu. Zasadniczy składnik jej diety stanowią ryby, drobne ssaki i ptaki, a także padlina.

Dojrzałość płciową osiąga w wieku 3–4 lat. Odbywa jeden lęg w roku. W przypadku straty lęgu na wczesnym etapie wysiadywania możliwa jest powtórka lęgu. Na lęgowiskach pojawia się na przełomie marca i kwietnia. Gniazdo buduje w górnej części korony starego drzewa (najczęściej na dębie, topoli lub sośnie, zależnie od lokalnej dostępności), przeważnie w rozwidleniu pnia, na bocznej gałęzi tuż przy pniu lub z dala od niego. Charakterystyczna wyściółka gniazda składa się ze szmat, papierów, folii, grudek ziemi i rozmaitych odpadków, brak w niej natomiast ulistnionych gałązek. Jaja składane są zazwyczaj w drugiej połowie kwietnia. Zniesienie liczy najczęściej 2–3 jaja.

W Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt (2001) gatunek ten został zaliczony do *Near Threatened* (NT) tj. do gatunku niższego ryzyka, ale bliskiego zagrożenia. W Polsce gatunek ten wykazuje w ostatnich latach wyraźny spadek swojej liczebności (ogólna liczba około 300-400 par lęgowych).

Status zagrożenia kani czarnej przedstawia się następująco:

- **Europa:** V – gatunek narażony na wyginięcie;
- **Polska:** gatunek objęty ochroną ścisłą, wymagający ochrony czynnej – wymagający ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania;

- Bird International: SPEC 3;
- Dyrektywa Ptasia – Art. 4.1, załącznik I;
- Konwencja Berneńska – załącznik II
- Konwencja Bońska – załącznik II.

Kania ruda (rdzawa) *Milvus milvus* to przedstawiciel rodziny jastrzębiowatych *Accipitridae*. Długość całego ciała dorosłego osobnika osiąga 70 cm, rozpiętość skrzydeł do 170 cm, a ciężar do 1,2 kg. Kanie rude na wolności żyją około 25 lat, w niewoli o 10 lat dłużej. Jest to gatunek mało płochliwy, łatwy do obserwowania z małej odległości. Głęboko rozwidlony, rdzawoczerwony ogon z wierzchu, rdzawa barwa tułowia, biaława głowa oraz białe plamy na spodzie skrzydeł sprawiają, że kanię rudą trudno pomylić z innym gatunkiem.

Lot kani podobny jest do lotu mewy – lekki lot wiosłowy; szybuje wytrwale z zagiętymi skrzydłami. Omawiany gatunek związany jest z terenami o urozmaiconym krajobrazie, z udziałem większych kompleksów leśnych, łąk i zbiorników wodnych (rzeki, stawy i jeziora) – typ drzewostanu ma tu mniejsze znaczenie, istotne jest natomiast mozaikowo ukształtowane otoczenie, w którym sąsiadują ze sobą płaty różnorodnych siedlisk. Ptak ten gniazduje równie często w typowym krajobrazie rolniczym, z dala od większych wód, jak też w bliskim sąsiedztwie ludzkich siedzib. Gniazdo buduje kania w połowie wysokości korony, w rozwidleniu konarów (często w pobliżu pnia), często wykorzystując stare gniazda myszołowów i kruków.

W kolistym gnieździe oprócz gałęzi, darni i mchu spotyka się również papiery, szmaty i inne odpadki ze śmietników. Pożywienie kani stanowią zarówno drobne kręgowce (myszy, norniki, chomiki), żaby, ryby, owady, pisklęta, jak również kurczęta (jest to przykład gatunku oportunistycznego). Odżywiając się także padliną, gatunek ten pełni istotną funkcję sanitarną. Do Polski kanie rude przylatują na przełomie lutego i marca, a odlatują na zimowiska położone w Europie Południowej w październiku (choć notowano również osobniki zimujące).

W Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt (2001) gatunek ten został zaliczony do *Near Threatened* (NT) tj. do gatunku niższego ryzyka, ale bliskiego zagrożenia. Na ogólną liczbę około 700 par lęgowych kani rudej w Polsce, gatunek ten wykazuje w ostatnich latach niewielki, ale wyraźny wzrost swojej liczebności.

Status zagrożenia kani rudej przedstawia się następująco:

- **Europa:** S – gatunek niezagrożony, którego status ochronny jest prawdopodobnie odpowiedni;
- **Polska:** gatunek objęty ochroną ścisłą, wymagający ochrony czynnej – wymagający ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania;

- Bird International: SPEC 4;
- Dyrektywa Ptasia – Art. 4.1, załącznik I;
- Konwencja Bońska – załącznik II.

Charakterystykę ww. gatunków podano za: M. Gromadzki (red.): Poradniki ochrony siedlisk i gatunków NATURA 2000 - podręczniki metodyczne, Ptaki, tom 7, 2004 oraz J. Sokołowski – Ptaki Polski, 1979.

25. Proponowane formy ochrony przyrody

25.1. Proponowane rezerваты

Na zlecenie Departamentu Ochrony Przyrody MOŚZNiL Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Poznaniu w latach 1994-1995 opracowało „Projekt docelowej sieci rezerwatów przyrody na gruntach będących w zarządzie Lasów Państwowych” (tab. 38).

Celem pracy było wytypowanie w formie konkretnych propozycji wstępnych obszarów zasługujących na ochronę rezerwatową, dla ich zabezpieczenia przed utratą wartości przyrodniczych i krajobrazowych na skutek zabiegów gospodarczych i presji innych czynników antropogenicznych.

Wyniki prac miały służyć ówczesnym wojewódzkim konserwatorom przyrody w działaniach ukierunkowujących i porządkujących tworzenie rezerwatów przyrody, stąd też poszczególne operaty są opracowane dla poszczególnych województw.

Tabela 38. Wytypowane obszary o charakterze rezerwatów na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska (wg BULiGL O/Poznań 1995)

Nazwa	Obręb/Oddz	Typ rezerwatów wg przedmiotu ochrony	Przedmiot ochrony	Powierzchnia w ha
„Łęg w Karowie”	Góra / 247, 248	Florystyczny	Okazałe starodrzewia dębu szypułkowego występujące na bogatych łęgach Barycko-Odrzańskich związanych z ciężkimi madami rzecznyymi.	50
„Czapliniec nad Baryczą”	Góra / 249 i, j,	Fitocenotyczny	Okazały drzewostan dębu szypułkowego występujący na bardzo bogatym łęgu nadodrzańskim związanym z ciężkimi madami.	5,50
„Dąbrowa nad Odrą”	Góra / 249, 250	Fitocenotyczny	Okazały drzewostan dębu szypułkowego na bogatym łęgu odrzańskim	50
„Las wilgotny w Dolinie Rowu Polskiego”	Góra / 101 cz., 102, 104 cz., 105, 106, 107 cz., 108, 109,	Krajobrazowy	Kompleks okazałych, starych drzewostanów dęba szypułkowego, jesionu wyniosłego i osłzy czarnej, położone w Dolinie Rowu Polskiego o charakterze	150

Nazwa	Obręb/Oddz	Typ rezerwatu wg przedmiotu ochrony	Przedmiot ochrony	Powierzchnia w ha
			naturalnym.	
„Ols jesionowy w Dolinie Rowu Polskiego”	Góra / 185, 190, 191, 197, 198, 203, 207, 208, 210, 211,	Krajobrazowy	Kompleks starych drzewostanów jesionowych i olszy czarnej, położone w Dolinie Rowu Polskiego. Nieliczne siedliska wilgotne i mokre o charakterze naturalnym.	250
„Cisy w Ślubowie”	Góra / 160 a-c	Fitocenotyczny	Występujący w starodrzewiu dębowym cis pospolity i bluszcz pospolity.	15,91
„Łęg w Belczu Wielkim”	Jemielno/ 291-294	Krajobrazowy	Okazałe starodrzewia dęba szypułkowego pochodzenia naturalnego, występujące na bogatym łęgu odrzańskim związanym z ciężkimi madami rzecznyymi.	97,96
„Łęg w Lubowie”	Jemielno/ 408, 409	Fitocenotyczny	Okazałe starodrzewia dęba szypułkowego pochodzenia naturalnego, występujące na bogatym łęgu odrzańskim związanym z ciężkimi madami rzecznyymi.	51,57
„Kotewka w Bieliszowie”	Jemielno/ 481-488	Krajobrazowy	Rozległe starorzecze odrzańskie z występującą kotewką orzechem wodnym oraz okazałe starodrzewia dębowe.	150
Razem				820,94

Ponadto Bobrowicz i Konieczny w 2001 r. zaproponowali również inne 2 obszary do ochrony rezerwatowej (szczegóły w Inwentaryzacji przyrodniczej gminy Góra, Bobrowicz 2005)

Tabela 39. Wytypowane obszary o charakterze rezerwatów na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska (wg Bobrowicz i Konieczny w 2001 r.)

Nazwa	Obręb/Oddz	Typ rezerwatu wg przedmiotu ochrony	Przedmiot ochrony	Powierzchnia w ha
„Ryczeń ”	W dolinie Baryczy na W od Ryczenia ; oddziały: 301, 308 leśnictwa Kietlów, oraz grunty gminy Miasta i Gminy Góra oraz PZW Okręgu Wrocław	Ekosystemowy	Kompleks lasów łęgowych, grądów, dąbrów, olsów, starorzeczy, łąk, bagien położony na malowniczej skarpie doliny Baryczy oraz u jej podnóża	60
„Obniżenie Śląskiego Rowu ”	W dolinie Rowu Śląskiego między Glinką a Czerniną Dolną; oddziały: 15, 16, 17, 96 byłego już leśnictwa	Ekosystemowy	Kompleks silnie podtopionych olsów, łożowisk, podmokłych łąk (m.in. trzęślicowych) oraz bagien.	220

Nazwa	Obręb/Oddz	Typ rezerwatu wg przedmiotu ochrony	Przedmiot ochrony	Powierzchnia w ha
	Chróścina oraz inne grunty wsi Chróścina, Czernina Dolne, Glinka i Ligota			

Do chwili obecnej żadna z wymienionych propozycji nie doczekała się zatwierdzenia.

25.2. Projektowane użytki ekologiczne

Na terenie Nadleśnictwa występuje 1 projektowany użytek ekologiczny posiadający waloryzację przyrodniczą sporządzoną w 2004 r., na podstawie której podano informacje o użytku. Dokumentację i wniosek o uznanie za użytek ekologiczny danego obszaru sporządza nadleśnictwo.

Projektowany użytek ekologiczny „**Smolne**” położony jest w gminie Jemielno, w leśnictwie Jemielno, w oddz. 558A a, b, c, d, f, g, ~a, ~b. Zajmuje powierzchnię 22,15 ha.

Wartości przyrodnicze: obszar podmokłych i bagiennych łąk, turzycowisk oraz trzcinowisk leżący w pradolinie rzeki Odry. Teren poprzecinany jest siecią rowów. Obecność chronionych gatunków roślin i zwierząt.

Przedmiot ochrony: szuwały wielkoturzycowe, łąka selernicowa, szuwar trzcinowy i zbiorowiska makrohydrofitów z włosienicznikiem wodnym (*Batrachium aquatile*) i okrzężnicą bagienna (*Hottonia palustris*).

Zbiorowiska występujące na terenie projektowanego użytku ekologicznego:

1. Zbiorowiska ziołoroślne zbiorowisko z *Filipendula ulmaria* i *Lysimachia vulgaris*,
2. Zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe z klasy *Molinio-Arrhenatheretea*,
3. Zbiorowisko eutroficznych łąk turzycowych *Caricetum gracilis*,
4. Zbiorowiska szuwarowe *Phragmitetum australis*, *Caricetum acutiformis*, *Phalaridetum arundinaceae*,
5. Zbiorowiska muraw napiaskowych zbiorowisko z *Thymus serpyllum* i *Corynephorus canescens*,
6. Zbiorowiska makrohydrofitów zbiorowisko z *Batrachium aquatile* i *Hottonia palustris*,
7. Zbiorowiska okrajkowe i krzewiaste rosnące wzdłuż kanałów.

Bobrowicz w swojej „Inwentaryzacji przyrodniczej gminy Góra” (2005) proponuje także powołanie kilkudziesięciu innych użytków ekologicznych leżących w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa. W większości są to nieleśne tereny położone poza administracją LP. Jednak są wśród nich również 3 propozycje zlokalizowane na jego gruntach:

1. „Sachalin”

Położenie: 1,5 km na SW od Zawieścic; oddziały: 207, 208, 210, 211 leśnictwa Zawieścice,

Powierzchnia: ok. 60 ha,

Przedmiot ochrony: fragment kompleksu olsów; stanowiska cennych roślin – porzeczka czarna, okrzężnica bagienna, wilczomleczeń błotny; rzekotki drzewnej; ptaków – bocian czarny, brodziec samotny, dzięcioł czarny, dzięcioł średni, dzięcioł zielonosiwy, dzięcioł zielony, słonka, żuraw

Uwagi: w r. 2005 stwierdzono tu ponadto gąsiora i siniaka.

Całkowita powierzchnia tego użytku pokrywa się z częścią powierzchni proponowanego rezerwatu „Ols jesionowy w Dolinie Rowu Polskiego”.

2. „Tynica”

Położenie: przyujściowy odcinek Tynicy; oddziały: 329, 330, 331, 332, 345, 346, 363, 380, 397 obrębu Jemielno. Powierzchnia: ok. 70 ha,

Przedmiot ochrony: kompleks olsów, trzcinowisk, turzycowisk i podmokłych łąk nad dolną Tynicą; godowiska żaby moczarowej; lęgowiska – bekasa, błotniaka stawowego, bociana czarnego, brodziec samotny, słonki, żurawia; stanowisko bobra,

Uwagi: w r. 2005 stwierdzono tu ponadto stanowiska świtezianki dziewicy i świtezianki lśniącej; lęgowiska: brodziec samotny, brzęczki, gila, świerszczaka, trzcinia,

3. „Wiciokrzew w Goli”

Położenie: 0,2 km na NW od Goli Górowskiej; oddział 219 leśnictwa Łękanów oraz fragment lasu prywatnego. Powierzchnia: ok. 8 ha,

Przedmiot ochrony: stanowisko rzadkiej chronionej liany wiciokrzewu pomorskiego,

Uwagi: w r. 2005 stwierdzono tu co najmniej 200 okazów wiciokrzewu pomorskiego wspinających się na drzewa i kwitnących; ponadto ok. 100 okazów kwitnącego bluszczu pospolitego.

25.3. Projektowane parki krajobrazowe

Południowo-zachodnia i zachodnia część Nadleśnictwa Góra Śląska położona jest w granicach projektowanego Odrzańskiego Parku Krajobrazowego (OPK).

Cały park obejmuje dolinę rzeki Odry między Brzegiem Dolnym a Głogowem. Administracyjnie niemal w całości leży w województwie dolnośląskim, za wyjątkiem

niewielkiego fragmentu przy ujściu rzeki Baryczy do Odry, który leży w województwie lubuskim, w powiatach (8): średzkim, wołowskim, legnickim, lubińskim, górowskim, polkowickim, głogowskim i nowosolskim.

W skład projektowanego OPK wchodzi fragmenty następujących gmin: Miękinia, Brzeg Dolny, Środa Śląska, Wołów, Malczyce, Prochowice, Ścinawa, Wińsko, Ruda, Jemielno, Niechlów, Pęcław, Grębocice, Szlichtyngowa i Głogów.

Powierzchnia Parku w wykazanych granicach miałaby wynosić ok. 50 000 ha.

Celem ochrony jest bogactwo przyrodnicze doliny Odry tworzącą ostoję ptaków o randze europejskiej. Projektowany Odrzański Park Krajobrazowy jest częścią dużego korytarza ekologicznego jakim jest dolina Odry. Obecnie na terenach proponowanych do objęcia ochroną leżą obszary Natura 2000 „Łęgi Odrzańskie” (PLB, PLH).

Szczegółowe opracowanie projektowanego parku znajduje się w dokumentacji Odrzańskiego Parku Krajobrazowego (Bobrowicz, Konieczny 2002).

26. Mapa Programu ochrony przyrody

Sporządzona została mapa sytuacyjno-przeglądowa walorów przyrodniczo-kulturowych Nadleśnictwa Góra Śląska w skali 1 : 50 000, na której przedstawiono:

- lasy zarządzane przez Nadleśnictwo;
- granice zasięgu obszarów NATURA 2000;
- granice zasięgu parku krajobrazowego;
- granice zasięgu obszarów chronionego krajobrazu;
- granice zasięgu lasów ochronnych;
- siedliska przyrodnicze,
- pomniki przyrody,
- zabytkowe parki;
- stanowiska archeologiczne;
- nieczynne cmentarze;
- szlaki turystyczne;
- ścieżki konne;
- ścieżki rowerowe;
- szlaki wodne;
- ścieżki dydaktyczno-edukacyjne;
- cenne obiekty kultury materialnej;
- pomniki i miejsca pamięci narodowej.

ZAGROŻENIA

27. Rodzaje zagrożeń

Zagrożenie środowiska przyrodniczego (w tym leśnego) wynika ze stałego, równoczesnego oddziaływania wielu czynników powodujących w nim niekorzystne zjawiska i zmiany. Negatywnie oddziałujące czynniki, określane jako stresowe, można sklasyfikować uwzględniając ich:

- pochodzenie - jako: abiotyczne, biotyczne, antropogeniczne;
- charakter oddziaływania - jako: fizjologiczne, mechaniczne, chemiczne;
- długość oddziaływania - jako: okresowe, chroniczne;
- rolę, jaką odgrywają w procesie chorobowym jako: predysponujące, inicjujące, współuczestniczące.

Oddziaływanie czynników stresowych na środowisko przyrodnicze ma charakter złożony. Cechuje je często synergizm, różny sposób reakcji na nie, oraz w stosunku do okresu wystąpienia bodźca – przesunięcie w czasie wystąpienie objawów jego działania. Stwarza to dużą trudność w interpretacji obserwowanych zjawisk oraz ustaleniu relacji przyczynowo-skutkowych.

Na początku ciągu relacji przyczynowo-skutkowych leży zazwyczaj działalność człowieka, zwłaszcza jego ignorancja, brak wiedzy oraz popełniane błędy w działalności gospodarczej i w korzystaniu z zasobów przyrodniczych. Z wieloletnich badań i obserwacji jednoznacznie wynika, że równoczesne działanie wielu czynników stresowych znacznie osłabia odporność biologiczną poszczególnych ekosystemów powodując stałą, wysoką ich podatność na procesy destrukcyjne spowodowane okresowym nasileniem się choćby jednego z tych czynników lub wystąpieniem następnego (gradacja owadów, susza, podtopienia, pożary).

Występowanie czynników stresowych może, w zależności od ich rodzaju i nasilenia, przynieść następujące skutki:

- uszkodzenie lub wyginięcie poszczególnych organizmów;
- zakłócenie naturalnego składu i struktury poszczególnych ekosystemów oraz zubożenie różnorodności biologicznej na wszystkich poziomach organizacji: genetycznym, gatunkowym, ekosystemowym i krajobrazowym;

- uszkodzenia całych ekosystemów – w przypadku ekosystemu leśnego m.in. trwałe ograniczenie produkcyjności siedlisk i przyrostu drzew, a zatem zmniejszenie zasobów leśnych i funkcji pozaprodukcyjnych lasu;
- całkowite zamieranie drzewostanów i synantropizację zbiorowisk roślinnych.

Skutek oddziaływania czynników stresowych na środowisko przyrodnicze na obszarze działania Nadleśnictwa jest pochodną właściwości tych czynników oraz odporności poszczególnych ekosystemów, w tym szczególnie fitocenoz leśnych.

W wyniku żerów szkodników owadzych, chorób grzybowych, wahań poziomu zalegania lustra wód gruntowych i na skutek działania czynników pogodowych – głównie huraganowych wiatrów następuje gwałtowne niszczenie lub stopniowe zamieranie drzewostanów. Największy udział w masie pozyskanego posuszu zajmuje sosna i świerk, a z gatunków liściastych także dąb, buk i jesion. W ubiegłym okresie gospodarczym do największego nasilenia ww. negatywnych czynników doszło z powodu huraganowych wiatrów (lata 2007, 2009, 2013) oraz podtopień w dolinach Odry, Baryczy i ich dopływów (lata 2009-2013).

Dla zobrazowania stanu sanitarnego lasu w minionym 10-leciu przedstawia się zestawienie pozyskanej grubizny w cięciach sanitarnych (2005-2015) w tabeli 40.

Tabela 40. Zestawienie pozyskanej grubizny w cięciach sanitarnych (2005-2014) w Nadleśnictwie Góra Śląska

Rok	Zasiedlony		Opuszczony		Nieokreślony		Masa
	P	W+Z	P	W+Z	P	W+Z	
2005	2 211,75	26,37	449,97	134,12	6 020,62	11 095,26	19 938,09
2006	2 591,55	46,10	533,50	18,15	8 318,35	3 629,26	15 136,91
2007	3 777,51	989,52	570,70	123,80	5 690,61	21 268,64	32 420,78
2008	2 952,62	28,74	1 177,26	30,54	7 202,54	1 822,02	13 213,72
2009	1 747,11	539,85	767,38	12,43	5 061,70	47 785,22	55 913,69
2010	1 104,48	386,62	646,26	32,07	5 284,60	26 907,27	34 361,30
2011	2 105,75	157,54	613,56	128,90	8 321,24	6 057,97	17 384,96
2012	1 334,28	91,38	616,63	29,62	9 427,74	2 218,51	13 718,16
2013	1 421,42	92,44	399,10	4,29	5 761,92	5 190,13	12 869,30
2014	552,68	47,16	211,47	12,34	3463,43	3 899,74	8 186,82
Razem	19 799,15	2 405,72	5 985,83	526,26	64 552,72	129 874,02	223 143,73

28. Zagrożenia abiotyczne

28.1. Zagrożenia powodowane przez czynniki atmosferyczne

Zagrożenia abiotyczne spowodowane czynnikami atmosferycznymi wynikają przede wszystkim z położenia geograficznego danego obszaru. Związane są one z położeniem geograficznym: występowanie anomalii pogodowych (wyrażających się w naszej szerokości geograficznej występowaniem ekstremalnych temperatur, opadów i silnych wiatrów), okresowe obniżenia poziomu zalegania wód gruntowych m.in. w następstwie długotrwałych okresów suszy, późne wiosenne i wczesne jesienne przymrozki itp. Zmniejszają one w znaczący sposób biologiczną odporność ekosystemów na działanie szkodliwych czynników biotycznych.

Niekorzystny wpływ na drzewostany Nadleśnictwa Góra Śląska wywierają silnie wiejące wiatry z kierunku zachodniego i południowo-zachodniego. Są one szczególnie niebezpieczne dla pozostawionych wśród upraw kęp starszego drzewostanu oraz stref ekotonowych. Co kilka (kilkanaście) lat występują tu gwałtowne i krótkotrwałe wiatry o charakterze huraganu. Huraganowe wiatry miały miejsce zwłaszcza od 18 do 19 stycznia 2007 roku, 23 lipca 2009 roku, a także 29-30 lipca i od 6 do 7 grudnia 2013 roku.

W 2007 r. powstały szkody wielkości ok. 13,4 tys. m³ powalonego drewna. Największe szkody odnotowano w obrębie Jemielno (5,5 tys. m³), nieco mniejsze w obrębie Załęcze (4,4 tys. m³) i Góra (3,5 tys. m³). Największy rozmiar szkód odnotowano w leśnictwach: Ślubów – 1,8 tys. m³, Osławice – 1,6 tys. m³, Sułów – 1,6 tys. m³, Lubów – 1,0 tys. m³, Załęcze – 1,0 tys. m³.

W 2009 r. burza z huraganowym wiatrem zniszczyła lasy zwłaszcza w obrębie Załęcze (najbardziej ucierpiały leśnictwa Bartków i Wodniki), w mniejszym stopniu w obr. Jemielno (leśnictwa: Jemielno i Osławice). Uprzątnięto wtedy ok. 64 tys. m³ drewna. Wichura powaliła głównie drzewostany starszych klas wieku różnych gatunków drzew: So 42 tys. m³, Db 6,4 tys. m³, Bk 2,7 tys. m³, Brz, Tp, Św, Dg, Md, Js, Ol – 14,7 tys. m³.

Uszkodzenia powstały głównie na większych powierzchniach, gdzie powstały kilkuhektarowe zręby zupełne oraz na małych, rozproszonych powierzchniach w drzewostanach o łącznej pow. ok. 30 ha. Ponadto uszkodzonych zostało 31ha młodników, 3 tys. mb siatki na grodzonych uprawach, 3 budynki gospodarcze i 2 leśniczówki.

W końcu lipca 2013 roku przez teren Nadleśnictwa przeszedł huragan, który spowodował szkody w leśnictwach Chróścina, Siciny, Łękanów, Jemielno i Bartków. Największe szkody powstały w leśnictwie Siciny, gdzie wstępnie zinwentaryzowano 3,0 tys.m³ wywrotów i złomów. Wiatr nie spowodował szkód, gdzie koniecznym byłoby wykonanie cięć zrębem zupełnym. W drzewostanach powstały jedynie luki o łącznej powierzchni 1,8 ha.

Huragan „Ksawery” z grudnia 2013 r. spowodował kolejne zniszczenia w drzewostanach Nadleśnictwa. Wstępnie oszacowana masa złamanych i powalonych drzew to 1,1 tys. m³ drewna. Największe szkody powstały w leśnictwach obrębu Jemielno: Daszów 300 m³, Lubów 200 m³, Osławice 100 m³. W obrębie Góra uszkodzenia odnotowano w leśnictwie Chróścina 240 m³ głównie w drzewostanach So i Js.

Znaczna powierzchnia Nadleśnictwa znajduje się w dolinach rzecznych (głównie Odry, Baryczy i ich dopływów). W latach 2009-2013 na tych terenach doszło do lokalnych podtopień upraw i młodników oraz drzewostanów starszych. Podtopienia wczesnowiosenne związane były ze śnieżnymi zimami, zaś późniejsze zaleganie wody związane było z silnymi opadami deszczy i bliskością cieków.

Tab. 41 Powierzchnia podtopionych drzewostanów w Nadleśnictwie Góra Śląska w latach 2009-2013.

Lp.	Rok	Powierzchnia podtopionych upraw i młodników (ha)	Powierzchnia podtopionych drzewostanów w wieku powyżej 20 lat (ha)
1	2009	93,30	-
2	2010	567,00	1 226,00
3	2011	798,00	1 832,30
4	2012	47,72	34,86
5	2013	159,69	337,97

Niedobór wody spowodowany obniżaniem się poziomu zalegania wód gruntowych oraz występującymi okresami suszy to kolejne czynniki powodujące osłabienie naturalnej odporności drzewostanów. Rezultatem tego zjawiska jest zwiększona podatność na działalność szkodników ze świata grzybów i zwierząt. Najbardziej widocznymi objawami suszy glebowej, spadku poziomu wód gruntowych oraz wahań poziomu wód gruntowych jest zamieranie i zahamowanie wzrostu drzewostanów jesionowych i olchowych oraz zamieranie drzewostanów topolowych.

Pewnym zagrożeniem dla upraw i szkółek leśnych są dość częste, późne przymrozki wiosenne (połowa maja, początek czerwca) oraz jesienne przymrozki wczesne występujące w końcu września i na początku października. W bezodpływowych obniżeniach terenu występują niewielkie zmrozowiska, szczególnie niebezpieczne dla upraw leśnych.

Gwałtowne opady deszczu, śniegu i (wyjątkowo) gradu stanowią również realne zagrożenie dla kondycji drzewostanów. Szczególnie niebezpieczna jest tu okiść śniegowa powodująca obłamywanie gałęzi, a nawet łamanie całych drzew.

Reasumując – można przyjąć, że w skali Nadleśnictwa szkody abiotyczne, poza huraganowymi wiatrami i podtopieniami nie stanowią dużego problemu gospodarczego i mają charakter incydentalny.

28.2. Zagrożenia wynikające z właściwości gleby

W zalesieniach na gruntach porolnych czynnikiem zmniejszającym odporność biologiczną środowiska leśnego na oddziaływanie czynników biotycznych są właściwości bonitacyjne gleby. Gleby porolne charakteryzują się brakiem odpowiedniej struktury fizykochemicznej i właściwych dla gleb leśnych specyficznych układów mikrobiologicznych.

Na terenie Nadleśnictwa zinwentaryzowano 5 777,07 ha drzewostanów rosnących na gruntach porolnych, co stanowi 27,3 % jego powierzchni leśnej.

Porolność drzewostanów została uwidoczniła w opisach taksacyjnych oraz naniesiona na mapę ochrony lasu.

29. Zagrożenia biotyczne

29.1. Zagrożenia wynikające ze struktury i składu gatunkowego drzewostanów

Nadmierna dominacja w składzie gatunkowym drzewostanów i upraw leśnych gatunków iglastych (sosna, świerk) oraz niezgodność składu gatunkowego z siedliskiem (obecność drzewostanów gatunków iglastych na siedliskach lasowych) powodują m.in. podatność środowiska leśnego na ujemny wpływ innych czynników biotycznych. Odnosi się to też do monotypizacji, tj. ujednolicenia gatunkowego lub wiekowego drzewostanów.

Szczegółowe omówienie borowacenia, neofityzacji i monotypizacji zawarte zostało w rozdziale 14: *Ekologiczna ocena stanu lasu*.

29.2. Zagrożenia powodowane przez szkodniki owadzie

Mocno zróżnicowany układ siedlisk i panująca struktura gatunkowa drzewostanów mają pozytywny wpływ na odporność biologiczną drzewostanów.

Lasy Nadleśnictwa Góra Śląska położone są w strefie średniego zagrożenia przez szkodniki owadzie. Z silniejszym zagrożeniem mamy do czynienia w obrębie Jemielno, gdzie częściej występują jednogatunkowe i jednowiekowe drzewostany sosnowe, a powierzchnia drzewostanów wielogatunkowych, często piętrowych o dobrze wykształconej warstwie nalotu, podrostu i podszytu jest nieznaczna (najczęściej w dolinach rzecznych).

Stan zagrożenia lasów Nadleśnictwa jest zmienny. Uwarunkowane jest to zmiennością warunków klimatycznych – niskie opady, ich ostry deficyt szczególnie w okresie wegetacyjnym oraz obniżenia się poziomu zalegania wody gruntowej odbija się niekorzystnie na kondycji drzewostanów, zwłaszcza dębowych, jesionowych i świerkowych. Zanieczyszczenie powietrza

(bliskie sąsiedztwo zagłębia miedziowego oraz aglomeracji Leszna, Rawicza i Głogowa) także może mieć niekorzystny wpływ na kondycję zdrowotną d-stanów.

Szkodniki pierwotne

Istotne znaczenie mają zagrożenia wynikające z obecności ubogich borów sosnowych. Aktualnie (w dniu 08.10.2012 r.) w Nadleśnictwie wyznaczono 88 stałych partii kontrolnych jesiennych poszukiwań pierwotnych szkodników sosny. W każdej partii kontrolnej prowadzi się badania (według nowej metody) na 10 powierzchniach próbnych o wielkości 0,5 m² każda. Partie kontrolne są trwale oznaczone w terenie, a ich lokalizację naniesiono na mapę ochrony lasu.

Prognoza zagrożenia drzewostanów sosnowych przez szkodniki pierwotne sosny wykazała konieczność wykonania oprysku na powierzchni 2 300 ha w roku 2005 wykryto zagrożenie ze strony barczatki sosnowki. Oprysk objął w obrębie Jemielno tereny leśne między miejscowościami: Luboszyce, Ryczeń, Bieliszów, Śleszów (oddziały 330-340, 346-356, 364-374, 381-390, 398-407, 423-432, 446-456, 470-480, 501-507, 517-521). Użyto środek Alfazot 50EC na powierzchni 1 281 ha oraz Foray 04 UL na powierzchni 1 019 ha.

Ogólnie zagrożenie ze strony szkodników pierwotnych sosny w ubiegłym okresie gospodarczym było niewielkie i utrzymywało się na stałym, niskim poziomie.

Tab.42. Zestawienie powierzchni występowania gatunków owadów powodujących szkody w gospodarce leśnej w Nadleśnictwie Góra Śląska w latach 2006-2007, 2009-2013

Lp.	Gatunek	Rok/Powierzchnia występowania (ha)						
		2006	2007	2009	2010	2011	2012	2013
1.	Boreczniki sosnowe	2,70						
2.	Borecznikowiec rudy	76,00	27,30					
3.	Cetyńce					4,50	1,63	
4.	Kornik drukarz		1,40		1,27		0,40	
5.	Hurmak olchowiec i rynnice	6,30			13,70			
6.	Brudnica nieparka							3,00
7.	Kuprówka rudnica	192,30	559,30	376,10			3,00	
8.	Zwójki dębowe							5,09
9.	Pryszczarek Baera							205,93
10.	Przytłaszczek granatek	40,00					27,65	
11.	Skoczogonki	0,20						
12.	Szeliniaki	4,00				1,98		
13.	Smolik znaczony							0,50
14.	Zwójki dębowe	5,40						

W wyniku wykrycia masowego pojawu kuprówki rudnicy w roku 2007 w oddz. 255 (leśnictwo Ślubów) wykonano oprysk lotniczy na powierzchni 25,39 ha środkiem Decis 2,5 EC.

Uprawy sosnowe atakowane są przez szeliniaka sosnowca *Hylobius abietis*, który jest zwalczany na bieżąco poprzez wykładanie wałków i kopanie rowków chwytnych na uprawach.

Szkodniki wtórne

Ważnym gospodarczo szkodnikiem wtórnym starszych drzewostanów sosnowych jest przypłaszczek granatek *Phaenops cyanea*, który znajduje w przerzedzonych drzewostanach i na ich obrzeżach korzystne warunki dla swojego rozwoju. Towarzyszą mu często cetyńce: większy *Tomicus piniperda* i mniejszy *Tomicus minor*. Gatunki te są głównymi sprawcami wydzielania się posuszu w drzewostanach sosnowych, a korniki drukarze *Ips typographus* w nielicznych drzewostanach świerkowych.

W celu ograniczenia występowania szkodników wtórnych Nadleśnictwo wywiesza pułapki feromonowe oraz systematycznie wyszukuje i usuwa wszystkie drzewa zasiedlone. Utrzymanie odpowiedniego stanu sanitarnego lasu było realizowane głównie poprzez bieżące i terminowe usuwanie posuszu, wywrotów i złomów.

Nadleśnictwo usuwa na bieżąco stwierdzone zagrożenia i skutecznie zwalcza występujące lokalnie szkodniki – w chwili obecnej stan zdrowotny i sanitarny lasu określić należy jako dobry.

29.3. Zagrożenia powodowane przez patogeny grzybowe

Potencjalne zagrożenie ze strony pasożytniczych grzybów może występować w drzewostanach rosnących w pierwszym pokoleniu na gruntach porolnych – stanowi je obecność korzeniowca wieloletniego *Heterobasidion annosum*, opieńki miodowej *Armillaria mellea* i osutki *Lophodermium*. Zagrożenie to występuje głównie w drzewostanach I i II klasy wieku oraz na szkółce leśnej (osutka). Na sadzonkach dębowych widoczne są miejscami objawy zainfekowania mączniakiem (*Sphaerotheca pannosa*).

Ogólna powierzchnia drzewostanów rosnących na gruntach porolnych to 5 770,30 ha. Nie stwierdzono na nich większego zagrożenia od patogenów grzybowych. Preparat biologiczny Pg-IBL zapobiegający hubie korzeni stosowano w ubiegłym okresie gospodarczym tylko w latach 2007, 2008 i 2014 na powierzchniach w przedziale od 0,35 ha (w roku 2014) do 8,26 ha (w roku 2007).

Tabela 43. Wykaz powierzchni gruntów, gdzie profilaktycznie smarowano pnie drzew iglastych po cięciach na gruntach porolnych biopreparatem Pg-IBL:

Rok	Powierzchnia (ha)
2005	0,00
2006	0,00
2007	8,26
2008	1,16
2009	0,00
2010	0,00
2011	0,00
2012	0,00
2013	0,00
2014	0,35
Razem	9,77

Zwalczanie chemiczne grzybów patogenicznych stosowane było tylko na szkółce leśnej w Zawieścicach, dotyczyło ono – mączniaka prawdziwego dębu, pasożytniczej zgorzeli siewek oraz osutki sosny.

W drzewostanach odnotowywano występowanie: mączniaka dębu, osutki sosny, huby sosny, zamieranie pędów świerka oraz zamieranie dębów i jesionów.

Tabela.44. Zestawienie pozyskania posuszu, złomów i wywrotów ogółem z wyszczególnieniem udziału dębu i jesiona w latach 2005–2014.

Rok	Pozyskanie ogółem m ³	Pozyskanie posuszu, złomów i wywrotów Db		Pozyskanie posuszu, złomów i wywrotów Js	
		m ³	%	m ³	%
2005	19 938,09	2 517,00	12,6	999,73	5,0
2006	15 136,91	2 971,45	19,6	256,80	1,7
2007	32 420,78	3 215,22	9,9	323,53	1,0
2008	13 213,72	2 103,55	15,9	647,99	4,9
2009	55 913,69	6 162,83	11,0	738,91	1,3
2010	34 361,30	5 759,91	16,8	648,58	1,9
2011	17 384,96	2 029,58	11,7	869,09	5,0
2012	13 718,16	2 097,92	15,3	1 416,24	10,3
2013	12 869,30	1 348,04	10,5	1 160,14	9,0
2014	8 186,82	805,88	9,8	1 083,52	13,2
Razem	223 143,73	29 010,38	13,0	8 144,53	3,6

Szczególnie niepokojące jest zjawisko zamierania jesionu we wszystkich stadiach rozwojowych, spowodowane wahaniami lub obniżeniem się poziomu wód gruntowych, a w konsekwencji w wyniku osłabienia witalności wystąpieniem patogenów grzybowych. Czynnikiem nasilającymi uszkodzenia są przymrozki późne i wczesne.

Proces zamierania rozpoczyna się równocześnie wewnątrz i na obrzeżach drzewostanu, porażane są jesiony w różnym wieku. Swoim zasięgiem obejmuje głównie tereny podmokłych dolin rzecznych: Baryczy, Odry i ich dopływów.

Obecnie w związku z masowym zamieraniem drzew i drzewostanów jesionowych ograniczono dalszą hodowlę tego gatunku w lasach poprzez ograniczenie hodowli jesionu na szkółce i zaprzestanie wprowadzania tego gatunku do upraw. Zamiennie na uprawy wprowadzane są inne gatunki liściaste. Na powierzchniach odnowionych i zalesionych, gdzie jesion uległ całkowitemu porażeniu, przeprowadzane są poprawki przy użyciu gatunków zastępczych.

W drzewostanach dębowych starszych klas wieku utrzymuje się również proces zamierania dębu – osłabione przez susze z lat 80. ub. wieku drzewostany atakowane są przez patogeniczne grzyby z rodzaju *Ceratocystis* (*Ophiostoma*), co prowadzi w efekcie do zamierania drzew i wydzielanie się posuszu.

Łączna powierzchnia wydzielen, w których zauważono uszkodzenia spowodowane przez grzyby w N-ctwie wynosi obecnie 352,95 ha (wyniki taksacji urzędniowej).

29.4. Zagrożenia powodowane przez zwierzynę

Nadleśnictwo Góra Śląska nadzoruje gospodarkę łowiecką na 16 obwodach łowieckich. 3 obwody stanowią OHZ Nadleśnictwa i są wyłączone z wydzierżawienia. Pozostałe 13 obwodów wydzierżawione jest dla 10 kół łowieckich.

Tabela 45. Obwody łowieckie w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Góra Śląska:

Lp.	Numer obwodu	Kategoria obwodu	Powierzchnia obwodu	Lesistość	Polny-leśny P/L	Dzierżawca /Zarządca
1	11	słaby	3015	6,9	P	KŁ nr 26 „KACZOR”
2	12	średni	4652	22,0	P	KŁ „PONOWA”
3	13	słaby	4906	28	P	KŁ nr 22 „BÓR”
4	14	słaby	6027	13,7	P	Górnice KŁ „SZARAK”
5	15	słaby	7913	14,6	P	KŁ nr 24 „BAŻANT”
6	16	słaby	3350	24	P	KŁ nr 22 „BÓR”
7	23	słaby	3584	22	P	KŁ nr 26 „KACZOR”
8	24	słaby	6144	63	L	KŁ „LAS”
9	25	słaby	7280	32,3	P	KŁ nr 17 „DZIK”
10	26	b. słaby	3745	12,2	P	KŁ nr 23 „ROGACZ”
11	27	średni	4241	49	L	OHZ Nadleśnictwa
12	35	średni	3148	57	L	KŁ „TROP”
13	36	b. słaby	3094	25	P	WKŁ nr 432 „RYŚ”
14	37	b. słaby	3960	4	P	OHZ Nadleśnictwa
15	38	średni	4831	44,3	L	OHZ Nadleśnictwa
16	481	b. słaby	3206	8,3	P	KŁ nr 23 „ROGACZ”

Teren Nadleśnictwa wchodzi w skład VI Rejonu Hodowlanego Leszno.

Nadleśniczy zatwierdza coroczne łowieckie plany hodowlane sporządzane przez poszczególne koła łowieckie. Obecnie obowiązują wieloletnie łowieckie plany hodowlane sporządzone na okres od 1 kwietnia 2007 do 31 marca 2017 r.

Porównanie zagęszczenia zwierzyny grubej na 1000 ha powierzchni leśnej obwodu wg stanu na dzień 15.03.2014r. z zagęszczeniem docelowym wg stanu na dzień 31.03.2017 r. prezentuje tabela 46.

Tabela 46. Zestawienie wyników oceny liczebności zwierząt łownych oraz planowany stan docelowy

Nr Obwodu	Pow. leśna	Zagęszczenie na 1000 ha powierzchni leśnej wg stanu na 15.03.2014r.				Docelowe zagęszczenie na 1000 ha powierzchni leśnej wg stanu na 31.03.2017r.			
		jeleń	daniel	Sarna na 100 ha	dzik	jeleń	daniel	Sarna na 100 ha	dzik
11	209	0,0	0,0	64,1	38,2	0,0	0,0	57,9	57,4
12	1022	39,1	20,6	20,74	74,4	27,4	18,6	25,0	41,1
13	1373	35,0	13,1	14,8	38,6	24,8	14,6	14,3	39,3
14	823	35,2	17,0	37,4	133,7	21,9	43,7	40,2	72,9
15	1152	8,7	17,4	31,3	45,1	6,9	13,9	33,0	20,8
16	830	21,7	25,3	31,7	45,8	15,7	15,7	30,2	24,1
23	773	10,4	0,0	18,1	12,9	0,0	0,0	16,7	23,3
24	3844	15,1	0,0	5,5	31,2	14,3	0,0	5,6	28,9
25	2349	14,5	12,8	11,5	42,6	9,4	12,3	12,4	24,7
26	455	39,6	30,8	76,5	79,1	33,0	33,0	80,7	74,7
27	2065	29,0	8,7	10,4	48,4	16,5	10,2	10,3	41,2
35	1794	16,7	0,0	9,4	26,8	19,5	0,0	11,4	35,1
36	765	9,2	0,0	15,3	52,3	0,0	0,0	16,2	40,5
37	166	42,2	0,0	98,8	301,2	0,0	0,0	78,9	0,0
38	2140	14,5	0,0	9,0	51,4	11,2	0,0	8,6	31,8
481	266	45,1	26,3	117,7	120,3	0,0	0,0	125,2	82,7

W analizowanym okresie wskaźnik zagęszczenia w obwodach nadzorowanych dla jelenia wzrósł o 45%. Dla daniela wzrósł o 13%, dla sarny o 3% i dla dzika o 58%.

Zgodnie z zasadami selekcji osobniczej i populacyjnej zwierząt łownych w rejonach hodowlanych RDLP w Poznaniu za optymalne zagęszczenie, pozwalające na prowadzenie właściwej gospodarki jeleniem, uważa się zagęszczenie wynoszące 15-35 osobników na 1000 ha powierzchni leśnej obwodu, a pożądana struktura płci powinna kształtować się w przedziale od 1:1 do 1:1,5 na korzyść łań. We wszystkich analizowanych obwodach zagęszczenie jeleni w przeliczeniu na 1000 ha powierzchni leśnej jest znacznie przekroczone w stosunku do zagęszczenia docelowego.

W korzystnych warunkach środowiskowych zagęszczenie danieli może wynosić około

30-35 osobników na 1000 ha powierzchni leśnej obwodu a struktura płci powinna docelowo w populacjach ustabilizowanych wynosić 1:1.5 na korzyść łań. W 2014 roku na terenie 4 obwodów zagęszczenie danieli w przeliczeniu na 1000 ha powierzchni leśnej przekracza zagęszczenie docelowe.

Optymalne zagęszczenie saren powinno wynosić od 3 do 10 osobników/100 ha powierzchni obwodów (nawet do 15 szt.) a pożądana struktura płciowa powinna kształtować się w przedziale od 1:1,5 do 1:2,5 na korzyść kóz. W 2014 roku na terenie 4 obwodów zagęszczenie saren w przeliczeniu na 100 ha powierzchni leśnej przekracza zagęszczenie docelowe.

W 2014 roku na terenie 12 obwodów zagęszczenie dzików w przeliczeniu na 1000 ha powierzchni leśnej przekracza znacznie zagęszczenie docelowe.

Efektem przebywania populacji zwierząt łownych takich jak: jeleń, daniel, sarna i dzik są wyrządzane szkody (zwłaszcza przez jeleniowate) – zgryzanie upraw, spałowanie młodników oraz redukcja liściastych gatunków głównych i domieszkowych w zakładanych uprawach.

W ochronie lasu przed szkodami od zwierzyny w minionym 10-leciu stosowano: repelenty, pakułowanie runem owczym, grodzenie metalową siatką, wykładanie drzew „ogryzowych”, palikowanie modrzewia.

W warunkach Nadleśnictwa podstawowym i najskuteczniejszym sposobem ochrony upraw przed zwierzyną jest grodzenie leśną siatką grodzeniową.

Tab.47. Zestawienie powierzchni występowania szkód w drzewostanach Nadleśnictwa powodowanych przez poszczególne gatunki zwierzyny w latach 2005-2014

Lata	Sprawca / powierzchnia uszkodzeń [ha]				Razem
	Jeleń, daniel	Sarna	Dzik	Bóbr	
2005	135,79	193,56	0,00	0,00	329,35
2006	110,30	132,77	0,00	0,00	243,07
2007	63,28	41,19	0,00	0,00	104,47
2008	52,29	43,55	0,20	0,00	96,04
2009	29,01	32,74	0,00	0,00	61,75
2010	5,21	64,88	0,00	0,00	138,32
2011	18,55	73,15	0,00	1,80	93,50
2012	14,96	16,49	0,08	3,11	34,64
2013	18,79	26,11	0,06	3,44	48,40
2014	12,01	26,65	0,20	9,03	47,89

W wyniku bieżącej inwentaryzacji drzewostanów (BULiGL) stwierdzono, że pomimo

prowadzonych działań ochronnych uszkodzenia od zwierzyny w uprawach i młodnikach N-ctwa Góra Śląska w postaci spałowania i zgryzania występują w różnym przedziale procentowym na łącznej powierzchni 1 403,97 ha. Ponad połowa uszkodzeń (724,49 ha) miała miejsce w obrębie Jemielno.

Poziom wyrządzanych szkód nie przekracza na ogół wskaźników tzw. szkód gospodarczo znośnych. W celu zmniejszenia rozmiaru szkód należy dążyć do utrzymywania optymalnego stanu zwierzyny poprzez pełne wykonywanie planów odstrzału. Pozostałe sposoby jak: grodu upraw, prawidłowe zagospodarowanie poletek łowieckich, stosowanie mechanicznych, akustycznych i chemicznych środków odstraszających, palikowanie modrzewia, zimowe wykładanie drzew ogryzowych oraz dokarmianie zwierzyny wpływają komplementarnie na ograniczanie rozmiaru wyrządzanych szkód.

Należy egzekwować właściwe zagospodarowanie poletek łowieckich (w tym – zakładanie nowych poletek żerowych i zgryzowych pod liniami energetycznymi, budowanie nowych oraz utrzymywanie w pełnej sprawności istniejących urządzeń łowieckich (paśniki, lizawki oraz ambony).

30. Zagrożenia antropogeniczne

Wśród wielu czynników antropogenicznych trzy spośród nich: zanieczyszczenie powietrza, wody i powierzchni ziemi – jakkolwiek malejące w wyniku podejmowanych działań oraz stale rosnącej świadomości ekologicznej społeczeństwa – stanowią nadal istotne źródło zagrożeń środowiska przyrodniczego i ekosystemów leśnych.

W granicach Nadleśnictwa wyróżniają się ośrodki z lokalnie negatywnym oddziaływaniem na środowisko przyrodnicze, gdzie na pierwszy plan wysuwają się zagrożenia związane z funkcjonowaniem większych lub mniejszych zakładów przemysłowych i usługowych w Górze, a także innych miast położonych w sąsiedztwie (Leszno, Rawicz, Wschowa, Głogów, Lubin). Na drugim planie znalazły się zagrożenia płynące z gospodarki komunalnej (kotłownie wykorzystujące zasiarczony węgiel).

Do źródeł stwarzających potencjalne zagrożenie poważnymi awariami należą między innymi: zagrożenia występujące w transporcie kolejowym, zagrożenia występujące w transporcie drogowym materiałów niebezpiecznych, gromadzenie przeterminowanych środków ochrony roślin i opakowań po nich, zagrożenia w transporcie rurociągowym i gospodarce paliwowej, załadunek, transport i rozładunek odpadów niebezpiecznych, a także ich magazynowanie.

W 2013 roku na terenie powiatu górowskiego nie wykazano zakładów zakwalifikowanych do grupy Zakładów o Dużym Ryzyku (ZDR) lub Zakładów o Zwiększonym Ryzyku (ZZR) wystąpienia poważnych awarii. Najbliżej położonym granicy zasięgu Nadleśnictwa ZDR jest KGHM POLSKA MIEDŹ S.A. w Lubinie Oddział Huta Miedzi „GŁOGÓW” 67-200 Głogów, Żukowicka 1. Ponadto dwa inne zakłady (Hipsz Spółka z o.o. Zakład Produkcyjny w Rydzynie oraz Best Oil Sp. z o.o. w Lasocicach) zaklasyfikowano do grupy pozostałych zakładów mogących spowodować poważne awarie, które ze względu na ilość substancji niebezpiecznej, jaka może znajdować się w zakładzie, nie klasyfikują się do grup ZZR lub ZDR, ale z uwagi na rodzaj substancji, prowadzone procesy technologiczne lub usytuowanie instalacji, stanowią zagrożenie dla środowiska.

Potencjalnym miejscem wystąpienia poważnych awarii są również stacje paliw, oraz szlaki transportowe: drogi krajowe S5 Poznań Wrocław i 36 Lubin Rawicz, drogi wojewódzkie i regionalne oraz linia kolejowa nr 271 Wrocław – Poznań (przy wschodniej granicy Nadleśnictwa) .

Na obszarach okolicznych gmin występują zagrożenia związane z prowadzoną tu działalnością rolniczą (wysoka chemizacja produkcji rolnej). Istotnym źródłem zagrożenia mogą być także pożary.

30.1. Zanieczyszczenie powietrza

Na stan czystości powietrza atmosferycznego mają wpływ zarówno zanieczyszczenia migrujące z zewnątrz, nieraz z bardzo dużych odległości, jak również zanieczyszczenia lokalne. Budownictwo jednorodzinne o niskiej zabudowie, obecność warsztatów rzemieślniczych i usługowych, stara substancja mieszkaniowa sprzyjają występowaniu zjawiska emisji niskiej. Związane jest ono ze spalaniem w osiedlowych kotłowniach zasiarczonego węgla brunatnego, węgla kamiennego gorszej jakości i oleju opałowego, a także spalaniem w domowych kotłowniach odpadów plastikowych (rakotwórcze dioksyny i pireny). Większe miasta leżące w zasięgu Nadleśnictwa są już w dużym stopniu zgazyfikowane. Jednak w większości sołectw omawianego terenu nadal funkcjonuje wiele lokalnych kotłowni węglowych.

Uwidacznia się tu działanie zjawiska synergizmu – wzajemne wzmacniania działania kilku substancji wtedy, gdy występują razem w danym środowisku; w rezultacie szkody wyrządzane przez kompleks czynników są większe od sumy szkód wyrządzanych przez każdy z czynników oddzielnie.

Do poważniejszych źródeł zanieczyszczeń powietrza na obszarze Nadleśnictwa zaliczyć

należy stolarnie, zakłady meblowe, przemysłu maszynowego, piekarnie i zakłady produkcji artykułów spożywczych (mleczarnie, cukrownie i in.). Lokalnym źródłem zanieczyszczeń są miasta: Góra i Wąsosz oraz położone przy granicach Nadleśnictwa – Leszno, Rawicz, Lubin i Głogów.

W ocenie jakości powietrza pod kątem ochrony roślin należy uwzględnić: dwutlenek siarki SO_2 , tlenki azotu NO_x oraz ozon O_3 .

Podstawę klasyfikacji stref w oparciu o wyniki rocznej oceny jakości powietrza stanowią:

- dopuszczalny poziom substancji w powietrzu,
- dopuszczalny poziom substancji w powietrzu powiększony o margines tolerancji,
- poziom docelowy,

Wynikiem oceny, zarówno pod kątem kryteriów dla ochrony zdrowia jak i kryteriów dla ochrony roślin dla wszystkich substancji podlegających ocenie, jest zaliczenie strefy do jednej z poniższych klas:

- klasy A – jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych;
- klasy B – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalny lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji;
- klasy C – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalny powiększony o margines tolerancji, w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalny i poziomy docelowy.
- do klasy D1 – jeżeli poziom stężenia ozonu nie przekracza poziomu celu długoterminowego;
- do klasy D2 – jeżeli poziom stężenia ozonu przekracza poziom celu długoterminowego

Zaliczenie strefy do określonej klasy zależy od stężeń zanieczyszczeń występujących na jej obszarze, wiąże się z wymaganiami dotyczącymi działań na rzecz poprawy jakości powietrza lub na rzecz utrzymania tej jakości. W roku 2013 na terenie województwa dolnośląskiego przeprowadzono kolejną roczną ocenę jakości powietrza atmosferycznego pod względem stężenia w nim SO_2 i NO_x . Tereny powiatu górowskiego zakwalifikowane zostały do strefy dolnośląskiej.

Średnie roczne stężenia dwutlenku siarki wahały się od 3,1 do 4,7 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Natomiast średnie roczne stężenia tlenków azotu wahały się od 6,6 do 10 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

W wyniku tej oceny z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony roślin całą strefę dolnośląską zaliczono do klasy A. Oznacza to, że w województwie nie odnotowano przekroczenia dopuszczalnego poziomu wyżej wymienionych substancji, a więc i na obszarach leżących w zasięgu N-ctwa Góra Śląska.

Ze względu na przekroczenie poziomów normatywnych stężenia ozonu (O_3) pod kątem ochrony roślin całą strefę dolnośląską zaliczono do klasy C (WIOŚ we Wrocławiu 2014; Raport o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2013 roku).

Ocena stężeń zanieczyszczeń dotyczy okresu całego roku – w okresie grzewczym następuje okresowy wzrost depozytu zanieczyszczeń.

Układ komunikacyjny – obecność dróg: krajowej, wojewódzkich, powiatowych i gminnych determinuje niekorzystne zjawisko zanieczyszczania przydrożnych stref lasów. Gazy wydechowe silników samochodowych zawierają liczne składniki toksyczne dla flory, fauny i ludzi (tlenki i dwutlenki siarki i azotu, dwutlenek ołowiu i węglowodory). Pomimo coraz powszechniejszego stosowania w samochodach katalizatorów spalin, substancje te wpływają ujemnie na środowisko leśne w bezpośrednim sąsiedztwie tras komunikacyjnych (ich wpływ obserwuje się w pasowych strefach buforowych o szerokości do 150 metrów).

W opracowaniach Instytutu Badawczego Leśnictwa i Inspekcji Ochrony Środowiska dostępne są rezultaty monitoringu stanu lasów w Polsce w 2013 roku wykonanego dla obszarów poszczególnych RDLP w Polsce. Monitoring uszkodzeń drzewostanów na SPO I rzędu przeprowadzono na 1982 SPO I rzędu (powierzchnie w sieci 8 x 8 km) oraz na 144 SPO II rzędu. Oceniano następujące parametry 20 drzew próbnych: gatunek, wiek, status drzewa, stanowisko biosocjalne, defoliację, odbarwienie, pierśnicę, ocienienie i widoczność korony, liczbę roczników igliwia, długość igliwia bądź wielkość liści, proporcje przyrostu pędów, typ przerzedzenia koron, udział martwych gałęzi, pędy wtórne, urodzaj nasion, intensywność kwitnienia.

Poniżej prezentowane są dane uzyskane z terenu RDLP w Poznaniu (dane z powierzchni badawczych SPO I rzędu; Zróżnicowanie uszkodzenia monitorowanych gatunków drzew w 2013 r. wg http://www.gios.gov.pl/monlas/raporty/raport_2013/raport_2013.pdf).

Tabela 48. Średnia defoliacja drzew [%] na SPO I rz. wg gatunków w RDLP Poznań, w wieku pow. 20 lat, wł. Lasy Państwowe, 2013 r.

RDLP	Grupa, gatunek									
	Sosna	Świerk	Inne iglaste	Iglaste razem	Buk	Dąb	Brzoza	Olsza	Inne liśc.	Liśc. razem
Poznań	20,87	17,92*	18,93*	20,78	15,00*	24,04	22,21	16,65	33,27	22,99

* wyniki mogą być obciążone błędem ze względu na małą liczebność próby (do obliczeń wzięto co najwyżej 30 drzew)

Ogólnie ze względu na średnią defoliację 21,53% lasy RDLP charakteryzują się podwyższonym uszkodzeniem drzew.

30.2. Zanieczyszczenie wód i gleb

Decydujący wpływ na jakość wód powierzchniowych (ich klasę czystości) mają zanieczyszczenia pochodzące z następujących źródeł:

- źródła przemysłowe (systemy kanalizacyjne zakładów przemysłowych);
- źródła komunalne: miejskie systemy kanalizacyjne oraz miejsca odprowadzania ścieków z gospodarstw domowych;
- spływy powierzchniowe zawierające związki biogenne z nawozów chemicznych i środków ochrony roślin;
- niekontrolowane zrzuty ścieków do strumieni, stawów i rzek.

23 października 2000 roku Parlament i Rada Unii Europejskiej uchwaliły dyrektywę Nr 2000/60/WE ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej. Dokument ten nazywano w skrócie Ramową **Dyrektywą Wodną**. Jej celem jest osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód na terenie całej Unii Europejskiej do 2015 roku.

MONITORING JAKOŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH

Wody powierzchniowe, w tym silnie zmienione i sztuczne jednolite części wód, powinny do tego czasu osiągnąć dobry stan chemiczny oraz odpowiednio, dobry stan ekologiczny lub dobry potencjał ekologiczny, gdzie stan ekologiczny obowiązuje dla wód naturalnych, a potencjał ekologiczny dla sztucznych lub silnie zmienionych jednolitych części wód. Dotychczasowe obowiązujące trzy klasy jakości wód zastąpione zostały pięcioma klasami stanu ekologicznego, co odpowiada wymogom Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Program monitoringu wód powierzchniowych na terenie powiatu górowskiego w roku 2013 (Raporty WIOŚ 2014) obejmował następujące JCW (odcinki rzek):

1. Odra od Wałów Śląskich do Kanału Wschodniego (PLRW6000211511), gdzie w wyniku badań stwierdzono: Stan/Potencjał Ekologiczny umiarkowany; Stan chemiczny poniżej stanu dobrego.
2. Barycz od Sąsiecznicy do Orli (PLRW6000191459), gdzie w wyniku badań stwierdzono: Stan/Potencjał Ekologiczny dobry; Stan chemiczny brak danych.
3. Barycz od Orli do Odry (PLRW600019149), gdzie w wyniku badań stwierdzono: Stan/Potencjał Ekologiczny słaby; Stan chemiczny dobry (tylko przy ujściu do Odry).
4. Orla od Rdęcy do Baryczy (PLRW60001914699), gdzie w wyniku badań stwierdzono: Stan/Potencjał Ekologiczny słaby; Stan chemiczny dobry.
5. Kanał Książęcy (PLRW600017146929), gdzie w wyniku badań stwierdzono: Stan/Potencjał Ekologiczny umiarkowany; Stan chemiczny brak danych.
6. Masłówka (PLRW60001714689), gdzie w wyniku badań stwierdzono: Stan/Potencjał Ekologiczny umiarkowany; Stan chemiczny brak danych.
7. Rów Polski od Rowu Kaczkowskiego do Baryczy (PLRW6000191489), gdzie w wyniku badań stwierdzono: Stan/Potencjał Ekologiczny umiarkowany; Stan chemiczny poniżej stanu dobrego.
8. Śląski Rów (PLRW60001714869), gdzie w wyniku badań stwierdzono: Stan/Potencjał Ekologiczny nie ustalono ze względu na brak możliwości wykonania badań biologicznych; Stan chemiczny brak danych.

Monitoring jednolitych części wód powierzchniowych na obszarach narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych prowadzony był na terenach, na których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych norm zawartości związków azotu. W 2013 roku prowadzono monitoring (MORO) na obszarach narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych m.in. w JCWP PLRW60001914699 Orla od Rdęcy do Baryczy.

Analiza wyników badań wykazała, że we wskazanym JCWP zachodzi zjawisko eutrofizacji wód. O takiej ocenie stanowiły przekroczenia dla wartości zanieczyszczeń azotanów, azotu azotanowego i azotu ogólnego oraz dodatkowo fosforu ogólnego.

MONITORING JAKOŚCI WÓD PODZIEMNYCH

Zasoby wód podziemnych w powiecie górowskim są zgromadzone w obrębie fragmentu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 303 Pradolina Barycz-Głogów (E) z wyodrębnionym obszarem najwyższej (ONO) i wysokiej (OWO) ochrony obejmujący teren wzdłuż rzeki Baryczy po obu jej stronach oraz południową część obrębu Załącze.

Obecnie przedmiotem badań monitoringowych jakości wód podziemnych są jednolite części wód podziemnych (JCWPd). Pojęcie to zostało wprowadzone przez Ramową Dyrektywę Wodną. Oznacza ono określoną objętość wód podziemnych w obrębie warstwy wodonośnej lub zespołu warstw wodonośnych.

Na terenie województwa dolnośląskiego wyznaczono 18 jednolitych części wód podziemnych, w tym 1 na obszarze powiatu górowskiego nr 74.

Według raportu „Monitoring stanu chemicznego oraz oceny stanu jednolitych części wód podziemnych w dorzeczach w latach 2012 –2014” (Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa lipiec 2014) w 2013 r., w ramach monitoringu operacyjnego na obszarze JCWPd nr 74 opróbowano 28 punktów pomiarowych. Wszystkie , poza punktem nr 2632 (poziom mioceński – drugi kompleks wodonośny), zafiltrowane w osadach czwartorzędowych o głębokości zalegania warstwy wodonośnej 2–62 m (pierwszy kompleks wodonośny).

Ponad 40% obszaru analizowanej jednostki stanowią obszary ze zidentyfikowaną presją rolniczą – OSN nr 1 w zlewni rzeki Orla, OSN nr 5 w zlewni rzeki Rów Polski, OSN nr 6 w zlewni rzek Czarna Woda i Kuroch, niewielki fragment OSN nr 8 w zlewni Giszki, Lipówki, Ołoboku i Trzemnej (Ciemnej).

Ocena jakości próbek wód pierwszego kompleksu wodonośnego wykazała, że w większości punktów określono III klasę jakości tylko w 4 punktach woda była IV lub w V klasie jakości. Przyczyny przekroczeń stężeń IV i V klasy jakości mają prawdopodobnie podłoże antropogeniczne (intensywne stosowanie nawozów rolniczych).

Pomimo stwierdzonych przekroczeń dobrego stanu wód podziemnych stan chemiczny JCWPd nr 74 uznano za dobry dostatecznej wiarygodności. Nie mniej jednak podwyższenia stężeń niektórych wskaźników sugerują oddziaływanie presji antropogenicznej na wody podziemne jednostki.

W 2013 roku monitoring diagnostyczny wg badań WIOŚ w granicach JCWPd nr 74 prowadzony był w 4 punktach pomiarowych, w tym w 3 na terenie powiatu górowskiego.

Tabela 49. Monitoring diagnostyczny WIOŚ w 2013 roku w granicach obszaru Nadleśnictwa

Lp	Nr otworu	Miejscowość	Nr JCWPd	Azotany	Wskaźniki w III kl.	Wskaźniki w IV kl.	Wskaźniki w V kl.	Klasa jakości 2013
1	54	Miechów	74	58,01	temp wody,Ca,	NO ₃ (58,1 mg/l),		IV
2	55	Ryczeń	74	209,47	Ca,Fe,		NO ₃ (209,47 mg/l),	V
3	56	Rudna Wielka	74	3,06	Ca,			II

Zanieczyszczenia wód i gleb uzależnione są głównie od licznych źródeł ścieków przemysłowych i komunalnych oraz od jakości i ilości nawozów stosowanych w rolnictwie i ogrodnictwie.

Powiat górowski jest zwodociągowany w 92%, a skanalizowany w 35,3% (stan na dzień 31 grudnia 2009 r., dane wg GUS).

GOSPODARKA ODPADAMI

Powiat górowski wchodzi w skład Północno-Wschodniego regionu gospodarki odpadami komunalnymi w województwie dolnośląskim. Regiony zostały wydzielone w „Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015”. Dolny Śląsk podzielono na 10 regionów (od roku 2014 na 6 regionów) i w każdym z nich wyznaczono też regionalne i zastępcze instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych.

Region gospodarki odpadami komunalnymi to określony w wojewódzkim planie gospodarki odpadami obszar zamieszkiwany, co najmniej przez 150 000 mieszkańców. Regionem gospodarki odpadami komunalnymi może być też gmina licząca powyżej 500 000 mieszkańców (tylko Wrocław spełnia to kryterium).

Regionalna instalacja do przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK) to zakład zagospodarowania odpadów o mocy przerobowej wystarczającej do przyjmowania i przetwarzania odpadów z obszaru zamieszkałego, przez co najmniej 120 000 mieszkańców, spełniający wymagania najlepszej dostępnej techniki lub technologii.

Według wykazu składowisk przyjmujących odpady komunalne na terenie województwa dolnośląskiego (WIOŚ - stan z 2013 roku) na terenie powiatu działają składowiska w Rudnej Wielkiej CHEMEKO-SYSTEM Sp. z o.o., Zakład Utylizacji, Recyklingu, Przerobu i Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych i Przemysłowych oraz w miejscowości Wrząca Śląska Zakład Budżetowy Gospodarki Komunalnej (WIOŚ wg stanu na koniec 2011 r.).

W zakładzie CHEMEKO-SYSTEM działa instalacja mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i bioodpadów kompostownia i instalacja do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych składowisko.

Do najbardziej narażonych na zanieczyszczenie należą pobocza wymienionych już dróg krajowych i wojewódzkich (dotyczy to głównie odcinków leśnych Nadleśnictwa). Widoczne jest

to szczególnie po wizytach zbieraczy jagód i amatorów grzybobrania, którzy pozostawiają po sobie ślady swojej bytności – opakowania plastikowe, butelki, puszki po napojach.

Na terenie Nadleśnictwa można spotkać, zwłaszcza na obrzeżach lasów sąsiadujących z okolicznymi wsiami i pojedynczymi osadami, niewielkie tzw. dzikie wysypiska śmieci. Ich obecność wpływa na obniżenie walorów estetycznych i krajobrazowych środowiska przyrodniczego. Proceder nielegalnego wywożenia śmieci do lasu może stać się uciążliwym w przypadku braku ogólnodostępnych, właściwie zorganizowanych i urządzonych miejsc składowania nieczystości stałych. Ustawa z dnia 1 lipca 2011r. o zmianie ustawy z 1996 roku o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 2011r. Nr 152, poz. 897) jednoznacznie określa, że na gminach ciąży zadania o charakterze użyteczności publicznej z zakresu gospodarki komunalnej, a więc m.in. zapewnienie czystości i tworzenie warunków niezbędnych do jej utrzymania.

Wspomagające w tym zakresie działania Nadleśnictwa powinny polegać na skutecznym (w miarę posiadanych środków i możliwości) zwalczaniu procederu zaśmiecania lasu poprzez wnioskowanie o ukaranie wykrytych sprawców na drodze sądowej. Cenną formą edukacji ekologicznej – szczególnie wśród młodzieży szkolnej, jest włączanie się leśników do przeprowadzanej corocznie (we wrześniu) akcji Sprzątanie Świata (*Clean up the world*). Akcja ta uświadamia młodzieży w sugestywny i szczególnie skuteczny sposób konieczność zachowania w czystości otaczającego nas środowiska.

Jedynym, skutecznym sposobem zmiany przedstawionych powyżej nagannych sposobów zachowania jest konieczność dokonania zmian w ludzkiej mentalności poprzez wzrost, ciągle jeszcze niskiego, poziomu edukacji ekologicznej społeczeństwa. Bez wyższej świadomości ludzi korzystających z lasów (szczególnie młodzieży), pomimo zapewnienia optymalnej ilości parkingów, tablic edukacyjnych, miejsc postoju i biwakowania z odpowiednim wyposażeniem (ławki, stoły, zadaszenia, kosze na śmieci), wysiłki leśników skazane będą na niepowodzenie.

Reasumując, wśród podstawowych potencjalnych zagrożeń mogących oddziaływać na stan środowiska w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa wymienić należy:

- nieuregulowaną gospodarkę wodno-ściekową na terenach wiejskich;
- możliwość skażenia terenu oraz wód głębinnych i powierzchniowych w wyniku kolizji na szlakach drogowych i kolejowych;
- występowanie tzw. dzikich wysypisk śmieci i wylewisk;
- wylęganie gnojowicy na grunty użytkowane rolniczo w sąsiedztwie cieków;

- intensywne stosowanie wspomaganych chemicznie metod agrotechnicznych;
- niekontrolowany rozwój zabudowy rekreacyjnej i turystycznej.

30.3. Zagrożenie pożarowe

Poważnym, stałym zagrożeniem obszarów leśnych są pożary, zwłaszcza w okresie wczesnej wiosny oraz długotrwałych okresów suszy w sezonie letnim. Powodują one dotkliwe, nieraz nieodwracalne straty w ekosystemach leśnych. Stan zagrożenia pożarowego obszarów leśnych jest przede wszystkim wynikiem wzrastającej ich penetracji przez ludność i nieostrożnym obchodzeniem się z ogniem w lesie lub na gruntach sąsiadujących z lasami.

Tab. 50. Ewidencja pożarów lasu w Nadleśnictwie Góra Śląska w latach 2005 – 2014

Rok	Liczba pożarów w szt.	Powierzchnia objęta pożarem w ha	Przeciętna pow. pożaru w ha	Wielkość strat w zł
2005	20	3,76	0,19	37 217
2006	25	4,09	0,16	31 027
2007	10	2,85	0,28	7 932
2008	9	4,43	0,49	63 979
2009	5	0,10	0,02	-
2010	2	0,46	0,23	1 037
2011	20	5,05	0,25	13 189
2012	8	4,37	0,55	14 141
2013	-	-	-	-
2014	6	0,70	0,12	5 535
R-m 10 lat	105	25,81	0,25	174 057

Przyczyny powstania pożarów:

68%- nieostrożność ludzi w używaniu ognia lub żarzących się przedmiotów

30%- podpalenia

2%- przyczyny naturalne (wyładowania atmosferyczne)

W ubiegłym okresie gospodarczym na terenie Nadleśnictwa wybuchło 105 pożarów na łącznej powierzchni 25,81 ha; powierzchnia przeciętnego pożaru wyniosła 0,25 ha. Głównymi przyczynami powstania pożarów były: nieostrożność ludzi w używaniu ognia lub żarzących się przedmiotów (68%) oraz umyślne podpalenia (30%). Pozostałe 2% pożarów powstało z przyczyn naturalnych (wyładowania atmosferyczne).

Pożary w grupach w zależności od wielkości powierzchni przedstawiają się następująco:

- Ugaszone w zarodku o powierzchni do 0,05 ha – 48
- Małe o powierzchni 0,06 do 1 ha - 51
- Średnie o powierzchni 1.01 do 10,00 ha - 6

Według ustalonego (zgodnie z pkt. 2.1 Rozporządzenia Min. Środowiska z dnia 22.03.2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów (Dz. U. z 2006 r. Nr 58, poz. 405, zmienionego Rozp. MŚ z dn. 29.07.2010 r.) stopnia zagrożenia pożarowego lasu, obszar całego Nadleśnictwa Góra Śląska zakwalifikowany został do **I kategorii** zagrożenia pożarowego. Zarządzeniem Nr 15 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych od 1 stycznia 2008 roku został wprowadzony nowy podział obszarów leśnych Polski na strefy prognostyczne. Zgodnie z załącznikiem nr 1 do ww. zarządzenia Nadleśnictwo Góra Śląska zostało zaliczone do 24 strefy prognostycznej. Stacją prognostyczną dla tej strefy jest stacja PIASKI LAS.

Dla zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów Nadleśnictwo stworzyło system obserwacyjno alarmowy oraz sieć pasów przeciwpożarowych. System obserwacyjno - alarmowy składa się z:

- sieci stałej obserwacji naziemnej tworzonej przez 7 wież obserwacyjnych. Nadleśnictwo Góra Śląska posiada 2 własne dostrzegalnie pożarowe: w Leśnictwie Kietlów (wieża pod Ryczeniem w oddz. 300c) i w Leśnictwie Siciny (wieża w Sicinach w oddz. 42Bd) oraz korzysta z 5 wież położonych w sąsiednich nadleśnictwach: Piaski, Karczma Borowa, Głogów, Lubin i Wołów.
- naziemnych i lotniczych patroli przeciwpożarowych (1 samochód terenowy marki Mitsubishi L 200 wyposażony w moduł wysokociśnieniowy z 200-litrowym zbiornikiem do gaszenia małych pożarów i ewentualnego dogaszania pożarzysk. Obsadę samochodu stanowią 2 osoby – Strażnicy Leśni. Osoby zostały wyposażone w środki ochrony i dyżurną odzież ochronną stosownie do Zarządzenia Nr 61 Dyrektora Generalnego LP z dnia 14.12.2006 r.),
- punkt alarmowo-dyspozycyjny usytuowany przy Nadleśnictwie wraz z jedną bazą sprzętu przeciwpożarowego,

Dodatkowo w dyspozycji Nadleśnictwa jest zestaw środków technicznych tworzony przez:

- drogi pożarowe o łącznej długości 155,4 km,
- sprzęt gaśniczy (samochody, ciągniki, gaśnice, szpadle),
- punkty czerpania wody (22 punkty poboru wody ze zbiorników naturalnych i cieków wodnych).

Potencjalny i aktualny stan zagrożenia pożarowego obszarów leśnych został przedstawiony szczegółowo w *Planie ochrony przeciwpożarowej dla Nadleśnictwa Góra Śląska*

zamieszczonym w elaboracie.

30.4. Zagrożenia akustyczne i bariery komunikacyjne

Decydującym o klimacie akustycznym jest poziom hałasu panującego na szlakach drogowych i kolejowych. Hałasy powodowane są okresowo przez poruszające się samochody osobowe i ciężarowe oraz pociągi. Uzupełnieniem są hałasy przemysłowe generowane przez urządzenia technologiczne.

Hałas powoduje ujemne skutki zdrowotne dla społeczeństwa i wpływa na pogorszenie jakości środowiska przyrodniczego z uwagi na powszechność występowania i długi czas oddziaływania.

Rolniczo-leśny charakter omawianego terenu sprawia, że podstawowym źródłem hałasu, decydującym o klimacie akustycznym tego terenu, jest komunikacja. Jedną z głównych przyczyn zwiększającego się w ostatnich latach zagrożenia hałasem jest rozwój motoryzacji i związany z nim proces intensyfikacji ruchu drogowego.

Uciążliwość tras komunikacyjnych zależy głównie od natężenia ruchu, struktury strumienia pojazdów, prędkości pojazdów, rodzaju i stanu technicznego nawierzchni. Bardzo ważnym czynnikiem jest także stan techniczny pojazdów. Szczególnie uciążliwy dla środowiska przyrodniczego jest transport drogowy, w tym ruch tranzytowy ciężkich pojazdów.

Panujący na szlakach drogowych hałas komunikacyjny stwarza dyskomfort akustyczny nie tylko dla ludzi, ale odstrasza również zwierzęta. Przekraczające drogi (pomimo hałasu) zwierzęta często giną pod kołami samochodów. Szlaki komunikacyjne ograniczają możliwość wymiany materiału genetycznego między odizolowanymi populacjami.

Głównymi szlakami komunikacyjnymi w zasięgu Nadleśnictwa są odcinki dróg krajowych: krajowe S5 Poznań – Wrocław, i 36 Rawicz – Lubin oraz drogi wojewódzkie: nr 305 Wschowa – Wroniniec, nr 323 Leszno – Góra – Ciechanów, nr 324 Szlichtyngowa – Góra – Rawicz, nr 333 Ciechanów – Chobienia, nr 334 Zdzesławice – Jemielno – Rajczyn. Po drogach tych odbywa się całoroczny, intensywny ruch tranzytowy.

Istotną, uzupełniającą rolę komunikacyjną spełnia też linia kolejowa: nr 271 Wrocław – Poznań (przy wschodniej granicy Nadleśnictwa).

Aktualnie obowiązujące przepisy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz.U. Nr 120, poz. 826) określają dopuszczalny równoważny poziom hałasu stwarzany przez poruszające się pojazdy

w porze dziennej na poziomie 60 dB i w porze nocnej – 50 dB. Normy te dotyczą miejskich terenów zwartej zabudowy mieszkaniowej z koncentracją obiektów handlowych i usługowych.

Zarządców dróg, po których przejeżdża ponad 3 mln pojazdów rocznie, obejmuje obowiązek wykonania mapy akustycznej.

W 2013 r. WIOŚ we Wrocławiu objął badaniami wybrane obszary powiatów: wołowskiego, oleśnickiego, legnickiego, dzierzoniowskiego oraz świdnickiego. Badania dotyczyły klimatu akustycznego wokół dróg krajowych i wojewódzkich oraz ulic w obszarach zabudowanych. Badania dla obszaru położonego w otoczeniu m.in. drogi krajowej nr 36, w Wińsku na wylocie w kierunku Rawicza wykazały 67,1 dB.

Pomiary hałasu na terenach obszarów leśnych nie były dotychczas wykonywane.

30.5. Bezpośrednie negatywne oddziaływanie człowieka – szkodnictwo leśne oraz niewłaściwie prowadzona gospodarka leśna

Bezpośrednie, negatywne oddziaływanie człowieka przejawia się głównie szkodnictwem leśnym. Do tego rodzaju zagrożeń przede wszystkim zaliczyć należy:

- nagminne nieprzestrzeganie zakazu wjazdu pojazdów mechanicznych na tereny leśne oraz nieprzestrzeganie zasad prawidłowego zachowania się w lesie;
- niewłaściwie zorganizowana i uprawiana turystyka w lesie i na terenach bezpośrednio do niego przyległych (w czasie której niszczone jest runo leśne);
- uszkodzanie kory drzew (głównie wiekowych osobników), wydeptywanie roślinności leśnej, płoszenie zwierząt, zaśmiecanie terenu, penetrowanie terenów objętych zakazem wstępu (głównie – uprawy leśne do 4 m wysokości);
- masowy i plądrowniczy sposób zbierania grzybów (również na terenach kilkuletnich upraw leśnych) prowadzący do zanikania niektórych gatunków, niszczenie grzybów nieprzydatnych spożywczo, a także pozyskiwanie owoców runa leśnego za pomocą niedozwolonych narzędzi i sposobów (np. wyczesywanie jagód czernicy z krzewinek specjalnymi grzebieniami, rozgarnianie ścióły w poszukiwaniu młodych grzybów), a także zbiór grzybów i jagód na terenach rezerwatów przyrody i wyłączonych drzewostanów nasiennych;
- wandalizm przejawiający się w dewastacji oraz kradzieży elementów leśnej infrastruktury turystycznej, siatki grodzieńowej i środków ochrony lasu;
- przenoszenie z lasu do przydomowych ogrodów i oczek wodnych prawnie chronionych gatunków roślin (wawrzynki wilczełyko, pierwiosnki, grzybienie białe i in.);

- rabunkowe i nielegalne (wykonywane bez stosownego zezwolenia) pozyskiwanie chronionych gatunków mchów (modrzaczek, torfowce) i porostów do celów dekoracyjnych (florystyka, dekoracje wystaw sklepowych i in.);
- kradzieże choinek, nielegalne pozyskiwanie stroiszu – podkrzesywanie jodeł, świerków, daglezi z gałęzi bocznych, a nawet ogławianie wierzchołków;
- nieuprawnione korzystanie z otwartego ognia na terenach leśnych;
- naganny proceder wiosennego wypalania łąk;
- nadmierne gradzenie upraw leśnych powodujące wzmożoną presję zwierzyny na pozostałe, niegradzone uprawy;
- kłusownictwo leśne (często z użyciem odpowiednio ułożonych psów) i wodne (także z użyciem energii elektrycznej, materiałów wybuchowych i broni pneumatycznej);
- wnykarstwo;
- kradzieże drewna (nielegalne pozyskanie, kradzieże drewna przygotowanego do wywozu) oraz sadzonek z nowo zakładanych upraw leśnych.

Potencjalnym zagrożeniem może być również prowadzenie gospodarki leśnej z pominięciem podstaw ekologicznych, bez uwzględnienia potrzeb hodowlanych i ochronnych ekosystemów leśnych (schematyzm, zaniedbania pielęgnacyjne oraz nadmierne użytkowanie lasu). Zagrożenie może stanowić również nieracjonalna gospodarka łowiecka w przypadku niewłaściwego jej planowania i realizacji (nierzetelnie sporządzane plany odstrzału zwierzyny – zarówno pod względem liczebności jak również struktury płciowej i wiekowej, zaniżanie stanów zwierzyny).

Nadleśnictwo Góra Śląska realizuje szereg skutecznych działań profilaktycznych związanych z przestrzeganiem zasad prawidłowego zachowania się w lesie oraz zagospodarowaniem rekreacyjnym; prowadzi również intensywnie edukację przyrodniczo-leśną społeczeństwa. Działania te pozwalają na stwierdzenie, że ekosystemom leśnym nie zagraża niewłaściwie prowadzona gospodarka leśna.

Działalność gospodarcza Nadleśnictwa poddawana jest okresowo kompleksowym kontrolom ze strony Inspekcji Lasów Państwowych.

31. Obszary potencjalnych konfliktów społecznych

Na terenie Nadleśnictwa Góra Śląska nie stwierdzono obszarów mogących stanowić potencjalne konflikty społeczne.

PLAN DZIAŁAŃ OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY

Uwzględniając cele i zadania ochrony przyrody oraz koncepcję ekorozwoju, ochrona przyrody w Nadleśnictwie Góra Śląska powinna polegać na:

- utrzymywaniu procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów;
- zachowaniu różnorodności biologicznej;
- zapewnieniu ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów, wraz z ich siedliskami, przez ich utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony;
- ochronie walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień;
- utrzymywaniu lub przywracaniu do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, a także pozostałych zasobów i składników przyrody;
- kształtowaniu właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację i promocję w dziedzinie ochrony przyrody.

32. Kształtowanie granicy polno-leśnej

Położenie istniejących kompleksów leśnych ma duże znaczenie dla ustalonego już przebiegu granicy polno-leśnej. Wielkość i kształt kompleksów decydują o możliwości prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej. Z tego względu dąży się do zwiększenia powierzchni małych kompleksów leśnych oraz wyrównywania granicy polno-leśnej. Zgodnie z założeniami *Krajowego Programu Zwiększania Lesistości Kraju* (1995), do planowanych zadań zaliczono m.in. opracowanie i zatwierdzenie krajowego studium przestrzennego kształtowania przestrzeni leśnej przez zalesienia oraz opracowanie analogicznych studiów regionalnych (ustalenie i opracowanie granicy polno-leśnej).

Opracowania przebiegu granicy polno-leśnej wykonywane były dotychczas zgodnie z wytycznymi MRLiGŻ z 1989 roku. Wielkość wyznaczonego kompleksu leśnego nie powinna być mniejsza niż 5 ha, w uzasadnionych przypadkach nie mniejsza niż 2 ha.

Po 2004 roku plany zagospodarowania przestrzennego gmin utraciły swoją ważność - urzędnicy bazują na studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania, co nie zawsze sprzyja prawidłowemu kształtowaniu przestrzeni.

Lesistość zasięgu terytorialnego omawianego Nadleśnictwa jest zbliżona do wskaźnika krajowego i wynosi 28,0 % (lesistość kraju – 29,2%). Przy zmniejszającej się w ostatnich latach

opłacalności gospodarki rolnej i przewidywanym wzroście znaczenia turystyki i rekreacji oraz gospodarki leśnej w planach przestrzennego rozwoju gmin, należy liczyć się z koniecznością weryfikacji granicy polno-leśnej na rzecz powiększania areału lasów. Z drugiej strony, uwidacznia się wyraźna tendencja spadkowa powierzchni gruntów przejmowanych przez Nadleśnictwo do zalesienia – w obecnym okresie gospodarczym zalesień nie zaplanowano.

33. Kształtowanie strefy ekotonowej i zadrzewieniowej

Ekoton to pas przejściowy pomiędzy dwoma naturalnymi biocenozami; odznacza się on większym bogactwem flory i fauny niż sąsiadujące ze sobą ekosystemy. W lasach Nadleśnictwa Góra Śląska pozostawia się w trakcie cięć rębnych pasy drzewostanu o szerokości ok. 30 m wzdłuż granic cieków wodnych, bagien, torfowisk, dróg krajowych i wojewódzkich (uwzględnione w wykazie cięć użytków rębnych na lata 2015-2024). Ponadto należy dążyć do tego, by zewnętrzne obrzeża lasu oraz lasy wzdłuż gruntów nieleśnych wewnątrz kompleksu leśnego w pasie o szerokości 10-30 metrów były maksymalnie wypełnione przez roślinność zielną, krzewy i drzewa w układzie pionowym i poziomym. W trakcie wykonywania cięć pielęgnacyjnych na obrzeżach lasu stosować należy silniejsze zabiegi umożliwiające wnikanie światła do wnętrza lasu i powstawanie ścian ochronnych drzewostanów – w tym także popieranie drzew silnie ugałęzionych, a także krzewów.

Przy sztucznym zakładaniu tej strefy należy stosować luźniejszą więźbę sadzenia, wprowadzać możliwie dużą ilość gatunków, w tym gatunki rodzime o dużych walorach estetycznych.

W pełni ukształtowana, niezdegradowana granica kompleksu leśnego stanowi mniej lub bardziej rozległą, strukturalnie zróżnicowaną strefę kontaktu dwóch diametralnie różnych środowisk: lasu i pola. Szerokość strefy ekotonowej jest oczywiście zmienna zarówno w czasie jak i w przestrzeni i zależy od całego kompleksu czynników biotycznych i abiotycznych. Charakterystyczną właściwością ekotonu jest efekt styku. Polega on na tym, że w strefie przejściowej liczba gatunków jak i zagęszczenie osobników jest wyższe niż w sąsiadujących ze sobą biocenozach. Wykształcenie się specyficznych układów ekologicznych w obrębie strefy ekotonowej jest efektem wzajemnego kontaktu sąsiadujących ze sobą środowisk. Środowiska te pozostają ze sobą w stanie równowagi dynamicznej z jednej strony, wykazując szereg tendencji izolacyjnych. Z drugiej zaś strony ich najbardziej ekspansywne elementy starają się poprzez ciągłą penetrację skolonizować strefę ekotonu.

Zewnętrzne obrzeże lasu powinno stanowić łagodne przejście od terenu bezleśnego do środowiska leśnego, o szerokości około 30 m. Powinno składać się z trzech przeszukujących się

wzajemnie stref: krzewiastej, drzewiasto-krzewiastej i drzewiastej.

Strefa drzewiasta – wewnętrzny pas ekotonu leśnego, charakteryzuje się stopniowym rozluźnieniem zwarcia drzewostanów, występowaniem gatunków drzew górnego piętra z dobrze rozwiniętymi systemami korzeniowymi, silnymi ugałęzionymi pniami, występowaniem dolnego piętra drzewostanu, podszytu i podrostu. Postulowana szerokość strefy 10–20 m.

Strefa drzewiasto-krzewiasta – środkowy pas ekotonu leśnego, tworzony przez gatunki drzew dolnego piętra drzewostanu. Charakteryzuje się jeszcze luźniejszym zwarciem i nierównomiernym rozmieszczeniem drzew, występujących często w zmieszaniu jednostkowym. Charakterystyczny jest bujny wielogatunkowy podszyt i podrost. Postulowana szerokość strefy – około 5 m.

Strefa krzewiasta – zewnętrzny pas ekotonu leśnego zbudowany z szeregu gatunków krzewów w zmieszaniu grupowym – szerokość strefy 3–5 metrów. Szerokość stref ekotonowych równą 10–15 m można uznać za optymalną. Szerokość zakładanych buforów winna być uzależniona o wystawy granicy lasu i zasobności siedliska. Im bardziej ubogie i zdegradowane siedlisko, tym szerokość strefy ekotonowej winna być większa. Na wystawie południowej strefy powinny być szersze ze względu na silniejszą presję zbiorowisk terenów otwartych na las. Przy wystawie północnej zakładane strefy mogą mieć mniejszą szerokość. Przy zakładaniu i kształtowaniu stref ekotonowych należy szczególną uwagę zwrócić na dobór właściwych gatunków drzew i krzewów oraz formy zmieszania i więźbę.

Dobór gatunków drzew i krzewów. Do kształtowania stref ekotonowych powinno wykorzystywać się wyłącznie gatunki drzew i krzewów rodzimego pochodzenia, dostosowane do lokalnych warunków siedliskowych, co w praktyce oznacza konieczność wykorzystywania gatunków liściastych (np. Db, Kl, Wz, Lp, róża dzika, głóg, jabłoń dzika, żarnowiec miotlasty, kruszyna pospolita, trzmielina brodawkowata). Z gatunków iglastych powinno korzystać się raczej rzadko, wykorzystując je dla kontrastu lub dla lepszego spełnienia pewnych funkcji (np. ochrona przed hałasem, lub ograniczenie widoczności).

Formy zmieszania. Naturalnie ukształtowane strefy ekotonowe są bogate pod względem składu gatunkowego. Jako orientacyjną wielkość można przyjąć na żywnych siedliskach od 6 do 10 gatunków drzew i krzewów, lokalnie nawet więcej. Przy wprowadzaniu krzewów zaleca się zmieszanie grupowe przy zastosowaniu 5 do 10 sadzonek jednego gatunku.

Zalecenia praktyczne:

1. Przy zakładaniu stref ekotonowych należy dążyć do jak najszerszego wykorzystania odnowień naturalnych. Nie powinno się stosować środków chemicznych w celu zwalczania „niepożądanego” odnowienia naturalnego.

2. Przy zakładaniu stref ekotonowych często można wykorzystać pędy odroślowe różnych gatunków. Przestoje i pozostałości poprzedniego drzewostanu, szczególnie sosna, dąb, miejscami także modrzew, stanowią pożądany składnik strefy drzewiasto-krzewiastej i strefy drzewiastej; roli takiej nie spełnia świerk.

3. Strefy ekotonowe najlepiej zakładać równocześnie z drzewostanami, do których należą.

W przypadku stosowania grodzenia przed zwierzyną należy nimi objąć także strefę ekotonową.

4. Strefy ekotonowe powinny mieć strukturę piętrową; przepuszczając część mas powietrza, zmniejszają niebezpieczeństwo wiatrolomów.

5. Po przejściu fazy młodnika, późniejsze wykształcenie strefy ekotonowej na ogół nie jest możliwe, a z gospodarczego punktu widzenia niezbyt sensowne. Pielęgnowanie nowo założonych stref ekotonowych polega na ochronie ich przed konkurencją roślinności zielnej. Przy pielęgnowaniu młodnika głównym zadaniem jest doprowadzenie do luźno zbudowanego, piętrowo ukształtowanego brzegu lasu, mającego charakter trwałego zadrzewienia. W tym celu w strefie krzewiastej potrzebne są z reguły 1 lub 2 zabiegi o charakterze regulacyjnym. W strefie drzewiasto-krzewiastej, a jeszcze bardziej w strefie drzewiastej należy dążyć do zwiększenia stabilności i odporności pojedynczych drzew, poprzez częste powtarzanie silnych zabiegów pielęgnacyjnych prowadzących do obniżenia niekorzystnego stosunku wysokości do pierśnicy. Zabiegi o takim charakterze powinny sięgać na taką głębokość drzewostanu, aby doprowadzić do powstania wystarczająco odpornej strefy ochronnej.

6. W przypadku kształtowania granicy polno-leśnej należy zadbać o to, aby nie dopuścić do negatywnego wpływu ściany drzewostanu na graniczące z nią uprawy (ocienianie, wytwarzanie rozległych systemów korzeniowych, występowanie gatunków przenoszących choroby upraw rolniczych). Szczególnie w przypadku granicy polno-leśnej należy dążyć do układu trzystrefowego. Po stronie strefy graniczącej bezpośrednio z polem powinny znaleźć się nisko rosnące krzewy jak np. róża dzika, jeżyna i malina, następnie uprawy i młodniki, a dalej starsze drzewostany.

Szczegółowe omówienie tematyki leśnych stref ekotonowych zawarte zostało

w opracowaniu pn. „Wytyczne dotyczące optymalizacji i składu gatunkowego pasów ochronnych” (Katedra Ochrony Lasu i Ekologii SGGW, Warszawa 1997).

Główne kompleksy leśne opisywanego Nadleśnictwa mają już ukształtowaną od wielu lat strefę ekotonową. Wynika to zarówno z długiego okresu jej kształtowania, jak również z zasad gospodarowania zobowiązujących do pozostawiania w trakcie użytkowania rębnych pasów drzewostanu wzdłuż jezior, torfowisk, rzek, głównych dróg publicznych i szlaków kolejowych. Obecnie strefa ekotonowa powinna być przede wszystkim starannie kształtowana w ostatnio tworzonych kompleksach zalesień porolnych.

Na terenie Nadleśnictwa śródpolne zadrzewienia wzdłuż dróg i cieków wodnych występują w rzędowej, pasowej i grupowej formie zmieszania. Podstawowe gatunki to olcha, dąb, wierzby, drzewa owocowe, akacja i brzoza. Występują również zadrzewienia parkowe, przyzagrodowe i cmentarne. Zadrzewienia te należy chronić, a w uzasadnionych i koniecznych przypadkach ich usunięcia (złomy, drzewa zamierające i posusz jałowy) należy zastępować je nowymi nasadzeniami.

Zezwolenia na wycinkę drzew nie związaną z inwestycjami i zmianą przeznaczenia terenu wydawać należy pod warunkiem wprowadzenia nowych nasadzeń. Wprowadzać można tu nie tylko zadrzewienia, ale również, w miarę istniejących możliwości – krzewy nawiązując ich składem do inicjalnych zbiorowisk zaroślowych (tarnina, róże i głogi na siedliskach świeżych w krajobrazie rolniczym, leszczyna i trzmielina w sąsiedztwie żyznych siedlisk lasowych oraz dereń świdwa i trzmielina na siedliskach wilgotnych). Należy również rozpatrzyć możliwość wprowadzania nowych zadrzewień wzdłuż dróg leśnych prowadzących do leśniczówek i osad leśnych unikając introdukcji gatunków obcych rodzimej florie (*Robinia pseudoacacia*, *Quercus rubra*, kultywary z rodzaju *Populus*).

Należy popierać utrzymywanie przy siedzibach leśnictw zadrzewień o charakterze małych parków z licznymi gatunkami drzew i krzewów, krajowych i obcych. W doborze gatunków dla osad leśnych mogą się znaleźć również krzewy i drzewa o efektownych kwiatach jak azalie i różaneczniki, magnolie i hortensje.

Wszystkie zadrzewienia pełnią ważną w krajobrazie rolę korytarzy ekologicznych, umożliwiających kontakty międzypopulacyjne wielu gatunkom zwierząt i ptactwa. Gwarantują również zachowanie różnorodności flory i fauny oraz pełnią rolę ostoj dla zwierząt. Koncepcja wprowadzania zadrzewień śródpolnych wychodzi naprzeciw postanowieniom międzynarodowej konwencji o trwałym i zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich i ochronie zasobów przyrody (*Rekomendacja Nr 94/6 Rady Europy*).

34. Kształtowanie stosunków wodnych

Ekosystemy o charakterze naturalnym, do których należą ekosystemy wodne oraz bagienne, o ile tylko ich siedliska nie ulegną przekształceniu, powinny pozostać w warunkach braku ingerencji człowieka. Ochrona bierna, polegająca na zabezpieczeniu przed zewnętrznymi wpływami oraz wstrzymaniu się od ingerencji, jest tu właściwą formą ochrony. Wszystkie ciek i zbiorniki wodne, a także ekosystemy o charakterze zdeterminowanym przez wodę (źródła, torfowiska, olsy, lasy łęgowe, łąki zalewowe, szuwały) to obiekty pełniące ważną, często niedocenianą rolę ekologiczną i przyrodniczą.

Warunkami skutecznej ochrony wód i ekosystemów zdeterminowanych przez wodę jest realizacja ochrony zasobów wodnych – obecność wody w krajobrazie jest niezbędnym warunkiem funkcjonowania ekosystemów źródeł, cieków i zbiorników wodnych. Osuszenie oznacza ich nieuchronną degradację.

Do metod ochrony zasobów wodnych zalicza się następujące działania:

- zachowanie wszystkich istniejących, antropogenicznych struktur zatrzymujących wodę, tj. zastawek, podpiętrzeń, zbiorników małej retencji;
- pilna realizacja działań zabezpieczających właściwe stosunki wodne mokradeł (budowa drobnych piętrzeń stabilizujących odpływ wody z torfowisk);
- czynna ochrona szczególnie cennych przyrodniczo łąk śródlęśnych poprzez ich koszenie połączone z usuwaniem skoszonej biomasy;
- zachowanie i podwyższanie udziału lasów w krajobrazie,
- ochronę czystości wód – przedsięwzięcia te wchodzi bardziej w zakres ochrony środowiska, niż ochrony przyrody; muszą one być podejmowane w całej zlewni i wymagają współpracy zainteresowanych jednostek administracji państwowej i samorządowej.

Oprócz antropogenicznych źródeł zanieczyszczeń na czystość wód wpływa charakter całej zlewni. Korzystne są zlewnie o dużej lesistości, dużym udziale użytków zielonych, małej erozji powierzchniowej na polach i braku źródeł zanieczyszczeń. Na czystość wód cieków i zbiorników wodnych wpływa również w sposób istotny struktura krajobrazu bezpośrednio otaczającego te akweny. Pasy użytków zielonych otaczające brzegi, a jeszcze lepiej pasy zakrzewień i zadrzewień, pełnią rolę barier biogeochemicznych, ograniczających bezpośredni spływ zanieczyszczeń. Identykzną rolę ochronną pełni roślinność litoralu jeziornego oraz roślinność nadbrzeżnych ziołorośli nad rzekami. W przypadku cieków w krajobrazie leśnym dopływ biogenów ze zlewni ograniczany jest przez las; mógłby jednak być znacznie zwiększony

w przypadku wykonania zrębów sięgających linii brzegowej. Niedopuszczalne jest w tej strefie przyjęcie i realizacja zrębowego sposobu gospodarowania, dopuszcza się natomiast stosowanie rębni częściowych.

Drzewostany w sąsiedztwie wód spełniają, poza wspomnianymi wyżej funkcjami, również ważną rolę retencyjną, dlatego też należy bardzo wnikliwie rozpatrywać ewentualność wystąpienia ubocznych skutków działalności prowadzącej do zmiany stosunków wodnych (odwodnienia), eksploatacji torfu, wykonywania głębokich wykopów oraz stosowania chemicznych środków ochrony lasu.

Zagadnienia małej retencji wodnej odgrywają istotne znaczenie na terenie Nadleśnictwa. Do współfinansowanego przez Unię Europejską projektu: *„Zwiększanie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych”* Nadleśnictwo przystąpiło w 2007 r. W ramach tego programu w roku 2007 rozbudowano zbiornik małej retencji wodnej w Leśnictwie Sułów (0,25 ha), a w roku 2011 odbudowano dwa kolejne zbiorniki w Leśnictwie Osławice o powierzchni 0,36 i 0,66 ha. Obecnie nie planuje się budowy nowych zbiorników retencyjnych.

Przepusty drogowe budowane są ze środków własnych. W minionym okresie gospodarczym wybudowano dwa (L. Ślubów oddz. 166o, L. Wodniki oddz. 109d), a w latach 2015-2019 planuje się wybudować kolejne 6.

35. Formy ochrony – zalecenia ochronne

1. Najcenniejsze fragmenty przyrody Nadleśnictwa chronione są w formie pięciu użytków ekologicznych – „Wiklina”, „Wiewierz”, „Łąka Trzęślicowa”, „Żurawie Pierzowisko”, „Kanał Świernia”. We wszystkich użytkach ustalono zakazy, których przestrzeganie zapewni zachowanie tych unikatowych środowisk. Ponadto w użytkach „Wiklina” i „Kanał Świernia” zamieszczono wskazówki dotyczące ich ochrony. W przypadku stwierdzenia niewyraźnego przebiegu granic użytków należy odnowić stare oznakowania; w przypadku dewastacji tablic informacyjnych lub urzędowych należy je uzupełnić.
2. Na części obszarów Nadleśnictwa znajdują się **3** obszary chronionego krajobrazu: „Krzywińsko-Osiecki wraz z zadrzewieniami gen. Dezyderego Chłapowskiego i kompleksem leśnym Osieczna-Góra”, „Krzywińsko-Osiecki” i „Dolina Baryczy”. Przy realizacji gospodarki leśnej należy stosować się do zasad gospodarowania przyjętych w rozporządzeniach o ich powołaniu. OChK „Krzywińsko-Osiecki wraz z zadrzewieniami gen. Dezyderego Chłapowskiego i kompleksem leśnym Osieczna-Góra” położony w zasięgu Nadleśnictwa Góra Śląska stał się obecnie obszarem chronionego krajobrazu

w rozumieniu art. 153 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 ze zm.). W pozostałych obszarach na drodze rozporządzeń Wojewody Dolnośląskiego wprowadzono zakazy i ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów.

3. Zgodnie z Art. 32 ust. 4 Ustawy o ochronie przyrody na terenie zarządzanym przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe znajdującym się na obszarze Natura 2000 zadania w zakresie ochrony przyrody wykonuje samodzielnie miejscowy nadleśniczy, zgodnie z ustaleniami planu zadań ochronnych lub planu ochrony obszaru Natura 2000 uwzględnionymi w planie urządzenia lasu.

Od 1 stycznia 2012 r. obowiązuje zapis Art. 28 ust. 11 pkt 3a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 ze zm.), zgodnie z którym, planu zadań ochronnych nie sporządza się dla obszaru Natura 2000 lub jego części pokrywającego się w całości lub w części z obszarem nadleśnictwa, dla którego ustanowiony plan urządzenia lasu został poddany ocenie oddziaływania na środowisko. W związku z powyższym zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach Nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie i zadania z zakresu ochrony przyrody w tych obszarach ujęto w Tabeli nr XXIII.

W świetle Art. 33 wymienionej Ustawy *„zabrania się, z zastrzeżeniem Art. 34, podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:*

- 1) pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 lub*
- 2) wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, lub*
- 3) pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.”*

Wynika z tego, że gospodarka leśna realizowana w obszarach „naturowych” powinna być prowadzona tak, by nie pogorszyć obecnego stanu przedmiotów w nich chronionych. Zasadą obowiązującą we wszystkich obszarach Natura 2000 jest nie wprowadzanie gatunków obcych geograficznie (tj. występujących poza granicami swojego naturalnego zasięgu) na ich tereny.

Na podstawie inwentaryzacji ornitologicznych przeprowadzanych m.in. przez wykonawców planów zadań ochronnych dla obszaru „Łęgi Odrzańskie” PLB020008, a także obserwacji prowadzonych przez OTOP i pracowników ALP, stwierdzono zarówno

w częściach objętych administracją Nadleśnictwa Góra Śląska, jak i w całych ostojach występowanie i gniazdowanie wielu gatunków ptaków ujętych w załącznikach tzw. Dyrektywy Ptasiej. Wśród nich są gatunki takie jak: bielik, bocian czarny, dzięcioł zielonosiwy, dzięcioł średni, kania ruda, kania czarna, żuraw oraz populacje niektórych ptaków wodno-błotnych.

Szczegółowe zasady ochrony przyrody i sposób prowadzenia działań ochronnych w funkcjonującym na terenie Nadleśnictwa obszarze Natura 2000 „Łęgi Odrzańskie” PLB020008 zawiera zatwierdzony już plan zadań ochronnych

W związku z tym, że aktualny plan urządzenia lasu na terenie Nadleśnictwa ma pełnić również funkcję planu zadań ochronnych m.in. dla „ptasich” obszarów Natura 2000 w projektowaniu użytkowania rębego przyjęto zasadę, że zostanie ono zrealizowane w taki sposób, by stanowiło to jednocześnie zabiegi ochronne dla gatunków ptaków stanowiących jego kluczowe przedmioty ochrony.

W projektowaniu należy przyjąć założenia „Zasad Hodowli Lasu” (załącznik do Zarządzenia nr 53 Dyrektora Generalnego LP z dn. 21 listopada 2011 r.) dotyczące pozostawiania kęp starodrzewia na do 5% powierzchni działki zrębowej. Pozostawiać należy fragmenty drzewostanów z występującymi nalotami, podrostami, niewielkimi polanami leśnymi lub drzewami o nietypowych kształtach. Jednocześnie wskazuje się aby kępy o powierzchni 0,1-0,2 ha na każdej działce zrębowej były łączone przy kolejnym nawrocie cięć, co w rezultacie doprowadzi do zwiększenia ich powierzchni do 0,2-0,4 ha. Kępy te proponuje się pozostawić aż do ich naturalnego rozpadu (nie powinny być kwalifikowane w kolejnych rewizjach urządzenia lasu jako wydzielienia przeznaczone do użytkowania rębego).

Efektem tych działań powinno być zwiększenie i urozmaicenie siedlisk ptaków. W dziuplach obumierających i martwych drzew gnieździ się wiele cennych gatunków takich jak: siniak, nurogęs czy gągoł. Wśród koron starych, rozłożystych drzew swoje gniazda zakładają m.in. bielik, kania i bocian czarny. Z kolei obecność zrębów zupełnych jest konieczna dla zachowania populacji lerki i lelka na słabych siedliskach borowych.

4. Na gruntach Nadleśnictwa znajduje się **18** pomników przyrody ożywionej (drzewa). Należy otaczać je nadal wszechstronną opieką oraz popularyzować fakt ich występowania. W przypadku zniszczenia (kradzieży) oznakowania pomników przyrody należy wymienić je (uzupełnić) na aktualnie obowiązujące (tabliczki z orłem w koronie). W przypadku zaakceptowania przez Nadleśnictwo części propozycji uznania nowych pomników

przyrody (w Programie zaznaczono **22** take obiekty w 12 wydzieleniach), należy wystąpić z wnioskami o ich uznanie do rad gmin, na terenie których one występują. Wnosi się również o ochronę innych, okazałych i wiekowych drzew lub ich zgrupowań jako potencjalnych pomników przyrody (zarówno na zarządzanych przez siebie terenach, jak również, w miarę możliwości i posiadanych kompetencji – na gruntach obcych).

5. Na terenach leśnych Nadleśnictwa znajdują się obiekty wpisane do wojewódzkich rejestrów zabytków, wokół których wyznaczono strefy ochrony archeologiczno-konserwatorskiej oraz zabytkowe zadrzewienia. Zgodnie z przepisami Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na wszelkie prace związane (w przypadku prowadzenia gospodarki leśnej) z przygotowaniem gleby pod odnowienia (orka zrębów, rabaty, wałki, placówki) na terenie tych obiektów należy bezwzględnie uzyskać pisemną zgodę na ich wykonanie od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Taką zgodę należy również uzyskać na przeprowadzanie jakichkolwiek cięć w zabytkowych zadrzewieniach. Stosowny wniosek należy przesłać do WKZ w terminie nie krótszym niż miesiąc od terminu rozpoczęcia planowanych prac.
6. Wobec drastycznego niedoboru wilgoci w niektórych częściach Nadleśnictwa pilną koniecznością staje się realizacja zadań zawartych m.in. w programie *„Zwiększanie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych”*.
7. Duże znaczenie dla skutecznej ochrony gatunków chronionych, zagrożonych i rzadkich ma ich dobra znajomość. Dlatego też, oprócz czynnej ochrony stanowisk ich występowania, wydaje się celowym przeprowadzenie fachowego przeszkolenia pracowników terenowych (leśniczowie i podleśniczowie) oraz kadry inżynieryjno-technicznej z zakresu praktycznej znajomości chronionych gatunków flory i fauny występujących na terenie Nadleśnictwa. Wobec występującej, głównie wśród młodzieży szkolnej, nieznajomości praktycznego rozpoznawania niejadalnych i trujących gatunków grzybów, Nadleśnictwo powinno przeprowadzić wspólnie z kadrami pedagogicznymi okolicznych szkół, powtarzaną corocznie w pierwszych dniach września, akcję ich prawidłowego rozpoznawania. Tak realizowany, aktywny udział leśników w życiu społeczności lokalnych pozwoli być może na uniknięcie śmiertelnych pomyłek. Konieczne jest również zdecydowane potępienie nagannych zachowań społecznych (niszczenie mrowisk, kaleczenie kory drzew, wnykarstwo, bezmyślne tępienie węży, żab i nietoperzy, a także wypalanie łąk i ściernisk).
8. Przy odtwarzaniu zbiorowisk skrajnie ubogich i zdegradowanych siedlisk należy preferować i maksymalnie wykorzystywać procesy naturalnej sukcesji (ten rodzaj

powierzchni leśnej zajmuje **241 ha**). Grunty przeznaczone do naturalnej sukcesji są to powierzchnie zaliczone (według ewidencji gruntów) do gruntów leśnych, na których prowadzenie gospodarki leśnej jest utrudnione lub niecelowe za względu na trudne warunki siedliskowe. Wyodrębniono je w planie urządzenia lasu jako oddzielną kategorię gruntu leśnego. Ponieważ te, z reguły niewielkie, powierzchnie są miejscami naturalnego występowania specyficznej flory i fauny, ostojami bioróżnorodności, siedliskami przyrodniczymi oraz chronią naturalne stosunki wodne, dlatego też zostały pozostawione bez wskazań gospodarczych (zaliczono je również do „ekosystemów reprezentatywnych”).

9. Do systematycznego doskonalenia wiedzy przyrodniczej przyczynia się także uczestnictwo leśników w konferencjach i sesjach organizowanych przez ośrodki naukowe (Poznań, Wrocław) oraz aktywna współpraca z pozarządowymi organizacjami przyrodniczymi (Klub Przyrodników, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody Salamandra).
10. Utrwaleniu elementów historycznego dziedzictwa kulturowego sprzyjać może realizowane stopniowo, w miarę posiadanych środków finansowych, porządkowanie podworskich parków i zaniedbanych, nieczynnych cmentarzy różnych wyznań położonych na gruntach administrowanych przez Nadleśnictwo.
11. Program ochrony przyrody w Nadleśnictwie Góra Śląska zawiera stan wiedzy ujęty w perspektywie czasowej do 2014 roku włącznie. Stan wiedzy w obecnym okresie gospodarczym powinien być na bieżąco aktualizowany i zapisywany w rozdziale Kronika.

36. Ochrona różnorodności biologicznej

Ochrona różnorodności biologicznej w lasach jest obowiązkiem prawnym wynikającym z obowiązujących ustaw, zarządzeń i instrukcji. Do najważniejszych z nich należą znowelizowane w 2011 roku Zasady hodowli lasu. Precyzują one całokształt zasad postępowania mających na celu zachowanie różnorodności biologicznej. Biocenozę leśną cechuje wielowarstwowość, wielogatunkowość drzewostanów, obecność nalotu, podszytu i podrostu oraz bogactwo florystyczne runa i warstwy mszystej. Jest ona zróżnicowana przestrzennie, co wynika z różnorodności mikrosiedlisk leśnych. Obok drzewostanów występują także enklawy zbiorowisk nieleśnych rozwijające się w śródleśnych oczkach, bagnach i torfowiskach.

W celu ochrony różnorodności biologicznej w lasach Nadleśnictwa Góra Śląska można sformułować następujące zalecenia:

1. Dla zachowania różnorodności genowej należy dążyć, by pozyskiwane nasiona drzew i krzewów leśnych pochodziły z możliwie największej liczby osobników oraz różnych miejsc Nadleśnictwa; należy również aktywnie chronić populacje chronionych, rzadkich, cennych i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt;
2. Dla zachowania różnorodności gatunkowej należy w lasach zwracać uwagę zarówno na skład gatunkowy warstw drzewiastych, jak i podszytów oraz runa. W tym celu należy dążyć do stosowania zalecanych, a także modyfikowanych lokalnie składów odnowieniowych (decyzja KZP) upraw (np. na leśnych siedliskach przyrodniczych) oraz optymalnych gospodarczych typów drzewostanów;
3. W celu zachowania różnorodności ekosystemowej należy jak najszerzej wykorzystywać zmienność w ramach mikrosiedlisk wprowadzając na te niewielkie powierzchnie właściwe im gatunki. Bardzo ważnym elementem zachowania omawianej zmienności jest stopniowa poprawa stosunków wodnych na terenie Nadleśnictwa poprzez realizację programów małej retencji; dla zachowania różnorodności krajobrazowej należy unikać zalesiania śródleśnych łąk, bagien i nieużytków oraz preferować procesy naturalnej sukcesji.

Celem tworzenia **ostoi ksylobiontów** jest poprawa warunków bytowania i rozwoju gatunków żyjących na rozkładającym się drewnie. Typowanie ostoi opiera się na lokalizacji w terenie gatunków wskaźnikowych, głównie gatunków chronionych i zagrożonych w Polsce i Europie, także objętych ochroną na podstawie dyrektyw Unii Europejskiej. Są to m.in. grzyby – czarka szkarłatna, sopłówka, owady – pachnica dębowa, orszoł prążkowany, zacnik, jelonek rogacz, kozioróg dębosz, łucznik, borodziej cieśla; ślimaki – ślimak ostrokrawędzisty, świdrzyki; węże: gniewosz plamisty, żmija zygzakowata, z ptaków – dzięcioł średni, dzięcioł zielony, krętogłów i włochatka.

Poprzez przywrócenie właściwych proporcji między procesami przyrastania, obumierania i rozkładu drzewostanów strategia ta przyczyni się do wzmocnienia mechanizmów homeostatycznych ekosystemów leśnych. Ostoje tworzy się poprzez wytypowanie drzewostanów, w których przy zachowaniu standardów ochrony lasu, istnieje możliwość pozostawiania ilości posuszu czynnego i jałowego występującego w różnych fazach rozkładu. Wskazane jest także pozostawianie w lesie gałęzi oraz części niewyrobionego surowca drzewnego.

W obecnym projekcie planu urządzenia lasu zaktualizowano szereg wydzieleń wytypowanych jako tzw. „**ekosystemy reprezentatywne**”. Są wśród nich drzewostany, w których poza ewentualnym wycinaniem obcych gatunków drzew i krzewów nie przewiduje się wskazówek gospodarczych (blisko 1400 ha). Do „ekosystemów reprezentatywnych” zaliczono

użytki ekologiczne, tereny trudnodostępne, kępy ekologiczne pozostawione na zrębach do naturalnego rozpadu, ostoje zwierząt, grunty przeznaczone do naturalnej sukcesji, wyłączone drzewostany nasienne czy wybrane leśne i nieleśne siedliska przyrodnicze. Wytypowane fragmenty lasów mogą jednocześnie spełniać rolę opisywanych ostoi ksylobiontów.

Tab 51. Ekosystemy reprezentatywne w Nadleśnictwie Góra Śląska

l.p	Obszary	Leśnictwo	Adres leśny	Pow, leśna	Pow, nieleśna	Razem	Przyczyna wyłączenia
1	Rezerваты przyrody			0,00	0,00	0,00	
2	Użytki ekologiczne	Zawieścice	96 o	0,00	3,20	3,20	UE
		Zawieścice	98 j	0,00	0,76	0,76	UE
		Zawieścice	101 b	0,00	0,74	0,74	UE
		Zawieścice	101 c	0,00	0,35	0,35	UE
		Załączce	38 k	0,00	2,87	2,87	UE
		Załączce	39 o	0,00	5,34	5,34	UE
		Załączce	45 a	0,00	9,84	9,84	UE
		Załączce	46 a	0,00	16,36	16,36	UE
		Sułów	16 a	0,00	2,70	2,70	UE
		Sułów	16 j	0,00	26,42	26,42	UE
		Sułów	19 a	0,00	8,39	8,39	UE
		Sułów	24A a	0,00	12,45	12,45	UE
		Sułów	24A b	0,00	13,78	13,78	UE
		Sułów	24A c	0,00	0,88	0,88	UE
		Sułów	24A d	0,00	0,13	0,13	UE
		Sułów	24B a	0,00	18,20	18,20	UE
		Sułów	24B b	0,00	10,49	10,49	UE
		Sułów	24B c	0,00	9,90	9,90	UE
		Sułów	24B d	0,00	6,42	6,42	UE
		Sułów	24B f	0,00	0,04	0,04	UE
		Sułów	24B g	0,00	0,74	0,74	UE
		Sułów	24B h	0,00	11,39	11,39	UE
		Sułów	26A a	0,00	2,30	2,30	UE
		Sułów	26A b	0,00	22,87	22,87	UE
		Sułów	26A c	0,00	0,90	0,90	UE
		Sułów	26A d	0,00	0,35	0,35	UE
		Sułów	26A f	0,00	8,90	8,90	UE
		Sułów	26A g	0,00	1,53	1,53	UE
		Sułów	26A h	0,00	0,66	0,66	UE
		Sułów	26A ~a	0,00	0,20	0,20	UE
3	Ostaje zwierząt	Łękanów	250 a	26,69	0,00	26,69	strefa ochronna, siedlisko w stanie B
		Łękanów	250 b	2,52	0,00	2,52	strefa ochronna, siedlisko w stanie C

l.p	Obszary	Leśnictwo	Adres leśny	Pow, leśna	Pow, nieleśna	Razem	Przyczyna wyłączenia
		Zawieścice	208 h	1,62	0,00	1,62	strefa ochronna, siedlisko w stanie C
		Zawieścice	208 i	2,54	0,00	2,54	strefa ochronna, siedlisko w stanie C
		Zawieścice	208 j	2,62	0,00	2,62	strefa ochronna
		Ślubów	178 a	3,15	0,00	3,15	strefa ochronna
		Ślubów	178 b	1,37	0,00	1,37	strefa ochronna
		Ślubów	178 c	9,93	0,00	9,93	strefa ochronna
		Ślubów	178 f	2,52	0,00	2,52	strefa ochronna, siedlisko w stanie B
		Ślubów	178 h	4,45	0,00	4,45	strefa ochronna, siedlisko w stanie B
		Majówka	488 b	3,20	0,00	3,20	strefa ochronna, siedlisko w stanie B
		Jemielno	482 m	2,22	0,00	2,22	strefa ochronna
		Jemielno	482 n	2,77	0,00	2,77	strefa ochronna
		Jemielno	483 l	1,90	0,00	1,90	strefa ochronna
		Jemielno	483 m	1,82	0,00	1,82	strefa ochronna, siedlisko w stanie B
		Jemielno	483 n	1,58	0,00	1,58	strefa ochronna
		Bartków	149 c	3,02	0,00	3,02	strefa ochronna
		Bartków	149 d	4,31	0,00	4,31	strefa ochronna
4	Strefy ochrony roślin i grzybów			0,00	0,00	0,00	
5	Wybrane siedliska przyrodnicze w stanie B i C	Wronów	18 g	1,86	0,00	1,86	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Wronów	18 i	2,26	0,00	2,26	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Wronów	19 p	1,26	0,00	1,26	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Wronów	22 r	0,94	0,00	0,94	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Wronów	25 b	2,13	0,00	2,13	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Sułków	79A w	1,46	0,00	1,46	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Sułków	79A x	0,49	0,00	0,49	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Sułków	1 i	0,98	0,00	0,98	drzewostan słabej jakości, siedlisko w stanie B
		Sułków	10 d	2,22	0,00	2,22	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Sułków	12a	1,04	0,00	1,04	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Sułków	13 c	1,04	0,00	1,04	pow. trudnodostępna, siedliskow stanie C
		Sułków	13 l	1,30	0,00	1,30	sukcesja, siedlisko w stanie C
		Sułków	14 b	1,23	0,00	1,23	sukcesja naturalna, siedlisko w stanie C
		Sułków	14 f	3,02	0,00	3,02	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Sułków	14 g	2,53	0,00	2,53	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Sułków	14 i	8,21	0,00	8,21	sukcesja , siedlisko w stanie C
		Sułków	14 l	3,08	0,00	3,08	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Sułków	15 b	4,35	0,00	4,35	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Sułków	15 g	2,19	0,00	2,19	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Sułków	15Ac	1,32	0,00	1,32	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Sułków	15Aj	0,76	0,00	0,76	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C

l.p	Obszary	Leśnictwo	Adres leśny	Pow, leśna	Pow, nieleśna	Razem	Przyczyna wyłączenia
		Łękanów	218 o	1,53	0,00	1,53	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Łękanów	224 ax	1,40	0,00	1,40	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Łękanów	224 bx	1,75	0,00	1,75	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Łękanów	224 cx	1,85	0,00	1,85	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Łękanów	232 r	0,19	0,00	0,19	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Łękanów	238 c	2,66	0,00	2,66	kurhan, siedlisko w stanie B
		Łękanów	242 h	4,47	0,00	4,47	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Łękanów	243 a	5,56	0,00	5,56	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Łękanów	243 k	1,00	0,00	1,00	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Łękanów	244 a	0,94	0,00	0,94	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Łękanów	244 c	5,12	0,00	5,12	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Łękanów	244 d	0,98	0,00	0,98	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Łękanów	247 a	1,88	0,00	1,88	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Łękanów	247 f	1,04	0,00	1,04	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Łękanów	247 g	2,04	0,00	2,04	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Łękanów	248 f	2,97	0,00	2,97	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Łękanów	248 g	1,79	0,00	1,79	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Łękanów	248 i	0,77	0,00	0,77	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Łękanów	249 a	8,39	0,00	8,39	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Łękanów	249 h	9,04	0,00	9,04	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Łękanów	249 i	3,91	0,00	3,91	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Łękanów	249 k	3,52	0,00	3,52	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Łękanów	251 l	5,26	0,00	5,26	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Łękanów	252 b	4,95	0,00	4,95	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Łękanów	252 c	0,98	0,00	0,98	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Łękanów	252 f	11,23	0,00	11,23	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Zawieścice	16A i	0,56	0,00	0,56	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Zawieścice	17 i	5,62	0,00	5,62	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Zawieścice	17C c	2,49	0,00	2,49	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Zawieścice	184 o	1,74	0,00	1,74	bez wskazówek gospodarczych, siedlisko w stanie B
		Ślubów	175 d	1,24	0,00	1,24	drzewostan o niskim zadrzewieniu, dziuplasty, siedlisko w stanie B
		Ślubów	253 r	3,73	0,00	3,73	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Ślubów	256 h	2,74	0,00	2,74	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Ślubów	261 a	1,84	0,00	1,84	źródliko, siedlisko w stanie B
		Ślubów	266 w	1,19	0,00	1,19	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Kietlów	279 c	2,77	0,00	2,77	sukcesja naturalna, siedlisko w stanie B
		Lubów	375 b	5,75	0,00	5,75	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Lubów	407 n	0,79	0,00	0,79	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C

l.p	Obszary	Leśnictwo	Adres leśny	Pow, leśna	Pow, nieleśna	Razem	Przyczyna wyłączenia
		Lubów	408 a	4,27	0,00	4,27	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Lubów	408 g	1,56	0,00	1,56	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Lubów	408 k	6,28	0,00	6,28	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Lubów	408 l	9,44	0,00	9,44	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Lubów	409 a	16,34	0,00	16,34	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Lubów	409 b	1,20	0,00	1,20	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Lubów	409 d	0,63	0,00	0,63	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Oślawice	491 f	1,42	0,00	1,42	drzewostan graniczący z polami, siedlisko w stanie B
		Oślawice	559 j	0,58	0,00	0,58	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Oślawice	559 l	4,47	0,00	4,47	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Oślawice	576 k	0,66	0,00	0,66	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Majówka	432 n	2,09	0,00	2,09	sukcesja naturalna, siedlisko w stanie C
		Majówka	485 a	1,64	0,00	1,64	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Majówka	485 i	0,13	0,00	0,13	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Majówka	488 c	9,89	0,00	9,89	strefa okresowa gniazdowania, siedlisko w stanie B
		Jemielno	483 s	5,67	0,00	5,67	strefa okresowa gniazdowania, siedlisko w stanie B
		Jemielno	484 a	1,62	0,00	1,62	strefa ochronna, siedlisko w stanie B
		Jemielno	484 d	3,16	0,00	3,16	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Jemielno	484 i	9,67	0,00	9,67	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Jemielno	484 m	2,08	0,00	2,08	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Jemielno	484 o	1,27	0,00	1,27	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Jemielno	486 j	1,69	0,00	1,69	strefa ochronna, siedlisko w stanie B
		Jemielno	486 m	2,51	0,00	2,51	strefa ochronna, siedlisko w stanie B
		Jemielno	487 c	14,60	0,00	14,60	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Jemielno	532 c	4,13	0,00	4,13	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Jemielno	534 h	14,53	0,00	14,53	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Jemielno	535 a	3,34	0,00	3,34	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Jemielno	535 c	12,69	0,00	12,69	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Jemielno	552 k	5,42	0,00	5,42	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Sułów	20 o	1,93	0,00	1,93	obiekt chroniony – osada, drzewostan przeszłorębny , siedlisko w stanie C
		Sułów	31 a	7,34	0,00	7,34	drzewostan przeszłorębny , słaba jakość d- stanu, siedlisko w stanie C
		Załączce	59 l	1,05	0,00	1,05	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Wodniki	85 c	1,84	0,00	1,84	obiekt chroniony - stanowisko pracownicze, siedlisko w stanie B
		Wodniki	104 j	0,86	0,00	0,86	ujęcie wody, siedlisko w stanie C
		Wodniki	127 s	1,47	0,00	1,47	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Bartków	131 a	0,73	0,00	0,73	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B

l.p	Obszary	Leśnictwo	Adres leśny	Pow, leśna	Pow, nieleśna	Razem	Przyczyna wyłączenia
		Bartków	131 b	0,34	0,00	0,34	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Bartków	150 o	0,46	0,00	0,46	drzewostan lukowaty, słabej jakości bez wskazówek gosp., siedlisko w stanie B
		Bartków	156 a	1,27	0,00	1,27	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Bartków	156 b	0,56	0,00	0,56	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie B
		Bartków	156 d	0,76	0,00	0,76	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
6	siedliska nieleśne	Ślubów	173 c	0,00	0,62	0,62	grodzisko
		Oslawice	566 o	0,00	0,04	0,04	remiza
		Jemięlno	521 j	0,00	0,23	0,23	grodzisko
		Jemięlno	541 d	0,00	0,60	0,60	poletko łowieckie
		Jemięlno	548 j	0,00	0,83	0,83	poletko łowieckie
		Sułów	2 b	0,00	5,36	5,36	poletko łowieckie
		Sułów	7 j	0,00	0,98	0,98	poletko łowieckie
		Sułów	7p	0,00	0,35	0,35	poletko łowieckie
		Sułów	7 r	0,00	0,62	0,62	poletko łowieckie
		Sułów	10 l	0,00	5,28	5,28	poletko łowieckie
		Sułów	12 f	0,00	3,86	3,86	poletko łowieckie
		Sułów	30 g	0,00	3,90	3,90	poletko łowieckie
		Sułów	30 l	0,00	4,08	4,08	poletko łowieckie
		Załęcze	39 i	0,00	1,05	1,05	poletko łowieckie
		Załęcze	64 f	0,00	4,19	4,19	poletko łowieckie
		Załęcze	77 f	0,00	0,89	0,89	poletko łowieckie
		Wodniki	83 b	0,00	0,32	0,32	poletko łowieckie
		Bartków	142 c	0,00	0,35	0,35	poletko łowieckie
		Bartków	142 d	0,00	0,33	0,33	poletko łowieckie
		Bartków	155 a	0,00	0,50	0,50	poletko łowieckie
7	grunty pozostawione do nat. sukcesji	Wronów	68 d	6,22	0,00	6,22	sukcesja naturalna
		Siciny	42C b	3,94	0,00	3,94	sukcesja naturalna
		Siciny	42D b	0,66	0,00	0,66	sukcesja naturalna
		Siciny	143 f	1,96	0,00	1,96	sukcesja naturalna
		Sułków	4a	0,95	0,00	0,95	sukcesja naturalna
		Sułków	4 i	0,77	0,00	0,77	sukcesja naturalna
		Sułków	5 h	0,87	0,00	0,87	sukcesja naturalna
		Sułków	7 d	1,25	0,00	1,25	sukcesja naturalna
		Sułków	79A d	3,53	0,00	3,53	sukcesja naturalna
		Sułków	79A s	0,63	0,00	0,63	sukcesja naturalna
		Sułków	94 w	0,22	0,00	0,22	sukcesja naturalna
		Łękanów	224 t	1,69	0,00	1,69	sukcesja naturalna
		Łękanów	242A i	0,59	0,00	0,59	sukcesja naturalna
		Łękanów	243 b	0,34	0,00	0,34	sukcesja naturalna

l.p	Obszary	Leśnictwo	Adres leśny	Pow, leśna	Pow, nieleśna	Razem	Przyczyna wyłączenia
		Łękanów	243 d	1,78	0,00	1,78	sukcesja naturalna
		Łękanów	243 g	1,62	0,00	1,62	sukcesja naturalna
		Łękanów	243 i	12,17	0,00	12,17	sukcesja naturalna
		Łękanów	243 l	0,89	0,00	0,89	sukcesja naturalna
		Łękanów	244 b	3,38	0,00	3,38	sukcesja naturalna
		Łękanów	244 f	0,92	0,00	0,92	sukcesja naturalna
		Łękanów	244 h	0,98	0,00	0,98	sukcesja naturalna
		Łękanów	251 k	1,07	0,00	1,07	sukcesja naturalna
		Zawieścice	17 d	8,81	0,00	8,81	sukcesja naturalna
		Zawieścice	17A h	2,15	0,00	2,15	sukcesja naturalna
		Zawieścice	17B c	0,92	0,00	0,92	sukcesja naturalna
		Zawieścice	95 f	3,31	0,00	3,31	sukcesja naturalna
		Zawieścice	95 h	6,17	0,00	6,17	sukcesja naturalna
		Zawieścice	109 i	0,62	0,00	0,62	sukcesja naturalna
		Ślubów	267 g	0,92	0,00	0,92	sukcesja naturalna
		Kietlów	270 a	1,65	0,00	1,65	sukcesja naturalna
		Kietlów	270 c	0,66	0,00	0,66	sukcesja naturalna
		Kietlów	274 c	0,58	0,00	0,58	sukcesja naturalna
		Kietlów	292 h	2,68	0,00	2,68	sukcesja naturalna
		Kietlów	292 j	1,19	0,00	1,19	sukcesja naturalna
		Kietlów	297 f	0,85	0,00	0,85	sukcesja naturalna
		Lubów	329 h	2,11	0,00	2,11	sukcesja naturalna
		Lubów	329 k	0,81	0,00	0,81	sukcesja naturalna
		Lubów	331 h	2,57	0,00	2,57	sukcesja naturalna
		Lubów	332 a	0,08	0,00	0,08	sukcesja naturalna
		Lubów	332 d	3,63	0,00	3,63	sukcesja naturalna
		Lubów	332 m	0,77	0,00	0,77	sukcesja naturalna
		Lubów	336 f	0,48	0,00	0,48	sukcesja naturalna
		Lubów	345 j	2,19	0,00	2,19	sukcesja naturalna
		Lubów	357 c	5,07	0,00	5,07	sukcesja naturalna
		Lubów	379 b	1,52	0,00	1,52	sukcesja naturalna
		Lubów	404 c	1,67	0,00	1,67	sukcesja naturalna
		Oślawice	391 a	2,96	0,00	2,96	sukcesja naturalna
		Oślawice	391 d	0,71	0,00	0,71	sukcesja naturalna
		Oślawice	392 b	2,78	0,00	2,78	sukcesja naturalna
		Oślawice	458 j	0,66	0,00	0,66	sukcesja naturalna
		Oślawice	492 n	0,50	0,00	0,50	sukcesja naturalna
		Majówka	397 b	1,23	0,00	1,23	sukcesja naturalna
		Majówka	397 t	2,91	0,00	2,91	sukcesja naturalna

l.p	Obszary	Leśnictwo	Adres leśny	Pow, leśna	Pow, nieleśna	Razem	Przyczyna wyłączenia
		Majówka	397 w	1,99	0,00	1,99	sukcesja naturalna
		Majówka	445 j	1,43	0,00	1,43	sukcesja naturalna
		Jemielno	482 f	3,80	0,00	3,80	sukcesja naturalna, strefa ochronna
		Jemielno	487 a	7,32	0,00	7,32	sukcesja naturalna
		Jemielno	500A d	0,13	0,00	0,13	sukcesja naturalna
		Jemielno	522 j	0,04	0,00	0,04	sukcesja naturalna
		Jemielno	532 k	0,72	0,00	0,72	sukcesja naturalna
		Jemielno	533 i	0,75	0,00	0,75	sukcesja naturalna
		Jemielno	534 d	0,86	0,00	0,86	sukcesja naturalna
		Jemielno	534 l	1,37	0,00	1,37	sukcesja naturalna
		Jemielno	548 g	2,61	0,00	2,61	sukcesja naturalna
		Jemielno	558 a	11,25	0,00	11,25	sukcesja naturalna
		Sułów	26B d	4,61	0,00	4,61	sukcesja naturalna
		Sułów	26C f	2,43	0,00	2,43	sukcesja naturalna
		Sułów	26C g	0,20	0,00	0,20	sukcesja naturalna
		Załęcze	45 b	0,70	0,00	0,70	sukcesja naturalna
		Załęcze	46 b	0,48	0,00	0,48	sukcesja naturalna
		Bartków	145 a	1,27	0,00	1,27	sukcesja naturalna
		Bartków	150 m	1,35	0,00	1,35	sukcesja naturalna
8	drzewostany trudnodostępne	Wronów	18 j	0,73	0,00	0,73	pow. trudnodostępna
		Wronów	20 g	1,62	0,00	1,62	pow. trudnodostępna
		Wronów	38 d	0,20	0,00	0,20	pow. trudnodostępna
		Wronów	40 h	0,24	0,00	0,24	pow. trudnodostępna
		Wronów	40 i	0,62	0,00	0,62	pow. trudnodostępna
		Wronów	64 a	1,66	0,00	1,66	pow. trudnodostępna
		Wronów	67 b	0,53	0,00	0,53	pow. trudnodostępna
		Wronów	67 g	1,08	0,00	1,08	pow. trudnodostępna
		Wronów	67 h	1,00	0,00	1,00	pow. trudnodostępna
		Wronów	67 m	1,87	0,00	1,87	pow. trudnodostępna
		Wronów	68 g	9,12	0,00	9,12	pow. trudnodostępna
		Wronów	68 h	2,85	0,00	2,85	pow. trudnodostępna
		Wronów	68 i	2,71	0,00	2,71	pow. trudnodostępna
		Siciny	143 b	1,79	0,00	1,79	pow. trudnodostępna
		Siciny	143 h	1,69	0,00	1,69	pow. trudnodostępna
		Siciny	144 g	0,68	0,00	0,68	pow. trudnodostępna
		Siciny	144 h	1,52	0,00	1,52	pow. trudnodostępna
		Siciny	144 i	1,63	0,00	1,63	pow. trudnodostępna
		Sułków	3 c	16,58	0,00	16,58	pow. trudnodostępna
		Sułków	3 f	1,72	0,00	1,72	pow. trudnodostępna

l.p	Obszary	Leśnictwo	Adres leśny	Pow, leśna	Pow, nieleśna	Razem	Przyczyna wyłączenia
		Sułków	3 g	2,21	0,00	2,21	pow. trudnodostępna
		Sułków	4 c	1,91	0,00	1,91	pow. trudnodostępna
		Sułków	5a	12,43	0,00	12,43	pow. trudnodostępna
		Sułków	5 c	1,95	0,00	1,95	pow. trudnodostępna
		Sułków	5 f	1,03	0,00	1,03	pow. trudnodostępna
		Sułków	9a	3,88	0,00	3,88	pow. trudnodostępna
		Sułków	9 b	4,77	0,00	4,77	pow. trudnodostępna
		Sułków	9 f	4,12	0,00	4,12	pow. trudnodostępna
		Sułków	9 g	1,40	0,00	1,40	pow. trudnodostępna
		Sułków	10 b	1,34	0,00	1,34	pow. trudnodostępna
		Sułków	12 b	1,44	0,00	1,44	pow. trudnodostępna
		Sułków	12 g	5,15	0,00	5,15	pow. trudnodostępna
		Sułków	12 i	2,50	0,00	2,50	pow. trudnodostępna
		Sułków	13 h	1,37	0,00	1,37	pow. trudnodostępna
		Sułków	14 h	1,25	0,00	1,25	pow. trudnodostępna
		Sułków	14 k	1,45	0,00	1,45	pow. trudnodostępna
		Sułków	14 m	0,54	0,00	0,54	pow. trudnodostępna
		Sułków	15 c	2,38	0,00	2,38	pow. trudnodostępna
		Sułków	15 d	2,65	0,00	2,65	pow. trudnodostępna
		Sułków	6 c	1,34	0,00	1,34	pow. trudnodostępna
		Sułków	6 k	1,52	0,00	1,52	pow. trudnodostępna
		Sułków	13 k	2,26	0,00	2,26	pow. trudnodostępna
		Sułków	14 j	2,35	0,00	2,35	pow. trudnodostępna
		Sułków	15 a	2,67	0,00	2,67	pow. trudnodostępna
		Sułków	15 f	6,40	0,00	6,40	pow. trudnodostępna
		Sułków	78 bx	1,17	0,00	1,17	pow. trudnodostępna
		Sułków	78 cx	1,26	0,00	1,26	pow. trudnodostępna
		Sułków	79A y	3,58	0,00	3,58	pow. trudnodostępna
		Sułków	88 o	0,44	0,00	0,44	pow. trudnodostępna
		Sułków	94 x	0,61	0,00	0,61	pow. trudnodostępna
		Sułków	94 y	0,85	0,00	0,85	pow. trudnodostępna
		Sułków	94 z	0,50	0,00	0,50	pow. trudnodostępna
		Łękanów	224 w	1,81	0,00	1,81	pow. trudnodostępna
		Łękanów	237 o	0,63	0,00	0,63	pow. trudnodostępna
		Łękanów	242 c	0,66	0,00	0,66	pow. trudnodostępna
		Łękanów	247 b	6,88	0,00	6,88	pow. trudnodostępna
		Łękanów	247 c	3,77	0,00	3,77	pow. trudnodostępna
		Łękanów	248 c	1,30	0,00	1,30	pow. trudnodostępna
		Łękanów	248 d	6,77	0,00	6,77	pow. trudnodostępna

l.p	Obszary	Leśnictwo	Adres leśny	Pow, leśna	Pow, nieleśna	Razem	Przyczyna wyłączenia
		Łękanów	249 b	3,18	0,00	3,18	pow. trudnodostępna
		Łękanów	249 d	4,59	0,00	4,59	pow. trudnodostępna
		Zawieścice	212 d	3,11	0,00	3,11	pow. trudnodostępna
		Ślubów	154 l	1,31	0,00	1,31	pow. trudnodostępna
		Ślubów	157 a	1,07	0,00	1,07	pow. trudnodostępna
		Ślubów	157 b	1,18	0,00	1,18	pow. trudnodostępna
		Ślubów	157 c	1,10	0,00	1,10	pow. trudnodostępna
		Ślubów	157 d	0,12	0,00	0,12	pow. trudnodostępna
		Ślubów	159 a	0,75	0,00	0,75	pow. trudnodostępna
		Ślubów	164 x	0,68	0,00	0,68	pow. trudnodostępna
		Ślubów	174 b	0,57	0,00	0,57	pow. trudnodostępna
		Ślubów	176 h	1,95	0,00	1,95	pow. trudnodostępna
		Ślubów	253 c	2,62	0,00	2,62	pow. trudnodostępna
		Ślubów	253 s	1,35	0,00	1,35	pow. trudnodostępna
		Ślubów	254 g	0,61	0,00	0,61	pow. trudnodostępna
		Ślubów	255 a	1,08	0,00	1,08	pow. trudnodostępna
		Ślubów	256 i	1,10	0,00	1,10	pow. trudnodostępna
		Ślubów	263 p	1,97	0,00	1,97	pow. trudnodostępna
		Ślubów	266 n	0,80	0,00	0,80	pow. trudnodostępna
		Ślubów	266 o	1,30	0,00	1,30	pow. trudnodostępna
		Ślubów	266 s	1,53	0,00	1,53	pow. trudnodostępna
		Lubów	353 j	1,00	0,00	1,00	pow. trudnodostępna
		Lubów	353 k	1,07	0,00	1,07	pow. trudnodostępna
		Lubów	353 l	1,50	0,00	1,50	pow. trudnodostępna
		Lubów	353 n	0,06	0,00	0,06	pow. trudnodostępna
		Lubów	353 o	0,06	0,00	0,06	pow. trudnodostępna
		Lubów	354 d	0,64	0,00	0,64	pow. trudnodostępna
		Lubów	357 f	1,25	0,00	1,25	pow. trudnodostępna
		Lubów	357 h	2,19	0,00	2,19	pow. trudnodostępna
		Lubów	374 c	0,07	0,00	0,07	pow. trudnodostępna
		Lubów	375 c	0,56	0,00	0,56	pow. trudnodostępna
		Lubów	375 f	1,20	0,00	1,20	pow. trudnodostępna
		Lubów	386 h	1,63	0,00	1,63	pow. trudnodostępna
		Lubów	407 j	1,92	0,00	1,92	pow. trudnodostępna
		Lubów	407 l	1,34	0,00	1,34	pow. trudnodostępna
		Lubów	408 d	1,57	0,00	1,57	pow. trudnodostępna
		Lubów	408 h	1,30	0,00	1,30	pow. trudnodostępna
		Oslawice	342A d	0,89	0,00	0,89	pow. trudnodostępna
		Oslawice	391 f	1,15	0,00	1,15	pow. trudnodostępna

l.p	Obszary	Leśnictwo	Adres leśny	Pow, leśna	Pow, nieleśna	Razem	Przyczyna wyłączenia
		Oslawice	391 g	4,21	0,00	4,21	pow. trudnodostępna
		Oslawice	391 h	2,18	0,00	2,18	pow. trudnodostępna
		Oslawice	391 i	0,70	0,00	0,70	pow. trudnodostępna
		Oslawice	489 h	0,84	0,00	0,84	pow. trudnodostępna
		Oslawice	559 a	1,60	0,00	1,60	pow. trudnodostępna
		Oslawice	559 b	1,29	0,00	1,29	pow. trudnodostępna
		Oslawice	559 c	2,75	0,00	2,75	pow. trudnodostępna
		Oslawice	559 d	1,23	0,00	1,23	pow. trudnodostępna
		Oslawice	559 f	1,19	0,00	1,19	pow. trudnodostępna
		Oslawice	559 g	1,73	0,00	1,73	pow. trudnodostępna
		Oslawice	559 h	3,98	0,00	3,98	pow. trudnodostępna
		Oslawice	559 i	3,06	0,00	3,06	pow. trudnodostępna
		Oslawice	559 k	3,02	0,00	3,02	pow. trudnodostępna
		Oslawice	559 m	0,21	0,00	0,21	pow. trudnodostępna
		Oslawice	560 k	4,21	0,00	4,21	pow. trudnodostępna
		Oslawice	573 k	0,75	0,00	0,75	pow. trudnodostępna
		Oslawice	575 r	0,44	0,00	0,44	pow. trudnodostępna
		Oslawice	576 m	0,56	0,00	0,56	pow. trudnodostępna
		Oslawice	391 b	5,29	0,00	5,29	pow. trudnodostępna
		Oslawice	391 c	7,68	0,00	7,68	pow. trudnodostępna
		Oslawice	492 o	0,50	0,00	0,50	pow. trudnodostępna
		Majówka	481 f	0,80	0,00	0,80	pow. trudnodostępna
		Majówka	481 g	1,15	0,00	1,15	pow. trudnodostępna
		Jemielno	484 b	0,79	0,00	0,79	pow. trudnodostępna
		Jemielno	484 h	0,75	0,00	0,75	pow. trudnodostępna
		Jemielno	484 s	0,39	0,00	0,39	pow. trudnodostępna
		Jemielno	487 b	2,09	0,00	2,09	pow. trudnodostępna
		Jemielno	516 d	0,04	0,00	0,04	pow. trudnodostępna
		Jemielno	516 p	0,14	0,00	0,14	pow. trudnodostępna
		Jemielno	516 r	0,05	0,00	0,05	pow. trudnodostępna
		Jemielno	516 z	0,51	0,00	0,51	pow. trudnodostępna
		Jemielno	534 a	1,39	0,00	1,39	pow. trudnodostępna
		Jemielno	534 b	2,38	0,00	2,38	pow. trudnodostępna
		Jemielno	535 b	2,69	0,00	2,69	pow. trudnodostępna
		Jemielno	536 b	2,16	0,00	2,16	pow. trudnodostępna
		Jemielno	536 g	0,95	0,00	0,95	pow. trudnodostępna
		Jemielno	536 h	0,36	0,00	0,36	pow. trudnodostępna
		Jemielno	546 i	0,73	0,00	0,73	pow. trudnodostępna
		Jemielno	549 a	0,87	0,00	0,87	pow. trudnodostępna

l.p	Obszary	Leśnictwo	Adres leśny	Pow, leśna	Pow, nieleśna	Razem	Przyczyna wyłączenia
		Jemielno	549 f	1,17	0,00	1,17	pow. trudnodostępna
		Jemielno	549 g	1,63	0,00	1,63	pow. trudnodostępna
		Sułów	2 g	0,98	0,00	0,98	pow. trudnodostępna
		Sułów	8 h	1,40	0,00	1,40	pow. trudnodostępna
		Sułów	9 g	1,81	0,00	1,81	pow. trudnodostępna
		Sułów	9 j	10,30	0,00	10,30	pow. trudnodostępna
		Sułów	10 k	0,89	0,00	0,89	pow. trudnodostępna
		Sułów	26B g	1,41	0,00	1,41	pow. trudnodostępna
		Sułów	26B h	0,22	0,00	0,22	pow. trudnodostępna
		Sułów	26B i	0,17	0,00	0,17	pow. trudnodostępna
		Sułów	31 c	1,06	0,00	1,06	pow. trudnodostępna
		Załącze	32 b	1,29	0,00	1,29	pow. trudnodostępna
		Załącze	32 c	1,49	0,00	1,49	pow. trudnodostępna
		Załącze	38 j	4,17	0,00	4,17	pow. trudnodostępna
		Załącze	39 n	2,01	0,00	2,01	pow. trudnodostępna
		Załącze	64 h	3,63	0,00	3,63	pow. trudnodostępna
		Załącze	66 m	3,21	0,00	3,21	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Załącze	66 n	1,16	0,00	1,16	pow. trudnodostępna
		Załącze	78 c	5,29	0,00	5,29	pow. trudnodostępna
		Wodniki	84 j	0,64	0,00	0,64	pow. trudnodostępna
		Wodniki	86 c	1,10	0,00	1,10	pow. trudnodostępna
		Wodniki	101 j	1,46	0,00	1,46	pow. trudnodostępna
		Wodniki	104 h	2,44	0,00	2,44	pow. trudnodostępna
		Wodniki	108 d	7,21	0,00	7,21	pow. trudnodostępna
		Wodniki	110 g	1,14	0,00	1,14	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Wodniki	127 g	2,13	0,00	2,13	pow. trudnodostępna
		Wodniki	127 p	1,37	0,00	1,37	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Wodniki	127 r	0,62	0,00	0,62	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Wodniki	128 a	2,54	0,00	2,54	pow. trudnodostępna
		Bartków	129 a	1,51	0,00	1,51	pow. trudnodostępna
		Bartków	137 k	0,50	0,00	0,50	pow. trudnodostępna
		Bartków	144 a	0,68	0,00	0,68	pow. trudnodostępna
		Bartków	145 m	0,45	0,00	0,45	pow. trudnodostępna, luka
		Bartków	146 w	1,60	0,00	1,60	pow. trudnodostępna, siedlisko w stanie C
		Bartków	147 g	0,60	0,00	0,60	pow. trudnodostępna
		Bartków	147 l	0,60	0,00	0,60	pow. trudnodostępna
		Bartków	155 c	0,74	0,00	0,74	pow. trudnodostępna
		Bartków	156 c	2,02	0,00	2,02	pow. trudnodostępna
9	kępy	Wronów	52 i	0,15	0,00	0,15	kępa ekologiczna

l.p	Obszary	Leśnictwo	Adres leśny	Pow, leśna	Pow, nieleśna	Razem	Przyczyna wyłączenia
		Siciny	124 b	0,35	0,00	0,35	kępa ekologiczna
		Siciny	124Ab	0,25	0,00	0,25	kępa ekologiczna
		Siciny	126 f	0,15	0,00	0,15	kępa ekologiczna
		Siciny	135 i	0,45	0,00	0,45	kępa ekologiczna
		Siciny	139 c	0,10	0,00	0,10	kępa ekologiczna
		Siciny	143 i	0,07	0,00	0,07	kępa ekologiczna
		Sułków	78 l	0,16	0,00	0,16	kępa ekologiczna
		Sułków	85 b	0,25	0,00	0,25	kępa ekologiczna
		Sułków	88 j	0,45	0,00	0,45	kępa ekologiczna
		Zawieścice	98 h	0,14	0,00	0,14	kępa ekologiczna
		Zawieścice	100 h	0,18	0,00	0,18	kępa ekologiczna
		Ślubów	176 f	0,40	0,00	0,40	kępa ekologiczna
		Ślubów	169 c	0,10	0,00	0,10	kępa ekologiczna
		Ślubów	256 j	0,30	0,00	0,30	kępa ekologiczna
		Ślubów	260 d	0,05	0,00	0,05	kępa ekologiczna
		Kietlów	271 h	0,60	0,00	0,60	kępa ekologiczna
		Kietlów	277 c	0,45	0,00	0,45	kępa ekologiczna
		Kietlów	279 g	0,30	0,00	0,30	kępa ekologiczna
		Kietlów	280 b	0,40	0,00	0,40	kępa ekologiczna
		Kietlów	283 a	0,40	0,00	0,40	kępa ekologiczna
		Kietlów	285 f	0,50	0,00	0,50	kępa ekologiczna
		Kietlów	312 b	0,35	0,00	0,35	kępa ekologiczna
		Kietlów	323 k	0,12	0,00	0,12	kępa ekologiczna
		Kietlów	326 h	0,15	0,00	0,15	kępa ekologiczna
		Lubów	344 d	0,12	0,00	0,12	kępa ekologiczna
		Lubów	350 b	0,25	0,00	0,25	kępa ekologiczna
		Lubów	353 h	0,14	0,00	0,14	kępa ekologiczna
		Lubów	356 b	0,20	0,00	0,20	kępa ekologiczna
		Lubów	359 l	0,15	0,00	0,15	kępa ekologiczna
		Lubów	360 f	0,15	0,00	0,15	kępa ekologiczna
		Lubów	370 h	0,30	0,00	0,30	kępa ekologiczna
		Lubów	372 a	0,50	0,00	0,50	kępa ekologiczna
		Lubów	373 b	0,20	0,00	0,20	kępa ekologiczna
		Lubów	383 c	0,45	0,00	0,45	kępa ekologiczna
		Lubów	390 a	0,30	0,00	0,30	kępa ekologiczna
		Lubów	407 f	0,40	0,00	0,40	kępa ekologiczna
		Lubów	406 f	0,25	0,00	0,25	kępa ekologiczna
		Oslawice	492 j	0,10	0,00	0,10	kępa ekologiczna
		Oslawice	463 i	0,23	0,00	0,23	kępa ekologiczna

l.p	Obszary	Leśnictwo	Adres leśny	Pow, leśna	Pow, nieleśna	Razem	Przyczyna wyłączenia
		Majówka	402 b	0,25	0,00	0,25	kępa ekologiczna
		Jemielno	542 y	0,10	0,00	0,10	kępa śródpolna
		Sułów	18 j	0,22	0,00	0,22	kępa ekologiczna
		Sułów	21 h	0,10	0,00	0,10	kępa ekologiczna
		Sułów	28 i	0,15	0,00	0,15	kępa ekologiczna
		Wodniki	85 f	0,30	0,00	0,30	obiekt chroniony - ślad osadnictwa, kępa
10	drzewostany cenne przyrodniczo	Ślubów	174 d	0,54	0,00	0,54	drzewostan dziuplasty,
		Ślubów	256 g	9,05	0,00	9,05	źródłisko
11	drzewostany zachowawcze i WDN	Załęcze	41 a	9,44	0,00	9,44	WDN
		Załęcze	65 g	11,72	0,00	11,72	WDN
		Wodniki	108 b	3,99	0,00	3,99	WDN
		Wodniki	108 c	3,75	0,00	3,75	WDN
12	bagna	Wronów	48 i	0,00	0,10	0,10	bagno
		Siciny	123 d	0,00	0,20	0,20	bagno
		Siciny	132A b	0,00	0,03	0,03	bagno
		Siciny	132A c	0,00	0,23	0,23	bagno
		Siciny	132A d	0,00	0,07	0,07	bagno
		Siciny	132A g	0,00	0,09	0,09	bagno
		Siciny	132A h	0,00	0,51	0,51	bagno
		Siciny	144A c	0,00	1,28	1,28	bagno
		Siciny	144A m	0,00	0,08	0,08	bagno
		Siciny	144A n	0,00	0,88	0,88	bagno
		Sułków	1A b	0,00	0,02	0,02	bagno
		Sułków	1A d	0,00	0,15	0,15	bagno
		Sułków	1A h	0,00	0,26	0,26	bagno
		Sułków	1A m	0,00	0,14	0,14	bagno
		Sułków	1B c	0,00	0,15	0,15	bagno
		Sułków	7 i	0,00	0,83	0,83	bagno
		Sułków	15A m	0,00	0,20	0,20	bagno
		Sułków	15A n	0,00	0,08	0,08	bagno
		Sułków	15B i	0,00	0,12	0,12	bagno
		Sułków	78 k	0,00	0,25	0,25	bagno
		Sułków	79A l	0,00	0,40	0,40	bagno
		Łękanów	149 c	0,00	0,46	0,46	bagno
		Łękanów	221 bx	0,00	0,54	0,54	bagno
		Łękanów	226 d	0,00	0,26	0,26	bagno
		Łękanów	231 c	0,00	0,34	0,34	bagno
		Łękanów	237 g	0,00	0,45	0,45	bagno
		Łękanów	242 b	0,00	1,20	1,20	bagno

l.p	Obszary	Leśnictwo	Adres leśny	Pow, leśna	Pow, nieleśna	Razem	Przyczyna wyłączenia
		Łękanów	242 d	0,00	0,38	0,38	bagno
		Łękanów	242 g	0,00	2,14	2,14	bagno
		Łękanów	242 j	0,00	1,50	1,50	bagno
		Łękanów	242A b	0,00	1,46	1,46	bagno
		Łękanów	242A g	0,00	5,67	5,67	bagno
		Łękanów	243 c	0,00	0,53	0,53	bagno
		Łękanów	243 f	0,00	0,74	0,74	bagno
		Łękanów	243 h	0,00	1,73	1,73	bagno
		Łękanów	243 j	0,00	1,42	1,42	bagno
		Łękanów	243 m	0,00	0,66	0,66	bagno
		Łękanów	243 n	0,00	0,44	0,44	bagno
		Łękanów	244 g	0,00	0,54	0,54	bagno
		Łękanów	246 f	0,00	0,36	0,36	bagno
		Łękanów	247 d	0,00	5,27	5,27	bagno
		Łękanów	248 a	0,00	4,49	4,49	bagno
		Łękanów	248 b	0,00	2,23	2,23	bagno
		Łękanów	249 c	0,00	0,92	0,92	bagno
		Łękanów	249 f	0,00	4,73	4,73	bagno
		Łękanów	249 g	0,00	0,86	0,86	bagno
		Łękanów	249 j	0,00	1,58	1,58	bagno
		Łękanów	251 o	0,00	0,22	0,22	bagno
		Łękanów	252 a	0,00	0,26	0,26	bagno
		Zawieścice	16A k	0,00	0,24	0,24	bagno
		Zawieścice	17A f	0,00	0,56	0,56	bagno
		Ślubów	173 h	0,00	3,50	3,50	bagno
		Ślubów	179 k	0,00	0,72	0,72	bagno
		Ślubów	179 n	0,00	0,26	0,26	bagno
		Ślubów	266 p	0,00	0,50	0,50	bagno
		Ślubów	266 r	0,00	0,29	0,29	bagno
		Kietlów	269 j	0,00	0,44	0,44	bagno
		Kietlów	270 d	0,00	0,25	0,25	bagno
		Kietlów	274 l	0,00	0,38	0,38	bagno
		Kietlów	275 m	0,00	0,59	0,59	bagno
		Kietlów	281 d	0,00	0,91	0,91	bagno
		Kietlów	284 b	0,00	0,16	0,16	bagno
		Kietlów	291 a	0,00	3,51	3,51	bagno
		Kietlów	292 b	0,00	6,18	6,18	bagno
		Kietlów	292 d	0,00	0,34	0,34	bagno
		Kietlów	296 m	0,00	0,34	0,34	bagno

l.p	Obszary	Leśnictwo	Adres leśny	Pow, leśna	Pow, nieleśna	Razem	Przyczyna wyłączenia
		Kietlów	297 b	0,00	0,91	0,91	bagno
		Kietlów	297 d	0,00	0,60	0,60	bagno
		Kietlów	301 f	0,00	5,41	5,41	bagno
		Kietlów	305 j	0,00	0,50	0,50	bagno
		Kietlów	311 b	0,00	0,40	0,40	bagno
		Kietlów	316 f	0,00	0,46	0,46	bagno
		Kietlów	321 b	0,00	0,80	0,80	bagno
		Lubów	330 i	0,00	1,81	1,81	bagno
		Lubów	331 b	0,00	0,57	0,57	bagno
		Lubów	331 c	0,00	0,83	0,83	bagno
		Lubów	331 i	0,00	3,57	3,57	bagno
		Lubów	332 j	0,00	0,42	0,42	bagno
		Lubów	345 k	0,00	0,32	0,32	bagno
		Lubów	345 r	0,00	0,27	0,27	bagno
		Lubów	346 f	0,00	0,38	0,38	bagno
		Lubów	353 i	0,00	1,98	1,98	bagno
		Lubów	354 c	0,00	0,40	0,40	bagno
		Lubów	363 b	0,00	0,22	0,22	bagno
		Lubów	363 d	0,00	0,43	0,43	bagno
		Lubów	363 m	0,00	1,25	1,25	bagno
		Lubów	364 m	0,00	0,41	0,41	bagno
		Lubów	375 d	0,00	0,66	0,66	bagno
		Lubów	375 g	0,00	1,38	1,38	bagno
		Lubów	380 c	0,00	0,76	0,76	bagno
		Lubów	380 g	0,00	0,43	0,43	bagno
		Lubów	381 g	0,00	0,49	0,49	bagno
		Lubów	408 c	0,00	0,85	0,85	bagno
		Oslawice	342A b	0,00	0,45	0,45	bagno
		Oslawice	342A c	0,00	2,21	2,21	bagno
		Oslawice	392 g	0,00	1,07	1,07	bagno
		Oslawice	393 c	0,00	0,46	0,46	bagno
		Oslawice	411 d	0,00	1,04	1,04	bagno
		Oslawice	563 d	0,00	0,66	0,66	bagno
		Oslawice	563 f	0,00	0,36	0,36	bagno
		Majówka	397 n	0,00	1,42	1,42	bagno
		Majówka	399 i	0,00	0,33	0,33	bagno
		Majówka	474 b	0,00	0,55	0,55	bagno
		Majówka	475 d	0,00	0,84	0,84	bagno
		Majówka	476 m	0,00	0,44	0,44	bagno

l.p	Obszary	Leśnictwo	Adres leśny	Pow, leśna	Pow, nieleśna	Razem	Przyczyna wyłączenia
		Majówka	479 c	0,00	0,25	0,25	bagno
		Majówka	481 b	0,00	2,28	2,28	bagno
		Majówka	485 b	0,00	0,52	0,52	bagno
		Majówka	485 h	0,00	0,27	0,27	bagno
		Majówka	488 d	0,00	0,44	0,44	bagno
		Majówka	502 c	0,00	0,77	0,77	bagno
		Majówka	507 k	0,00	0,60	0,60	bagno
		Majówka	507 o	0,00	0,70	0,70	bagno
		Jemielno	482 d	0,00	0,50	0,50	bagno
		Jemielno	482 g	0,00	1,93	1,93	bagno
		Jemielno	484 c	0,00	0,39	0,39	bagno
		Jemielno	484 g	0,00	1,34	1,34	bagno
		Jemielno	484 j	0,00	2,05	2,05	bagno
		Jemielno	484 k	0,00	0,49	0,49	bagno
		Jemielno	484 n	0,00	2,27	2,27	bagno
		Jemielno	486 f	0,00	6,77	6,77	bagno
		Jemielno	486 n	0,00	1,16	1,16	bagno
		Jemielno	520 b	0,00	0,80	0,80	bagno
		Jemielno	520 f	0,00	0,28	0,28	bagno
		Jemielno	521 d	0,00	0,32	0,32	bagno
		Jemielno	521 dx	0,00	0,55	0,55	bagno
		Jemielno	515 c	0,00	0,92	0,92	bagno
		Jemielno	534 c	0,00	4,66	4,66	bagno
		Jemielno	534 m	0,00	0,43	0,43	bagno
		Jemielno	535 d	0,00	0,37	0,37	bagno
		Jemielno	548 h	0,00	0,60	0,60	bagno
		Sułów	1 i	0,00	0,77	0,77	bagno
		Sułów	1 m	0,00	1,07	1,07	bagno
		Sułów	3 c	0,00	0,57	0,57	bagno
		Sułów	5 g	0,00	0,79	0,79	bagno
		Sułów	5 o	0,00	1,12	1,12	bagno
		Sułów	9 f	0,00	2,43	2,43	bagno
		Sułów	11 c	0,00	0,40	0,40	bagno
		Sułów	11 o	0,00	0,44	0,44	bagno
		Sułów	20 j	0,00	0,82	0,82	bagno
		Załącze	33 l	0,00	0,76	0,76	bagno
		Załącze	35 j	0,00	0,29	0,29	bagno
		Załącze	61 d	0,00	1,38	1,38	bagno
		Załącze	66 j	0,00	0,27	0,27	bagno

l.p	Obszary	Leśnictwo	Adres leśny	Pow, leśna	Pow, nieleśna	Razem	Przyczyna wyłączenia
		Wodniki	94 g	0,00	1,21	1,21	bagno
		Bartków	138 d	0,00	0,80	0,80	bagno
		Bartków	139 h	0,00	0,33	0,33	bagno
		Bartków	146 y	0,00	1,83	1,83	bagno
		Bartków	147 h	0,00	1,32	1,32	bagno
		Bartków	155 f	0,00	0,76	0,76	bagno
		Bartków	158 j	0,00	1,82	1,82	bagno
13	Bory i lasy bagienne			0,00	0,00	0,00	
14	Miejsca występowania gat. chronionych			0,00	0,00	0,00	
15	Wybrane drzewostany uszkodzone przez bobry	Siciny	42Cb	3,94	0,00	3,94	sukcesja, uszkodzenia od bobra
16	Pow. wyłączone z innych przyczyn	Wronów	18 a	0,35	0,00	0,35	starodrzew. Brak wskazań gospodarczych
		Wronów	18 c	0,06	0,00	0,06	starodrzew. Brak wskazań gospodarczych
		Wronów	23 m	0,57	0,00	0,57	starodrzew. Brak wskazań gospodarczych
		Wronów	52 h	1,00	0,00	1,00	poletko łowieckie
		Siciny	135 a	0,72	0,00	0,72	poletko łowieckie
		Siciny	139 b	0,20	0,00	0,20	remiza
		Siciny	144A a	0,11	0,00	0,11	zadrzewienie
		Siciny	144A j	0,13	0,00	0,13	zadrzewienie
		Sułków	1 Bh	0,11	0,00	0,11	zadrzewienie
		Sułków	2 n	1,19	0,00	1,19	bez wskazówek gospodarczych
		Sułków	4 g	0,76	0,00	0,76	grodzisko pierścienowate
		Sułków	14Aj	0,12	0,00	0,12	zadrzewienie
		Sułków	75 b	0,24	0,00	0,24	kępa drzewostanu z jarem wewnątrz
		Sułków	76 o	1,21	0,00	1,21	grunt porolny z wykopami
		Sułków	79A g	0,08	0,00	0,08	zadrzewienie
		Sułków	79A n	0,06	0,00	0,06	zadrzewienie
		Sułków	79A p	0,30	0,00	0,30	zadrzewienie
		Sułków	89A d	0,25	0,00	0,25	remiza
		Łękanów	239 f	0,52	0,00	0,52	kurhan
		Zawieścice	17 j	0,58	0,00	0,58	remiza
		Zawieścice	100 j	0,42	0,00	0,42	poletko łowieckie
		Zawieścice	182 d	1,82	0,00	1,82	drzewostan śródpolny
		Zawieścice	183 f	1,21	0,00	1,21	bez wskazówek gospodarczych
		Zawieścice	185 g	0,11	0,00	0,11	drzewostan wokół miasta
		Zawieścice	185 i	0,69	0,00	0,69	bez wskazówek gospodarczych

l.p	Obszary	Leśnictwo	Adres leśny	Pow, leśna	Pow, nieleśna	Razem	Przyczyna wyłączenia
		Zawieścice	207 h	2,12	0,00	2,12	strefa ochronna
		Ślubów	256 d	0,00	1,31	1,31	sukcesja
		Kietlów	379 j	0,97	0,00	0,97	bez wskazówek gospodarczych
		Oślawice	461 a	3,93	0,00	3,93	drzewostan graniczący dwoma ścianami z polami
		Oślawice	561 i	0,23	0,00	0,23	remiza
		Jemielno	482 h	0,53	0,00	0,53	strefa ochronna
		Jemielno	482 i	2,03	0,00	2,03	strefa ochronna
		Jemielno	482 j	1,35	0,00	1,35	strefa ochronna
		Jemielno	483 a	8,16	0,00	8,16	strefa ochronna
		Jemielno	483 b	1,10	0,00	1,10	strefa ochronna
		Jemielno	483 c	1,67	0,00	1,67	strefa ochronna
		Jemielno	483 h	4,05	0,00	4,05	strefa ochronna
		Jemielno	486 g	2,03	0,00	2,03	strefa ochronna
		Jemielno	486 i	1,06	0,00	1,06	strefa ochronna
		Jemielno	486 l	1,36	0,00	1,36	strefa ochronna
		Jemielno	486 p	3,05	0,00	3,05	strefa ochronna, sukcesja
		Jemielno	486 r	4,27	0,00	4,27	strefa ochronna
		Jemielno	486 s	0,74	0,00	0,74	strefa ochronna
		Sułów	6 m	2,43	0,00	2,43	poletko łowieckie
		Sułów	7 w	0,13	0,00	0,13	sukcesja
		Sułów	30 h	1,13	0,00	1,13	poletko łowieckie
		Załęcze	47 l	0,26	0,00	0,26	poletko łowieckie
		Wodniki	85 m	0,50	0,00	0,50	remiza
		Wodniki	96A k	0,97	0,00	0,97	bez wskazówek gospodarczych
		Wodniki	116 d	0,71	0,00	0,71	remiza
		Bartków	136 b	2,46	0,00	2,46	poletko łowieckie
		Bartków	137 f	0,86	0,00	0,86	poletko łowieckie
		Bartków	153 j	0,08	0,00	0,08	zadrzewienie
Ogółem				1 007,22	388,59	1 395,81	

PROMOCJA I EDUKACJA EKOLOGICZNA

Edukacja przyrodniczo-leśna jest jednym z celów wielofunkcyjnej, zrównoważonej gospodarki leśnej. Pojawiająca się niekiedy krytyka gospodarowania w lasach jest często wynikiem braku wiedzy na temat lasu i zachodzących w nim procesów, bądź brakiem zrozumienia konieczności wykonywania określonych zabiegów gospodarczych czy ochronnych. Dlatego też promocja gospodarki leśnej, traktującej funkcję produkcyjną jako jedną z wielu, a nie podstawową funkcję lasu jest ważnym zadaniem dla wszystkich leśników. Należy liczyć się z tym, że w najbliższym czasie znaczenie edukacji leśnej będzie rosnąć wraz z rozwojem gospodarczym kraju oraz nasileniem presji społeczeństwa na lasy.

Brak jest opracowania, które objęłoby całokształt uwarunkowań przyrodniczych i zagrożeń środowiska Nadleśnictwa. Niniejszy *Program* w pewnym stopniu może zmienić dotychczasowy stan wiedzy. Korzystając z zawartych w nim wiadomości można będzie m.in. rozbudować witrynę internetową Nadleśnictwa.

Edukacja leśna powinna być prowadzona poprzez wędrowki po leśnych ścieżkach dydaktycznych oraz w sposób kameralny, w ośrodkach edukacji leśnej, izbach edukacji leśnej, czy punktach edukacji leśnej. Z uwagi na praktyczność, sprawdza się zasada lokalizacji izby edukacji leśnej i ośrodków edukacji leśnej w siedzibach lub w sąsiedztwie nadleśnictw.

W szerszym rozumieniu realizację edukacji i promocji ekologicznej powinno realizować się przez:

- publikacje naukowe i popularno-naukowe w czasopismach leśnych, przyrodniczych i ogólnotematycznych, a także publikacje w prasie lokalnej;
- audycje w radiu i telewizji;
- wydawnictwa, gazetki, foldery publikowane przez Nadleśnictwo i RDLP;
- spotkania, konferencje i dyskusje na tematy związane z szeroko rozumianą ochroną przyrody i gospodarowania jej zasobami.

Zgodnie z Zarządzeniem Nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 9 maja 2003 roku w sprawie wytycznych prowadzenia edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych, szczegółowe omówienie tematyki związanej z prowadzoną dotychczas edukacją (stan obecny, projekty edukacyjne, środki dydaktyczne, baza edukacyjna, dokonania i zamierzenia) zawarte zostały w nowym „*Programie edukacji leśnej Nadleśnictwa Góra Śląska na lata 2015-2024*” zatwierdzonym przez Dyrektora RDLP w Poznaniu. Program ten wynikał z założeń Polityki Leśnej Państwa i przyjętych „Kierunków rozwoju edukacji leśnej

społeczeństwa w Lasach Państwowych” (2014).

W ww. programie zawarto m.in. podsumowanie działalności edukacyjnej Nadleśnictwa za minione 10-lecie:

Nadleśnictwo w tym okresie realizowało cele edukacyjne, poprzez organizowanie lub współorganizowanie z partnerami, różnego rodzaju lokalnych, regionalnych i ponadregionalnych form przekazu. Były nimi: festyny, szkolenia, konkursy plastyczne, wiedzy, fotograficzne, kuligi, turnieje, pogadanki, wystawy, warsztaty, rajdy rowerowe, biegi niepodległości, wycieczki piesze i rowerowe związane z tematyką przyrodniczo-leśną skierowane do dzieci, młodzieży i osób dorosłych:

1 W 2005 r. Nadleśnictwo doposażyło izbę edukacyjną „Hubertówkę”, znajdującą się w budynku Szkoły Podstawowej w Czerninie w tablice edukacyjne, stoły, ławki oraz prasę ekologiczną dla dzieci i młodzieży oraz współuczestniczyło w powstaniu z inicjatywy Starostwa Powiatowego w Górze „Parku Edukacji Ekologicznej im. Jana Pawła II”.

2. W 2006 r. powstał przy współudziale Urzędu Gminy w Niechlowie oraz Zespołu Szkół w Niechlowie „Park Przyrodniczy połączony z Miasteczkiem Ruchu Drogowego”. Nadleśnictwo wyposażyło wspomniany park w tablice edukacyjne oraz obsadziło skwerki drzewami i krzewami ozdobnymi.

3. Corocznie pracownicy Nadleśnictwa brali udział w wielu akcjach edukacyjnych organizowanych przy współudziale szkół i innych podmiotów:

- „Dzień Ziemi”;
- „Dzień Ochrony Środowiska”;
- „Sprzątanie Świata”;
- „Święto Drzewa”;
- „Pomóżmy kasztanowcom”;
- „Pomóżmy zwierzętom przetrwać zimą”;
- „Dokarmiamy skrzydlatych przyjaciół”;
- „Czysty Las”;
- „Mała Wyobraźnia – Duży Pożar” – kampania informacyjna;
- „Chroń Las – Zbieraj Makulaturę” akcja zbiórki makulatury;
- akcja „Choinki Nadziei”;
- „Stop! Dziecko na Drodze”;
- „Tydzień dla Bezpieczeństwa”;
- „Cała Polska Czyta Dzieciom”
- „Drzwi Otwarte”

4. W specjalnym namiocie prowadzono również zajęcia edukacyjne w postaci prezentacji o tematyce leśnej. Cele edukacji leśnej skierowane były do szerszej grupy odbiorców.

- 5 września 2010 r., na stadionie OKF w Górze odbyła się impreza w ramach kampanii „Lasom Przyjazny”. Oprócz Nadleśnictwa organizatorami spotkania byli: Polskie Towarzystwo Leśne Oddział Wielkopolski oraz RDLP w Poznaniu. Partnerem imprezy była Fundacja Pomocy Szkole im. E. Machniewicza w Górze. Festyn objął patronatem honorowym Burmistrz Góry, a wsparcia udzielił Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz firma Coccodrillo.

Głównym celem Festynu jest kształtowanie pozytywnego stosunku społeczeństwa do otaczającej nas przyrody, szacunku dla niej poprzez przybliżenie pracy leśników za pośrednictwem szeregu ekspozycji tematycznych. Kampania przyczynić się ma do utrzymania czystości lasów.

- Jarmark Górowski w latach 2008-2013r.;
- Targi Edukacyjne w Poznaniu w 2011r.;
- Piknik Naukowy w Warszawie w 2011r.;
- Festyn w Poznańskim ZOO w 2011r.;
- „Eko Piknik” w 2012r. poświęcony nowej ustawie odpadowej.

5. Nadleśnictwo uczestniczyło również w organizacji letniego wypoczynku (półkolonii) dla dzieci ze Szkoły Podstawowej w Witoszycach w 2005 r. i półkolonii zimowej na świetlicy wiejskiej w Starej Górze wraz z Sołectwem wsi w 2008 r.

6. W 2008 r. Nadleśnictwo zorganizowało „Tydzień Otwarty w Lasach Państwowych”.

7. W 2008 r. odbyła się uroczystość posadzenia „Dębu Papieskiego” w Parku im. Jana Pawła II w Górze.

8. W 2008 r. odbyła się akcja „sadzenia lasu”, zorganizowana wspólnie z kołami łowieckimi dzierzawionych obwodów łowieckich, z okazji obchodów 85-lecia Polskiego Związku Łowieckiego.

9. W 2009 r. Nadleśnictwo, podczas Gali Finałowej 12 edycji Konkursu o tytuł „Dobroczyńca Roku”, otrzymało, w kategorii ekologia, pierwszą statuetkę i tytuł „Dobroczyńca Roku 2008”. Nadleśnictwo nominowane zostało przez Fundację Pomocy Szkole im. E. Machniewicza w Górze za całokształt działalności edukacyjnej i proekologicznej wśród dzieci, młodzieży i osób dorosłych społeczności lokalnej.

10. W 2009 r. Nadleśnictwo otrzymało dyplom i tytułu „Super Firma”, nadany przez Miejsko-Gminny Oddział Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, za pomoc i życzliwość na rzecz środowiska lokalnego.

11. W 2010 r. Nadleśnictwo zorganizowało seminarium dla Powiatowego Zespołu Nauczycieli Przyrodników, na którym nauczyciele przygotowali i prezentowali ciekawe doświadczenia, które można zrealizować na zajęciach z dziećmi i młodzieżą.
12. W 2010 r. Parking edukacyjny w Bartkowie otrzymał I miejsce, w Ogólnopolskim Konkursie Dyrektora Generalnego LP, na „najlepiej zagospodarowany leśny parking”.
13. W 2010 r. Nadleśnictwo uczestniczyło w projekcie „Katyń ... ocalić od zapomnienia” realizowanym wspólnie ze Szkołą Podstawową nr 1 w Górze. W ramach tego projektu, na znak pamięci pomordowanych, posadzony został, na terenie szkoły, Dąb – żywy pomnik.
14. W 2011r. nadleśnictwo uczestniczyło w „Ogólnopolskim Tygodniu Liczenia Sów”. W akcji oprócz uczniów pobliskich szkół brali udział również goście z zagranicy (młodzież z Turcji, Rumunii, Słowacji i Bułgarii) w ramach realizacji projektu Zespołu Szkół w Górze Coemnius pod hasłem: „Bridges of digital content between nations”.
15. W 2011r. odbyła się konferencja przyrodnicza – „Natura – nasze bogactwo” przeprowadzona pod hasłem „Lasy dla Ludzi”, zorganizowana przy współudziale Lokalnej Grupy Działania Ujście Baryczy oraz Domu Kultury w Górze, na której nadleśnictwo miało okazję zaprezentować walory przyrodnicze i formy ochrony przyrody nadleśnictwa dla szerszej grupy odbiorców.
16. W 2011 r. Nadleśnictwo zostało uhonorowane tytułem „Przyjazna Firma” przez Klub Unia Górowian za pomoc w organizacji imprezy sportowo-rekreacyjnej połączonej z biegiem Nordic-Walking.
17. W 2012 r. Nadleśnictwo brało udział w pracach komisji konkursowej międzynarodowego konkursu „Young People In European Forests”, do którego przystąpiło Gimnazjum nr 2 w Górze.
18. W latach 2005-2007 Nadleśnictwo promowało podejmowane akcje i działania publikując je comiesięcznie we „Wkładce Ekologicznej” „Biuletynu Regionalnego” – gazety regionalnej.
19. W latach 2005-2008 Nadleśnictwo zamieszczało artykuły, w miesięczniku Zespołu Szkół im. Gen. Sylwestra Kalińskiego pn. „CDN...” w kąciку edukacyjnym pt. „co w lesie piszczy – czyli z ekologią za pan brat”, przybliżające uczniom ponadgimnazjalnym zagadnienia dotyczące tematyki leśnej.
20. W latach 2013-2014 nadleśnictwo zamieszczało artykuły, w miesięczniku „Życie Powiatu” promujące działania Nadleśnictwa.

Nadleśnictwo Góra Śląska obecnie koncentruje działania edukacyjne w 9 punktach.

1. **Sala edukacyjna przy budynku Nadleśnictwa** oddana do użytku w 2008 r. Sala wyposażona jest w sprzęt audiowizualny do prezentacji i odtwarzania materiałów

edukacyjnych typu filmy, prezentacje multimedialne. Sala jednorazowo może pomieścić do 100 osób.

2. **Rowerowa Leśna Ścieżka Dydaktyczna „Dziczek”** (szczegółowy opis ścieżki w rozdz. 16.5. Szlaki piesze, rowerowe, konne, wodne). W 2006 r. do użytku oddana została „leśna klasa”, która powstała na początku tej ścieżki w miejscu dawnego placu zabaw. Obiekt wyposażono w ławki, stoły, tablice i urządzenia edukacyjne.
3. **Leśna ścieżka edukacyjno-turystyczna Sułków** (szczegółowy opis ścieżki w rozdz. 16.5. Szlaki piesze, rowerowe, konne, wodne). Oddano ją do użytku w roku 2006. Budowa ścieżki została dofinansowana z WFOŚiGW.
4. **Ogródek Dendrologiczny przy Nadleśnictwie**. Fragment terenu przy Nadleśnictwie zaadoptowany na ogródek i obsadzony różnymi gatunkami drzew. Patronat nad tym skwerkiem objęli Członkowie SKO przy Szkole Podstawowej nr 3 w Górze. Dzieci regularnie pielęgnują rośliny, obserwują jak one rosną i jak zmieniają się w ciągu roku.
5. **„Parking Edukacyjno-Turystyczny” w Bartkowie**. Oddany do użytku w roku 2007, w miejscu dawnej składnicy drewna, z inicjatywy mieszkańców wsi Bartków. W jego powstaniu brało udział Nadleśnictwo, Urząd Gminy Wąsosz, Sołectwo Wsi Bartków, Fundacja Holenderska KNHM Vriendenkring Meelo-Wanssum. Obiekt powstał w ramach III Edycji Konkursu „Sami Sobie” organizowanego przy współpracy Urzędu Gminy Wąsosz oraz Fundacji Holenderskiej. Parking łączy w sobie funkcje sportowo-rekreacyjne. Jest zarazem: placem zabaw dla dzieci, boiskiem do rozgrywek piłkarskich i miejscem do biwakowania.
6. **Parking leśny na terenie leśnictwa Majówka** (oddz. 505g). Na parkingu zamontowano tablice edukacyjne ułatwiające rozpoznawanie grzybów.
7. **Wiata w Ślubowie**. Wybudowana w roku 2008 (w oddz. 166k), z miejscem na ognisko. Obiekt znajduje się nieopodal miejscowości Ślubów i często odbywają się tam wycieczki szkolne dzieci z pobliskiej Szkoły Podstawowej.
8. **Wiata w leśnictwie Załęcze**. Na polanie, nieopodal miejscowości Załęcze (oddz. 61a), znajduje się zadaszone miejsce odpoczynku dla turystów, gdzie bezpiecznie można rozpaść ognisko.
9. **Szkółka leśna w Zawieścicach** (oddz. 193a). Na jej terenie znajduje się wiata z murowanym miejscem na ognisko. Bezpośrednie sąsiedztwo lasu oraz bliskie położenie względem miasta sprawia, że obiekt ten często wykorzystywany jest do prowadzenia

edukacji leśnej.

Obiekty edukacji przyrodniczej innych podmiotów znajdujące się na terenie Nadleśnictwa:

1. **Park Edukacji Ekologicznej im. Jana Pawła II.** W 2005 r. z inicjatywy Starostwa Powiatowego w Górze przy współudziale Nadleśnictwa, na obrzeżach miasta Góra, przy sali sportowej Arkadia, powstał „Park Edukacji Ekologicznej im. Jana Pawła II”. Park służy całemu społeczeństwu, często okoliczne szkoły realizują tam lekcje terenowe z przyrody. Na terenie parku rosną rodzime gatunki drzew. Obiekt wyposażony jest w tablice informacyjne opisujące znajdujące się tam rośliny. Na terenie Parku w 2008 r. odbyła się uroczystość posadzenia „Dębu Papieskiego” wyhodowanego z nasion poświęconych przez Papieża Jana Pawła II podczas pielgrzymki leśników polskich.
2. **„Park Przyrodniczy połączony z Miasteczkiem Ruchu Drogowego”.** W 2006 r. przy współudziale Urzędu Gminy w Niechlowie oraz Zespołu Szkół w Niechlowie powstał „Park Przyrodniczy połączony z Miasteczkiem Ruchu Drogowego” w Niechlowie. Park Nadleśnictwo wyposażyło w tablice edukacyjne oraz obsadziło skwerki drzewami i krzewami leśnymi i ozdobnymi. Na terenie parku często odbywają się lekcje przyrody prowadzone zarówno przez leśników, jak i przez nauczycieli.
3. **Strzelnica myśliwska.** Nieopodal miejscowości Góra znajduje się strzelnica myśliwska. Obiektem zarządza 6 zaprzyjaźnionych z Nadleśnictwem Kół Łowieckich („Bór”, „Bażant”, „Dzik”, „Kaczor”, „Las”, „Szarak”). Bliskość miasta sprawia, że pobliskie szkoły organizują tam, we współpracy z Nadleśnictwem, edukacyjno-sportowe pikniki.
4. **Stanica myśliwska Koła Łowieckiego „Bór” w Nowej Wiosce.** W miejscowości Nowa Wioska znajduje się stanica myśliwska zaprzyjaźnionego z Nadleśnictwem Koła Łowieckiego Bór. Sala główna budynku ogrzewana jest kominkiem, znajduje się tam zaplecze kuchenne, z tyłu budynku w ogrodzeniu hodowane są różne zwierzęta zamieszkujące w pobliskich lasach. Dla dzieci i młodzieży obiekt ten stanowi bardzo dużą atrakcję.
5. **Stanica myśliwska Koła Łowieckiego „Bażant” we Włodkowie Dolnym.** W miejscowości Włodków Dolny znajduje się stanica myśliwska współpracującego z Nadleśnictwem Koła Łowieckiego „Bażant”. Przed stanicą jest miejsce na ognisko.

Budynek jest ogrzewany, stąd nawet w okresie jesienno-zimowym można prowadzić zajęcia z dziećmi i młodzieżą.

Nawiązywanie bezpośredniego kontaktu leśników z młodzieżą pozwala na kształtowanie pozytywnego obrazu leśnika i jego pracy oraz integrację tej grupy zawodowej z lokalną społecznością. Nadleśnictwo współpracuje z dyrekcjami i nauczycielami miejscowych przedszkoli oraz szkół podstawowych i gimnazjów.

Informacje związane z turystyką i edukacją leśną w Nadleśnictwie powinny być rozpowszechniane w Wydziałach Promocji starostw powiatowych w Górze, Lesznie, Głogowie, Rawiczu, Wrocławiu i Poznaniu, urzędach gmin, punktach informacji turystycznych, podczas targów turystycznych oraz podczas organizowanych przy współudziale Nadleśnictwa imprez edukacyjno-ekologicznych (np. akcje „Sprzątanie Świata”, „Dzień Ziemi”, „Dzień Drzewa”, „Dni Lasu” i in., liczne konkursy adresowane głównie do młodzieży szkolnej – festyn „Lasom Przyjazny”, „Las w życiu społeczeństwa”, „Czysty Las”, „Olimpiada Wiedzy Ekologicznej” itd.). Istniejącą infrastrukturę turystyczno-edukacyjną oraz istniejące obiekty Nadleśnictwo powinno uzupełniać i modernizować.

WYTYCZNE DO ORGANIZACJI GOSPODARSTWA LEŚNEGO ORAZ WYKONYWANIA PRAC LEŚNYCH

Jednym z wielu działań dotyczących ekologizacji gospodarki leśnej jest program Polska Polityka Zrównoważonej Gospodarki Leśnej. Ujmuje on zamierzenia w zakresie zrównoważonej gospodarki leśnej oraz zobowiązania międzynarodowe Polski, zwłaszcza dotyczące zasad ochrony lasu oraz służy realizacji koncepcji trwałego rozwoju lasów. Jego podstawowe założenia programowe polegają na:

- a) zachowaniu całej naturalnej zmienności przyrody leśnej i funkcjonowaniu ekosystemów leśnych w stanie zbliżonym do naturalnego z uwzględnieniem kierunków ewolucji w przyrodzie;
- b) odtworzeniu zbiorowisk zdegradowanych i zniekształconych metodami hodowli i ochrony lasu przy wykorzystaniu w miarę możliwości sukcesji naturalnej;
- c) utrzymaniu i wzmocnieniu pozaprodukcyjnych funkcji lasów;
- d) ochronie i zachowaniu różnorodności biologicznej oraz bogactwa genetycznego zbiorowisk dziko żyjących roślin i zwierząt;
- e) utrzymaniu i wzmożeniu funkcji ochronnych w zagospodarowaniu lasów (zwłaszcza ochrony gleby i wód);
- f) utrzymaniu zdrowotności i witalności ekosystemów leśnych.

Dla zmniejszenia rozmiaru szkód w środowisku przyrodniczym, w trakcie wykonywania prac leśnych należy stosować technologie przyjazne dla wszystkich składników ekosystemu leśnego. Można osiągnąć to poprzez:

- stosowanie sortymentowej metody pozyskania drewna polegającej na wyróbce drewna przy pniu, ze zrywką surowca ciągnikami nasiębiernymi po odpowiednio zaplanowanych i wykonanych szlakach operacyjnych;
- dostosowanie okresu pozyskania drewna do terminów najmniejszego zagrożenia lasu od szkodników owadzych i patogenów grzybowych, wiatru, śniegu oraz możliwości wykorzystania przez zwierzynę kopytną cienkiej kory na drzewach leżących;
- stosowanie środków technicznych chroniących pozostające na powierzchni drzewa przed uszkodzeniami powstającymi w trakcie zrywki;

- unikanie i ograniczanie zniszczeń runa i ściółki leśnej m.in. poprzez wykonywanie zrywki zimą przy pokrywie śnieżnej lub przy użyciu odpowiednich urządzeń zabezpieczających;
- zwracanie szczególnej uwagi na kontrolowane obalanie drzew w pobliżu stanowisk występowania gatunków chronionych, rzadkich i cennych podczas realizacji użytkowania przedrębego;
- wytyczanie i wykorzystywanie stałych szlaków operacyjnych;
- pozostawianie w lesie jak największej biomasy (ostoje ksylobiontów – części stojących drzew martwych, złomów, wykrotów, gałęzi, igliwia i kory), o ile nie jest to sprzeczne z zasadami ochrony lasu;
- porządkowanie powierzchni pozrębowych przy użyciu rozdrabniaczy mechanicznych;
- stosowanie przy pracach leśnych (pozyskanie i wywóz drewna, hodowla i ochrona lasu, szkółkarstwo) maszyn i urządzeń napędzanych przez silniki spalinowe z katalizatorami;
- stosowanie bioolei jako smarów silnikowych.

Dla pełniejszego wykorzystania zdolności produkcyjnych siedlisk oraz w dążeniu do zwiększenia bogactwa składu gatunkowego i urozmaicenia struktury drzewostanów zaleca się stosować jednostki:

- regulacji użytkowania rębego (gospodarstwa: specjalne, lasów ochronnych, zrębowe, przerębowo-zrębowe, przerębowe);
- długookresowego planowania hodowlanego (obręby siedliskowe) wyróżniane w oparciu o podobne: warunki siedliskowe, skład gatunkowy drzewostanów, dominujące funkcje, cel hodowlany wyrażony gospodarczym typem drzewostanu, docelowym składem drzewostanu oraz składem odnowieniowym, a także cel produkcji wyrażony głównym sortymentem; zagospodarowanych w podobny sposób i o zbliżonej kolei rębności.

UWAGI KOŃCOWE

Program ochrony przyrody opracował taksator specjalista mgr inż. Tomasz Adamski.
Mapę walorów przyrodniczo-kulturowych w skali 1:50 000 opracował taksator Krzysztof Gorbacz.

Prace introligatorskie wykonał tech. Marek Kluczewski.

Program wydrukowano w trzech egzemplarzach z przeznaczeniem dla Nadleśnictwa Góra Śląska, Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Poznaniu i Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych.

Taksator Specjalista

mgr inż. Tomasz Adamski

Z-ca Dyrektora Oddziału

mgr inż. Piotr Kubala

LITERATURA

- Antczak A., Buszko-Briggs M., Wronka M.** 2003: NATURA 2000 w lasach Polski – Ministerstwo Środowiska, Warszawa.
- Andrzejewski R., Weigle A.** 2003: Różnorodność biologiczna Polski – Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- Banaszewska T., Banaszewski F.** Projekt użytku ekologicznego „Kanał Świernia” wraz z waloryzacją przyrodniczą, Wrocław 2002.
- Bednarz J., Kupczyk M., Kuźniak S., Winiecki A.** 2000: Ptaki Wielkopolski. Monografia faunistyczna. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Bobrowicz G.**: Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Góra, Opis chronionej i rzadkiej flory i fauny, Wołów 2005.
- Bobrowicz G.**: Waloryzacja przyrodnicza użytku ekologicznego „Chróścina”. Wołów 2001.
- Bobrowicz G.**: Waloryzacja przyrodnicza użytku ekologicznego „Smolne”. Wołów 2004.
- Bobrowicz G.**: Waloryzacja przyrodnicza użytku ekologicznego „Wiewierz”. Wołów 2001.
- Bobrowicz G.**: Waloryzacja przyrodnicza użytku ekologicznego „Wiklina”. Wołów 2004.
- Bobrowicz G., Konieczny K.**: Odrzański Park Krajobrazowy. Legnica 2002.
- Brożek S., Zwydak M.** 2003: Atlas gleb leśnych Polski – Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa.
- Brzeg A., Kasprowicz M., Krotoska T.** 1989: Acidofilne lasy z klasy *Quercetea robori-petraeae* Br.-Bl. et R. Tx. 1943 w Wielkopolsce. I. *Molinio (caeruleae)-Quercetum roboris* Scam. et Pass. 1959 emend. - środkowoeuropejska mokra dąbrowa trzęślicowa. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, Seria B - Botanika 39: 5-36.
- Brzeg A., Kasprowicz M., Krotoska T.** 2000: Acidofilne lasy z klasy *Quercetea robori-petraeae* Br.-Bl. et R. Tx. 1943 w Wielkopolsce. Cz. II. *Aulacomnio androgyni-Quercetum roboris* Brzeg et Kasprowicz in Brzeg et al. 2000 ass. nova - acidofilny las dębowo-grabowy. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, Seria B - Botanika 49: 59-71.
- Brzeg A., Kasprowicz M., Krotoska T.** 2001: Acidofilne lasy z klasy *Quercetea robori-petraeae* Br.-Bl. et R. Tx. 1943 w Wielkopolsce. Cz. III. *Calamagrostio arundinaceae-Quercetum petraeae* (Hartmann 1934) Scamoni et Passarge em. Brzeg et al. 1989 - środkowoeuropejska kwaśna dąbrowa trzcinnikowa. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, Seria B - Botanika 50: 41-61.

- Chylarecki P., Sikora A., Ceniana Z.** 2009: Monitoring ptaków lęgowych – poradnik metodyczny dotyczący gatunków chronionych Dyrektywa Ptasią. Biblioteka Monitoringu Środowiska, Warszawa.
- Człpińska-Kamińska D. i in.** 2000. Klasyfikacja gleb leśnych Polski – Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa.
- Dyduch-Falniowska A. i in.** 1999. Ostoje przyrody w Polsce – Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- Faliński J. B.** 1990: Kartografia geobotaniczna, Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych, Warszawa – Wrocław.
- Głowaciński Z.** red. 2001: Polska Czerwona Księga Zwierząt. Kręgowce – Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa.
- Głowaciński Z.** 2002: Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce, PAN – Instytut Ochrony Przyrody, Kraków.
- Głowaciński Z.** red. 2004: Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce – Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie & Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu.
- Głowaciński Z. i in.** 1980: Stan fauny kręgowców i wybranych bezkręgowców Polski – wykaz gatunków, ich występowanie, zagrożenie i status ochronny – Państwowe Wydawnictwo Naukowe Warszawa – Kraków.
- Gromadzki M.** – „Zakres ochrony ptaków i zasady gospodarowania na obszarach proponowanych do objęcia ochroną jako Obszary Specjalnej Ochrony, tworzone w ramach systemu NATURA 2000 w Polsce”, <http://www.wigry.win.pl/natura2000/pta-ki.htm>.
- Gwiazdowicz D.**(red.) 2005: Ochrona przyrody w lasach, część II – ochrona szaty roślinnej – Wydawnictwo PTL, Poznań
- Gwiazdowicz D. J.** (red.) 2007: Ochrona przyrody w lasach – Ornatus, Poznań.
- Herbich J.** (red.) 2004. Poradnik ochrony siedlisk i gatunków NATURA 2000 – poradnik metodyczny – Ministerstwo Środowiska, Warszawa.
- Jackowiak B., Celka Z., Chmiel J., Latowski K., Żukowski W. (2007)** – „Red list of vascular flora of Wielkopolska (Poland)”. Biodiversity: Research and Conversation Vol. 8-8/2007.
- Kapuściński R.** 1999: Program ochrony przyrody w nadleśnictwie – DGLP, Zeszyt 111 – Wydawnictwo Świat, Warszawa.
- Kapuściński R.** 2006: Ochrona przyrody w lasach – Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa.

- Kleczkowski A.** 1998: Główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP) w Polsce własności hydrogeologiczne, jakość wód, badania modelowe, Kraków.
- Kondracki J.** 2002. Geografia regionalna Polski – Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Liro A.** (red.) 1998: Strategia wdrażania krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA, Fundacja IUCN Poland, Warszawa.
- Liro A.** (red.) 1995: Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA – Fundacja IUCN Poland, Warszawa.
- Maciantowicz M.** 2008: NATURA 2000 w leśnictwie – Ministerstwo Środowiska, Warszawa.
- Makomaska-Juchniewicz M., Perzanowska J.:** Ogólne zalecenia dla ochrony typów siedlisk oraz gatunków zwierząt (poza ptakami) i roślin wymienionych w załącznikach I i II Dyrektywy Siedliskowej, przewidywane na terenach Specjalnych Obszarów Ochrony sieci Natura 2000 w Polsce – strona internetowa <http://natura2000.gdos.gov.pl>.
- Makomaska-Juchiewicz M., Tworek S.** 2003: Ekologiczna sieć NATURA 2000 - problem czy szansa – Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- Matuszkiewicz J. M.** 1993: Krajobrazy roślinne i regiony geobotaniczne - Inst. Geogr. i Przem. Zagosp. PAN. Pr. Geogr. 158. Wrocław-Warszawa-Kraków.
- Matuszkiewicz J. M.** 2007: Regionalne optymalne składy gatunkowe drzewostanów w typach siedliskowych lasów i zespołach leśnych. Warszawa (mskr).
- Matuszkiewicz J. M.** 2007: Zespoły leśne Polski. Wyd. Naukowe PWN Warszawa.
- Matuszkiewicz J. M.** 2008: Regionalizacja geobotaniczna Polski, Inst. Geogr. i Przem. Zagosp. PAN, Warszawa.
- Miler A. i in.** 2007. Opracowanie strategii ochrony obszarów mokradłowych na terenie Leśnych Kompleksów Promocyjnych na przykładzie LKP Lasy Rychtałskie. Poznań.
- Najbar B.** 2000 – Możliwości działań lokalnych w ochronie rodzimych gatunków płazów i gadów. Bocięk, biuletyn Lubuskiego Klubu Przyrodników nr 3.
- Passini J.** (red.). 2002. NATURA 2000 europejska sieć ekologiczna. Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- Pawlaczyk P., Jermaczek A.** 2004. NATURA 2000 - narzędzie ochrony przyrody – WWF Polska, Warszawa.
- Petrozolin-Skowrońska B.** (red.) 1995-1996: Nowa encyklopedia powszechna PWN tom 4. Warszawa: Wydawn. Nauk. PWN.

- Pucek Z., Raczynski J.** 1983: Atlas rozmieszczenia ssaków w Polsce, Warszawa.
- Ratyńska H., Wojterska M., Brzeg A.** 2010: Multimedialna encyklopedia zbiorowisk roślinnych Polski NFOSiGW, UKW, IETI.
- Rosadziński S.** 2010: Raport z inwentaryzacji siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty na obszarze mającym znaczenie dla Wspólnoty PLH300003 Dąbrowy Obrzyckie BULiGL Poznań.
- Rutkowski P.** 2009 – Natura 2000 leśnictwie. www.mos.gov.pl.
- Singer D.** 2001. Atlas ptaków Europy (polska edycja) – Oficyna Wydawnicza „Delta W-Z” Warszawa
- Szafer W., Zarzycki K.** 1977. Szata roślinna Polski – Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Szafer W., Kulczyński S., Pawłowski B.** 1986: Rośliny polskie - opisy i klucze do oznaczania gatunków roślin naczyniowych rosnących w Polsce – Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Szczęśny P.:** Operat glebowo-siedliskowy Nadleśnictwo Góra Śląska Obręb Jemielno wg stanu 01.01.1983 r.
- Szczęśny P.:** Operat glebowo-siedliskowy Nadleśnictwo Góra Śląska Obręb Załęcze wg stanu 01.01.1984 r.
- Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P.** 2010: „Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce” OTOP, Marki.
- Wojewoda W., Ławrynowicz M.** 2006: Czerwona lista grzybów wielkoowocnikowych zagrożonych w Polsce – Instytut Botaniki PAN, Kraków.
- Woś A.** 1999. Klimat Polski. Wyd. Naukowe PWN. Warszawa.
- Zawadzka D.** 2002: Ochrona przyrody w Lasach Państwowych – Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa.
- Zawadzka D., Lontkowski J.** 1996: Ptaki drapieżne – Agencja Reklamowo-Wydawnicza A. Grzegorzczak, Warszawa.
- Zarzycki K., Kaźmierczakowa R.** 2001: Polska Czerwona Księga Roślin – paprotniki i rośliny kwiatowe – Instytut Botaniki PAN i Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków
- Zarzycki K., Mirek Z.** 2006: Red list of plants and fungi in Poland. Kraków: Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN.
- Zarzycki K., Szeląg Z.** 2006: Czerwona lista roślin naczyniowych w Polsce – Instytut Botaniki im. W. Szafera, Kraków.

- Zielony R.** 1998: Ochrona przyrody w nadleśnictwie – Sylwan Nr 7, Warszawa.
- Zielony R., Kliczkowska A.** 2012: Regionalizacja przyrodniczo-leśna Polski 2010, CILP Warszawa.
- Atlas Rzeczypospolitej Polskiej – Główny Geodeta Polski, Warszawa 1999;
- Atlas Podziału Hydrologicznego Polski – strona internetowa <http://www.kzgw.gov.pl/>;
- Atlas zasobów, walorów i zagrożeń środowiska geograficznego – Polska Akademia Nauk, Agencja Reklamowo-Wydawnicza A. Grzegorzczak, Warszawa 1994;
- Dokumentacja planu zadań ochronnych obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 „Łęgi Odrzańskie” PLB020008 w województwie dolnośląskim na lata 2014-2023, URS Polska Sp. z o.o., <http://wroclaw.rdos.gov.pl/plb020008-legi-odrzanskie>;
- Dokumentacja planu zadań ochronnych obszaru o znaczeniu dla Wspólnoty „Łęgi Odrzańskie” PLH020018 w województwie dolnośląskim na lata 2014-2023, URS Polska Sp. z o.o. <http://wroclaw.rdos.gov.pl/plh020018-legi-odrzanskie>;
- Raport o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2013 roku WIOŚ we Wrocławiu 2014;
- Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych na terenie województwa dolnośląskiego za rok 2013, WIOŚ we Wrocławiu 2014;
- Ocena stanu czystości wód podziemnych województwa dolnośląskiego rok 2013; WIOŚ we Wrocławiu 2014;
- Instrukcja sporządzania programu ochrony przyrody w nadleśnictwie – Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, Departament Leśnictwa, Fundacja Rozwój SGGW, Warszawa 1996;
- Instrukcja ochrony lasu Tom I i II – Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa 2011;
- Instrukcja Urządzania Lasu Część I i II – Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa 2011;
- Opracowanie fitosocjologiczne leśnych zbiorowisk roślinnych i weryfikacja siedlisk przyrodniczych Nadleśnictwa Góra Śląska., BULiGL Poznań 2015;
- Operat siedliskowy Nadleśnictwo Góra Śląska według stanu na 01.01.2015, BULiGL Poznań;
- Plan urządzenia lasu Nadleśnictwa Góra Śląska na okres 1.01.2005-31.12.2014, Tom I cz.I, II, III, BULiGL Oddz. Poznań, 2005;
- Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Góra Śląska , BULiGL Oddz. Poznań 2005;
- Podział hydrograficzny Polski – Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Warszawa 1980;

Problematyka sieci obszarów chronionych NATURA 2000 – Postępy Techniki w Leśnictwie Nr 91, Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Leśnictwa i Drzewnictwa, Warszawa 2005;

Program działań rozwojowo-innowacyjnych na lata 2013-2016 Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Poznaniu, Poznań 2012;

Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Góra na lata 2014 – 2017 z perspektywą na lata 2018 – 2021, GreenKey, styczeń, 2014;

Program ochrony środowiska Gminy Jemielno na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018, Ekoprofil, Jemielno grudzień 2010;

Program ochrony środowiska dla powiatu górowskiego na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019, Albeko, Góra 2011, <http://bip.sp-gora.dolnyslask.pl/dokument.php?iddok=492&idmp=75&r=r>;

Przewodnik szlak Odry, W Krainie Łęgów Odrzańskich ebook: Polska Turystyczna.pl, <http://www.szlakodry.pl>;

Siedliskowe Podstawy Hodowli Lasu (2004): Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu, Warszawa.

Standardowe Formularze Danych dla obszarów Natura 2000 – strona internetowa <http://natura2000.gdos.gov.pl>., <http://natura2000.eea.europa.eu/#>;

Strona internetowa: <http://www.pgi.gov.pl/>;

Strona internetowa: <http://www.tutiempo.net/en/Climate/Poland/pl.html>;

Waloryzacja przyrodnicza siedlisk leśnych i nieleśnych Nadleśnictwa Góra Śląska, 2007;

Wytyczne dotyczące optymalizacji i składu gatunkowego pasów ochronnych – Katedra Ochrony Lasu i Ekologii SGGW, Warszawa 1997

Zasady Hodowli Lasu – Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa 2012

Zróżnicowanie uszkodzenia monitorowanych gatunków drzew w 2013 r. wg http://www.gios.gov.pl/monlas/raporty/raport_2013/raport_2013.pdf

<http://www.goraslaska.poznan.lasy.gov.pl/historia#>

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1 – Wykaz pomników przyrody ożywionej na terenie LP (wzór nr 5A)

Lp.	Nr rejestru wojew., gminnego	Numer decyzji, uchwały, orzeczenia, zarządzenia, rozporządzenia; data	Położenie		Opis obiektu						Zabiegi uzgodnione z RDOŚ		Uwagi
			oddz. poddz	leśnictwo	rodzaj	wiek [lat]	obwód pierśnica [cm]	wys. [m]	stan zdrow.	zagrożenia	projekto -wane	wykonane	
Obręb Góra													
1		Rozporządzenie nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dn. 8.12.1998r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	8b	Sułków	dąb szypułkowy	250	<u>440</u> 140	20	dobry	biotyczne, abiotyczne			
2		jw.	8b	Sułków	dąb szypułkowy	250	<u>440</u> 140	20	dobry	biotyczne, abiotyczne			
3		jw.	8b	Sułków	dąb szypułkowy	250	<u>440</u> 140	20	dobry	biotyczne, abiotyczne			
4		Uchwała Rady Miejskiej w Górze nr XXVI/162/08 z dn. 18.09.2008r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 272 poz. 2923)	115f	Łękanów	dąb szypułkowy	160	<u>442</u> 141	29	dobry	biotyczne, abiotyczne			
5		jw.	115f	Łękanów	dąb szypułkowy	210	<u>440</u> 140	29	dobry	biotyczne, abiotyczne			

Lp.	Nr rejestru wojew., gminnego	Numer decyzji, uchwały, orzeczenia, zarządzenia, rozporządzenia; data	Położenie		Opis obiektu						Zabiegi uzgodnione z RDOŚ		Uwagi
			oddz. poddz	leśnictwo	rodzaj	wiek [lat]	obwód pierśnica [cm]	wys. [m]	stan zdrow.	zagrożenia	projekto- wane	wykonane	
6		j.w.	191f	Zawieścice	dąb szypułkowy	168	<u>505</u> 161	28	dobry	biotyczne, abiotyczne			
7		Rozporządzenie nr 9/98 Wojewody Leszczyńskiego z dn. 8.12.1998r. (Dz. Urz. Woj. Lesz. Nr 40 poz. 254)	234c	Łękanów	dąb bezszypułkowy	140	<u>503</u> 160		dobry	biotyczne, abiotyczne			
8		j.w.	234g	Łękanów	dąb bezszypułkowy	140	<u>503</u> 160		dobry	biotyczne, abiotyczne			
9		j.w.	234g	Łękanów	dąb bezszypułkowy	140	<u>503</u> 160		dobry	biotyczne, abiotyczne			
Obręb Jemielno													
1		Uchwała Rady Miejskiej w Górze nr XXVI/162/08 z dn. 18.09.2008r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 272 poz. 2923)	308d	Kietlów	wiąz szypułkowy	200	<u>340</u> 108	35	dobry	biotyczne, abiotyczne			

Lp.	Nr rejestru wojew., gminnego	Numer decyzji, uchwały, orzeczenia, zarządzenia, rozporządzenia; data	Położenie		Opis obiektu						Zabiegi uzgodnione z RDOŚ		Uwagi
			oddz. poddz	leśnictwo	rodzaj	wiek [lat]	obwód pierśnica [cm]	wys. [m]	stan zdrow.	zagrożenia	projekto- wane	wykonane	
2		Uchwała nr XXIX/180/04 Rady Gminy Jemielno z dnia 30 grudnia 2004 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 16 poz. 415 z dn. 26.01.2005 r.) Uchwała Nr XXXI/192/05 Rady Gminy Jemielno z dnia 31 marzec 2005 r.	441i	Majówka	dąb szypułkowy	160	<u>534</u> 170	27	dobry	biotyczne, abiotyczne			
3		jw.	491o	Oślawice	dąb szypułkowy	170	<u>475</u> 151	24	dobry	biotyczne, abiotyczne			
4		jw.	545k	Jemielno	dąb szypułkowy	170	<u>433</u> 138	26	dobry	biotyczne, abiotyczne			
Obręb Załącze													

Lp.	Nr rejestru wojew., gminnego	Numer decyzji, uchwały, orzeczenia, zarządzenia, rozporządzenia; data	Położenie		Opis obiektu						Zabiegi uzgodnione z RDOŚ		Uwagi
			oddz. poddz	leśnictwo	rodzaj	wiek [lat]	obwód pierśnica [cm]	wys. [m]	stan zdrow.	zagrożenia	projekto -wane	wykonane	
1		Uchwała Nr XXIV/122/04 Rady Miejskiej Wąsosz z dnia 10 listopada 2004 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody (Dz.Urz. Woj. Dol. Nr 262 z dn. 27.12.2004 r).	143i	Bartków	dąb szypułkowy	191	<u>392</u> 125	25	dobry	biotyczne, abiotyczne			
2		jw.	147k	Bartków	dąb szypułkowy	191	<u>364</u> 116	22	dobry	biotyczne, abiotyczne			
3		jw.	147k	Bartków	klon jawor	191	<u>314</u> 100	23	martwy	biotyczne, abiotyczne			Złamany pień
4		jw.	156f	Bartków	dąb szypułkowy	220	<u>380</u> 121	27	dobry	biotyczne, abiotyczne			
5		jw.	164b	Bartków	dąb szypułkowy	271	<u>520</u> 166	25	dobry	biotyczne, abiotyczne			

Załącznik nr 2 Wykaz chronionych, zagrożonych i rzadkich gatunków roślin naczyniowych (wzór nr 10)

Lp.	Gatunek nazwa polska i łacińska	Lokalizacja	Opis ogólny, liczba osobników, wielkość płatu	Zagrożenia	Opis obiektu, walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z RDOŚ		Uwagi
						projekt.	wykon.	
1.	Bukwica lekarska <i>Betonica officinalis</i>	Łąki w dolinie Rowu Śląskiego między Glinką a Chróścina	ponad 300 okazów na trzech stanowiskach	Nielegalny zbiór roślin, osuszanie i zaorywanie łąk oraz zmiany ekstensywnego sposobu gospodarowania na łąkach.	Cenny walor przyrodniczy			Grunty poza administracją LP
2.	Centuria zwyczajna <i>Centaurium erythraea</i>	Obręb Jemielno Użytek ekologiczny „Kanał Świernia”	-	Obniżenie poziomu wód gruntowych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			
3.	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>	Obręb Góra Oddz. 46b	0,60 ha	Planowana TP	Cenny walor przyrodniczy			Sztuczne podsadzenia produkcyjne.
4.	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>	Obręb Góra Oddz. 62a, 160a	62a 2 egz.	Planowana TP	Cenny walor przyrodniczy			
5.	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>	Obręb Załęczce Oddz. 44h	-	Planowana TW	Cenny walor przyrodniczy			
6.	Czosnek kątowy <i>Allium angulosum</i>	Łąki między Rowem Śląskim a Rowem Polskim, między okolicami Laskowej a okolicami Radosławia, łąki na SE od Chróściny	7 stanowisk (łącznie kilkaset okazów)	Obniżenie poziomu wód gruntowych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			Stanowiska wykazane przez Bobrowicza w 2005 r. Grunty poza administracją LP
7.	Czosnek kątowy <i>Allium angulosum</i>	Obręb Jemielno Oddz. 558Ab, c	-	Obniżenie poziomu wód gruntowych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			
8.	Fiołek mokradłowy <i>Viola stagnina</i>	Obręb Jemielno Oddz. 558Ab, c	-	Obniżenie poziomu wód gruntowych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			

Lp.	Gatunek nazwa polska i łacińska	Lokalizacja	Opis ogólny, liczba osobników, wielkość płatu	Zagrożenia	Opis obiektu, walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z RDOŚ		Uwagi
						projekt.	wykon.	
9.	Fiolatek mokradłowy <i>Viola stagnina</i>	Obręb Załęcze Oddz. 38k, 46a (Użytek ekol. „Wiklina”)	-	Obniżenie poziomu wód gruntowych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			
10.	Fiolatek przedziwny <i>Viola mirabilis</i>	Obręb Góra Oddz. 172c, 189d	-	Zbiór kwiatów i przesadzanie do ogródków przydomowych. Planowana RbIII.	Cenny walor przyrodniczy			
11.	Fiolatek przedziwny <i>Viola mirabilis</i>	Obręb Góra Oddz. 210h	-	Zbiór kwiatów i przesadzanie do ogródków przydomowych.	Cenny walor przyrodniczy			
12.	Goryczka wąskolistna <i>Gentiana pneumonanthe</i>	Obręb Jemielno Oddz. 96o Użytek ekol. „Łąka trzęślicowa”	kilkadziesiąt os.	Obniżenie poziomu wód gruntowych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			
13.	Groszek błotny <i>Lathyrus palustris</i>	Łąki między Rowem Śląskim a Rowem Polskim, między okolicami Laskowej a okolicami Radosławia	łącznie ok. 500- 1000 os.	Obniżenie poziomu wód gruntowych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			Stanowiska wykazane przez Bobrowicza w 2005 r. Grunty poza administracją LP
14.	Groszek błotny <i>Lathyrus palustris</i>	Obręb Jemielno Oddz. 558A	-	Obniżenie poziomu wód gruntowych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			
15.	Grzybienie białe <i>Nymphaea alba</i>	Starorzeczka Baryczy koło Ryczenia i Osetna Małego, a także na stawie w Ligocie	3 liczne stanowiska	Zakłócenie stosunków wodnych, nielegalne pozyskiwanie.	Cenny walor przyrodniczy			Stanowiska wykazane przez Bobrowicza w 2005 r.
16.	Jarząb brekinia	Obręb Góra	0,50 ha	-	Cenny walor			Założona uprawa

Lp.	Gatunek nazwa polska i łacińska	Lokalizacja	Opis ogólny, liczba osobników, wielkość płatu	Zagrożenia	Opis obiektu, walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z RDOŚ		Uwagi
						projekt.	wykon.	
	<i>Sorbus torminalis</i>	Oddz. 109h			przyrodniczy			
17.	Koniopłoch łąkowy <i>Silaum silaus</i>	Łąki między Rowem Śląskim a Rowem Polskim, między okolicami Laskowej a okolicami Radosławia oraz na łąkach na E od Chróściny	łącznie ok. 1700-2500 okazów na 12 stanowiskach	Zakłócenie stosunków wodnych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			Stanowiska wykazane przez Bobrowicza w 2005 r.
18.	Kosaciec syberyjski <i>Iris sibirica</i>	Wilgotna dąbrowa pod Ryczeniem	60 okazów kwitnących	Nielegalny zbiór roślin (roślina ozdobna). Zarastanie	Unikalny walor przyrodniczy			Stanowisko wykazane przez Bobrowicza w 2005 r.
19.	Kotewka orzech wodny <i>Trapa natans</i>	Obręb Jemielno Oddz. 487a	-	Obniżenie poziomu wód gruntowych.	Unikalny walor przyrodniczy			
20.	Kruszczyk szerokolistny <i>Epipactishelleborine</i>	Obręb Załęczce Użytek ekol. „Wiewierz”	-	Zarastanie	Cenny walor przyrodniczy			
21.	Kruszczyk szerokolistny <i>Epipactishelleborine</i>	Plantacje topolowe na NE od Chróściny.	Po kilka osobników na 7 stanowiskach	Zarastanie	Cenny walor przyrodniczy			Stanowiska wykazane przez Bobrowicza w 2005 r.
22.	Kukułka szerokolistna <i>Dactylorhiza majalis</i>	Obręb Załęczce Użytek ekologiczny „Wiewierz”	-	Zakłócenie stosunków wodnych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			
23.	Listera jajowata <i>Listera ovata</i>	Obręb Góra Oddz. 248j	-	Brak zagrożeń	Cenny walor przyrodniczy			
24.	Miodownik melisowaty <i>Melittis melissophyllum</i>	Obręb Jemielno skarpa doliny Baryczy pod	ok. 600 okazów	Nielegalny zbiór roślin (roślina lecznicza). Kurczenie się powierzchni żyznych lasów	Cenny walor przyrodniczy			Stanowisko wykazane przez Bobrowicza w

Lp.	Gatunek nazwa polska i łacińska	Lokalizacja	Opis ogólny, liczba osobników, wielkość płatu	Zagrożenia	Opis obiektu, walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z RDOŚ		Uwagi
						projekt.	wykon.	
		Ryczeniem (światlista dąbrowa)		liściastych.				2005 r.
25.	Nasieńrzytał pospolity <i>Ophioglossum vulgatum</i>	Łąki na NW od Czerniny Dolnej oraz na łące trzęślicowej w dolinie Rowu Śląskiego pod Glinką	2 stanowiska (ok. 20 oraz kilka okazów)	Zakłócenie stosunków wodnych, zarastanie.	Unikalny walor przyrodniczy			Stanowiska wykazane przez Bobrowicza w 2005 r. Grunty poza administracją LP.
26.	Nasieńrzytał pospolity <i>Ophioglossum vulgatum</i>	Obręb Załęczce Użytki ekologiczne „Wiewierz” i „Wiklina”	-	Zakłócenie stosunków wodnych, zarastanie.	Unikalny walor przyrodniczy			
27.	Okrężnica bagienna <i>Hottonia palustris</i>	Obręb Jemielno Oddz. 558A	-	Zakłócenie stosunków wodnych.	Cenny walor przyrodniczy			
28.	Okrężnica bagienna <i>Hottonia palustris</i>	Obręb Załęczce Użytek ekol. „Wiewierz”	-	Zakłócenie stosunków wodnych.	Cenny walor przyrodniczy			
29.	Osoka aloesowata <i>Stratiotes aloides</i>	Zbiornik Ryczeń oraz trzy stanowiska na starorzeczach Baryczy w rejonie Osetna	1. łącznie kilkadziesiąt m², 2. ok. 1 ha lustra wody akwenu	Zakłócenie stosunków wodnych.	Cenny walor przyrodniczy			Stanowiska wykazane przez Bobrowicza w 2005 r. Grunty poza administracją LP.
30.	Ożanka czosnkowa <i>Teucrium scordium</i>	Podmokłe łąki na SE od Chróściny oraz na NE od Radosławia	1. kilkadziesiąt okazów, 2. kilka okazów	Obniżenie poziomu wód gruntowych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			Stanowiska wykazane przez Bobrowicza w 2005 r. Grunty poza administracją LP
31.	Pierwiosnek wyniosły	Obręb Góra	-	Nielegalny zbiór kwiatów i	Cenny walor			

Lp.	Gatunek nazwa polska i łacińska	Lokalizacja	Opis ogólny, liczba osobników, wielkość płatu	Zagrożenia	Opis obiektu, walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z RDOŚ		Uwagi
						projekt.	wykon.	
	<i>Primula elatior</i>	Oddz. 115a		przesadzanie do ogródków przydomowych. Planowana Rb IIAU	przyrodniczy			
32.	Podkolan biały <i>Platanthera bifolia</i>	Obręb Załęczce Użytek ekol. „Wiewierz”		Nielegalny zbiór kwiatów i przesadzanie do ogródków przydomowych. Planowana TP	Unikalny walor przyrodniczy			
33.	Róża francuska <i>Rosa gallica</i>	Obręb Jemielno skarpa doliny Baryczy pod Ryczeniem (światlista dąbrowa)	na powierzchni ok. 70 m ² znaleziono 100 kwiatów	Zarastanie	Cenny walor przyrodniczy			Stanowisko wykazane przez Bobrowicza w 2005 r.
34.	Róża francuska <i>Rosa gallica</i>	Obręb Załęczce Oddz. 38k (Użytek ekol. „Wiklina”)	-	Obniżenie poziomu wód gruntowych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			
35.	Rutewka żółta <i>Thalictrum flavum</i>	Obręb Załęczce Użytki ekologiczne „Wiewierz” i „Wiklina”	-	Obniżenie poziomu wód gruntowych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			
36.	Rutewka wąskolistna <i>Thalictrum lucidum</i>	Obręb Jemielno Oddz. 558A	-	Obniżenie poziomu wód gruntowych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			
37.	Rutewka wąskolistna <i>Thalictrum lucidum</i>	Obręb Załęczce Użytek ekologiczny „Wiklina”	-	Obniżenie poziomu wód gruntowych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			
38.	Salwinia pływająca <i>Salvinia natans</i>	Zatoka Zbiornika Ryczeń	3 okazy	Obniżenie poziomu wód gruntowych.	Unikalny walor przyrodniczy			Stanowisko wykazane przez Bobrowicza w 2005 r. Grunty poza

Lp.	Gatunek nazwa polska i łacińska	Lokalizacja	Opis ogólny, liczba osobników, wielkość płatu	Zagrożenia	Opis obiektu, walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z RDOŚ		Uwagi
						projekt.	wykon.	
								administracją LP.
39.	Salwinia pływająca <i>Salvinia natans</i>	Obręb Jemielno Oddz. 409a (starorzecza Odry)	-	Obniżenie poziomu wód gruntowych.	Unikalny walor przyrodniczy			
40.	Selernica żyłkowana <i>Cnidium dubium</i>	Obręb Załęczce Użytek ekologiczny „Wiewierz”	-	Obniżenie poziomu wód gruntowych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			
41.	Śnieżyczka przebiśnieg <i>Galanthus nivalis</i>	Obręb Załęczce Oddz. 157h	W zaniku	Nielegalny zbiór kwiatów i przesadzanie do ogródków przydomowych. Planowana Rb Ib	Cenny walor przyrodniczy			
42.	Śnieżyczka przebiśnieg <i>Galanthus nivalis</i>	Obręb Załęczce Oddz. 157i	Małe kępy	Nielegalny zbiór kwiatów i przesadzanie do ogródków przydomowych. Planowana TP	Cenny walor przyrodniczy			
43.	Turzyca tunikowa <i>Carex appropinquata</i>	Obręb Góra Oddz. 172c	-	Obniżenie poziomu wód gruntowych. Planowana Rb IIIA	Cenny walor przyrodniczy			
44.	Wawrzynek wilczełyko <i>Daphne mezereum</i>	Obręb Góra Oddz. 18g, 18i	-	Nielegalne pozyskiwanie.	Cenny walor przyrodniczy			Ekosystemy reprezentatywne
45.	Wiciokrzew pomorski <i>Lonicera periclymenum</i>	Obręb Góra Oddz. 219f, k, l, 220b, d, 221c	-	Nielegalne pozyskiwanie. Planowane czyszczenia (CW, CP) i TP	Cenny walor przyrodniczy			.
46.	Wiciokrzew pomorski <i>Lonicera periclymenum</i>	Obręb Góra Oddz. 220f	-	Nielegalne pozyskiwanie. Planowana Rb IIIAU	Cenny walor przyrodniczy			
47.	Widłak jałowcowaty	Obręb Góra		Nielegalne pozyskiwanie.	Cenny walor			

Lp.	Gatunek nazwa polska i łacińska	Lokalizacja	Opis ogólny, liczba osobników, wielkość płatu	Zagrożenia	Opis obiektu, walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z RDOŚ		Uwagi
						projekt.	wykon.	
	<i>Lycopodium annotinum</i>	Oddz. 194k, 209f		Planowana TP	przyrodniczy			
48.	Widłak jałowcowaty <i>Lycopodium annotinum</i>	Obręb Jemielno Oddz. 545g		Nielegalne pozyskiwanie. Planowana TP	Cenny walor przyrodniczy			
49.	Widłak <i>Lycopodium</i> sp.	Obręb Góra Oddz. 1711		Nielegalne pozyskiwanie. Planowana TP	Cenny walor przyrodniczy			
50.	Wilczomleczeń błotny <i>Euphorbia palustris</i>	1. starorzeczka na NE od Wierzawic Małych 2. olsy nad Kanałem Głównym, na SW od Zawieścic 3. nad starorzeczem, na W od Ryczenia	1. dwa skupiska po 30 kęp każde 2. ok. 10 kęp 3. 7 kęp	Obniżenie poziomu wód gruntowych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			Stanowiska wykazane przez Bobrowicza w 2005 r. Grunty poza administracją LP.
51.	Wilczomleczeń błotny <i>Euphorbia palustris</i>	Obręb Jemielno Oddz. 558A	-	Obniżenie poziomu wód gruntowych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			
52.	Wilczomleczeń błotny <i>Euphorbia palustris</i>	Obręb Załęczce Użytek ekologiczny „Wiewierz”	-	Obniżenie poziomu wód gruntowych, zarastanie.	Cenny walor przyrodniczy			

ZESTAWIENIE ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY PRZYRODY – TABELA XXII

Załącznik nr3 Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 oraz gatunków zagrożonych i chronionych w lasach nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie (Tabela XXII wg Instrukcji Urządzania Lasu)

Nadleśnictwo: Góra Śląska Obręb: Góra

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
„Łęgi Odrzańskie” PLH020018 – siedliska przyrodnicze według SDF					
1.	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i> , <i>Potamion</i> 3150 Ocena ogólna SDF - B	243j, 249f, 252a Powierzchnia: 6,41 ha	Utrzymanie właściwego poziomu wód gruntowych. Niedopuszczenie do zarośnięcia gatunkami drzewiastymi.	Brak	Na omawianych stanowiskach nie zaplanowano zabiegów gospodarczych.
2.	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe) – 91E0 Ocena ogólna SDF - B	244c, 244d, 251f Powierzchnia: 7,10 ha	Zachowanie właściwej łęgom struktury gatunkowej i przestrzennej drzewostanów. Utrzymanie odpowiednich ilości martwego drewna.	TW w oddz. 251f	Trzebież wczesna nie spowoduje istotnie negatywnego oddziaływania na siedlisko.
3.	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>) 91F0 Ocena ogólna SDF - A	224z, ax, bx, cx, 226m, 244a, 247a, f, g, 248f, g, i, j, 249a, h, i, k, 250a, b, 251j, l, 252b, c, f Powierzchnia: 108,12 ha	Zachowanie właściwej łęgom struktury gatunkowej i przestrzennej drzewostanów. Utrzymanie odpowiednich ilości martwego drewna.	Brak	Na omawianych stanowiskach nie zaplanowano zabiegów gospodarczych.
„Łęgi Odrzańskie” PLH020018 – stanowiska chronionych zwierząt stanowiących przedmiot ochrony					
4.	Barczatka kataks <i>Eriogaster catax</i> 1074 Ocena ogólna SDF -A	9 rozproszonych stanowisk (rozpoznane w okresie 2006-2008 i monitorowane w 2010-11 r.) poza gruntami	Zachowanie zarośli tarninowych.	Brak	

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
		zarządzanymi przez Nadlesnictwo.			
5.	Pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i> Ocena ogólna SDF -A	1 stanowisko w grupie starych drzew (gł. dębów) przy drodze i wale Odry (obr. Świerczów dz. ew. 118, 166) poza gruntami zarządzanymi przez Nadlesnictwo.	Utrzymanie struktury i funkcji siedliska gatunku (pozostawienie zasiedlonych dębów). Podjęcie działań w celu objęcia ochroną cennych drzew zasiedlonych przez gatunek.	Brak	
6.	Kozioróg dębosz <i>Cerambyx cerdo</i> (1088 A)	1 stanowisko w pobliżu wsi Karów (rozpoznany w okresie 2010-2011) poza gruntami zarządzanymi przez Nadlesnictwo.	Utrzymanie struktury i funkcji siedliska gatunku (pozostawienie zasiedlonych dębów z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego).	Brak	
7.	Różanka <i>Rhodeus sericeus amarus</i> 1134 Ocena ogólna SDF - B	w starorzeczach położonym na zachód od Głobic (4 stanowiska) poza gruntami zarządzanymi przez Nadlesnictwo.	Zachowanie czystych wód.	Brak	
8.	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> 1188 Ocena ogólna SDF - B	w sąsiedztwie oddz. 241i, 248b, 249a, 2511	Utrzymanie zróżnicowanych środowisk rzecznych, w tym zachowanie dostępności kryjówek (odcinków cieków o naturalnej lub zbliżonej do naturalnej linii brzegowej pokrytej zróżnicowaną roślinnością w tym wysoką) dla gatunku na obecnym poziomie.	Brak	
9.	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	226m, 242Aa, 242Ab,	Zachowanie wód oraz	Brak	

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
	1337 Ocena ogólna SDF - B	249d, 251l	przybrzeżnych zadrzewień i zakrzaczeń (żerowiska).		
10.	Wydra <i>Lutra lutra</i> 1355 Ocena ogólna SDF - C	brzegi oddz. 226m, 249d	Zachowanie wód oraz przybrzeżnych zadrzewień i zakrzaczeń (schronienie).	Brak	
„Dolina Dolnej Baryczy” PLH020084 – siedliska przyrodnicze według SDF					
11.	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>) 6510 Ocena ogólna SDF - B	17Cg, 98j, 101b, c Powierzchnia 3,61 ha	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe.	Brak	
12.	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>) 9170 Ocena ogólna SDF - C	15Ah, 105c, 106h, 106n Powierzchnia 13,93 ha	Zachowanie właściwej dla siedliska struktury składu gatunkowego; zachowanie naturalnego podrostu drzew; Zapewnianie zasobów martwego drewna.	Planowana Rb IIIb w oddz. 106n	1. Planowane odnowienie drzewostanu w oddz. 106n wyłącznie gatunkami zgodnymi z siedliskiem 9170. 2. Pozostawianie martwych drzew stojących, drzew dziuplastych i próchniejących; we fragmentach pozostawienie do naturalnego rozpadu pozostałości pozrębowych (nie zagrażające trwałości lasu)..
13.	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>) 9190 Ocena ogólna SDF - C	95i, 96g, 175d, 176g, 177b, 214c Powierzchnia 10,65 ha	Zachowanie właściwej dla siedliska struktury składu gatunkowego; zachowanie naturalnego podrostu drzew; Zapewnianie zasobów martwego drewna.	TP w oddz. 95i, 214c	Zaplanowane TP nie spowodują istotnie negatywnego oddziaływania na siedlisko.
14.	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe) – 91E0	6d, 6h, 6i, 8g, 10d, 10f, 10g, 13b, 13c, 13f, 13j, 13l, 13m, 14b, 14f, 14g, 15Ak, 15g, 16a, 16b, 16Ah, 17i, 17Cd, 17Cf, 106b, 109l, 109m, 172k,	Zachowanie właściwej łęgom struktury gatunkowej i przestrzennej drzewostanów. Utrzymanie odpowiednich ilości martwego drewna.	Rb Ib w oddz. 172k, 197c, 197h (łącznie 5,06 ha) Rb IIIb w oddz. 185a, b, m, r, s, 190a, 198a, 203b, 203i, 203k, 208c, 208n, 210d, 210k	Zaplanowane cięcia pielęgnacyjne w większości wydzieleń nie spowodują istotnie negatywnego oddziaływania na siedlisko. 1. W trakcie zabiegów Rb Ib pozostawianie

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
	Ocena ogólna SDF - B	172m, 184i, 185a, 185b, 185l, 185m, 185r, 185s, 190a, 190b, 190c, 190d, 190f, 191a, 191b, 191c, 191d, 191f, 197a, 197c, 197d, 197f, 197g, 197h, 198a, 198c, 198d, 198f, 198g, 198i, 203b, 203c, 203d, 203f, 203i, 203k, 207o, 208a, 208c, 208f, 208g, 208h, 208i, 208p, 210c, 210d, 210h, 210j, 210k, 211k, 211l, 211m Powierzchnia 274,33 ha			grup i kęp drzew na zrębach min. 5% starego drzewostanu w formie biogrup o powierzchni 0,10- 0,20 ha. 2. Planowane odnowienie drzewostanu we wszystkich wydzieleniach z zaplanowanymi rębiami wyłącznie gatunkami zgodnymi z siedliskiem 91E0. 3. Pozostawianie martwych drzew stojących, drzew dziuplastych i próchniejących; we fragmentach pozostawienie do naturalnego rozpadu pozostałości pozrębowych (nie zagrażające trwałości lasu).
15.	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>) 91F0 Ocena ogólna SDF - B	12a, 12j, 13g, 13i, 13n, 14d, 14l, 15b, 15Ac, 15Aj, 15Bf, 15Bg, 15Bm, 15Bn, 16d, 16Ag, 16Ai, 17Ca, 99d, 99f, 101n, 102b, 105a, 105b, 105d, 105f, 106i, 106j, 106l, 106m, 107a, 107b, 107c, 108f, 108g, 108h, 108k, 109d, 172j, 174d, 184a, 184o, 185c, 207i, 209a, 209b, 210a, 210m, 211b, 214a, 214i Powierzchnia 138,20 ha	Zachowanie właściwej łęgom struktury gatunkowej i przestrzennej drzewostanów. Utrzymanie odpowiednich ilości martwego drewna.	Rb Ib w oddz. 172j, 209b (łącznie 1,71 ha) Rb IIIaU w oddz. 102b, 184a Rb IIIa, IIIb w oddz. 101n, 105a, 105b, 106l, 107a, 107b, 108g, 207i, 214i	Zaplanowane cięcia pielęgnacyjne w większości wydzieleń nie spowodują istotnie negatywnego oddziaływania na siedlisko. 1. W trakcie zabiegów Rb Ib i IIIaU pozostawianie grup i kęp drzew na zrębach min. 5% starego drzewostanu w formie biogrup o powierzchni 0,10- 0,20 ha. 2. Planowane odnowienie drzewostanu we wszystkich wydzieleniach z zaplanowanymi rębiami wyłącznie gatunkami zgodnymi z siedliskiem 91F0. 3. Pozostawianie martwych drzew stojących, drzew dziuplastych i próchniejących; we fragmentach pozostawienie do naturalnego rozpadu pozostałości pozrębowych (nie zagrażające trwałości lasu).
„Dolina Dolnej Baryczy” PLH020084 – stanowiska chronionych zwierząt stanowiących przedmiot ochrony					

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znamy)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
16.	Pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i> Ocena ogólna SDF - C	109d, 198g	Utrzymanie struktury i funkcji siedliska gatunku (pozostawienie zasiedlonych dębów). Podjęcie działań w celu objęcia ochroną cennych drzew zasiedlonych przez gatunek.	TW w obu wydzieleniach	Pozostawianie martwych drzew stojących, drzew dziuplastych i próchniejących w trakcie trzebieży.
17.	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i> 1337 Ocena ogólna SDF - B	oddz. 14i, 177f,	Zachowanie wód oraz przybrzeżnych zadrzewień i zakrzaczeń (żerowiska).	Brak	
18.	Wydra <i>Lutra lutra</i> 1355 Ocena ogólna SDF - C	brzezi oddz. 237, 239 (brzezi Baryczy)	Zachowanie wód oraz przybrzeżnych zadrzewień i zakrzaczeń (schronienie).	Brak	
Obszar Specjalnej Ochrony ptaków „Łęgi Odrzańskie” PLB020008 – gatunki ptaków oraz ich ostoje wg SDF					
19.	Kania czarna <i>Milvus migrans</i> Istanowisko lęgowe A073 Ocena ogólna SDF – B	Strefy ochronne w leśnictwie Łękanów	Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania. Zachowanie siedlisk stanowiących żerowiska.	Możliwość płoszenia ptaków podczas wykonywania zabiegów gospodarczych.	Wyznaczone strefy ochronne zabezpieczają stanowiska kani.
20.	Bielik <i>Haliaeetus albicilla</i> A075 Ocena ogólna SDF – C	Strefy ochronne w leśnictwie Łękanów	Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania. Zachowanie siedlisk stanowiących żerowiska.	Możliwość płoszenia ptaków podczas wykonywania zabiegów gospodarczych.	Wyznaczone strefy ochronne zabezpieczają stanowiska bielika.
21.	Dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i> A238 Ocena ogólna SDF – B	249k	Zachowanie starych lasów lęgowych i grądowych. Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania.	Brak	
22.	Nurogęs <i>Mergus merganser</i> A070	252d, Barycz przy oddz. 249	Zachowanie przybrzeżnych zadrzewień i starych lasów	Brak	

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znamy)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
	Ocena ogólna SDF – C		łęgowych (miejsca rozrodu). Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania.		
23.	Łabędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i> A038 Ocena ogólna SDF – C	Starorzecze przy oddz. 248a	Zachowanie starorzeczy i innych zbiorników wodnych. Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania.	Brak	
24.	Cyranka <i>Anas querquedula</i> A055 Ocena ogólna SDF – C	Starorzecze przy oddz. 248a	Zachowanie starorzeczy i innych zbiorników wodnych. Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania.	Brak	
Stanowiska zwierząt chronionych nie stanowiących przedmioty ochrony obszarów Natura 2000					
25.	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	łąki sąsiadujące z oddz. 21f, 255l	Zachowanie podmokłych łąk oraz wilgotnych śródleśnych polan (luki, otwarte mikrosiedliska w d-stanach)	Brak	Niezalesianie aktualnych i potencjalnych siedlisk.
26.	Modraszek nausitous <i>Maculinea nausithous</i>	łąki sąsiadujące z oddz. 18m, 221r i łąki w oddz. 98j, 101b,	Zachowanie podmokłych łąk oraz wilgotnych śródleśnych polan (luki, otwarte mikrosiedliska w d-stanach)	Brak	Niezalesianie aktualnych i potencjalnych siedlisk.
27.	Pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i>	1 stanowisko w 156a	Utrzymanie struktury i funkcji siedliska gatunku (pozostawienie zasiedlonych dębów). Podjęcie działań w celu objęcia ochroną cennych drzewzasiedlonych przez gatunek.	Planowana Rb IIIb	Konieczność zakładania gniazd w miejscach niezasiedlonych przez pachnicę. Pozostawianie najstarszych dębów, a zwłaszcza dziuplastych i próchniejących.
28.	Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i> 1	Strefy ochronne w	Zapewnienie spokoju w sezonie	Możliwość płoszenia ptaków podczas	Wyznaczone strefy ochronne zabezpieczają

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
	stanowisko lęgowe	leśnictwie Ślubów	lęgowym w miejscach gniazdowania. Zachowanie siedlisk stanowiących żerowiska.	wykonywania zabiegów gospodarczych.	stanowiska bociana.
29.	Kania ruda <i>Milvus milvus</i> 1 stanowisko lęgowe	Strefy ochronne w leśnictwie Ślubów	Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania. Zachowanie siedlisk stanowiących żerowiska.	Możliwość płoszenia ptaków podczas wykonywania zabiegów gospodarczych.	Wyznaczone strefy ochronne zabezpieczają stanowiska kani.
30.	Bielik <i>Haliaeetus albicilla</i> – 1 stanowisko lęgowe	Strefy ochronne w leśnictwie Zawieścice	Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania. Zachowanie siedlisk stanowiących żerowiska.	Możliwość płoszenia ptaków podczas wykonywania zabiegów gospodarczych.	Wyznaczone strefy ochronne zabezpieczają stanowiska bielika.
31.	Żuraw <i>Grus grus</i> –	6i, 13l, 14Am, 16a, 19p, 30a, 68h, 75c, 78k, 95h, 104c, 172c, 177f, 208h, 224t, 242g, 242Ag, 243i, 248a, 251a, 251b.	Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania. Zachowanie siedlisk stanowiących żerowiska.	Możliwość płoszenia ptaków podczas wykonywania zabiegów gospodarczych. Cięcia pielęgnacyjne w oddz. 30a, 251a Rębnie w oddz. 104c, 172c	Zabiegi cięć pielęgnacyjnych (30a, 251a) i rębnie (104c, 172c) wykonać poza okresem lęgowym żurawia (od VIII do II).
32.	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	1Ac, 2i, 2j, 3a, 14i, 18h, 42Ca, 42Cb, 53Bb, c, d, f, 54a, 54i, 67c, 233a, 235g,	Zachowanie wód oraz przybrzeżnych zadrzewień i zakrzaceń (żerowiska).	Zabiegi projektowane w PUL nie stanowią zagrożenia dla silnej populacji bobra.	
33.	Wydra <i>Lutra lutra</i>	233a, 235g	Zachowanie wód oraz przybrzeżnych zadrzewień i zakrzaceń (schronienie).	Brak	
Stanowiska grzybów i roślin chronionych (zagrożonych) nie stanowiących przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000					
34.	Bukwica lekarska <i>Betonica officinalis</i>	Łąki w dolinie Rowu Śląskiego między Glinką a Chróścina	Zachowanie siedlisk zmiennowilgotnych łąk i ciepłolubnych dąbrów	Brak	
35.	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> OS	46b, 62a, 160a	Zachowanie siedlisk – żywnych	Bezpośrednie – niszczenie roślin w	Zaleca się omijanie lub odłanianie w razie

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
		(w oddz. 46b sztuczne podsadzenia produkcyjne.	lasów liściastych.	trakcie TP	potrzeby stanowisk chronionego gatunku podczas wykonywania zabiegów (TP).
36.	Chrobotek leśny <i>Cladina arbuscula</i> OC	227c, 238f	Zachowanie siedlisk skrajnie ubogich borów sosnowych.	Bezpośrednie niszczenie chrobotków podczas cięć i zrywki (TP).	Omijać stanowiska chrobotków podczas cięć i zrywki w trakcie trzebieży.
37.	Czosnek kątowy <i>Allium angulosum</i>	Łąki między Rowem Śląskim a Rowem Polskim, między okolicami Laskowej a okolicami Radosławia, łąki na SE od Chróściny	Zachowanie siedlisk zmiennowilgotnych łąk	Brak	
38.	Drabik drzewkowaty <i>Climacium dendroides</i> OC	243a	Zachowanie siedlisk podmokłych olsów i olsów jesionowych	Brak	
39.	Fiołek przedziwny <i>Viola mirabilis</i>	172c, 189d, 210h	Zachowanie siedlisk – żyznych lasów liściastych.	Bezpośrednie niszczenie roślin podczas cięć i zrywki (Rb III w oddz. 172c, 189d)	Zaleca się wykonanie rębni i zrywkę drewna w okresie zimowym.
40.	Jarząb brekinia <i>Sorbus torminalis</i> OS	109h	Zachowanie siedlisk – żyznych lasów liściastych.	Brak	
41.	Listera jajowata <i>Listera ovata</i> OC	248j	Zachowanie siedlisk – żyznych, podmokłych lasów liściastych.	Brak	
42.	Mokradłoszka kończysta <i>Calliergonella cuspidata</i> OC	208n, 208o	Zachowanie siedlisk lasów mieszanych bagiennych, olsów i olsów jesionowych	Brak	
43.	Pierwiosnek wyniosły <i>Primula elatior</i> OC	115a	Zachowanie siedlisk – żyznych lasów liściastych.	Bezpośrednie niszczenie roślin podczas cięć i zrywki (Rb IIAU).	Zaleca się wykonanie cięć i zrywki w okresie zimowym.
44.	Turzyca tunikowa	172c	Zachowanie siedlisk -	Bezpośrednie niszczenie roślin podczas	Zaleca się wykonanie cięć i zrywki w

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
	<i>Carex appropinquata</i>		podmokłych łąk, olsów i łęgów olszowo-jesionowych	cięć i zrywki (Rb IIIA).	okresie zimowym.
45.	Wawrzynek wilczelyko <i>Daphne mezereum</i> OC	18g, 18i	Zachowanie siedlisk – podmokłych, żyznych lasów liściastych.	Brak	
46.	Wiciokrzew pomorski <i>Lonicera periclymenum</i> OC	219f, k, l, 220b, d, 220f 221c	Zachowanie siedlisk prześwietlonych oligo- i mezotroficznych dąbrów	Planowane czyszczenia (CW, CP) i TP w oddz. 219f, k, l, 220b, d, 221c i Rb IIIA w 220f	Omijać stanowiska wiciokrzewu podczas cięć i zrywk w trakcie trzebieży i czyszczeń oraz pozostawić kępy drzew z płatami roślin w wydzielaniu objętym rębnią.
47.	Widłak jałowcowaty <i>Lycopodium annotinum</i> OC	194k, 209f	Zachowanie siedlisk – borów.	Planowana TP w obu wydz.	Omijać stanowiska widłaka podczas cięć i zrywk drewna.
48.	Widłak <i>Lycopodium</i> sp.	1711	Zachowanie siedlisk – prześwietlonych borów.	Planowana TP	Omijać stanowiska widłaka podczas cięć i zrywk drewna.

Nadleśnictwo: Góra Śląska Obręb: Jemielno

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
„Łęgi Odrzańskie” PLH020018 – siedliska przyrodnicze według SDF					
1.	Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i> , <i>Potamion</i> 3150 Ocena ogólna SDF - B	292b, 375g, 481b, 507k, o Powierzchnia: 11,14 ha	Utrzymanie właściwego poziomu wód gruntowych. Niedopuszczenie do zarośnięcia gatunkami drzewiastymi.	Brak	
2.	Łąki selernicowe (<i>Cnidion dubii</i>) 6440 Ocena ogólna SDF - B	484r, 558Ab, c Powierzchnia: 5,14 ha	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe.	Brak	
3.	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>) 6510 Ocena ogólna SDF - C	558A d, f, g Powierzchnia 4,37 ha	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe.	Brak	
4.	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>) 9170 Ocena ogólna SDF - C	408a, g, 481d, 483s, 484a, 485d, 486k, 486x Powierzchnia 29,88 ha	Zachowanie właściwej dla siedliska struktury składu gatunkowego; zachowanie naturalnego podrostu drzew; Zapewnianie zasobów martwego drewna.	Planowana TW w oddz. 486k na pow. 3,52 ha	Trzebież nie spowoduje istotnie negatywnego oddziaływania na siedlisko
5.	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe) – 91E0 Ocena ogólna SDF - B	485a, 485i Powierzchnia: 1,77 ha	Zachowanie właściwej łągom struktury gatunkowej i przestrzennej drzewostanów. Utrzymanie odpowiednich ilości martwego drewna.	Brak	
6.	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>) 91F0	291c, h, 292a, f, i, k, n, o, p, r, 293a, c, 294a, 375b, 408k, 408l, 409a, b, 432n, 481a, 482b, c, 484 d, i, m,	Zachowanie właściwej łągom struktury gatunkowej i przestrzennej drzewostanów. Utrzymanie odpowiednich ilości	Planowane TW, TP w oddz. 291c, 292a, i, k, o	Trzebieże nie spowodują istotnie negatywnego oddziaływania na siedlisko

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
	Ocena ogólna SDF - A	o, 485f, 487c, 488a, b, c, 507n, r, 535a, c, 552k Powierzchnia: 203,02 ha	martwego drewna.		
„Łęgi Odrzańskie” PLH020018 – stanowiska chronionych zwierząt stanowiących przedmiot ochrony					
7.	Zalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i> 1042 Ocena ogólna SDF - C	Obr. Bieliszów, gmina Jemielno, dz. ew. 6/3 (przy oddz. 480c obr. Jemielno)	Zachowanie istniejącego charakteru starorzecza i jego leśnego otoczenia	Brak	
8.	Modraszek nausitous <i>Maculinea nausithous</i> 1061 Ocena ogólna SDF - B	1 stanowisko w szuwarach położonych ok. 500 m od oddz. 252 obr. Jemielno (rozpoznany w okresie 2006-2008)	Zachowanie podmokłych łąk oraz wilgotnych śródleśnych polan (luki, otwarte mikrosiedliska w d-stanach)	Brak	
9.	Barczatka kataks <i>Eriogaster catax</i> 1074 Ocena ogólna SDF -A	11 rozproszonych stanowisk (rozpoznane w okresie 2006-2008 i monitorowane w 2010-11 r.) poza gruntami zarządzanymi przez Nadlesnictwo.	Zachowanie zarośli tarninowych.	Brak	
10.	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i> 1060 Ocena ogólna SDF - B	4 stanowiska na łąkach w okolicach Bełcza Wielkiego i Bieliszowa obr Jemielno	Zachowanie podmokłych łąk oraz wilgotnych śródleśnych polan (luki, otwarte mikrosiedliska w d-stanach)	Brak	
11.	Różanka <i>Rhodeus sericeus amarus</i> 1134 Ocena ogólna SDF - B	w starorzeczu Odry na północ od oddz. 481b (1 stanowisko) poza gruntami zarządzanymi przez Nadlesnictwo.	Zachowanie czystych wód.	Brak	
12.	Koza <i>Cobitis taenia</i> 1149	w starorzeczu Odry	Zachowanie czystych wód.	Brak	

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
	Ocena ogólna SDF - B	położonym na północ od oddz. 481b (1 stanowisko)			
13.	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> 1188 Ocena ogólna SDF - B	291a, 291g, 294a, 375a w sąsiedztwie oddz. 552d	Utrzymanie zróżnicowanych środowisk rzecznych, w tym zachowanie dostępności kryjówek (odcinków cieków o naturalnej lub zbliżonej do naturalnej linii brzegowej pokrytej zróżnicowaną roślinnością w tym wysoką) dla gatunku na obecnym poziomie.	Brak	
14.	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i> 1337 Ocena ogólna SDF - B	375a, 409a, 481b, 482f 487a, 488c, 507l, przy 456h od str. Odry, 481a, 485h, przy 486a, 486f, przy oddz. 488 od str. Odry, 552k	Zachowanie wód oraz przybrzeżnych zadrzewień i zakrzaczeń (żerowiska).	Brak	
15.	Wydra <i>Lutra lutra</i> 1355 Ocena ogólna SDF - C	brzegi oddz. 294a, 375a	Zachowanie wód oraz przybrzeżnych zadrzewień i zakrzaczeń (schronienie).	Brak	
„Dolina Dolnej Baryczy” PLH020084 – siedliska przyrodnicze według SDF					
16.	Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i> , <i>Potamion</i> 3150 Ocena ogólna SDF - C	274l, 279c, 296m, 297b, 297d, 301f, 311b, 342Ab Powierzchnia: 11,45 ha	Utrzymanie właściwego poziomu wód gruntowych. Niedopuszczenie do zarośnięcia gatunkami drzewiastymi.	Brak	
17.	Łąki selernicowe (<i>Cnidion dubii</i>) 6440 Ocena ogólna SDF - C	274m Powierzchnia: 1,53 ha	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe.	Brak	
18.	Grąd środkowoeuropejski i	301c, 301d, 391j	Zachowanie właściwej dla	TW w oddz. 301c	Zaplanowana TW nie spowoduje istotnie

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
	subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>) 9170 Ocena ogólna SDF - C	Powierzchnia 8,81 ha	siedliska struktury składu gatunkowego; zachowanie naturalnego podrostu drzew; Zapewnianie zasobów martwego drewna.		negatywnego oddziaływania na siedlisko.
19.	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori-petraeae</i>) 9190 Ocena ogólna SDF - C	297k, 330d Powierzchnia 4,78 ha	Zachowanie właściwej dla siedliska struktury składu gatunkowego; zachowanie naturalnego podrostu drzew; Zapewnianie zasobów martwego drewna.	TP w oddz. 297k	Zaplanowana TP nie spowoduje istotnie negatywnego oddziaływania na siedlisko.
20.	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe) – 91E0 Ocena ogólna SDF - B	301n Powierzchnia 1,48 ha	Zachowanie właściwej łęgom struktury gatunkowej i przestrzennej drzewostanów. Utrzymanie odpowiednich ilości martwego drewna.	Brak	
21.	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>) 91F0 Ocena ogólna SDF - B	279f, 295b, 295c, 296d, 296f, 296g, 296k, 296l, 296n, 297h, 301g, 301i, 301k, 308f, 331m, 331o, 393a, 393b, 393d Powierzchnia 43,60 ha	Zachowanie właściwej łęgom struktury gatunkowej i przestrzennej drzewostanów. Utrzymanie odpowiednich ilości martwego drewna.	TP, TW w oddz. 279f, 295c, 296d, g, l, n, 297h, 301k, 331m, o, 393a CP w oddz. 296k	Zaplanowane cięcia pielęgnacyjne nie spowodują istotnie negatywnego oddziaływania na siedlisko.
„Dolina Dolnej Baryczy” PLH020084 – stanowiska chronionych zwierząt stanowiących przedmiot ochrony					
22.	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i> 1060 Ocena ogólna SDF - B	301f	Zachowanie podmokłych łąk oraz wilgotnych śródleśnych polan (luki, otwarte mikrosiedliska w d-stanach)	Brak	
23.	Koza <i>Cobitis taenia</i> 1149 Ocena ogólna SDF - B	muliste stawki w okolicach Osetna (2 stanowiska)	Zachowanie czystych wód.	Brak	

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
24.	Piskorz <i>Misgurnus fossilis</i> 1145 Ocena ogólna SDF - B	muliste stawki w okolicach Osetna (2 stanowiska) i Rów Śląski na wysokości Chróściny	Zachowanie czystych wód.	Brak	
25.	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i> 1337 Ocena ogólna SDF - B	279a, b, c, d, f, k, l, m, 295a, b, c, 296b, f, g, k, m, n, 297a, f, g, k, 298a, 301c, d, g, h, i, j, k, r, 302a, f, k, 308d, f, 309a, b, c, d, f, 310c, d, 311a, przy 393g, h, 342Aa, c, d, 393d	Zachowanie wód oraz przybrzeżnych zadrzewień i zakrzaczeń (żerowiska).	Brak	
26.	Wydra <i>Lutra lutra</i> 1355 Ocena ogólna SDF - C	przy oddz. 342A, 392, 393 (brzegi Baryczy)	Zachowanie wód oraz przybrzeżnych zadrzewień i zakrzaczeń (schronienie).	Brak	
Obszar Specjalnej Ochrony ptaków „Łęgi Odrzańskie” PLB020008 – gatunki ptaków oraz ich ostoje wg SDF					
27.	Kania ruda <i>Milvus milvus</i> 2 aktualne stanowiska lęgowe A074 Ocena ogólna SDF – B	Strefy ochronne w leśnictwach Majówka i Jemielno	Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania. Zachowanie siedlisk stanowiących żerowiska.	Możliwość płoszenia ptaków podczas wykonywania zabiegów gospodarczych.	Wyznaczone strefy ochronne zabezpieczają stanowiska kani.
28.	Dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i> A238 Ocena ogólna SDF – B	408k	Zachowanie starych lasów lęgowych i grądowych. Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania.	Brak	
29.	Nurogęś <i>Mergus merganser</i> A070 Ocena ogólna SDF – C	brzeg Odry przy Ciechanowie (poza ALP)	Zachowanie przybrzeżnych zadrzewień i starych lasów lęgowych (miejsca rozrodu). Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania.	Brak	

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
30.	Łabędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i> A038 Ocena ogólna SDF – C	starorzecze ok. 600 m na NE od oddz. 294a (poza ALP)	Zachowanie starorzeczy i innych zbiorników wodnych. Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania.	Brak	
31.	Cyranka <i>Anas querquedula</i> A055 Ocena ogólna SDF – C	starorzecze ok. 600 m na NE od oddz. 294a (poza ALP)	Zachowanie starorzeczy i innych zbiorników wodnych. Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania.	Brak	
Stanowiska zwierząt chronionych nie stanowiących przedmioty ochrony obszarów Natura 2000					
32.	Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i> 1 stanowisko lęgowe	Strefy ochronne w leśnictwie Jemiarno	Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania. Zachowanie siedlisk stanowiących żerowiska.	Możliwość płoszenia ptaków podczas wykonywania zabiegów gospodarczych.	Wyznaczone strefy ochronne zabezpieczają stanowiska bociana.
33.	Żuraw <i>Grus grus</i> –	274f, 279c, 284h, 291a, 291h, 301f, 332d, 342Ac, 342Ad, 357c, 380c, 392g, 407j, 407l, 409a, 461c, 481c, 482c, 485f, 491m, 497i, 534a, 558a	Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania. Zachowanie siedlisk stanowiących żerowiska.	Możliwość płoszenia ptaków podczas wykonywania zabiegów gospodarczych. TP w oddz. 461c	Zabieg trzebieży wykonać poza okresem lęgowym żurawia (od VIII do II).
34.	Dudek <i>Upupa epops</i>	558A	Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania. Zachowanie siedlisk stanowiących żerowiska.	Brak	
35.	Gąsiorek <i>Lanius collurio</i>	558A	Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania. Zachowanie siedlisk stanowiących	Brak	

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
			żerowiska.		
36.	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	304d, g, j, k, 307d, f, g, 313c, d, f, g, h, 316a, b, c, 322c, d, f, 323a, b, c, d, h, 461a, c (dolina Świerni i Baryczy), 487a, 527 a, j, 536a, 548d (dolina Odry)	Zachowanie wód oraz przybrzeżnych zadrzewień i zakrzaczeń (żerowiska).	Zabiegi projektowane w PUL nie stanowią zagrożenia dla silnej populacji bobra.	
Stanowiska grzybów i roślin chronionych (zagrożonych) nie stanowiących przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000					
37.	Centuria zwyczajna <i>Centaureum erythraea</i> OC	Użytek ekologiczny „Kanał Świernia”	Zachowanie siedlisk zmiennowilgotnych łąk	Brak	
38.	Chrobotek leśny <i>Cladina arbuscula</i> OC	280g, 350c, 378a, 384d, 402d, 447b, 476i, 503m	Zachowanie siedlisk skrajnie ubogich borów sosnowych.	Bezpośrednie niszczenie chrobotków podczas cięć i zrywki. TP w oddz. 384d, 402d, RbI w oddz. 280g, 350c, 378a, 447b, 476i, 503m	Zaleca się omijać stanowiska chrobotków podczas cięć i zrywki w trakcie trzebieży oraz pozostawić kępy drzew z płatami porostów w wydzieleniach objętych rębniami.
39.	Chrobotek reniferowy <i>Cladina rangiferina</i> OC	280g, 350c, 384d, 402d, 447b, 503m	Zachowanie siedlisk skrajnie ubogich borów sosnowych.	Bezpośrednie niszczenie chrobotków podczas cięć i zrywki. TP w oddz. 384d, 402d, RbI w oddz. 280g, 350c, 447b, 503m	Zaleca się omijać stanowiska chrobotków podczas cięć i zrywki w trakcie trzebieży oraz pozostawić kępy drzew z płatami porostów w wydzieleniach objętych rębniami.
40.	Czosnek kątowy <i>Allium angulosum</i>	558Ab, c	Zachowanie siedlisk zmiennowilgotnych łąk	Brak	
41.	Łańdownik nastroszony <i>Rhytidiadelphus squarrosus</i> OC	270b, 385g	Zachowanie siedlisk prześwietlonych borów i lasów mieszanych	TP w oddz. 270, 385g	Zaleca się omijać stanowiska łańdownika podczas cięć i zrywki w trakcie trzebieży.
42.	Fiołek mokradowy <i>Viola stagnina</i> OS	558Ab, c	Zachowanie siedlisk zmiennowilgotnych łąk	Brak	

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
43.	Groszek błotny <i>Lathyrus palustris</i>	558A	Zachowanie siedlisk zmiennowilgotnych łąk	Brak	
44.	Kotewka orzech wodny <i>Trapa natans</i> OS	Starorzeczca w oddz. 487a	Zachowanie siedlisk starorzeczy i innych zbiorników wodnych.	Brak	
45.	Okrężnica bagienna <i>Hottonia palustris</i>	558A	Zachowanie siedlisk podmokłych łąk, starorzeczy i innych płytkich zbiorników wodnych	Brak	
46.	Rutewka wąskolistna <i>Thalictrum lucidum</i>	558A	Zachowanie siedlisk zmiennowilgotnych łąk i szuwarów	Brak	
47.	Płonnik pospolity <i>Polytrichum commune</i> OC	385g, 395f, 467f, 474c, 498h, 549g	Zachowanie siedlisk – podmokłych borów i lasów oraz torfowisk przejściowych i wysokich	TP w oddz. 385g, 395f, Rb Ib, IIIa w oddz. 467f, 498h	Zaleca się omijać stanowiska płonnika podczas cięć i zrywki w trakcie trzebieży oraz pozostawić kępy drzew z płatami roślin w wydzieleniach objętych rębniami.
48.	Salwinia pływająca <i>Salvinia natans</i> OS	409a (starorzeczca Odry)	Zachowanie siedlisk starorzeczy i innych zbiorników wodnych.	Brak	
49.	Torfowce <i>Sphagnum fallax</i> , <i>S. palustre</i> , <i>S. squarrosum</i> OC	331i, 482	Zachowanie siedlisk – podmokłych torfowisk przejściowych i wysokich.	Brak	
50.	Widłak jałowcowaty <i>Lycopodium annotinum</i> OC	545g	Zachowanie siedlisk – borów.	Planowana TP	Omijać stanowiska widłaka podczas cięć i zrywki drewna.
51.	Wilczomleczeń błotny <i>Euphorbia palustris</i>	558A	Zachowanie siedlisk zmiennowilgotnych łąk, szuwarów i olsów	Brak	

Nadleśnictwo: Góra Śląska Obręb: Załęczce

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znamy)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
Stanowiska zwierząt chronionych nie stanowiących przedmioty ochrony obszarów Natura 2000					
1.	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i> 1060	16j	Zachowanie podmokłych łąk oraz wilgotnych śródleśnych polan (luk, otwarte mikrosiedliska w d-stanach)	Brak	
2.	Pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i>	47h, 61h, 164b	Utrzymanie struktury i funkcji siedliska gatunku (pozostawienie zasiedlonych dębów). Podjęcie działań w celu objęcia ochroną cennych drzew zasiedlonych przez gatunek.	Planowana TP w oddz. 47h, 61h Rb IIIAU w oddz. 164b	1. Zaleca się omijanie drzew zasiedlonych w trakcie wykonywania trzebieży. 2. W wydzieleniu z planowaną rębnią konieczne jest pozostawianie grup i kęp drzew na zrębach min. 5% starego drzewostanu w formie biogrup o powierzchni 0,10- 0,20 ha w miejscach najliczniej zasiedlonych. 3. Zaleca się pozostawianie najstarszych dębów, a zwłaszcza dziuplastych i próchniejących.
3.	Rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i>	tereny użytku ekologicznego „Wiewierz” w oddz. 16, 24A, 24B oraz „Wiklina” w oddz. 46	Zachowanie siedlisk starorzecz i zbiorniki wodne	Brak	
4.	Kania ruda <i>Milvus milvus</i> 1 aktualne stanowiska lęgowe	Strefy ochronne w leśnictwie Bartków	Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania. Zachowanie siedlisk stanowiących żerowiska.	Możliwość płoszenia ptaków podczas wykonywania zabiegów gospodarczych.	Wyznaczone strefy ochronne zabezpieczają stanowiska kani.
5.	Żuraw <i>Grus grus</i> –	7b, 9f, 20j, 24Aa, 24Ab, 26Ab, 26 Bb, 30g, 38k, 39o, 45a, 46a, 61d, 146y,	Zapewnienie spokoju w sezonie lęgowym w miejscach gniazdowania. Zachowanie	Możliwość płoszenia ptaków podczas wykonywania zabiegów gospodarczych.	Zabiegi trzebieży i rębni wykonać poza okresem lęgowym żurawia (od VIII do II).

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
		147i, 155f, 158j	siedlisk stanowiących żerowiska.	TP w oddz. 47h, 61h Rb IIIAU w oddz. 164b	
6.	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	30d (kanał Grobelka), 127a, d, g (dolina Orli), 148m, 150j, 150l (dolina Baryczy)	Zachowanie wód oraz przybrzeżnych zadrzewień i zakrzaczeń (żerowiska).	Zabiegi projektowane w PUL nie stanowią zagrożenia dla silnej populacji bobra.	
Stanowiska grzybów i roślin chronionych (zagrożonych) nie stanowiących przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000					
7.	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i> OS	44h.	Zachowanie siedlisk – żyznych lasów liściastych.	Bezpośrednie – niszczenie roślin w trakcie TW	Zaleca się omijanie lub odslanianie w razie potrzeby stanowisk chronionego gatunku podczas wykonywania zabiegów (TW).
8.	Fiołek mokradłowy <i>Viola stagnina</i> OS	38k, 46a (Użytek ekol. „Wiklina”)	Zachowanie siedlisk zmiennowilgotnych łąk	Brak	
9.	Kruszczyk szerokolistny <i>Epipactis helleborine</i> OC	Użytek ekol. „Wiewierz”	Zachowanie siedlisk wilgotnych lasów i łąk	Brak	
10.	Kukułka szerokolistna <i>Dactylorhiza majalis</i> OC	Użytek ekol. „Wiewierz”	Zachowanie siedlisk zmiennowilgotnych łąk	Brak	
11.	Nasieńżzał pospolity <i>Ophioglossum vulgatum</i> OS	Użytki ekologiczne „Wiewierz” i „Wiklina”	Zachowanie siedlisk zmiennowilgotnych łąk, mechowisk i olsów	Brak	
12.	Okrężnica bagienna <i>Hottonia palustris</i>	Użytek ekol. „Wiewierz”	Zachowanie siedlisk podmokłych łąk, starorzeczy i innych płytkich zbiorników wodnych	Brak	

L.p	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
13.	Podkolan biały <i>Platanthera bifolia</i> OC	Użytek ekol. „Wiewierz”	Zachowanie siedlisk wilgotnych lasów i zmiennowilgotnych łąk	Brak	
14.	Róża francuska <i>Rosa gallica</i> OS	Użytek ekol. „Wiewierz”	Zachowanie siedlisk ciepłolubnych dąbrów i zmiennowilgotnych łąk	Brak	
15.	Rutewka wąskolistna <i>Thalictrum lucidum</i>	Użytek ekologiczny „Wiklina”	Zachowanie siedlisk zmiennowilgotnych łąk i szuwarów	Brak	
16.	Rutewka żółta <i>Thalictrum flavum</i>	Użytki ekologiczne „Wiewierz” i „Wiklina”	Zachowanie siedlisk zmiennowilgotnych łąk i szuwarów	Brak	
17.	Selernica żyłkowana <i>Cnidium dubium</i>	Użytek ekologiczny „Wiewierz”	Zachowanie siedlisk zmiennowilgotnych łąk i szuwarów	Brak	
18.	Śnieżyczka przebiśnieg <i>Galanthus nivalis</i>	157h, 157i	Zachowanie siedlisk wilgotnych lasów	Planowana TP (157i) i RbI (157h)	Zaleca się wykonać cięcia i zrywkę w okresie jesiennym lub zimowym.
19.	Wilczomleczeń błotny <i>Euphorbia palustris</i>	Użytek ekologiczny „Wiewierz”	Zachowanie siedlisk zmiennowilgotnych łąk, szuwarów i olsów	Brak	

Załącznik 4 Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody dla leśnych ochronnych obszarów funkcjonalnych, występujących w granicach zasięgu terytorialnego nadleśnictwa. (Tabela nr XXIII wg Instrukcji Urządzania Lasu)

Nadleśnictwo Góra Śląska

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymogów ochronnych w zbiorze drzewostanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
1	2	3	4	5
„Łęgi Odrzańskie” PLH020018				
1	Platy siedliska przyrodniczego 3150 Obr. Góra: 243j, 249f, 252a Obr. Jemielno: 292b, 375g, 481b, 507k, o	Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion, Potamion</i> 3150 Zachowanie siedliska w obszarze Natura 2000 w nie pogorszonym stanie (co najmniej U1).	Podjęcie działań zabezpieczających przed naruszaniem stanu, zanieczyszczeniem, naruszaniem stosunków wodnych, niszczeniem roślinności wodnej i przybrzeżnej we współpracy z właścicielem lub zarządzającym terenem.	
2	Platy siedliska przyrodniczego 6440 Obr. Jemielno: 484r, 558Ab, 558Ac	Łąki selernicowe (<i>Cnidion dubii</i>) 6440 Poprawa stanu zachowania siedliska do stanu co najmniej U1.	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno – pastwiskowe, pastwiskowe trwałych użytków zielonych.	Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW, ukierunkowanego na ochronę siedliska przyrodniczego 6440.
3	Platy siedliska przyrodniczego 6510 Obr. Jemielno: 558A d, f, g	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>) Poprawa stanu zachowania siedliska do stanu co najmniej U1.	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno – pastwiskowe, pastwiskowe trwałych użytków zielonych.	Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW, ukierunkowanego na ochronę siedliska przyrodniczego 6510.
4	Platy siedliska przyrodniczego 9170 w pododdziałach: Obr. Jemielno: 408a, g, 481d, 483s, 484a, 485d, 486k, 486x Platy siedliska przyrodniczego 91E0 w pododdziałach:	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum</i>); 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnion glutinoso-</i>	Zapewnianie zasobów martwego drewna, z dostosowaniem do konkretnych uwarunkowań lokalnych (wieku i stanu sanitarnego drzewostanu, wymogów przeciwpożarowych i zagrożeń wynikających z wpływów antropogenicznych) poprzez:	

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymogów ochronnych w zbiorze drzewostanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
1	2	3	4	5
	Obr. Góra: 244c, 244d, 251f Obr. Jemielno: 485a, 485i Płaty siedliska przyrodniczego 91F0 w pododdziałach: Obr. Góra: 224z, ax, bx, cx, 226m, 244a, 247a, f, g, 248 f, g, i, j, 249a, h, i, k, 250a, b, 251j, l, 252b, c, f Obr. Jemielno: 291c, h, 292a, f, i, k, n, o, p, r, 293a, c, 294a, 375b, 408k, 408l, 409a, b, 432n, 481a, 482b, c, 484 d, i, m, o, 485f, 487 c, 488a, b, c, 507n, r, 535a, c, 552k	<i>incanae</i> , olsy źródłiskowe) 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>) Zachowanie siedliska i poprawa jego stanu w zakresie wskaźnika martwe drewno do stanu co najmniej U1.	- pozostawianie wywrotów i złomów, - pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących, - we fragmentach pozostawiać do naturalnego rozpadu, rozproszone pozostałości pozrębowe (nie zagrażające trwałości lasu), z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego. Odnawianie drzewostanu wyłącznie gatunkami zgodnymi z siedliskiem, z zachowaniem właściwej dla siedliska struktury składu gatunkowego; zachowanie naturalnego podrostu drzew. Ograniczenie fragmentacji runa leśnego poprzez wykorzystywanie istniejących dróg leśnych: unikanie fragmentacji runa nowymi drogami leśnymi.	
5	Płaty siedliska przyrodniczego 91E0 w pododdziałach: Obr. Góra oddz. 251f Płaty siedliska przyrodniczego 91F0 w pododdziałach: Obr. Jemielno oddz. 291c, 292a, i, k, o	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe). 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>) Zachowanie siedliska i poprawa jego stanu w zakresie wskaźnika martwe drewno do stanu co najmniej U1.	Nienaruszanie stosunków wodnych w płacie siedliska poprzez pozostawianie nieużytkowanych pasm drzewostanów po 30 m w każdą stronę od wszystkich rzek. W trakcie zabiegów usuwanie obcych geograficznie gatunków drzew i krzewów.	
6	Wydzielenia ze starszymi (od V klasy wieku wzwyż) drzewostanami z panującymi lub współpanującymi: dębem, olszą, topolą i wierzbą.	1088 Kozioróg dębosz <i>Cerambyx cerdo</i> 1084 Pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i> Zachowanie siedlisk gatunku w	Utrzymanie struktury i funkcji potencjalnych siedlisk gatunku (pozostawienie zasiedlonych drzew z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia	

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymogów ochronnych w zbiorze drzewostanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
1	2	3	4	5
		niepogorszoną stanem (co najmniej U1)	ludzkiego).	
7	Wydzielenia leśne z udziałem jesionu.	6169 Przeplatka matura <i>Hypodryas matura</i> Zachowanie siedlisk gatunku we właściwym (FV) stanie ochrony.	Pozostawianie w drzewostanach jesionu z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego i w przypadku wykonywania cięć sanitarnych.	
8	Wydzielenia leśne w których zaplanowano TP lub rębnie (456i obręb Jemielno).	1308 Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> Poprawa stanu siedlisk gatunku w obrębie zimowisk gatunku do stanu właściwego (FV). Utrzymanie właściwego (FV) stanu leśnych żerowisk gatunku. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie parametrów populacji gatunku, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych.	Wstrzymanie w okresie rozrodu (czerwiec i lipiec) wycinki drzew liściastych z dziuplami i z odstającą korą, preferowanych przez nietoperze na kryjówki letnie. Wycinanie tylko tych egzemplarzy co do których jest pewność, że nie są zasiedlone przez nietoperze.	
9	Wydzielenia leśne w których zaplanowano TP lub rębnie (456i obręb Jemielno).	1323 Nocek Bechsteina <i>Myotis Bechsteinii</i> Utrzymanie właściwego (FV) stanu siedlisk wiosenno-letnich gatunku w obrębie drzewostanów. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie parametrów populacji gatunku, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych.	Wstrzymanie w okresie rozrodu (czerwiec i lipiec) wycinki drzew liściastych z dziuplami i z odstającą korą, preferowanych przez nietoperze na kryjówki letnie. Wycinanie tylko tych egzemplarzy co do których jest pewność, że nie są zasiedlone przez nietoperze.	
10	Wydzielenia leśne w których zaplanowano TP lub rębnie (456i obręb Jemielno).	1324 Nocek duży <i>Myotis myotis</i> Utrzymanie właściwego (FV) stanu leśnych żerowisk gatunku. Uzupełnienie stanu wiedzy w zakresie parametrów populacji gatunku, identyfikacja zagrożeń, ocena stanu ochrony oraz propozycja działań ochronnych.	Prowadzenie gospodarki leśnej zgodnej z wymogami gatunku: zachowanie starodrzewu i dziuplastych drzew oraz pozostawianie drzew do naturalnego rozpadu, prace należy prowadzić tak aby w jak najmniejszym stopniu uszkadzać podszyt i runo leśne.	

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymogów ochronnych w zbiorze drzewostanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
1	2	3	4	5
11	Wydzielenia leśne położone wzdłuż brzegów Odry, Baryczy i innych cieków, starorzeczy i innych zbiorników wodnych w granicach ostoi, w których zaplanowano cięcia pielęgnacyjne lub rębnie.	1037 trzepla zielona, 1337 bóbr europejski, 1355 wydra. Zabezpieczanie miejsc żerowania (bóbr, trzepla – imago), kopulacji (trzepla – imago) i nor lęgowych (bóbr, wydra) wymienionych gatunków.	Pozostawianie nienaruszonego pasa przybrzeżnych zadrzewień w odległości min. 30 m od brzegów wymienionych cieków i zbiorników wodnych.	
„Dolina Dolnej Baryczy” PLH020084				
12	Płaty siedliska przyrodniczego 6440 Obr. Jemielno: 274m	6440 Łąki selernicowe (<i>Cnidion dubii</i>) Utrzymanie powierzchni siedliska w obszarze na niezmniejszającym się poziomie przy jednoczesnym braku antropogenicznej fragmentacji jego płatów.	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno – pastwiskowe, pastwiskowe trwałych użytków zielonych.	Usunięcie podrostów drzew i krzewów z powierzchni łąki. Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW, ukierunkowanego na ochronę siedliska przyrodniczego 6440.
13	Płaty siedliska przyrodniczego 6510 Obr. Góra: 17Cg, 98j, 101b, c	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>) Utrzymanie powierzchni siedliska w obszarze na niezmniejszającym się poziomie przy jednoczesnym braku antropogenicznej fragmentacji jego płatów.	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych; zachowanie siedliska przyrodniczego 6510 położonego na trwałych użytkach zielonych	Usunięcie podrostów drzew i krzewów z powierzchni łąk. Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW, ukierunkowanego na ochronę siedliska przyrodniczego 6510.
14	<u>Płaty siedliska przyrodniczego 9170 w oddz.:</u> Obr. Góra: 15Ah, 105c, 106h, 106n Obr. Jemielno: 301c, 301d, 391j <u>Płaty siedliska przyrodniczego 9190 w oddz.:</u> Obr. Góra: 95i, 96g, 175d, 176g, 177b, 214c,	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>); 9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robur-petraeae</i>). 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe);	Zapewnianie zasobów martwego drewna, z dostosowaniem do konkretnych uwarunkowań lokalnych (wieku i stanu sanitarnego drzewostanu, wymogów przeciwpożarowych i zagrożeń wynikających z wpływów antropogenicznych) poprzez: - pozostawianie wywrotów i złomów, - pozostawianie martwych drzew stojących i nie usuwanie drzew dziuplastych i próchniejących,	

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymogów ochronnych w zbiorze drzewostanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
1	2	3	4	5
	Obr. Jemielno: 297k, 330d <u>Platy siedliska przyrodniczego 91E0 w oddz.:</u> Obr. Góra: 6d, 6h, 6i, 8g, 10d, 10f, 10g, 13b, 13c, 13f, 13j, 13l, 13m, 14b, 14f, 14g, 15Ak, 15g, 16a, 16b 16Ah, 17i, 17Cd, 17Cf, 106b, 109l, 109m, 172k, 172m, 184i, 185a, 185b, 185l, 185m, 185r, 185s, 190a, 190b, 190c, 190d, 190f, 191a, 191b, 191c, 191d, 191f, 197a, 197c, 197d, 197f, 197g, 197h, 198a, 198c, 198d, 198f, 198g, 198i, 203b, 203c, 203d, 203f, 203i, 203k, 207o, 208a, 208c, 208f, 208g, 208h, 208i, 208n, 208p, 210c, 210d, 210h, 210j, 210k, 211k, 211l, 211m Obr. Jemielno: 301n <u>Platy siedliska przyrodniczego 91F0 w oddz.:</u> Obr. Góra: 12a, 12j, 13g, 13i, 13n, 14d, 14l, 15b, 15Ac, 15Aj, 15Bf, 15Bg, 15Bm, 15Bn, 16 d, 16Ag, 16Ai, 17Ca, 99d, 99f, 101n, 102b, 105a, 105b, 105d, 105f, 106i, 106j, 106l, 106m, 107a, 107b, 107c, 108f, 108g, 108h, 108k, 109d, 172j, 174d, 184a, 184o, 185c, 207i, 209a, 209b, 210a, 210m, 211b, 214a, 214i Obr. Jemielno: 279f, 295b, 295c, 296d, 296f, 296g, 296k, 296l, 296n, 297h, 301g, 301i, 301k, 308f, 331m, 331o, 393a, 393b, 393d	91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>); Zachowanie siedliska i poprawa jego stanu w zakresie wskaźnika martwe drewno.	- we fragmentach pozostawiać do naturalnego rozpadu, rozproszone pozostałości pożrębowe (nie zagrażające trwałości lasu), z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego.	

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymogów ochronnych w zbiorze drzewostanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
1	2	3	4	5
15	<u>Płaty siedliska przyrodniczego 9170 w oddz.:</u> Obr. Góra: 106n	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>); Zachowanie siedliska.	Odnawianie drzewostanu wyłącznie gatunkami zgodnymi z siedliskiem, z zachowaniem właściwej dla siedliska struktury składu gatunkowego; zachowanie naturalnego podrostu drzew; ze względu na występowanie mikrosiedlisk łęgowych podlegających grądowieniu, preferencja gatunków łęgowych przy odnowieniach tam, gdzie siedlisko na to pozwala (odstępstwa od składu drzewostanu zaleconego dla siedliska 9170). Usuwanie krzewiastych i drzewiastych gatunków obcych.	
16	<u>Płaty siedliska przyrodniczego 91E0 w oddz.:</u> Obręb Góra: 172k, 197c, 197h, 185a, b, m, r, s, 190a, 198a, 203b, 203i, 203k, 208c, 208n, 210d, 210k <u>Płaty siedliska przyrodniczego 91F0 w oddz.:</u> Obr. Góra: 172j, 184a, 101n, 102b, 105a, 105b, 106l, 107a, 107b, 108g, 207i, 209b, 214i	91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłkowe); 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>); Zachowanie siedliska.	Odnawianie drzewostanu wyłącznie gatunkami zgodnymi z siedliskiem, z zachowaniem właściwej dla siedliska struktury składu gatunkowego; zachowanie naturalnego podrostu drzew. W trakcie zabiegów rębnych pozostawiać do naturalnej śmierci i rozkładu drzewa na powierzchni 5% każdego bloku drzewostanów rębnych przeznaczonych do wycięcia w dziesięciolecie. Nie dotyczy sytuacji klęskowych oraz bloków upraw pochodnych. W trakcie zabiegów usuwanie obcych geograficznie gatunków drzew i krzewów.	
17	Obr. Jemielno oddz. 301f	1060 Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i> Zachowanie siedlisk gatunku w niepogorszonej formie.	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno – pastwiskowe, pastwiskowe trwałych użytków zielonych.	
18	Obr. Góra oddz. 109d, 198g oraz wydzielenia ze starszymi (od V klasy wieku wzwyż) drzewostanami z	1084 Pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i>	Utrzymanie struktury i funkcji aktualnych i potencjalnych siedlisk gatunku (pozostawienie zasiedlonych drzew z wyłączeniem sytuacji	

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymogów ochronnych w zbiorze drzewostanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
1	2	3	4	5
	panującymi lub współpanującymi: dębem, olszą, topolą i wierzbą.	Zachowanie siedlisk gatunku w niepogorszonym stanie.	stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego).	
19	Wydzielenia leśne w których zaplanowano TP lub rębnie.	1324 Nocek duży <i>Myotis myotis</i> Utrzymanie właściwego stanu leśnych żerowisk gatunku.	Prowadzenie gospodarki leśnej zgodnej z wymogami gatunku: zachowanie starodrzewu i dziuplastych drzew oraz pozostawianie drzew do naturalnego rozpadu, prace należy prowadzić tak aby w jak najmniejszym stopniu uszkadzać podszyt i runo leśne.	
20	Wydzielenia leśne położone wzdłuż brzegów Baryczy, Śląskiego Rowu, Diczka i ich dopływów, starorzeczy i innych zbiorników wodnych w granicach ostoi, dla których zaplanowano cięcia pielęgnacyjne lub rębnie.	1337 bóbr europejski <i>Castor fiber</i> , 1355 wydra <i>Lutra lutra</i> . Zabezpieczanie miejsc żerowania (bóbr, trzepla – imago), kopulacji (trzepla – imago) i nor lęgowych (bóbr, wydra) wymienionych gatunków.	Pozostawianie nienaruszonego pasa przybrzeżnych zadrzewień w odległości min. 30 m od brzegów wymienionych cieków i zbiorników wodnych.	
„Łęgi Odrzańskie” PLB020008				
21	Wszystkie wydzielenia z drzewostanami w V i wyższych klasach wieku.	A073 kania czarna, A074 kania ruda, A075 bielik. 1. Utrzymanie populacji gatunku na poziomie stanu obecnego lub wzrost liczebności. 2. Zachowanie siedlisk w niepogorszonym stanie. (zabezpieczanie miejsc gniazdowania)	Utrzymanie udziału drzewostanów w VI i wyższych klasach wieku na poziomie: $\geq 35\%$, w tym drzewostany w VIII klasie wieku $\geq 10\%$. Pozostawianie grup i kęp drzew na zrębach min. 5 % starego drzewostanu w formie biogrup o powierzchni powyżej 0,10-0,20 ha i pojedynczych, starych drzew, starszych niż otaczający drzewostan (przestoi) w oddz. 456i obręb Jemielno.	
22	W drzewostanach zlokalizowanych w odległości do 100 m od Odry, jej dopływów i starorzeczy.	A073 kania czarna, A074 kania ruda, A075 bielik. 1. Utrzymanie populacji gatunku na poziomie stanu obecnego lub wzrost	Zwiększenie udziału topoli czarnej i topoli białej.	

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymogów ochronnych w zbiorze drzewostanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
1	2	3	4	5
		liczebności. 2. Zachowanie siedlisk w nie pogorszonym stanie. (zabezpieczanie miejsc gniazdowania)		
	W drzewostanach V i wyższych klas wieku. zlokalizowanych w odległości do 30 m od Odry, jej dopływów i starorzeczy.	A073 kania czarna, A074 kania ruda, A075 bielik. 1. Utrzymanie populacji gatunku na poziomie stanu obecnego lub wzrost liczebności. 2. Zachowanie siedlisk w nie pogorszonym stanie. (zabezpieczanie miejsc gniazdowania).	Nie planowanie cięć rębnych w skrajnym 30 metrowym pasie drzewostanu przylegającym lub położonym najbliżej rzeki Odry.	
23	Wszystkie wydzielania z drzewostanami w V i wyższych klasach wieku.	A234 dzięcioł zielonosiwy, A238 dzięcioł średni, A321 muchołówka białoszyja 1. Utrzymanie populacji gatunku na poziomie stanu obecnego lub wzrost liczebności. 2. Zachowanie siedlisk w nie pogorszonym stanie. (zabezpieczanie miejsc gniazdowania i żerowania wymienionych gatunków ptaków).	Utrzymanie udziału drzewostanów w VI i wyższych klasach wieku na poziomie: $\geq 35\%$, w tym drzewostany w VIII klasie wieku $\geq 10\%$.	
24	Wszystkie wydzielania z drzewostanami, w których planowane są cięcia.	A234 dzięcioł zielonosiwy, A238 dzięcioł średni, A321 muchołówka białoszyja 1. Utrzymanie populacji gatunku na poziomie stanu obecnego lub wzrost liczebności. 2. Zachowanie siedlisk w nie pogorszonym stanie. (zabezpieczanie miejsc gniazdowania i	Nie planowanie cięć rębnych w skrajnym 30 metrowym pasie drzewostanu przylegającym lub położonym najbliżej rzeki Odry. W miarę wydzielania się zwiększać ilość martwego drewna stojącego i leżącego poprzez: - nie usuwanie wywrotów i złomów, - pozostawianie martwych i zamierających drzew stojących oraz nie usuwanie drzew	

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymogów ochronnych w zbiorze drzewostanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
1	2	3	4	5
		żerowania wymienionych gatunków ptaków).	dziuplastych i próchniejących, - we fragmentach pozostawiać do naturalnego rozpadu nieuporządkowane pozostałości pozrębowe (nie zagrażające trwałości lasu), z wyłączeniem sytuacji stwarzających zagrożenie zdrowia, życia lub mienia ludzkiego oraz w przypadku usuwania posuszu czynnego w ramach wykonywania cięć sanitarnych, w sytuacjach zagrażających trwałości lasu. Wykonanie rębni i cięć pielęgnacyjnych przeprowadzać poza okresem lęgowym chronionych ptaków (od VII do IV).	
25	Wszystkie wydzielania z drzewostanami w V i wyższych klasach wieku.	A070 nurogęś 1. Utrzymanie populacji gatunku na poziomie stanu obecnego lub wzrost liczebności. 2. Zachowanie siedlisk w nie pogorszonej formie. (zapewnienie miejsc gniazdowania)	Utrzymanie udziału drzewostanów w VI i wyższych klasach wieku na poziomie: $\geq 35\%$, w tym drzewostany w VIII klasie wieku $\geq 10\%$.	
26	W drzewostanach IV i wyższych klas wieku. zlokalizowanych w odległości do 30 m od Odry, jej dopływów i starorzeczy.	A070 nurogęś 1. Utrzymanie populacji gatunku na poziomie stanu obecnego lub wzrost liczebności. 2. Zachowanie siedlisk w nie pogorszonej formie. (zapewnienie miejsc gniazdowania)	Nie planowanie cięć rębnych w skrajnym 30 metrowym pasie drzewostanu przylegającym lub położonym najbliżej rzeki Odry.	

¹⁾ lokalizacja zgodna z wizualizacją na mapie obszarów ochronnych i funkcji lasu

²⁾ dotyczy również siedlisk nieleśnych położonych na gruntach zarządzanych przez nadleśnictwo lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. 1. Pomnik przyrody: dąb szypułkowy w leśnictwie Bartków (fot. B. Chrystman-Kurzawa).

Fot. 2. Pomnik przyrody: klon jawor w oddz. 147k obr. Załącze (fot. B. Chrystman-Kurzawa).

Fot. 3. Użytki ekologiczne – „Łąka Trzęślicowa” (fot. B. Chrystman-Kurzawa)

Fot. 4. Rezerwat przyrody – „Torfowisko nad Jeziorem Świętym” zima (fot. K. Moroz)

Fot. 5. Zespół subatlantyckiego boru sosnowego świeżego *Leucobrio* - *Pinetum* w oddziale 527m obr. Jemielno (fot. T. Adamski).

Fot. 6. Zespół kwaśnej buczyny niżowej *Luzulo pilosae* - *Fagetum* w oddziale 157b obr. Załęcze - siedlisko 9110 (fot. T. Adamski).

Fot. 7. Zespół żyznej buczyny niżowej *Galio odorati* - *Fagetum* w oddziale 512b obr. Jemielno (fot. T. Adamski).

Fot. 8. Płat zespołu grądu środkowoeuropejskiego *Galio sylvatici-Carpinetum* w oddz. 408a obr. Jemielno - siedlisko 9170 (fot. T. Adamski).

Fot. 9. Płat zespołu kwaśnej dąbrowy trzcinnikowej *Calamagrostio arundinaceae-Quercetum* w oddziale 397o obr. Jemielno - siedlisko 9190 (fot. T. Adamski).

Fot. 10. Płat zespołu łęgu jesionowo-olszowego *Fraxino-Alnetum* w oddz. 197h obr. Góra - siedlisko 91E0b (fot. T. Adamski).

Fot. 11. Płat zespołu łęgu wiązowo-jesionowego *Ficario-Ulmetum minoris* w oddziale 266j obr. Góra - siedlisko 91F0 (fot. T. Adamski).

Fot. 12. Płat zespołu olsu porzeczkowego *Ribeso nigri-Alnetum* w oddz. 211d obręb Góra (fot. T. Adamski).

Fot. 13. Wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum* w oddz. 219I obr. Góra (fot. T. Adamski).

Fot. 14. Fiołek mokradłowy *Viola stagnina* w oddz. 558Ab obr. Jemielno (fot. T. Adamski).

Fot. 15. Fiołek przedziwny *Viola mirabilis* w oddz. 189d obr. Góra (fot. T. Adamski).

Fot. 16. Bukwica lekarska *Betonica officinalis* na łące przy oddz. 210a obr. Góra (fot. T. Adamski).

Fot. 17. Groszek błotny *Lathyrus palustris* łąka nad Odrą (fot. T. Adamski).

Fot. 18. Listera jajowata *Listera ovata* w oddz. 248j obr. Góra (fot. T. Adamski).

Fot. 19. Tama bobrowa w oddz. 30d obr. Załącze (fot. B. Chrystman-Kurzawa).

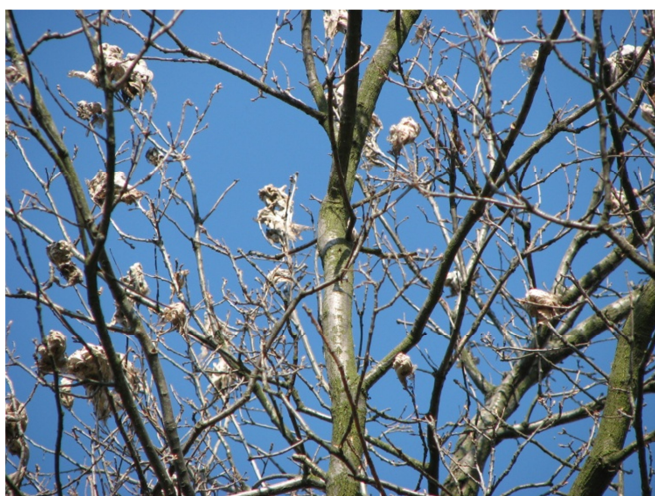
Fot. 20. Tama bobrowa k. Ryczenia z zamontowanym przepustem (fot. B. Chrystman-Kurzawa).

Fot. 21. Podtopienia spowodowane przez bobry w leśnictwie Ślubów (fot. B. Chrystman-Kurzawa).

Fot. 22. Efekty działalności bobrów w leśnictwie Siciny (fot. B. Chrystman-Kurzawa).

Fot. 23, 24. Gradacja kuprówki rudnicy *Euproctis chrysorrhoea* w leśnictwie Ślubów (2007) fot. B. Chrystman-Kurzawa

Fot 25. Barycz (fot. B. Chrystman-Kurzawa)

Fot 26. Rozlewiska Baryczy w 2007 r. (fot. B. Chrystman-Kurzawa).

Fot. 27. Efekty huraganu z 2013 r. w oddz. 116a leśnictwa Siciny (fot. B. Chrystman-Kurzawa).

Fot. 28. Efekty huraganu z 2013 r. w oddz. 240 leśnictwa Siciny (fot. B. Chrystman-Kurzawa).

Fot. 29, 30. Wybrane przystanki ścieżki dydaktycznej „Dziczek” (fot. B. Chrystman-Kurzawa).

Fot. 31, 32. Wybrane przystanki Leśnej ścieżki edukacyjno-turystycznej Sułków (fot. B. Chrystman-Kurzawa).

Fot. 33, 34. Parking leśny w oddz. 505g na terenie leśnictwa Majówka (fot. B. Chrystman-Kurzawa).

Fot. 35. Głaz-pomnik i grób leśniczego z 1924 r. w oddz. 100d obr. Góra (fot. B. Chrystman-Kurzawa).

Fot. 36. Sala edukacyjna przy budynku Nadleśnictwa (fot. B. Chrystman-Kurzawa).

Fot. 37. Wieża w Ryczeniu (oddz. 300c obr. Jemielno) na tle starej wieży drewnianej wyburzonej w 2007 r. (fot. B. Chrystman-Kurzawa).

KRONIKA

